

(3, 1, 1) Ἄπαντα τὰ γινόμενα καὶ τὰ ὄντα ἦτοι κατ αἰτίας γίνεται τὰ γινόμενα καὶ ἔστι τὰ ὄντα, ἢ ἄνευ αἰτίας ἄμφω: ἢ τὰ μὲν ἄνευ αἰτίας, τὰ δὲ μετ αἰτίας ἐν ἀμφοτέροις: ἢ τὰ μὲν γινόμενα μετ αἰτίας πάντα, τὰ δὲ ὄντα τὰ μὲν αὐτῶν ἔστι μετ αἰτίας, τὰ δ' ἄνευ αἰτίας, ἢ οὐδὲν μετ αἰτίας: ἢ ἀνάπαλιν τὰ μὲν ὄντα μετ αἰτίας πάντα, τὰ δὲ γινόμενα τὰ μὲν οὕτως, τὰ δὲ ἐκείνως, ἢ οὐδὲν αὐτῶν μετ αἰτίας. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν αἰδίων τὰ μὲν πρῶτα εἰς ἄλλα αἴτια ἀνάγειν οὐχ οἷόν τε πρῶτα ὄντα: ὅσα δὲ ἐκ τῶν πρώτων ἤρτηται, ἐξ ἐκείνων τὸ εἶναι ἔχέτω. Τὰς τε ἐνεργείας ἐκάστων ἀποδιδούς τις ἐπὶ τὰς οὐσίας ἀναγέτω: τοῦτο γὰρ ἔστι τὸ εἶναι αὐτῶ, τὸ τοιάνδε ἐνεργεῖαν ἀποδιδόναι. Περὶ δὲ τῶν γινομένων ἢ ὄντων μὲν αἰεὶ, οὐ τὴν αὐτὴν δὲ ἐνεργεῖαν ποιουμένων αἰεὶ κατ αἰτίας ἅπαντα λεκτέον γίνεσθαι, τὸ δ' ἀνάτιον οὐ παραδεκτέον, οὔτε παρεγκλίσεσι κεναῖς χώραν διδόντα οὔτε κινήσει σωματῶν τῇ ἐξαίφνης, ἢ οὐδενὸς προηγησαμένου ὑπέστη, οὔτε ψυχῆς ὁρμῇ ἐμπλήκτω μηδενὸς κινήσαντος αὐτὴν εἰς τό τι πρᾶξαι ὧν πρότερον οὐκ ἐποίει. Ἡ αὐτῶ γε τούτῳ μείζων ἂν τις ἔχοι αὐτὴν ἀνάγκη τὸ μὴ αὐτῆς εἶναι, φέρεσθαι δὲ τὰς τοιαύτας φοραῖς ἀβουλήτους τε καὶ ἀναιτίους οὔσας. Ἡ γὰρ τὸ βουλευτόν - τοῦτο δὲ ἢ ἔξω ἢ εἴσω - ἢ τὸ ἐπιθυμητόν ἐκίνησεν: ἢ, εἰ μηδὲν ὀρεκτόν ἐκίνησεν, [ἢ] οὐδ' ἂν ὅλως ἐκινήθη. Γιγνομένων δὲ πάντων κατ αἰτίας τὰς μὲν προσεχεῖς ἐκάστῳ ῥάδιον λαβεῖν καὶ εἰς ταύτας ἀνάγειν: οἷον τοῦ βαδίσει εἰς ἀγορὰν τὸ οἰηθῆναι δεῖν τινα ἰδεῖν ἢ χρέος ἀπολαβεῖν: καὶ ὅλως τοῦ τάδε ἢ τάδε ἐλέσθαι καὶ ὁρμήσει ἐπὶ τάδε τὸ φανῆναι ἐκάστῳ ταδὶ ποιεῖν. Καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τὰς τέχνας ἀνάγειν: τοῦ ὑγιαίνει ἢ ἰατρικὴ καὶ ὁ ἰατρός. Καὶ τοῦ πλουτῆσαι θησαυρός εὐρεθῆις ἢ δόσις παρά του ἢ ἐκ πόνων ἢ τέχνης χρηματίσασθαι. Καὶ τοῦ τέκνου ὁ πατὴρ καὶ εἴ τι συνεργὸν ἔξωθεν εἰς παιδοποιίαν ἄλλο παρ ἄλλου ἦκον: οἷον σιτία τοιάδε ἢ καὶ ὀλίγη προσώτερα εὔρους εἰς παιδοποιίαν [γονῆ] ἢ γυνὴ ἐπιτήδειος εἰς τόκους. Καὶ ὅλως εἰς φύσιν.

(3, 1, 2) Μέχρι μὲν οὖν τούτων ἐλθόντα ἀναπαύσασθαι καὶ πρὸς τὸ ἄνω μὴ ἐθελῆσαι χωρεῖν ῥαθύμου ἴσως καὶ οὐ κατακούοντος τῶν ἐπὶ τὰ πρῶτα καὶ ἐπὶ τὰ ἐπέκεινα αἴτια ἀνιόντων. Διὰ τί γὰρ τῶν αὐτῶν γενομένων, οἷον τῆς σελήνης φανείσης, ὁ μὲν ἤρπασεν, ὁ δ' οὐ; Καὶ τῶν ὁμοίων ἐκ τοῦ περιέχοντος ἠκόντων ὁ μὲν ἐνόσησεν, ὁ δ' οὐ; Καὶ πλούσιος, ὁ δὲ πέννης ἐκ τῶν αὐτῶν ἔργων; Καὶ τρόποι δὴ καὶ ἦθη διάφορα καὶ τύχαι ἐπὶ τὰ πόρω ἀξιοῦσιν εἶναι: καὶ οὕτω δὴ αἰεὶ οὐχ ἰστάμενοι οἱ μὲν ἀρχαῖς σωματικὰς θέμενοι, οἷον ἀτόμους, τῇ τούτων

φορᾶ καὶ πληγαῖς καὶ συμπλοκαῖς πρὸς ἄλληλα ἕκαστα ποιῶντες καὶ οὕτως ἔχειν καὶ γίνεσθαι, ἧ̃ ἐκεῖνα συνέστη ποιεῖ τε καὶ πάσχει, καὶ τὰς ἡμετέρας ὁρμαῖς καὶ διαθέσεις ταύτη ἔχειν, ὡς ἂν ἐκεῖνα ποιῶσιν, ἀνάγκην ταύτην καὶ τὴν παρὰ τούτων εἰς τὰ ὄντα εἰσάγουσι. Καὶ ἄλλα δέ τις σώματα ἀρχαῖς διδῶ καὶ ἐκ τούτων τὰ πάντα γίνεσθαι, τῆ̃ παρὰ τούτων ἀνάγκη δουλεύειν ποιεῖ τὰ ὄντα. Οἱ δ' ἐπὶ τὴν τοῦ παντὸς ἀρχὴν ἐλθόντες ἀπ' αὐτῆς κατάγουσι πάντα, διὰ πάντων φοιτήσασαν αἰτίαν καὶ ταύτην οὐ μόνον κινούσαν, ἀλλὰ καὶ ποιούσαν ἕκαστα λέγοντες, εἰμαρμένην ταύτην καὶ κυριωτάτην αἰτίαν θέμενοι, αὐτὴν οὔσαν τὰ πάντα: οὐ μόνον τὰ ἄλλα, ὅσα γίνεται, ἀλλὰ καὶ τὰς ἡμετέρας διανοήσεις ἐκ τῶν ἐκείνης ἰέναι κινήματων, οἷον ζῦου μορίων κινουμένων ἑκάστων οὐκ ἐξ αὐτῶν, ἐκ δὲ τοῦ ἡγεμονούντος ἐν ἑκάστω τῶν ζῴων.

Ἄλλοι δὲ τὴν τοῦ παντὸς φορᾶν περιέχουσαν καὶ πάντα ποιούσαν τῆ̃ κινήσει καὶ ταῖς τῶν ἄστρον πλανωμένων τε καὶ ἀπλανῶν σχέσεσι καὶ σχηματισμοῖς πρὸς ἄλληλα, ἀπὸ τῆς ἐκ τούτων προρρήσεως πιστούμενοι, ἕκαστα ἐντεῦθεν γίνεσθαι ἀξιοῦσι. Καὶ μὴν καὶ τὴν τῶν αἰτίων ἐπιπλοκὴν πρὸς ἄλληλα καὶ τὸν ἄνωθεν εἰρμὸν καὶ τὸ ἔπεσθαι τοῖς προτέροις αἰεὶ τὰ ὕστερα καὶ ταῦτα ἐπ' ἐκεῖνα ἀνιέναι δι' αὐτῶν γενόμενα καὶ ἄνευ ἐκείνων οὐκ ἂν γενόμενα, δουλεύειν δὲ τοῖς πρὸ αὐτῶν τὰ ὕστερα, ταῦτα εἰ τις λέγοι, εἰμαρμένην ἕτερον τρόπον εἰσάγων φανεῖται. Διττοὺς δ' ἂν τις θέμενος καὶ τούτους οὐκ ἂν τοῦ ἀληθοῦς ἀποτυγχάνοι. Οἱ μὲν γὰρ ἀφ' ἑνός τινος τὰ πάντα ἀναρτῶσιν, οἱ δὲ οὐχ οὕτω. Λεχθήσεται δὲ περὶ τούτων. Νῦν δ' ἐπὶ τοὺς πρώτους ἰτέον τῷ λόγῳ: εἴτ' ἐφεξῆς τὰ τῶν ἄλλων ἐπισκεπτέον.

(3, 1, 3) Σώμασι μὲν οὖν ἐπιτρέψαι τὰ πάντα εἴτε ἀτόμοις εἴτε τοῖς στοιχείοις καλουμένοις καὶ τῆ̃ ἐκ τούτων ἀτάκτως φορᾶ τάξιν καὶ λόγον καὶ ψυχὴν τὴν ἡγουμένην γεννᾶν ἀμφοτέρως μὲν ἄτοπον καὶ ἀδύνατον, ἀδυνατώτερον δέ, εἰ οἷόν τε λέγειν, τὸ ἐξ ἀτόμων. Καὶ περὶ τούτων πολλοὶ εἴρηνται λόγοι ἀληθεῖς. Εἰ δὲ δὴ καὶ θεῖτό τις τοιαύτας ἀρχάς, οὐδ' οὕτως ἀναγκαῖον οὔτε τὴν κατὰ πάντων ἀνάγκην οὔτε τὴν ἄλλως εἰμαρμένην ἔπεσθαι. Φέρε γὰρ πρῶτον τὰς ἀτόμους εἶναι. Αὗται τοίνυν κινήσονται τὴν μὲν εἰς τὸ κάτω - ἔστω γὰρ τι κάτω - τὴν δ' ἐκ πλαγίων, ὅπη ἔτυχεν, ἄλλαι κατ' ἄλλα. Οὐδὲν δὴ τακτῶς τάξεώς γε οὐκ οὔσης, τὸ δὲ γενόμενον τοῦτο, ὅτε γέγονε, πάντως. Ὡστε οὔτε πρόρρησις οὔτε μαντικὴ τὸ παράπαν ἂν εἴη, οὔτε ἥτις ἐκ τέχνης - πῶς γὰρ ἐπὶ τοῖς ἀτάκτοις τέχνῃ; - οὔτε ἥτις ἐξ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐπιπνοίας: δεῖ γὰρ καὶ ἐνταῦθα

ὠρισμένον τὸ μέλλον εἶναι. Καὶ σώμασι μὲν ἔσται παρὰ τῶν ἀτόμων πᾶσχειν πληττομένοις, ἄπερ ἂν ἐκεῖναι φέρωσιν, ἐξ ἀνάγκης: τὰ δὲ δὴ ψυχῆς ἔργα καὶ πάθη τίσι κινήσεσι τῶν ἀτόμων ἀναθήσει τις; Ποία γὰρ πληγῆ ἢ κάτῳ φερομένης ἢ ὅπου οὖν προσκρουούσης ἐν λογισμοῖς τοιοῦσδε ἢ ὁρμαῖς τοιαῖσδε ἢ ὅλως ἐν λογισμοῖς ἢ ὁρμαῖς ἢ κινήσεσιν ἀναγκαίαις εἶναι ἢ ὅλως εἶναι; Ὅταν δὲ δὴ ἐναντιῶται ψυχῇ τοῖς τοῦ σώματος παθήμασι; Κατὰ ποίας δὲ φορᾶς ἀτόμων ὁ μὲν γεωμετρικὸς ἀναγκασθήσεται εἶναι, ὁ δὲ ἀριθμητικὴν καὶ ἀστρονομίαν ἐπισκέψεται, ὁ δὲ σοφὸς ἔσται; Ὅλως γὰρ τὸ ἡμέτερον ἔργον καὶ τὸ ζῴως εἶναι ἀπολεῖται φερομένων ἢ τὰ σώματα ἄγει ὠθοῦντα ἡμᾶς ὡσπερ ἀψυχα σώματα. Τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ πρὸς τοὺς ἕτερα σώματα αἴτια τῶν πάντων τιθεμένους, καὶ ὅτι θερμαίνειν μὲν καὶ ψύχειν ἡμᾶς καὶ φθειρεῖν δὲ τὰ ἀσθενέστερα δύναται ταῦτα, ἔργον δὲ οὐδὲν τῶν ὅσα ψυχῇ ἐργάζεται παρὰ τούτων ἂν γίγνοιτο, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρας δεῖ ταῦτα ἀρχῆς εἶναι.

(3, 1, 4) Ἄλλ' ἄρα μία τις ψυχῇ διὰ παντὸς διήκουσα περαίνει τὰ πάντα ἐκάστου ταύτη κινουμένου ὡς μέρους, ἢ τὸ ὅλον ἄγει, φερομένων δὲ ἐκεῖθεν τῶν αἰτίων ἀκολουθῶν ἀνάγκη τὴν τούτων ἐφεξῆς συνέχειαν καὶ συμπλοκὴν εἰμαρμένην, οἷον εἰ φυτοῦ ἐκ ῥίζης τὴν ἀρχὴν ἔχοντος τὴν ἐντεῦθεν ἐπὶ πάντα διοίκησιν αὐτοῦ τὰ μέρη καὶ πρὸς ἄλληλα συμπλοκὴν, ποίησίν τε καὶ πείσιν, διοίκησιν μίαν καὶ οἷον εἰμαρμένην τοῦ φυτοῦ τις εἶναι λέγοι; Ἄλλ' ἀπρῶτον μὲν τοῦτο τὸ σφοδρὸν τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς τοιαύτης εἰμαρμένης αὐτὸ τοῦτο τὴν εἰμαρμένην καὶ τῶν αἰτίων τὸν εἰρμόν καὶ τὴν συμπλοκὴν ἀναιρεῖ. Ὡς γὰρ ἐν τοῖς ἡμετέροις μέρεσι κατὰ τὸ ἡγεμονοῦν κινουμένοις ἄλογον τὸ καθ' εἰμαρμένην λέγειν κινεῖσθαι - οὐ γὰρ ἄλλο μὲν τὸ ἐνδεδικῶς τὴν κίνησιν, ἄλλο δὲ τὸ παραδεξάμενον καὶ παρ' αὐτοῦ τῆ ὁρμῆ κεχρημένον, ἀλλ' ἐκεῖνόν ἐστι πρῶτον τὸ κινήσαν τὸ σκέλοσ - τὸν αὐτὸν τρόπον εἰ καὶ ἐπὶ τοῦ παντὸς ἐν ἔσται τὸ πᾶν ποιοῦν καὶ πᾶσχον καὶ οὐκ ἄλλο παρ' ἄλλου κατ' αἰτίας τὴν ἀναγωγὴν αἰεὶ ἐφ' ἕτερον ἐχούσας, οὐ δὲ ἀληθῆς κατ' αἰτίας τὰ πάντα γίγνεσθαι, ἀλλ' ἐν ἔσται τὰ πάντα. Ὡστε οὔτε ἡμεῖς ἡμεῖς οὔτε τι ἡμέτερον ἔργον: οὐδὲ λογιζόμεθα αὐτοί, ἀλλ' ἑτέρου λογισμοὶ τὰ ἡμέτερα βουλευόμενα: οὐδὲ πράττομεν ἡμεῖς, ὡσπερ οὐδ' οἱ πόδες λακτίζουσιν, ἀλλ' ἡμεῖς διὰ μερῶν τῶν ἑαυτῶν. Ἄλλ' ἀλλὰ γὰρ δεῖ καὶ ἕκαστον ἕκαστον εἶναι καὶ πράξεις ἡμετέρας καὶ διανοίας ὑπάρχειν καὶ τὰς ἐκάστου καλὰς τε καὶ αἰσχροῦς πράξεις παρ' αὐτοῦ ἐκάστου, ἀλλὰ μὴ τῷ παντὶ τὴν γοῦν τῶν αἰσχροῦν ποίησιν ἀνατιθέναι.

(3, 1, 5) Ἄλλ' ἴσως μὲν οὐχ οὕτως ἕκαστα περαίνεται, ἢ δὲ φορὰ διοικοῦσα πάντα καὶ ἡ τῶν ἀστρῶν κίνησις οὕτως ἕκαστα τίθησιν, ὡς ἂν πρὸς ἀλληλα στάσεως ἔχη μαρτυρίας καὶ ἀνατολαῖς, δύσεσι τε καὶ παραβολαῖς. Ἀπὸ τούτων γοῦν μαντευόμενοι προλέγουσι περὶ τε τῶν ἐν τῷ παντὶ ἐσομένων περὶ τε ἑκάστου, ὅπως τε τύχης καὶ διανοίας οὐχ ἥκιστα ἔξει. Ὅρᾶν δὲ καὶ τὰ ἄλλα ζῷά τε καὶ φυτὰ ἀπὸ τῆς τούτων συμπαθείας αὐξόμενά τε καὶ μειούμενα καὶ τὰ ἄλλα παρ' αὐτῶν πάσχοντα: τοὺς τε τόπους τοὺς ἐπὶ γῆς διαφέροντας ἀλλήλων εἶναι κατὰ τε τὴν πρὸς τὸ πᾶν σχέσιν καὶ πρὸς ἥλιον μάλιστα: ἀκολουθεῖν δὲ τοῖς τόποις οὐ μόνον τὰ ἄλλα φυτὰ τε καὶ ζῷα, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπων εἶδη τε καὶ μεγέθη καὶ χροῶς καὶ θυμοὺς καὶ ἐπιθυμίας ἐπιτηδεύματά τε καὶ ἥθη. Κυρία ἄρα ἡ τοῦ παντὸς πάντων φορὰ. Πρὸς δὲ ταῦτα πρῶτον μὲν ἐκεῖνο ῥητέον, ὅτι καὶ οὗτος ἕτερον τρόπον ἐκείνοις ἀνατίθησι τὰ ἡμέτερα, βουλαῖς καὶ πάθη, κακίας τε καὶ ὀρμάς, ἡμῖν δὲ οὐδὲν διδοὺς λίθοις φερομένοις καταλείπει εἶναι, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώποις ἔχουσι παρ' αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς αὐτῶν φύσεως ἔργον. Ἀλλὰ χρὴ διδόναι μὲν τὸ ἡμέτερον ἡμῖν, ἥκειν δὲ εἰς τὰ ἡμέτερα ἤδη τινα ὄντα καὶ οἰκεία ἡμῶν ἀπὸ τοῦ παντὸς ἄττα, καὶ διαιρούμενον, τίνα μὲν ἡμεῖς ἐργαζόμεθα, τίνα δὲ πάσχομεν ἐξ ἀνάγκης, μὴ πάντα ἐκείνοις ἀνατιθέναι: καὶ ἵεναι μὲν παρὰ τῶν τόπων καὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ περιέχοντος εἰς ἡμᾶς ὄιον θερμότητος ἢ ψύξεως ἐν τῇ κράσει, ἵεναι δὲ καὶ παρὰ τῶν γειναμένων: τοῖς γοῦν γονεῦσιν ὅμοιοι καὶ τὰ εἶδη ὡς τὰ πολλὰ καὶ τινα τῶν ἀλόγων τῆς ψυχῆς παθῶν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁμοίων ὄντων τοῖς εἶδεσι παρὰ τοὺς τόπους ἐν γε τοῖς ἡθεσι πλείστη παραλλαγή καὶ ἐν ταῖς διανοίαις ἐνοράται, ὡς ἂν ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς τῶν τοιούτων ἰόντων. Αἴ τε πρὸς τὰς κράσεις τῶν σωμάτων καὶ πρὸς τὰς ἐπιθυμίας ἐναντιώσεις καὶ ἐνταῦθα πρεπόντως λέγοντο ἂν. Εἰ δ' ὅτι εἰς τὴν τῶν ἀστρῶν σχέσιν ὁρῶντες περὶ ἑκάστων λέγουσι τὰ γινόμενα, παρ' ἐκείνων ποιεῖσθαι τεκμαίρονται, ὁμοίως ἂν καὶ οἱ ὄρνεις ποιητικοὶ ὧν σημαίνουσιν εἶεν καὶ πάντα, εἰς ἃ βλέποντες οἱ μάντιες προλέγουσιν. Ἐτι δὲ καὶ ἐκ τῶνδε ἀκριβέστερον ἂν τις περὶ τούτων ἐπισκέψαιτο. Ἄ τις ἂν ἰδὼν εἰς τὴν τῶν ἀστρῶν σχέσιν, ἦν εἶχον ὅτε ἕκαστος ἐγίνετο, προείποι, ταῦτά φασι καὶ γίνεσθαι παρ' αὐτῶν οὐ σημαίνοντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ποιούντων. Ὅταν τοίνυν περὶ εὐγενείας λέγωσιν ὡς ἐξ ἐνδόξων τῶν πατέρων καὶ μητέρων, πῶς ἐνὶ ποιεῖσθαι λέγειν ταῦτα, ἃ προὔπαρχει περὶ τοὺς γονεῖς πρὶν τὴν σχέσιν γενέσθαι ταύτην τῶν ἀστρῶν ἀφ' ἧς προλέγουσι; Καὶ μὴν καὶ γονέων τύχας ἀπὸ τῶν παίδων τῆς γενέσεως καὶ παίδων διαθέσεις οἷα ἔσσονται

καὶ ὁποῖαις συνέσονται τύχαις ἀπὸ τῶν πατέρων περὶ τῶν οὕτω γεγονότων λέγουσι καὶ ἐξ ἀδελφῶν ἀδελφῶν θανάτους καὶ ἐκ γυναικῶν τὰ περὶ τοὺς ἀνδρας ἀνάπαλιν τε ἐκ τούτων ἐκεῖνα. Πῶς ἂν οὖν ἢ ἐπὶ ἐκάστου σχέσις τῶν ἄστρον ποιῶι, ἀ ἤδη ἐκ πατέρων οὕτως ἔξειν λέγεται; Ἡ γὰρ ἐκεῖνα τὰ πρότερα ἔσται τὰ ποιούντα, ἢ εἰ μὴ ἐκεῖνα ποιεῖ, οὐδὲ ταῦτα. Καὶ μὴν καὶ ἡ ὁμοιότης ἐν τοῖς εἶδεσι πρὸς τοὺς γονέας οἴκοθεν φησι καὶ κάλλος καὶ αἴσχος ἴεναί, ἀλλ οὐ παρὰ φορᾶς ἄστρον. Εὐλογόν τε κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους [καὶ ἅμα] ζῶα τε παντοδαπά καὶ ἀνθρώπους ἅμα γίνεσθαι: οἷς ἅπασιν ἐχρῆν τὰ αὐτὰ εἶναι, οἷς ἢ αὐτῇ σχέσις. Πῶς οὖν [καὶ] ἅμα μὲν ἀνθρώπους, ἅμα δὲ τὰ ἄλλα διὰ τῶν σχημάτων;

(3, 1, 6) Ἄλλα γὰρ γίνεταί μὲν ἕκαστα κατὰ τὰς αὐτῶν φύσεις, ἵππος μὲν, ὅτι ἐξ ἵππου, καὶ ἀνθρώπος, ὅτι ἐξ ἀνθρώπου, καὶ τοιόσδε, ὅτι ἐκ τοιοῦδε. Ἐστω δὲ συνεργὸς καὶ ἡ τοῦ παντὸς φορὰ συγχωροῦσα τὸ πολὺ τοῖς γινόμενοις, ἔστωσαν δὲ πρὸς τὰ τοῦ σώματος πολλὰ σωματικῶς διδόντες, θερμότητος καὶ ψύξεις καὶ σωματικῶν κράσεις ἐπακολουθούσας, πῶς οὖν τὰ ἤθη καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ μάλιστα οὐχ ὅσα δοκεῖ κράσει σωματικῶν δουλεύειν, οἷον γραμματικὸς τίς καὶ γεωμετρικὸς καὶ κυβευτικὸς καὶ τῶνδε τίς εὐρετής; πονηρία δὲ ἤθους παρὰ θεῶν ὄντων πῶς ἂν δοθείη; καὶ ὅλως ὅσα λέγονται διδόναι κακὰ κακούμενοι, ὅτι δύνουσι καὶ ὅτι ὑπὸ γῆν φέρονται, ὡσπερ διάφορόν τι πασχόντων, εἰ πρὸς ἡμᾶς δύνουεν, ἀλλ οὐκ ἀεὶ ἐπὶ σφαιράς οὐρανίας φερομένων καὶ πρὸς τὴν γῆν τὴν αὐτὴν ἐχόντων σχέσιν; Οὐδὲ λεκτέον, ὡς ἄλλος ἄλλον ἰδὼν τῶν θεῶν κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην στάσιν χείρων ἢ κρείττων γίνεται: ὥστε εὐπαθοῦντας μὲν ἡμᾶς εὖ ποιεῖν, κακοῦν δέ, εἰ τάναντία: ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς φέρεται μὲν ταῦτα ἐπὶ σωτηρία τῶν ὅλων, παρέχεται δὲ καὶ ἄλλην χρεῖαν τὴν τοῦ εἰς αὐτὰ ὡσπερ γράμματα βλέποντας τοὺς τὴν τοιαύτην γραμματικὴν εἰδότης ἀναγινώσκειν τὰ μέλλοντα ἐκ τῶν σχημάτων κατὰ τὸ ἀνάλογον μεθοδεύοντας τὸ σημαινόμενον: ὡσπερ εἰ τις λέγοι, ἐπειδὴ ὑψηλὸς ὁ ὄρνις, σημαίνει ὑψηλὰς τινὰς πράξεις.

(3, 1, 7) Λοιπὸν δὲ ἰδεῖν τὴν ἐπιπλέκουσαν καὶ οἷον συνείρουσαν ἀλλήλοις πάντα καὶ τὸ πῶς ἐφ' ἐκάστου ἐπιφέρουσαν ἀρχὴν τιθεμένην μίαν, ἀφ' ἧς πάντα κατὰ λόγους σπερματικὸς περαίνεται. Ἐστί μὲν οὖν καὶ αὕτη ἡ δόξα ἐγγυὲς ἐκεῖνης τῆς πᾶσαν καὶ σχέσιν καὶ κίνησιν ἡμετέραν τε καὶ πᾶσαν ἐκ τῆς τῶν ὅλων ψυχῆς ἢ κειν λεγούσης, εἰ καὶ βούλεται τι ἡμῖν καὶ ἐκάστοις χαρίζεσθαι εἰς τὸ παρ' ἡμῶν ποιεῖν τι. Ἐχει μὲν οὖν τὴν πάντως πάντων ἀνάγκην, καὶ πάντων εἰλημμένων τῶν αἰτίων οὐκ ἔστιν

ἕκαστον μὴ οὐ γίνεσθαι: οὐδὲν γὰρ ἔτι τὸ κωλύσον ἢ ἄλλως γενέσθαι ποιῆσον, εἰ πάντα εἴληπται ἐν τῇ εἰμαρμένῃ. Τοιαῦτα δὲ ὄντα ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ὠρμημένα ἡμῖν οὐδὲν καταλείψει, ἢ φέρεσθαι ὅπῃ ἂν ἐκεῖνα ὦθῃ. Αἶ τε γὰρ φαντασῆαι τοῖς προηγησαμένοις αἶ τε ὁρμαὶ κατὰ ταύτας ἔσονται, ὄνομά τε μόνον τὸ ἐφ' ἡμῖν ἔσται: οὐ γὰρ ὅτι ὁρμῶμεν ἡμεῖς, ταύτη τι πλέον ἔσται τῆς ὁρμῆς κατ' ἐκεῖνα γεννωμένης: τοιοῦτόν τε τὸ ἡμέτερον ἔσται, οἷον καὶ τὸ τῶν ἄλλων ζώων καὶ τὸ τῶν νηπίων καθ' ὁρμᾶς τυφλας ἰόντων καὶ τὸ τῶν μαινομένων: ὁρμῶσι γὰρ καὶ οὔτοι: καὶ νῆ Δία καὶ πυρὸς ὁρμαὶ καὶ πάντων ὅσα δουλεύοντα τῇ αὐτῶν κατασκευῇ φέρεται κατὰ ταύτην. Τοῦτο δὲ καὶ πάντες ὁρῶντες οὐκ ἀμφισβητοῦσιν, ἀλλὰ τῆς ὁρμῆς ταύτης ἄλλας αἰτίας ζητοῦντες οὐχ ἴστανται ὡς ἐπ' ἀρχῆς ταύτης.

(3, 1, 8) Τίς οὖν ἄλλη αἰτία παρὰ ταύτας ἐπελθοῦσα ἀναίτιόν τε οὐδὲν καταλείψει ἀκολουθίαν τε τηρήσει καὶ τάξιν ἡμᾶς τέ τι εἶναι συγχωρήσει προρρήσεις τε καὶ μαντείας οὐκ ἀναιρήσει; Ψυχὴν δὴ δεῖ ἀρχὴν οὔσαν ἄλλην ἐπεισφέροντας εἰς τὰ ὄντα, οὐ μόνον τὴν τοῦ παντός, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκάστου μετὰ ταύτης, ὡς ἀρχῆς οὐ σμικρᾶς οὔσης, πλέκειν τὰ πάντα, οὐ γινομένης καὶ αὐτῆς, ὡσπερ τὰ ἄλλα, ἐκ σπερμάτων, ἀλλὰ πρωτουργοῦ αἰτίας οὔσης.

Ἐνευ μὲν οὖν σώματος οὔσα κυριωτάτη τε αὐτῆς καὶ ἐλευθέρᾳ καὶ κοσμικῆς αἰτίας ἔξω: ἐνεχθεῖσα δὲ εἰς σῶμα οὐκέτι πάντα κυρία, ὡς ἂν μεθ' ἐτέρων ταχθεῖσα. Τύχαι δὲ τὰ κύκλω πάντα, οἷς συνέπεσεν ἐλθοῦσα εἰς μέσον, τὰ πολλὰ ἡγαγον, ὥστε τὰ μὲν ποιεῖν διὰ ταῦτα, τὰ δὲ κρατοῦσαν αὐτὴν ταῦτα ὅπῃ ἐθέλει ἄγειν. Πλείω δὲ κρατεῖ ἢ ἀμείνων, ἐλάττω δὲ ἢ χείρων. Ἡ γὰρ κράσει σώματός τι ἐνδιδοῦσα ἐπιθυμεῖν ἢ ὀργίζεσθαι ἠανάκασται ἢ πενίαις ταπεινῇ ἢ πλούτοις χαῦνος ἢ δυνάμεσι τύραννος: ἢ δὲ καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς τούτοις ἀντέσχευ, ἢ ἀγαθῇ τὴν φύσιν, καὶ ἡλλοίωσεν αὐτὰ μᾶλλον ἢ ἡλλοιωθῆ, ὥστε τὰ μὲν ἕτεροιῶσαι, τοῖς δὲ συγχωρῆσαι μὴ μετὰ κάκης.

(3, 1, 9) Ἀναγκαῖα μὲν οὖν ταῦτα, ὅσα προαιρέσει καὶ τύχαις κραθέντα γίνεται: τί γὰρ ἂν ἔτι καὶ ἄλλο εἴη; Πάντων δὲ ληφθέντων τῶν αἰτίων πάντα πάντως γίνεται: ἐν τοῖς ἔξωθεν δὲ καὶ εἴ τι ἐκ τῆς φορᾶς συντελεῖται. Ὄταν μὲν οὖν ἡλλοιωθεῖσα παρὰ τῶν ἔξω ψυχὴ πράττη τι καὶ ὁρμᾶ οἷον τυφλῇ τῇ φορᾷ χρωμένη, οὐχὶ ἐκούσιον τὴν πράξιν οὐδὲ τὴν διάθεσιν λεκτέον: καὶ ὅταν αὐτὴ παρ' αὐτῆς χείρων οὔσα οὐκ ὀρθαῖς πανταχοῦ οὐδὲ ἡγεμονούσαις ταῖς ὁρμαῖς ἢ χρωμένη. Λόγον δὲ ὅταν ἡγεμόνα καθαρὸν καὶ ἀπαθῆ τὸν οἰκείον ἔχουσα ὁρμᾶ, ταύτην μόνην τὴν ὁρμὴν φατέον εἶναι ἐφ' ἡμῖν καὶ ἐκούσιον, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ

ἡμέτερον ἔργον, ὃ μὴ ἄλλοθεν ἦλθεν, ἀλλ' ἐνδοθεν ἀπὸ καθαράς τῆς ψυχῆς, ἀπ' ἀρχῆς πρώτης ἡγουμένης καὶ κυρίας, ἀλλ' οὐ πλάνην ἐξ ἀγνοίας παθούσης ἢ ἦτταν ἐκ βίας ἐπιθυμιῶν, αἱ προσελθοῦσαι ἄγουσι καὶ ἔλκουσι καὶ οὐκέτι ἔργα ἔωσιν εἶναι, ἀλλὰ παθήματα παρ' ἡμῶν.

(3, 1, 10) Τέλος δὴ φησιν ὁ λόγος πάντα μὲν σημαίνεσθαι καὶ γίνεσθαι κατ' αἰτίας μὲν πάντα, διττὰς δὲ ταύτας: καὶ τὰ μὲν ὑπὸ ψυχῆς, τὰ δὲ δι' ἄλλας αἰτίας ταῖς κύκλῳ. Πραττούσας δὲ ψυχὰς ὅσα πράττουσι κατὰ μὲν λόγον ποιούσας ὀρθὸν παρ' αὐτῶν πράττειν, ὅταν πράττωσι, τὰ δ' ἄλλα ἐμποδιζόμενας τὰ αὐτῶν πράττειν, πάσχειν τε μᾶλλον ἢ πράττειν. Ὡστε τοῦ μὲν μὴ φρονεῖν ἄλλα αἰτία εἶναι: καὶ ταῦτα ἴσως ὀρθὸν κατ' εἰμαρμένην λέγειν πράττειν, οἷς γε καὶ δοκεῖ ἔξωθεν τὴν εἰμαρμένην αἴτιον εἶναι: τὰ δὲ ἄριστα παρ' ἡμῶν: ταύτης γὰρ καὶ τῆς φύσεώς ἐσμεν, ὅταν μόνον ὦμεν: καὶ τοῦς γε σπουδαίους [τὰ καλὰ] πράττειν καὶ ἐπ' αὐτοῖς [τὰ καλὰ πράττειν], τοῦς δὲ ἄλλους, κατ' ὅσον ἂν ἀναπνεύσωσι συγχωρηθέντες τὰ καλὰ πράττειν, οὐκ ἄλλοθεν λαβόντας τὸ φρονεῖν, ὅταν φρονῶσι, μόνον δὲ οὐ κωλυθέντας.

(3, 2, 1) Τὸ μὲν τῷ αὐτομάτῳ καὶ τύχῃ διδόναι τοῦδε τοῦ παντὸς τὴν οὐσίαν καὶ σύστασιν ὡς ἄλογον καὶ ἀνδρὸς οὔτε νοῦν οὔτε αἴσθησιν κεκτημένου, δῆλόν που καὶ πρὸ λόγου καὶ πολλοὶ καὶ ἱκανοὶ καταβέβληνται δεικνύντες τοῦτο λόγοι: τὸ δὲ τίς ὁ τρόπος τοῦ ταῦτα γίνεσθαι ἕκαστα καὶ πεποιῆσθαι, ἐξ ὧν καὶ ἐνίων ὡς οὐκ ὀρθῶς γινομένων ἀπορεῖν περὶ τῆς τοῦ παντὸς προνοίας συμβαίνει, καὶ τοῖς μὲν ἐπῆλθε μὴδὲ εἶναι εἰπεῖν, τοῖς δὲ ὡς ὑπὸ κακοῦ δημιουργοῦ ἔστι γεγενημένος, ἐπισκέψασθαι προσήκει ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τὸν λόγον λαβόντας. Πρόνοιαν τοίνυν τὴν μὲν ἐφ' ἑκάστῳ, ἢ ἔστι λόγος πρὸ ἔργου ὅπως δεῖ γενέσθαι ἢ μὴ γενέσθαι τι τῶν οὐ δεόντων πραχθῆναι ἢ ὅπως τι εἴη ἢ μὴ εἴη ἡμῖν, ἀφείσθω: ἦν δὲ τοῦ παντὸς λέγομεν πρόνοιαν εἶναι, ταύτην ὑποθέμενοι τὰ ἐφεξῆς συνάπτωμεν. Εἰ μὲν οὖν ἀπὸ τίνος χρόνου πρότερον οὐκ ὄντα τὸν κόσμον ἐλέγομεν γεγονέναι, τὴν αὐτὴν ἂν τῷ λόγῳ ἐτιθέμεθα, οἷαν καὶ ἐπὶ τοῖς κατὰ μέρος ἐλέγομεν εἶναι, προόρασίν τινα καὶ λογισμὸν θεοῦ, ὡς ἂν γένοιτο τότε τὸ πᾶν, καὶ ὡς ἂν ἄριστα κατὰ τὸ δυνατόν εἴη.

Ἐπεὶ δὲ τὸ αἰεὶ καὶ τὸ οὔποτε μὴ τῷ κόσμῳ τῷδέ φαμεν παρεῖναι, τὴν πρόνοιαν ὀρθῶς ἂν καὶ ἀκολούθως λέγοιμεν τῷ παντὶ εἶναι τὸ κατὰ νοῦν αὐτὸν εἶναι, καὶ νοῦν πρὸ αὐτοῦ εἶναι οὐχ ὡς χρόνῳ πρότερον ὄντα, ἀλλ' ὅτι παρὰ νοῦ ἔστι καὶ φύσει πρότερος ἐκεῖνος καὶ αἴτιος τούτου ἀρχέτυπον οἷον καὶ παράδειγμα εἰκόνας τούτου ὄντος καὶ δι' ἐκεῖνον ὄντος καὶ ὑποστάντος αἰεὶ, τόνδε τὸν τρόπον: ἢ

τοῦ νοῦ καὶ τοῦ ὄντος φύσις κόσμος ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς καὶ πρῶτος, οὐ διασταὺς ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲ ἀσθενὴς τῷ μερισμῷ οὐδὲ ἐλλιπὴς οὐδὲ τοῖς μέρεσι γενόμενος ἅτε ἐκάστου μὴ ἀποσπασθέντος τοῦ ὅλου: ἀλλ' ἢ πᾶσα ζωὴ αὐτοῦ καὶ πᾶς νοῦς ἐν ἐνὶ ζῶσα καὶ νοοῦσα ὁμοῦ καὶ τὸ μέρος παρέχεται ὅλον καὶ πᾶν αὐτῷ φίλον οὐ χωρισθὲν ἄλλο ἀπ' ἄλλου οὐδὲ ἕτερον γεγενημένον μόνον καὶ τῶν ἄλλων ἀπεξενωμένον: ὅθεν οὐδὲ ἀδικεῖ ἄλλο ἄλλο οὐδ' ἂν ἢ ἐναντίον. Πανταχοῦ δὲ ὄν ἐν καὶ τέλειον ὁπουοῦν ἐστηκέ τε καὶ ἀλλοίωσιν οὐκ ἔχει: οὐδὲ γὰρ ποιεῖ ἄλλο εἰς ἄλλο. Τίνος γὰρ ἂν ἕνεκα ποιοῖ ἐλλείπον οὐδενί; Τί δ' ἂν λόγος λόγον ἐργάσαιτο ἢ νοῦς νοῦν ἄλλον; Ἀλλὰ τὸ δι' αὐτοῦ δύνασθαι τι ποιεῖν ἦν ἄρα οὐκ εἴ ἔχοντος πάντη, ἀλλὰ ταύτη ποιῶντος καὶ κινουμένου, καθ' ὅ τι καὶ χειρόν ἐστι: τοῖς δὲ πάντη μακαρίοις ἐν αὐτοῖς ἐστάναι καὶ τοῦτο εἶναι, ὅπερ εἰσί, μόνον ἀρκεῖ, τὸ δὲ πολυπραγμονεῖν οὐκ ἀσφαλὲς ἑαυτοῦς ἐξ αὐτῶν παρακινουῦσιν. Ἀλλὰ γὰρ οὕτω μακάριον κάκεινο, ὡς ἐν τῷ μὴ ποιεῖν μεγάλα αὐτῷ ἐργάζεσθαι, καὶ ἐν τῷ ἐφ' ἑαυτοῦ μένειν οὐ σμικρὰ ποιεῖν.

(3, 2, 2) Ὑφίσταται γοῦν ἐκ τοῦ κόσμου τοῦ ἀληθινοῦ ἐκείνου καὶ ἐνὸς κόσμος οὗτος οὐχ εἰς ἀληθῶς: πολὺς γοῦν καὶ εἰς πλῆθος μεμερισμένος καὶ ἄλλο ἀπ' ἄλλου ἀφεστηκὸς καὶ ἀλλότριον γεγενημένον καὶ οὐκέτι φιλία μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔχθρα τῇ διαστάσει καὶ ἐν τῇ ἐλλείψει ἐξ ἀνάγκης πολέμιον ἄλλο ἄλλῳ. Οὐ γὰρ ἀρκεῖ αὐτῷ τὸ μέρος, ἀλλὰ σφύζομενον τῷ ἄλλῳ πολέμιόν ἐστιν ὑφ' οὗ σφύζεται. Γέγονε δὲ οὐ λογισμῷ τοῦ δεῖν γενέσθαι, ἀλλὰ φύσεως δευτέρας ἀνάγκη: οὐ γὰρ ἦν τοιοῦτον ἐκείνο οἷον ἔσχατον εἶναι τῶν ὄντων. Πρῶτον γὰρ ἦν καὶ πολλὴν δύναμιν ἔχον καὶ πᾶσαν: καὶ ταύτην τοίνυν τὴν τοῦ ποιεῖν ἄλλο ἄνευ τοῦ ζητεῖν ποιῆσαι. Ἡδὲ γὰρ ἂν αὐτόθεν οὐκ εἶχεν, εἰ ἐζήτει, οὐδ' ἂν ἦν ἐκ τῆς αὐτοῦ οὐσίας, ἀλλ' ἦν οἷον τεχνίτης ἀπ' αὐτοῦ τὸ ποιεῖν οὐκ ἔχων, ἀλλ' ἐπακτόν, ἐκ τοῦ μαθεῖν λαβὼν τοῦτο. Νοῦς τοίνυν δούς τι ἑαυτοῦ εἰς ὕλην ἀτρεμῆς καὶ ἡσυχος τὰ πάντα εἰργάζετο: οὗτος δὲ ὁ λόγος ἐκ νοῦ ῥυεῖς. Τὸ γὰρ ἀπορρέον ἐκ νοῦ λόγος, καὶ αἰεὶ ἀπορρεῖ, ἕως ἂν ἢ παρῶν ἐν τοῖς οὔσι νοῦς. Ὡσπερ δὲ ἐν λόγῳ τῷ ἐν σπέρματι ὁμοῦ πάντων καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ὄντων καὶ οὐδενὸς οὐδενὶ μαχομένου οὐδὲ διαφορομένου οὐδὲ ἐμποδίου ὄντος, γίνεται τι ἤδη ἐν ὄγκῳ καὶ ἄλλο μέρος ἀλλαχοῦ καὶ δὴ καὶ ἐμποδίσειεν ἂν ἕτερον ἑτέρῳ καὶ ἀπαναλώσειεν ἄλλο ἄλλο, οὕτω δὲ καὶ ἐξ ἐνὸς νοῦ καὶ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ λόγου ἀνέστη τόδε τὸ πᾶν καὶ διέστη καὶ ἐξ ἀνάγκης τὰ μὲν ἐγένετο φίλα καὶ προσηνῆ, τὰ δὲ ἐχθρά καὶ πολέμια, καὶ τὰ μὲν ἐκόντα, τὰ δὲ καὶ ἄκοντα ἀλλήλοισι ἐλυμήνατο καὶ φθειρόμενα θάτερα γένεσιν ἄλλοις εἰργά-

σατο, καὶ μίαν ἐπ αὐτοῖς τοιαῦτα ποιούσι καὶ πάσχουσιν ὅμως ἀρμονίαν ἐνεστήσατο φθεγγομένων μὲν ἑκάστων τὰ αὐτῶν, τοῦ δὲ λόγου ἐπ αὐτοῖς τὴν ἀρμονίαν καὶ μίαν τὴν σύνταξιν εἰς τὰ ὅλα ποιουμένου. Ἔστι γὰρ τὸ πᾶν τόδε οὐχ ὥσπερ ἐκεῖ νοῦς καὶ λόγος, ἀλλὰ μετέχον νοῦ καὶ λόγου. Διὸ καὶ ἐδεήθη ἀρμονίας συνελθόντος <νοῦ καὶ ἀνάγκης>, τῆς μὲν πρὸς τὸ χεῖρον ἐλκούσης καὶ εἰς ἀλογίαν φερούσης ἄτε οὐκ οὔσης λόγου, <ἄρχοντος δὲ νοῦ> ὅμως <ἀνάγκης>. Ὁ μὲν γὰρ νοητὸς μόνον λόγος, καὶ οὐκ ἂν γένοιτο ἄλλος μόνον λόγος: εἰ δέ τι ἐγένετο ἄλλο, ἔδει ἕλαττον ἐκείνου καὶ μὴ λόγον, μηδ' αὖ ὕλην τινά: ἄκοσμον γάρ: μικτὸν ἄρα. Καὶ εἰς ἃ μὲν λήγει, ὕλη καὶ λόγος, ὅθεν δὲ ἄρχεται, ψυχὴ ἐφεστῶσα τῷ μεμιγμένῳ, ἦν οὐ κακοπαθεῖν δεῖ νομίζειν ῥᾶστα διοικουσαν τόδε τὸ πᾶν τῇ οἴον παρουσίᾳ.

(3, 2, 3) Καὶ οὐκ ἂν τις εἰκότως οὐδὲ τούτῳ μέμψαιτο ὡς οὐ καλῶ οὐδὲ τῶν μετὰ σώματος οὐκ ἀρίστῳ, οὐδ' αὖ τὸν αἰτίον τοῦ εἶναι αὐτῷ αἰτιάσαιτο πρῶτον μὲν ἐξ ἀνάγκης ὄντος αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐκ λογισμοῦ γενομένου, ἀλλὰ φύσεως ἀμείνωνος γεννώσης κατὰ φύσιν ὅμοιον ἑαυτῇ: ἔπειτα οὐδ' εἰ λογισμὸς εἴη ὁ ποιήσας, ἀίσχυνεῖται τῷ ποιηθέντι: ὅλον γάρ τι ἐποίησε πάγκαλον καὶ αὐτάρκες καὶ φίλον αὐτῷ καὶ τοῖς μέρεσι τοῖς αὐτοῦ τοῖς τε κυριωτέροις καὶ τοῖς ἐλάττοσιν ὡσαύτως προσφόροις. Ὁ τοίνυν ἐκ τῶν μερῶν τὸ ὅλον αἰτιώμενος ἄτοπος ἂν εἴη τῆς αἰτίας: τά τε γὰρ μέρη πρὸς αὐτὸ τὸ ὅλον δεῖ σκοπεῖν, εἰ σύμφωνα καὶ ἀρμόττοντα ἐκείνῳ, τό τε ὅλον σκοπούμενον μὴ πρὸς μέρη ἄττα μικρὰ βλέπειν. Τοῦτο γὰρ οὐ τὸν κόσμον αἰτιωμένου, ἀλλὰ τινὰ τῶν αὐτοῦ χωρὶς λαβόντος, οἷον εἰ παντὸς ζώου τρίχα ἢ τῶν χαμαὶ δάκτυλον ἀμελήσας τὸν πάντα ἄνθρωπον, δαιμονίαν τινὰ ὄψιν βλέπειν, ἢ νῆ Δία τὰ ἄλλα ζῶα ἀφείδ' τὸ εὐτελέστατον λαμβάνοι, ἢ τὸ ὅλον γένος παρείδ', οἷον τὸ ἀνθρώπου, Θερσίτην εἰς μέσον ἄγοι.

Ἐπεὶ οὖν τὸ γενόμενον ὁ κόσμος ἐστὶν ὁ σύμπας, τοῦτον θεωρῶν τάχα ἂν ἀκούσαις παρ αὐτοῦ, ὡς ἐμὲ πεποίηκε θεὸς κἀγὼ ἐκεῖθεν ἐγενόμην τέλειος ἐκ πάντων ζώων καὶ ἱκανὸς ἑμαυτῷ καὶ αὐτάρκης οὐδενὸς δεόμενος, ὅτι πάντα ἐν ἐμοὶ καὶ φυτὰ καὶ ζῶα καὶ συμπάντων τῶν γενητῶν φύσις καὶ θεοὶ πολλοὶ καὶ δαιμόνων δῆμοι καὶ ψυχαὶ ἀγαθαὶ καὶ ἄνθρωποι ἀρετῇ εὐδαίμονες. Οὐ γὰρ δὴ γῆ μὲν κεκόσμηται φυτοῖς τε πᾶσι καὶ ζώοις παντοδαποῖς καὶ μέχρι θαλάττης ψυχῆς ἦλθε δύναμις, ἀπὸ δὲ πᾶς καὶ αἰθῆρ καὶ οὐρανὸς σύμπας ψυχῆς ἄμοιρος, ἀλλ' ἐκεῖ ψυχὰ ἀγαθαὶ πᾶσαι, ἄστροις ζῆν διδοῦσαι καὶ τῇ εὐτάκτῳ οὐρανοῦ καὶ αἰδίῳ περιφορᾷ νοῦ μιμήσει κύκλῳ φερομένη ἐμφρόνως περὶ ταῦτόν αἰεὶ: οὐδὲν γὰρ ἔξω ζητεῖ. Πάντα

δὲ τὰ ἐν ἐμοὶ ἐφίεται μὲν τοῦ ἀγαθοῦ, τυγχάνει δὲ κατὰ δύναμιν τὴν ἑαυτῶν ἕκαστα: ἐξήρτηται γὰρ πᾶς μὲν οὐρανὸς ἐκείνου, πᾶσα δὲ ἐμὴ ψυχὴ καὶ οἱ ἐν μέρεσιν ἐμοῖς θεοί, καὶ τὰ ζῶα δὲ πάντα καὶ φυτὰ καὶ εἴ τι ἄψυχον δοκεῖ εἶναι ἐν ἐμοί. Καὶ τὰ μὲν τοῦ εἶναι μετέχειν δοκεῖ μόνον, τὰ δὲ τοῦ ζῆν, τὰ δὲ μᾶλλον ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι, τὰ δὲ ἤδη λόγον ἔχει, τὰ δὲ πᾶσαν ζωὴν. Οὐ γὰρ τὰ ἴσα ἀπαιτεῖν δεῖ τοῖς μὴ ἴσοις: οὐδὲ γὰρ δακτύλῳ τὸ βλέπειν, ἀλλὰ ὀφθαλμῷ τοῦτο, δακτύλῳ δὲ ἄλλο, τὸ εἶναι οἶμαι δακτύλῳ καὶ τὸ αὐτοῦ ἔχειν.

(3, 2, 4) Πῦρ δὲ εἰ ὑπὸ ὕδατος σβέννυται καὶ ἕτερον ὑπὸ πυρὸς φθείρεται, μὴ θαυμάσης. Καὶ γὰρ εἰς τὸ εἶναι ἄλλο αὐτὸ ἦγαγεν, οὐκ ἀχθὲν ὑφ' αὐτοῦ ὑπ' ἄλλου ἐφθάρη, καὶ ἦλθε δὲ εἰς τὸ εἶναι ὑπ' ἄλλου φθορᾶς, καὶ ἡ φθορὰ δὲ αὐτῷ οὐδὲν ἂν ἢ οὕτω δεινὸν φέροι, καὶ ἀντὶ τοῦ φθαρέντος πυρὸς πῦρ ἄλλο. Τῷ μὲν γὰρ ἀσωμάτῳ οὐρανῷ ἕκαστον μένει, ἐν δὲ τῷδε τῷ οὐρανῷ πᾶν μὲν αἰεὶ ζῆ καὶ ὅσα τίμια καὶ κύρια μέρη, αἱ δὲ ἀμείβουσαι ψυχὰὶ σώματα καὶ ἄλλοτε ἐν ἄλλῳ εἶδει γίνονται, καὶ ὅταν δὲ δύνηται, ἔξω γενέσεως στάσα ψυχὴ μετὰ τῆς πάσης ἐστὶ ψυχῆς. Σώματα δὲ ζῆ κατ' εἶδος καὶ καθ' ὅλα ἕκαστα, εἴπερ ἐξ αὐτῶν καὶ ζῶα ἔσται καὶ τραφήσεται: ζωὴ γὰρ ἐνταῦθα κινουμένη, ἐκεῖ δὲ ἀκίνητος. Ἐδει δὲ κίνησιν ἐξ ἀκινήσιας εἶναι καὶ ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ ζωῆς τὴν ἐξ αὐτῆς γεγενῆσθαι ἄλλην, οἷον ἐμπνέουσαν καὶ οὐκ ἀτρεμοῦσαν ζωὴν ἀναπνοὴν τῆς ἠρεμούσης οὔσαν. Ζῶων δὲ εἰς ἄλληλα ἀναγκαῖαι αἱ ἐπιθέσεις καὶ φθοραὶ: οὐδὲ γὰρ αἰδία ἐρίνετο. Ἐρίνετο δέ, ὅτι λόγος πᾶσαν ὕλην κατελάμβανε καὶ εἶχεν ἐν αὐτῷ πάντα ὄντων αὐτῶν ἐκεῖ ἐν τῷ ἄνω οὐρανῷ: πόθεν γὰρ ἂν ἦλθε μὴ ὄντων ἐκεῖ; Ἀνθρώπων δὲ εἰς ἀλλήλους ἀδικαίαι ἔχοιεν μὲν ἂν αἰτίαν ἔφεσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ἀδυναμία δὲ τοῦ τυχεῖν σφαλλόμενοι ἐπ' ἄλλους τρέπονται. Ἰσχοῦσι δὲ ἀδικοῦντες δίκας κακυνόμενοι [τε] ταῖς ψυχαῖς ἐνεργείαις κακίας τάττονται τε εἰς τόπον χείρονα: οὐ γὰρ μήποτε ἐκφύγη μηδὲν τὸ ταχθὲν ἐν τῷ τοῦ παντὸς νόμῳ. Ἔστι δὲ οὐ διὰ τὴν ἀταξίαν τάξις οὐδὲ διὰ τὴν ἀνομίαν νόμος, ὥς τις οἶεται, ἵνα γένοιτο ἐκεῖνα διὰ τὰ χεῖρω καὶ ἵνα φαίνοιτο, ἀλλὰ διὰ τὴν τάξιν ἐπακτὸν οὔσαν: καὶ ὅτι τάξις, ἀταξία, καὶ διὰ τὸν νόμον καὶ τὸν λόγον καὶ ὅτι λόγος, παρανομία καὶ ἄνοια οὐ τῶν βελτιόνων τὰ χεῖρω πεποιηκότων, ἀλλὰ τῶν δέχεσθαι δεομένων τὰ ἀμείνω φύσει τῇ ἑαυτῶν ἢ συντυχία καὶ κωλύσει ἄλλων δέξασθαι οὐ δεδυνημένων. Τὸ γὰρ ἐπακτῷ χρώμενον τάξει τοῦτο ἂν οὐ τύχοι ἢ δι' αὐτὸ παρ' αὐτοῦ ἢ δι' ἄλλο παρ' ἄλλου: πολλὰ δὲ ὑπ' ἄλλων πάσχει καὶ ἀκόντων τῶν ποιούντων καὶ πρὸς ἄλλο ἱεμένων. Τὰ δὲ δι' αὐτὰ ἔχοντα κίνησιν

αὐτεξούσιον ζῶα ῥέποι ἂν ὅτε μὲν πρὸς τὰ βελτίω, ὅτε δὲ πρὸς τὰ χείρω. Τὴν δὲ πρὸς τὰ χείρω ῥοπήν παρά του ζητεῖν ἴσως οὐκ ἄξιον: ὀλίγη γὰρ ῥοπή κατ ἀρχὰς γενομένη προιοῦσα ταύτη πλέον καὶ μείζον τὸ ἁμαρτανό-μενον ἀεὶ ποιεῖ: καὶ σῶμα δὲ σύνεστι καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐπιθυμία: καὶ παροφθὲν τὸ πρῶτον καὶ τὸ ἐξαίφνης καὶ μὴ ἀναληφθὲν αὐτίκα καὶ αἵρεσιν εἰς ὃ τις ἐξέπεσεν εἰργάσατο. Ἐπεταί γε μὴν δίκη: καὶ οὐκ ἄδικον τοιόνδε γενόμενον ἀκόλουθα πάσχειν τῇ διαθέσει, οὐδ ἀπαιτητέον τούτοις τὸ εὐδαιμονεῖν ὑπάρχειν, ὅς μὴ εἰργασται εὐδαιμονίας ἄξια. Οἱ δ ἀγαθοὶ μόνοι εὐδαίμονες: διὰ τοῦτο γὰρ καὶ θεοὶ εὐδαίμονες.

(3, 2, 5) Εἰ τοίνυν καὶ ψυχᾶς ἐν τῷδε τῷ παντὶ ἔξεστιν εὐδαίμοσιν εἶναι, εἴ τινες μὴ εὐδαίμονες, οὐκ αἰτιατέον τὸν τόπον, ἀλλὰ τὰς ἐκείνων ἀδυναμίας οὐ δυναθείσας καλῶς ἐναγωνίσασθαι, οὗ δὴ ἄθλα ἀρετῆς πρόκειται. Καὶ μὴ θείους δὲ γενομένους θεῖον βίον μὴ ἔχειν τί δεινόν; Πενία δὲ καὶ νόσοι τοῖς μὲν ἀγαθοῖς οὐδέν, τοῖς δὲ κακοῖς σύμφορα: καὶ ἀνάγκη νοσεῖν σώματα ἔχουσι. Καὶ οὐκ ἀχρεῖα δὲ οὐδὲ ταῦτα παντάπασιν εἰς σύνταξιν καὶ συμπλήρωσιν τοῦ ὅλου. Ὡς γὰρ φθαρέντων τινῶν ὁ λόγος ὁ τοῦ παντὸς κατεχρήσατο τοῖς φθαρῆσιν εἰς γένεσιν ἄλλων - οὐδὲν γὰρ οὐδαμῇ ἐκφεύγει τὸ ὑπὸ τούτου καταλαμβάνεσθαι - οὕτω καὶ κακωθέντος σώματος καὶ μαλακισθείσης δὲ ψυχῆς τῆς τὰ τοιαῦτα πασχούσης τὰ νόσοις καὶ κακία καταληφθέντα ὑπεβλήθη ἄλλῳ εἰρμῷ καὶ ἄλλῃ τάξει. Καὶ τὰ μὲν αὐτοῖς συνήνεγκε τοῖς παθούσιν, οἷον πενία καὶ νόσος, ἣ δὲ κακία εἰργάσατό τι χρήσιμον εἰς τὸ ὅλον παράδειγμα δίκης γενομένη καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῆς χρήσιμα παρασχομένη. Καὶ γὰρ ἐρηγορότας ἐποίησε καὶ νοῦν καὶ σύνεσιν ἐγείρει πονηρίας ὁδοῖς ἀντιταττομένων, καὶ μανθάνειν δὲ ποιεῖ οἷον ἀγαθὸν ἀρετῆ παραθέσει κακῶν ὧν οἱ πονηροὶ ἔχουσι. Καὶ οὐ γέγονε τὰ κακὰ διὰ ταῦτα, ἀλλ ὅτι χρῆται καὶ αὐτοῖς εἰς δέον, ἐπεὶ περ ἐγένετο, εἴρηται. Τοῦτο δὲ δυνάμει μείστης, καλῶς καὶ τοῖς κακοῖς χρῆσθαι δύνασθαι καὶ τοῖς ἀμόρφοις γενομένοις εἰς ἑτέρας μορφὰς χρῆσθαι ἱκανὴν εἶναι. Ὡς δὲ τὸ κακὸν ἔλλειψιν ἀγαθοῦ θετέον: ἀνάγκη δὲ ἔλλειψιν εἶναι ἐνταῦθα ἀγαθοῦ, ὅτι ἐν ἄλλῳ. Τὸ οὖν ἄλλο, ἐν ᾧ ἐστι τὸ ἀγαθόν, ἕτερον ἀγαθοῦ ὃν ποιεῖ τὴν ἔλλειψιν: τοῦτο γὰρ οὐκ ἀγαθὸν ἦν. Διὸ <οὔτε ἀπολέσθαι τὰ κακὰ>, ὅτι τε ἄλλα ἄλλων ἐλάττω πρὸς ἀγαθοῦ φύσιν ἕτερα τὰ ἄλλα τοῦ ἀγαθοῦ τὴν αἰτίαν τῆς ὑποστάσεως ἐκείθεν λαβόντα, τοιαῦτα δὴ γενόμενα τῷ πόρρω.

(3, 2, 6) Τὸ δὲ παρ ἄξιαν, ὅταν ἀγαθοὶ κακὰ ἔχωσι, φαῦλοι δὲ τὰ ἐναντία, τὸ μὲν λέγειν ὡς οὐδὲν κακὸν τῷ ἀγαθῷ

οὐδ' αὖ τῷ φαύλῳ ἀγαθὸν ὀρθῶς μὲν λέγεται: ἀλλὰ διὰ τί τὰ μὲν παρὰ φύσιν τούτῳ, τὰ δὲ κατὰ φύσιν τῷ πονηρῷ; Πῶς γὰρ καλῶς νέμειν οὕτω; Ἀλλ' εἰ τὸ κατὰ φύσιν οὐ ποιεῖ προσθήκην πρὸς τὸ εὐδαιμονεῖν, οὐδ' αὖ τὸ παρὰ φύσιν ἀφαιρεῖ τοῦ κακοῦ τοῦ ἐν φαύλοις, τί διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως; Ὡσπερ οὐδ' εἰ ὁ μὲν καλὸς τὸ σῶμα, ὁ δὲ αἰσχροὺς ὁ ἀγαθός. Ἀλλὰ τὸ πρόπον καὶ ἀνάλογον καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἐκείνως ἂν ἦν, ὃ νῦν οὐκ ἔστι: προνοίας δὲ ἀρίστης ἐκεῖνο ἦν. Καὶ μὴν καὶ τὸ δούλους, τοὺς δὲ δεσπότας εἶναι, καὶ ἄρχοντας τῶν πόλεων τοὺς κακοὺς, τοὺς δὲ ἐπεικειῖς δούλους εἶναι, οὐ πρόποντα ἦν, οὐδ' εἰ προσθήκην ταῦτα μὴ φέρει εἰς ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ κτήσιν. Καίτοι τὰ ἀνομώτατα ἂν πράξειεν ἄρχων πονηρός: καὶ κρατοῦσι δ' ἐν πολέμοις οἱ κακοὶ καὶ οἷα αἰσχροὶ δρωσὶν αἰχμαλώτους λαβόντες. Πάντα γὰρ ταῦτα ἀπορεῖν ποιεῖ, ὅπως προνοίας οὔσης γίνεται. Καὶ γὰρ εἰ πρὸς τὸ ὅλον βλέπειν δεῖ τὸν ὀτιοῦν μέλλοντα ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ μέρη ὀρθῶς ἔχει τάττειν ἐν δέοντι αὐτῷ καὶ μάλιστα, ὅταν ἔμψυχα ἦ καὶ ζῶν ἔχη ἢ καὶ λογικὰ ἦ, καὶ τὴν πρόνοιαν δὲ ἐπὶ πάντα φθάνειν καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς τοῦτ' εἶναι, τὸ μηδενὸς ἡμεληθέναι. Εἰ οὖν φαμεν ἐκ νοῦ τόδε τὸ πᾶν ἠρτησθαι καὶ εἰς ἅπαντα ἐληλυθέναι τὴν δύναμιν αὐτοῦ, πειρᾶσθαι δεῖ δεικνύναι, ὅπη ἕκαστα τούτων καλῶς ἔχει.

(3, 2, 7) Πρῶτον τοίνυν ληπτέον ὡς τὸ καλῶς ἐν τῷ μικτῷ ζητοῦντας χρῆ μὴ πάντη ἀπαιτεῖν ὅσον τὸ καλῶς ἐν τῷ ἀμίκτῳ ἔχει, μηδ' ἐν δευτέροις ζητεῖν τὰ πρῶτα, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ σῶμα ἔχει, συγχωρεῖν καὶ παρὰ τούτου ἵεναι [τι] εἰς τὸ πᾶν, ἀγαπᾶν δὲ παρὰ τοῦ λόγου, ὅσον ἐδύνατο δέξασθαι τὸ μίγμα, εἰ μηδὲν τούτου ἐλλείπει: οἷον, εἴ τις ἐσκόπει τὸν ἀνθρώπον τὸν αἰσθητὸν ὅστις κάλλιστος, οὐκ ἂν δήπου τῷ ἐν νῷ ἀνθρώπῳ ἠξίωσε τὸν αὐτὸν εἶναι, ἀλλ' ἐκεῖνο ἀποδεδέχθαι τοῦ ποιητοῦ, εἰ ὅμως ἐν σαρκὶ καὶ νεύροις καὶ ὀστέοις ὄντα κατέλαβε τῷ λόγῳ, ὥστε καὶ ταῦτα καλλῦναι καὶ τὸν λόγον δυνηθῆναι ἐπανθεῖν τῇ ὕλῃ. Ταῦτα τοίνυν ὑποθέμενον χρῆ προιέναι τὸ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ ἐπιζητούμενα: τάχα γὰρ ἂν ἐν τούτοις τὸ θαυμαστὸν ἀνεύρομεν τῆς προνοίας καὶ τῆς δυνάμεως, παρ' οὗ ὑπέστη τὸ πᾶν τόδε. Ὅσα μὲν οὖν ἔργα ψυχῶν, ἃ δὴ ἐν αὐταῖς ἴσταται ταῖς ἐργαζομέναις τὰ χεῖρω, οἷον ὅσα κακαὶ ψυχαὶ ἄλλας ἐβλαψαν καὶ ὅσα ἀλλήλας αἰ κακαί, εἰ μὴ καὶ τοῦ κακῆς ὅλως αὐταῖς εἶναι τὸ προνοοῦν αἰτιῶτο, ἀπαιτεῖν λόγον οὐδὲ εὐθύνας προσήκει <αἰτία ἐλομένου> διδόντας: εἰρηται γὰρ ὅτι ἔδει καὶ ψυχᾶς κινήσεις οἰκείας ἔχειν καὶ ὅτι οὐ ψυχᾶς μόνον, ἀλλὰ ζῶα ἤδη, καὶ δὴ καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν οὔσας ὅ εἰσιν ἀκόλουθον βίον ἔχειν: οὐδὲ γὰρ, ὅτι κόσμος ἦν, ἐληλύθασιν, ἀλλὰ πρὸ κόσ-

μου τὸ κόσμου εἶναι εἶχον καὶ ἐπιμελεῖσθαι καὶ ὑφιστάναι καὶ διοικεῖν καὶ ποιεῖν ὅστις τρόπος, εἴτε ἐφεστῶσαι καὶ διδοῦσαι τι παρ αὐτῶν εἴτε κατιοῦσαι εἴτε αἱ μὲν οὕτως, αἱ δ' οὕτως: οὐ γὰρ ἂν τὰ νῦν περὶ τούτων, ἀλλ' ὅτι, ὅπως πότε ἂν ἦ, τὴν γε πρόνοιαν ἐπὶ τούτοις οὐ μεμπτέον.

Ἄλλ' ὅταν πρὸς τοὺς ἐναντίους τὴν παράθεσιν τῶν κακῶν τις θεωρῆ, πένητας ἀγαθοὺς καὶ πονηροὺς πλουσίους καὶ πλεονεκτοῦντας ἐν οἷς ἔχειν δεῖ ἀνθρώπους ὄντας τοὺς χεῖρους καὶ κρατοῦντας, καὶ ἑαυτῶν καὶ τὰ ἔθνη καὶ τὰς πόλεις; Ἄρ' οὖν, ὅτι μὴ μέχρι γῆς φθάνει; Ἄλλὰ τῶν ἄλλων γινομένων λόγῳ μαρτύριον τοῦτο καὶ μέχρι γῆς ἵεναι: καὶ γὰρ ζῶα καὶ φυτὰ καὶ λόγου καὶ ψυχῆς καὶ ζωῆς μεταλαμβάνει. Ἄλλὰ φθάνουσα οὐ κρατεῖ; Ἄλλὰ ζώου ἑνὸς ὄντος τοῦ παντὸς ὅμοιον ἂν γένοιτο, εἴ τις κεφαλὴν μὲν ἀνθρώπου καὶ πρόσωπον ὑπὸ φύσεως καὶ λόγου γίνεσθαι λέγοι κρατοῦντος, τὸ δὲ λοιπὸν ἄλλαις ἀναθείη αἰτίαις, τύχαις ἢ ἀνάγκαις, καὶ φαῦλα διὰ τοῦτο ἢ δι' ἀδυναμίαν φύσεως γεγονέναι. Ἄλλ' οὐδὲ ὅσιον οὐδ' εὐσεβὲς ἐνδόντας τῷ μὴ καλῶς ταῦτα ἔχειν καταμέμφεσθαι τῷ ποιήματι.

(3, 2, 8) Λοιπὸν δὴ ζητεῖν ὅπη καλῶς ταῦτα, καὶ ὡς τάξεως μετέχει, ἢ ὅπη μὴ. Ἡ οὐ κακῶς. Παντὸς δὴ ζώου τὰ μὲν ἄνω, πρόσωπα καὶ κεφαλὴ, καλλίω, τὰ δὲ μέσα καὶ κάτω οὐκ ἴσα: ἀνθρώποι δὲ ἐν μέσῳ καὶ κάτω, ἄνω δὲ οὐρανὸς καὶ οἱ ἐν αὐτῷ θεοί: καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ κόσμου θεοὶ καὶ οὐρανὸς πᾶς κύκλῳ, γῆ δὲ οἷα κέντρον καὶ πρὸς ἕν τι τῶν ἄστρον. Θαυμάζεται δὲ ἐν ἀνθρώποις ἀδικία, ὅτι ἀνθρώπον ἀξιούσιν ἐν τῷ παντὶ τὸ τίμιον εἶναι ὡς οὐδενὸς ὄντος σοφωτέρου. Τὸ δὲ κεῖται ἀνθρώπος ἐν μέσῳ θεῶν καὶ θηρίων καὶ ῥέπει ἐπ' ἄμφω καὶ ὁμοιοῦνται οἱ μὲν τῷ ἑτέρῳ, οἱ δὲ τῷ ἑτέρῳ, οἱ δὲ μεταξύ εἰσιν, οἱ πολλοί. Οἱ δὴ κακυνθέντες εἰς τὸ ἑγγὺς ζώων ἀλόγων καὶ θηρίων ἵεναι ἔλκουσι τοὺς μέσους καὶ βιάζονται: οἱ δὲ βελτίους μὲν εἰσι τῶν βιαζομένων, κρατοῦνταί γε μὴν ὑπὸ τῶν χειρόνων, ἢ εἰσι χεῖρους καὶ αὐτοὶ καὶ οὐκ εἰσὶν ἀγαθοὶ οὐδὲ παρσκευάσαν αὐτοὺς μὴ παθεῖν. Εἰ οὖν παῖδες ἀσκήσαντες μὲν τὰ σώματα, τὰς δὲ ψυχὰς ὑπ' ἀπαιδευσίας τούτου χεῖρους γενόμενοι ἐν πάλλῃ κρατοῖεν τῶν μήτε τὰ σώματα μήτε τὰς ψυχὰς πεπαιδευμένων καὶ τὰ σιτία αὐτῶν ἀρπάζοιεν καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν τὰ ἄβρα λαμβάνοιεν, τί ἂν τὸ πρᾶγμα ἢ γέλως εἴη; Ἡ πῶς οὐκ ὀρθὸν καὶ τὸν νομοθέτην συγχωρεῖν ταῦτα μὲν πάσχειν ἐκείνους δίκην ἀργίας καὶ τρυφῆς διδόντας, οἱ ἀποδεδειγμένων γυμνασίων αὐτοῖς [οἴδ] ὑπ' ἀργίας καὶ τοῦ ζῆν μαλακῶς καὶ ἀνειμένως περιεῖδον ἑαυτοὺς ἄρνας καταπιανθέντας λύκων ἀρπαγὰς εἶναι; Τοῖς δὲ ταῦτα ποιοῦσι πρώτη μὲν δίκη τὸ λύκοις

εἶναι καὶ κακοδαίμοσιν ἀνθρώποις: εἶτα αὐτοῖς καὶ κείται
ἀ παθεῖν χρεῶν τοὺς τοιούτους: οὐ γὰρ ἔστι ἐνταῦθα
κακοῖς γενομένοις ἀποθανεῖν, ἀλλὰ τοῖς ἀεὶ προτέροις
ἔπεται ὅσα κατὰ λόγον καὶ φύσιν, χεῖρω τοῖς χείροσι, τοῖς
δὲ ἀμείνοσι τὰ ἀμείνω. Ἄλλ οὐ παλαῖστραι τὰ τοιαῦτα:
παιδιὰ γὰρ ἐκεῖ. Ἐδει γὰρ μειζόνων τῶν παίδων μετὰ
ἀνοίας ἀμφοτέρων γινομένων ἀμφοτέρους μὲν ζώννυσθαι
ἤδη καὶ ὅπλα ἔχειν, καὶ ἡ θέα καλλίων ἢ κατὰ πάλας
γυμνάζοντι: νῦν δ οἱ μὲν ἀοπλοὶ, οἱ δὲ ὀπλισθέντες κρα-
τοῦσιν. Ἐνθα οὐ θεὸν ἔδει ὑπὲρ τῶν ἀπολέμων αὐτὸν
μάχεσθαι: σφύζεσθαι γὰρ ἐκ πολέμων φησὶ δεῖν ὁ νόμος
ἀνδριζομένους, ἀλλ οὐκ εὐχομένους: οὐδὲ γὰρ κομίζεσθαι
καρποὺς εὐχομένους ἀλλὰ γῆς ἐπιμελουμένους, οὐδέ γε
ὑγιαίνειν μὴ ὑγείας ἐπιμελουμένους: οὐδ ἀγανακτεῖν δέ,
εἰ τοῖς φαύλοις πλείους γίνοντο καρποὶ ἢ ὅλως αὐτοῖς
γεωργοῦσιν εἶη ἀμεινον. Ἐπειτα γελοῖον τὰ μὲν ἄλλα πάν-
τα τὰ κατὰ τὸν βίον γνώμη τῇ ἑαυτῶν πράττειν, κὰν μὴ
ταύτη πράττωσιν, ἢ θεοῖς φίλα, σφύζεσθαι δὲ μόνον παρὰ
θεῶν οὐδὲ ταῦτα ποιήσαντας, δι ὧν κελεύουσιν αὐτοὺς οἱ
θεοὶ σφύζεσθαι. Καὶ τοίνυν οἱ θάνατοι αὐτοῖς βελτίους ἢ
τὸ οὔτω ζῶντας εἶναι, ὅπως ζῆν αὐτοὺς οὐκ ἐθέλουσιν οἱ
ἐν τῷ παντὶ νόμοι: ὥστε τῶν ἐναντίων γινομένων, εἰρήνης
ἐν ἀνοίαις καὶ κακίαις πάσαις φυλαττομένης, ἀμελῶς ἂν
ἔσχε τὰ προνοίας ἐώσης κρατεῖν ὄντως τὰ χεῖρω. Ἀρ-
χουσι δὲ κακοὶ ἀρχομένων ἀνανδρία: τοῦτο γὰρ δίκαιον,
οὐκ ἐκείνο.

(3, 2, 9) Οὐ γὰρ δὴ οὔτω τὴν πρόνοιαν εἶναι δεῖ, ὥστε μηδὲν
ἡμᾶς εἶναι. Πάντα δὲ οὔσης προνοίας καὶ μόνης αὐτῆς
οὐδ ἂν εἶη: τίνας γὰρ ἂν ἔτι εἶη; Ἀλλὰ μόνον ἂν εἶη τὸ
θεῖον. Τοῦτο δὲ καὶ νῦν ἔστι: καὶ πρὸς ἄλλο δὲ ἐλήλυθεν,
οὐχ ἵνα ἀνέλη τὸ ἄλλο, ἀλλ ἐπιόντι οἷον ἀνθρώπῳ ἦν
ἐπ αὐτῷ τηροῦσα τὸν ἀνθρωπὸν ὄντα: τοῦτο δὲ ἔστι νόμῳ
προνοίας ζῶντα, ὃ δὴ ἔστι πράττοντα ὅσα ὁ νόμος αὐτῆς
λέγει. Λέγει δὲ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς γενομένοις ἀγαθὸν βίον
ἔσεσθαι καὶ κειῖσθαι καὶ εἰς ὑστερον, τοῖς δὲ κακοῖς τὰ
ἐναντία. Κακοὺς δὲ γενομένους ἀξιοῦν ἄλλους αὐτῶν
σωτῆρας εἶναι ἑαυτοὺς προεμένους οὐ θεμιτὸν εὐχὴν
ποιουμένων: οὐ τοίνυν οὐδὲ θεοὺς αὐτῶν ἀρχειν τὰ καθέ-
καστα ἀφέντας τὸν ἑαυτῶν βίον οὐδέ γε τοὺς ἀνδρας τοὺς
ἀγαθοὺς, ἄλλον βίον ζῶντας τὸν ἀρχῆς ἀνθρωπίνης
ἀμείνω, τούτους αὐτῶν ἀρχοντας εἶναι: ἐπεὶ οὐδ αὐτοὶ
ἐπεμελήθησάν ποτε, ὅπως ἀρχοντες ἀγαθοὶ γένοντο τῶν
ἄλλων, ὅπως αὐτοῖς [εὔ] ἢ ἐπιμελούμενοι, ἀλλὰ φθονοῦσιν,
ἐάν τις ἀγαθὸς παρ αὐτοῦ φύηται: ἐπεὶ πλείους ἂν
ἐγένοντο ἀγαθοί, εἰ τούτους ἐποιούντο προστάτας. Γενό-
μενοι τοίνυν ζῶν οὐκ ἄριστον, ἀλλὰ μέσην τάξιν ἔχον καὶ

ἐλόμενον, ὅμως ἐν ᾧ κείται τόπω ὑπὸ προνοίας οὐκ ἐώμενον ἀπολέσθαι, ἀλλὰ ἀναφερόμενον ἀεὶ πρὸς τὰ ἄνω παντοίαις μηχαναῖς, αἷς τὸ θεῖον χρήται ἐπικρατεστέραν ἀρετὴν ποιοῦν, οὐκ ἀπώλεσε τὸ λογικὸν εἶναι τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἀλλὰ μετέχον, εἰ καὶ μὴ ἄκρως, ἐστὶ καὶ σοφίας καὶ νοῦ καὶ τέχνης καὶ δικαιοσύνης, τῆς γοῦν πρὸς ἀλλήλους ἕκαστοι: καὶ οὓς ἀδικοῦσι δέ, οἴονται δικαίως ταῦτα ποιεῖν: εἶναι γὰρ ἀξίους. Οὕτω καλὸν ἐστὶν ἀνθρώπος ποίημα, ὅσον δύναται καλὸν εἶναι, καὶ συνυφανθὲν εἰς τὸ πᾶν μοῖραν ἔχει τῶν ἄλλων ζώων ὅσα ἐπὶ γῆς βελτίονα. Ἐπεὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα ἐλάττω ζῶα αὐτοῦ κόσμον γῆ φέροντα μέμφεται οὐδεὶς νοῦν ἔχων. Γελοῖον γάρ, εἴ τις μέμφοιτο, ὅτι τοὺς ἀνθρώπους δάκνοι, ὡς δέον αὐτοὺς ζῆν κοιμωμένους. Ἀνάγκη δὲ καὶ ταῦτα εἶναι: καὶ αἱ μὲν πρόδηλοι παρ αὐτῶν ὠφέλειαι, τὰς δὲ οὐ φανεράς ἀνεῦρε πολλὰς ὁ χρόνος: ὥστε μηδὲν αὐτῶν μάτην μηδὲ ἀνθρώποις εἶναι. Γελοῖον δὲ καὶ ὅτι ἄγρια πολλὰ αὐτῶν μέμφεσθαι γινομένων καὶ ἀνθρώπων ἀγρίων: εἰ δὲ μὴ πεπίστευκεν ἀνθρώποις, ἀλλὰ ἀπιστοῦντα ἀμύναται, τί θαυμαστόν ἐστιν;

(3, 2, 10) Ἀλλ εἰ ἀνθρώποι ἄκοντές εἰσι κακοὶ καὶ τοιοῦτοι οὐχ ἔκοντες, οὔτ' ἂν τις τοὺς ἀδικοῦντας αἰτιάσαιτο, οὔτε τοὺς πάσχοντας ὡς δι αὐτοὺς ταῦτα πάσχοντας. Εἰ δὲ δὴ καὶ ἀνάγκη οὕτω κακοὺς γίνεσθαι εἴτε ὑπὸ τῆς φορᾶς εἴτε τῆς ἀρχῆς διδούσης τὸ ἀκόλουθον ἐντεῦθεν, φυσικῶς οὕτως. Εἰ δὲ δὴ καὶ ὁ λόγος αὐτός ἐστιν ὁ ποιῶν, πῶς οὐκ ἄδικα οὕτως; Ἀλλὰ τὸ μὲν ἄκοντες, ὅτι ἁμαρτία ἀκούσιον: τοῦτο δὲ οὐκ ἀναιρεῖ τὸ αὐτοὺς τοὺς πράττοντας παρ αὐτῶν εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτοὶ ποιοῦσι, διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ ἁμαρτάνουσιν: ἢ οὐδ' ἂν ὅλως ἥμαρτον μὴ αὐτοὶ οἱ ποιοῦντες ὄντες. Τὸ δὲ τῆς ἀνάγκης οὐκ ἔξωθεν, ἀλλ' ὅτι πάντως. Τὸ δὲ τῆς φορᾶς οὐχ ὥστε μηδὲν ἐφ' ἡμῖν εἶναι: καὶ γὰρ εἰ ἔξωθεν τὸ πᾶν, οὕτως ἂν ἦν, ὡς αὐτοὶ οἱ ποιοῦντες ἐβούλοντο: ὥστε οὐκ ἂν αὐτοῖς ἐναντία ἐτίθεντο ἀνθρώποι οὐδ' ἂν ἀσεβεῖς, εἰ θεοὶ ἐποίουν. Νῦν δὲ παρ αὐτῶν τοῦτο. Ἀρχῆς δὲ δοθείσης τὸ ἐφεξῆς περαίνεται συμπαραλαμβανομένων εἰς τὴν ἀκολουθίαν καὶ τῶν ὅσαι εἰσὶν ἀρχαί: ἀρχαὶ δὲ καὶ ἀνθρώποι. Κινοῦνται γοῦν πρὸς τὰ καλὰ οἰκεία φύσει καὶ ἀρχὴ αὕτη αὐτεξούσιος.

(3, 2, 11) Πότερα δὲ φυσικαῖς ἀνάγκαις οὕτως ἕκαστα καὶ ἀκολουθίαις καὶ ὅπῃ δυνατὸν καλῶς; Ἡ οὐ, ἀλλ' ὁ λόγος ταῦτα πάντα ποιεῖ ἀρχῶν καὶ οὕτω βούλεται καὶ τὰ λεγόμενα κακὰ αὐτὸς κατὰ λόγον ποιεῖ οὐ βουλόμενος πάντα ἀγαθὰ εἶναι, ὡσπερ ἂν εἴ τις τεχνίτης οὐ πάντα τὰ ἐν τῷ ζῶν ὀφθαλμοῦς ποιεῖ: οὕτως οὐδ' ὁ λόγος πάντα θεοῦς εἰργάζετο, ἀλλὰ τὰ μὲν θεοῦς, τὰ δὲ δαίμονας, δευτέραν

φύσιν, εἶτα ἀνθρώπους καὶ ζῶα ἐφεξῆς, οὐ φθόνῳ, ἀλλὰ λόγῳ ποικιλίαν νοεράν ἔχοντι. Ἡμεῖς δέ, ὡς περ οἱ ἄπειροι γραφικῆς τέχνης αἰτιῶνται, ὡς οὐ καλὰ τὰ χρώματα πανταχοῦ, ὁ δὲ ἄρα τὰ προσήκοντα ἀπέδωκεν ἑκάστῳ τόπῳ: καὶ αἱ πόλεις δὲ οὐκ ἐξ ἴσων, καὶ αἱ εὐνομία χρῶνται: ἢ εἴ τις δρᾶμα μέμφοιτο, ὅτι μὴ πάντες ἥρωες ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ οἰκέτης καὶ τις ἀγροίκος καὶ φαύλως φθειρόμενος: τὸ δὲ οὐ καλόν ἐστιν, εἴ τις τοὺς χεῖρους ἐξέλοι, καὶ ἐκ τούτων συμπληρούμενον.

(3, 2, 12) Εἰ μὲν οὖν αὐτὸς ὁ λόγος ἐναρμόσας ἑαυτὸν εἰς ὕλην ταῦτα εἰργάσατο τοῦτο ὧν οἶός ἐστιν, ἀνόμοιος τοῖς μέρεσιν, ἐκ τοῦ πρὸ αὐτοῦ τοῦτο ὧν, καὶ τοῦτο τὸ γενόμενον οὕτω γενόμενον μὴ ἂν ἔσχε κάλλιον ἑαυτοῦ ἄλλο. Ὁ δὲ λόγος ἐκ πάντων ὁμοίων καὶ παραπλησίων οὐκ ἂν ἐγένετο καὶ οὗτος ὁ τρόπος μεμπτός: πάντα ὄντος κατὰ μέρος ἕκαστον ἄλλος. Εἰ δὲ ἔξω ἑαυτοῦ ἄλλα εἰσήγαγεν, οἶον ψυχᾶς, καὶ ἐβιάσατο παρὰ τὴν αὐτῶν φύσιν ἐναρμόσαι τῷ ποιήματι πρὸς τὸ χεῖρον πολλὰς, πῶς ὀρθῶς; Ἀλλὰ φατέον καὶ τὰς ψυχᾶς οἶον μέρη αὐτοῦ εἶναι καὶ μὴ χεῖρους ποιοῦντα ἐναρμόττειν, ἀλλ' ὅπου προσήκον αὐταῖς καταχωρίζειν κατ' ἀξίαν.

(3, 2, 13) Ἐπεὶ οὐδὲ ἐκεῖνον ἀποβλητέον τὸν λόγον, ὃς οὐ πρὸς τὸ παρὸν ἑκάστοτε φησι βλέπειν, ἀλλὰ πρὸς τὰς πρόσθεν περιόδους καὶ αὐτὸ τὸ μέλλον, ὥστε ἐκεῖθεν τάττειν τὴν ἀξίαν καὶ μετατιθέναι ἐκ δεσποτῶν τῶν πρόσθεν δούλους ποιοῦντα, εἰ ἐγένοντο κακοὶ δεσπότες, καὶ ὅτι σύμφορον αὐτοῖς οὕτω, καὶ εἰ κακῶς ἐχρήσαντο πλούτῳ, πένητας - καὶ ἀγαθοῖς οὐκ ἀσύμφορον πένησιν εἶναι - καὶ φονεύσαντας ἀδίκως φονευθῆναι ἀδίκως μὲν τῷ ποιήσαντι, αὐτῷ δὲ δικαίως τῷ παθόντι, καὶ τὸ πεισόμενον συναγαγεῖν εἰς τὸ αὐτὸ τῷ ἐπιτηδείῳ ποιῆσαι, ἃ παθεῖν ἐχρῆν ἐκεῖνον. Μὴ γὰρ δὴ κατὰ συντυχίαν δοῦλον μηδὲ αἰχμάλωτον ὡς ἔτυχε μηδὲ ὑβρισθῆναι εἰς σῶμα εἰκῆ, ἀλλ' ἦν ποτε ταῦτα ποιήσας, ἃ νῦν ἐστί πάσχων: καὶ μητέρα τις ἀνελὼν ὑπὸ παιδὸς ἀναιρεθήσεται γενόμενος γυνή, καὶ βιασάμενος γυναικᾶ ἔσται, ἵνα βιασθῆ. Ὅθεν καὶ θεία φήμη <Ἀδράστεια>: αὕτη γὰρ ἡ διάταξις Ἐδράστεια ὄντως καὶ ὄντως Δίκη καὶ σοφία θαυμαστή. Τεκμαίρεσθαι δὲ δεῖ τοιαύτην τινα εἶναι τὴν τάξιν αἰ τῶν ὅλων ἐκ τῶν ὀρωμένων ἐν τῷ παντί, ὡς εἰς ἅπαν χωρεῖ καὶ ὅ τι μικρότατον, καὶ ἡ τέχνη θαυμαστὴ οὐ μόνον ἐν τοῖς θείοις, ἀλλὰ καὶ ὧν ἂν τις ὑπενόησε καταφρονῆσαι ὡς μικρῶν τὴν πρόνοιαν, οἷα καὶ ἐν τοῖς τυχοῦσι ζώοις ἡ ποικίλη θαυματουργία καὶ τὸ μέχρι τῶν ἐμφύτων καρποῖς καὶ ἔτι φύλλοις τὸ εὐειδὲς καὶ τὸ ῥᾶστα εὐανθὲς καὶ ῥαδινὸν καὶ ποικίλον, καὶ ὅτι οὐ πεποίηται ἅπαξ καὶ ἐπαύσατο,

ἀλλ' αἰεὶ ποιεῖται τῶν ὑπεράνω φερομένων κατὰ ταῦτα οὐχ ὡσαύτως. Μετατίθεται τοῖνυν τὰ μετατιθέμενα οὐκ εἰκῆ μετατιθέμενα οὐδ' ἄλλα σχήματα λαμβάνοντα, ἀλλ' ὡς καλόν, καὶ ὡς πρόποι ἂν δυνάμεσι θείαις ποιεῖν. Ποιεῖ γὰρ πᾶν τὸ θεῖον ὡς πέφυκε: πέφυκε δὲ κατὰ τὴν αὐτοῦ οὐσίαν: οὐσία δὲ αὐτῷ, ἢ τὸ καλὸν ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτοῦ καὶ τὸ δίκαιον συνεκφέρει. Εἰ γὰρ μὴ ἐκεῖ ταῦτα, ποῦ ἂν εἴη;

(3, 2, 14) Ἐχει τοῖνυν ἡ διάταξις οὕτω κατὰ νοῦν, ὡς ἄνευ λογισμοῦ εἶναι, οὕτω δὲ εἶναι, ὡς, εἴ τις ἄριστα δύναιτο λογισμῷ χρῆσθαι, θαυμάσαι, ὅτι μὴ ἂν ἄλλως εὔρε λογισμὸς ποιῆσαι, ὁποῖόν τι γινώσκειται καὶ ἐν ταῖς καθ' ἕκαστα φύσεσι, γινομένων εἰς αἰεὶ νοερώτερον ἢ κατὰ λογισμοῦ διάταξιν. Ἐφ' ἑκάστου μὲν οὖν τῶν γινομένων αἰεὶ γενῶν οὐκ ἔστιν αἰτιᾶσθαι τὸν ποιῶντα λόγον, εἴ τις μὴ ἀξιοῖ ἕκαστον οὕτω γεγονέναι χρῆναι, ὡς τὰ μὴ γεγονότα, αἰδία δέ, ἐν τε νοητοῖς ἐν τε αἰσθητοῖς αἰεὶ κατὰ ταῦτα ὄντα, προσθήκην αἰτῶν ἀγαθοῦ πλείονα, ἀλλ' οὐ τὸ δοθέν ἕκαστῳ εἶδος αὐτάρκες ἡγούμενος, οἷον τῷδε, ὅτι μὴ καὶ κέρατα, οὐ σκοπούμενος ὅτι ἀδύνατον ἦν λόγον μὴ οὐκ ἐπὶ πάντα ἐλθεῖν, ἀλλ' ὅτι ἔδει ἐν τῷ μείζονι τὰ ἐλάττω καὶ ἐν τῷ ὅλῳ τὰ μέρη καὶ οὐκ ἴσα δυνατὸν εἶναι: ἢ οὐκ ἂν ἦν μέρη. Τὸ μὲν γὰρ ἄνω πᾶν πάντα, τὰ δὲ κάτω οὐ πάντα ἕκαστον. Καὶ ἄνθρωπος δὴ, καθ' ὅσον μέρος, ἕκαστον, οὐ πᾶς. Εἰ δέ που ἐν μέρεσί τισι καὶ ἄλλο τι, ὃ οὐ μέρος, τούτῳ κάκεινο πᾶν. Ὁ δὲ καθ' ἕκαστα, ἢ τοῦτο, οὐκ ἀπαιτητέος τέλεος εἶναι εἰς ἀρετῆς ἄκρον: ἤδη γὰρ οὐκέτ' ἂν μέρος. Οὐ μὴν οὐδὲ τῷ ὅλῳ τὸ μέρος κοσμηθὲν εἰς μείζονα ἀξίαν ἐφθόνηται: καὶ γὰρ κάλλιον τὸ ὅλον ποιεῖ κοσμηθὲν ἀξία μείζονι. Καὶ γὰρ γίνεται τοιοῦτον ἀφομοιωθὲν τῷ ὅλῳ καὶ οἷον συγχωρηθὲν τοιοῦτον εἶναι καὶ συνταχθὲν οὕτως, ἵνα καὶ κατὰ τὸν ἀνθρώπου τόπον ἐκλάμπῃ τι ἐν αὐτῷ, οἷον καὶ κατὰ τὸν θεῖον οὐρανὸν τὰ ἄστρα, καὶ ἢ ἐντεῦθεν ἀντίληψις οἷον <ἀγάλατος> μεγάλου καὶ καλοῦ εἴτε ἐμψύχου εἴτε καὶ τέχνη Ἡφαίστου γενομένου, ὧ [εἰ]σι μὲν καὶ κατὰ τὸ πρόσωπον ἐπιστίλβοντες ἀστέρες καὶ ἐν τοῖς στήθεσι δὲ ἄλλοι καὶ ἢ ἐμελλεν ἐπιπρέψειν ἀστρῶν θέσις κειμένων.

(3, 2, 15) Τὰ μὲν οὖν ἕκαστα αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν θεωρούμενα οὕτως: ἡ συμπλοκὴ δὲ ἢ τούτων γεννηθέντων καὶ αἰεὶ γεννωμένων ἔχει ἂν τὴν ἐπίστασιν καὶ ἀπορίαν κατὰ τε τὴν ἀλληλοφαγίαν τῶν ἄλλων ζώων καὶ ταῖς ἀνθρώπων εἰς ἀλλήλους ἐπιθέσεις, καὶ ὅτι πόλεμος αἰεὶ καὶ οὐ μήποτε παῦλαν οὐδ' ἂν ἀνοχὴν λάβοι, καὶ μάλιστα εἰ λόγος πεποίηκεν οὕτως ἔχειν, καὶ οὕτω λέγεται καλῶς ἔχειν. Οὐ γὰρ ἔτι τοῖς οὕτω λέγουσιν ἐκεῖνος ὁ λόγος βοηθεῖ, ὡς

καλῶς κατὰ τὸ δυνατόν ἔχειν, αἰτία ὕλης οὕτως ἐχόντων, ὡς ἐλαττόνως ἔχειν, καὶ ὡς <οὐ δυνατόν τὰ κακὰ ἀπολέσθαι>, εἶπερ οὕτως ἐχρῆν ἔχειν, καὶ καλῶς οὕτω, καὶ οὐχ ἢ ὕλη παρελθοῦσα κρατεῖ, ἀλλὰ παρήχθη, ἵνα οὕτω, μᾶλλον δὲ ἦν καὶ αὐτὴ αἰτία λόγου οὕτως. Ἄρχῃ οὖν λόγος καὶ πάντα λόγος καὶ τὰ γινόμενα κατ' αὐτὸν καὶ συνταπτόμενα ἐπὶ τῇ γενέσει πάντως οὕτως. Τίς οὖν ἢ τοῦ πολέμου τοῦ ἀκηρύκτου ἐν ζῴοις καὶ ἐν ἀνθρώποις ἀνάγκη; Ἡ ἀλληλοφαγία μὲν ἀναγκαῖαι, ἀμοιβαί ζῴων οὔσαι οὐ δυναμένων, οὐδ' εἴ τις μὴ κτιννύοι αὐτά, οὕτω μένειν εἰς αἰεῖ. Εἰ δὲ ἐν ᾧ χρόνῳ δεῖ ἀπελθεῖν οὕτως ἀπελθεῖν ἔδει, ὡς ἄλλοις γενέσθαι χρεῖαν παρ' αὐτῶν, τί φθονεῖν ἔδει; Τί δ' εἰ βρωθέντα ἄλλα ἐφύετο; Οἷον εἰ ἐπὶ σκηνῆς τῶν ὑποκριτῶν ὁ πεφονευμένος ἀλλαζάμενος τὸ σχῆμα ἀναλαβὼν πάλιν εἰσίοι ἄλλου πρόσωπον. Ἄλλὰ τέθνηκεν ἀληθῶς οὗτος. Εἰ οὖν καὶ τὸ ἀποθανεῖν ἀλλαγὴ ἐστὶ σώματος, ὡσπερ ἐσθῆτος ἐκεῖ, ἢ καὶ τισιν ἀποθέσεις σώματος, ὡσπερ ἐκεῖ ἔξοδος ἐκ τῆς σκηνῆς παντελῆς τότε, εἰσύτερον πάλιν ἥζοντος ἐναγωνίσασθαι, τί ἂν δεινὸν εἴη ἢ τοιαύτη τῶν ζῴων εἰς ἀλληλα μεταβολὴ πολὺ βελτίων οὔσα τοῦ μηδὲ τὴν ἀρχὴν αὐτὰ γενέσθαι; Ἐκείνως μὲν γὰρ ἐρημία ζωῆς καὶ τῆς ἐν ἄλλῳ οὔσης ἀδυναμία: νῦν δὲ πολλὴ οὔσα ἐν τῷ παντὶ ζωῇ πάντα ποιεῖ καὶ ποικίλλει ἐν τῷ ζῆν καὶ οὐκ ἀνέχεται μὴ ποιούσα αἰεὶ καλὰ καὶ εὐειδῆ ζῶντα παίγνια. Ἀνθρώπων δὲ ἐπ' ἀλλήλους ὄπλα θνητῶν ὄντων ἐν τάξει εὐσχήμονι μαχομένων, οἷα ἐν πυρρίχαις παίζοντες ἐργάζονται, δηλοῦσι τάς τε ἀνθρωπίνας σπουδαῖς ἀπάσας παιδικῶς οὔσας τοὺς τε θανάτους μηνύουσιν οὐδὲν δεινὸν εἶναι, ἀποθνήσκειν δ' ἐν πολέμοις καὶ ἐν μάχαις ὀλίγον προλαβόντας τοῦ γινομένου ἐν γῆρα θᾶττον ἀπίνοντας καὶ πάλιν ἰόντας. Εἰ δ' ἀφαιροῖντο ζῶντες χρημάτων, γινώσκειεν ἂν μηδὲ πρότερον αὐτῶν εἶναι καὶ τοῖς ἀρπάζουσιν αὐτοῖς γελοῖαν εἶναι τὴν κτῆσιν ἀφαιρουμένων αὐτοὺς ἄλλων: ἐπεὶ καὶ τοῖς μὴ ἀφαιρεθεῖσι χεῖρον γίνεσθαι τῆς ἀφαιρέσεως τὴν κτῆσιν. Ὡσπερ δ' ἐπὶ τῶν θεάτρων ταῖς σκηναῖς, οὕτω χρὴ καὶ τοὺς φόνους θεᾶσθαι καὶ πάντας θανάτους καὶ πόλεων ἀλώσεις καὶ ἀρπαγὰς, μεταθέσεις πάντα καὶ μετασχηματίσεις καὶ θρήνων καὶ οἰμωγῶν ὑποκρίσεις. Καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἐπὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ ἐκάστων οὐχ ἢ ἐνδον ψυχῆ, ἀλλ' ἢ ἔξω ἀνθρώπου σκιά καὶ οἰμώζει καὶ ὀδύρεται καὶ πάντα ποιεῖ ἐν σκηνῇ τῇ ὅλη γῆ πολλαχοῦ σκηναῖς ποιησαμένων. Τοιαῦτα γὰρ ἔργα ἀνθρώπου τὰ κάτω καὶ τὰ ἔξω μόνον ζῆν εἰδότος καὶ ἐν δακρύοις καὶ σπουδαίοις ὅτι παίζων ἐστὶν ἡγνοηκός. Μόνῳ γὰρ τῷ σπουδαίῳ σπουδαστέον ἐν σπουδαίοις τοῖς ἔργοις, ὁ δ' ἄλλος ἀνθρώπος παίγνιον.

Σπουδάζεται δὲ καὶ τὰ παίγνια τοῖς σπουδάζειν οὐκ εἰδόσι καὶ τοῖς αὐτοῖς οὖσι παιγνίοις. Εἰ δέ τις συμπαίζων αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα πάθῃ, ἴστω παραπεσὼν παίδων παιδιᾶ τὸ περὶ αὐτὸν ἀποθέμενος παίγνιον. Εἰ δὲ δὴ καὶ παίζῃ Σωκράτης, παίζει τῷ ἔξω Σωκράτει. Δεῖ δὲ κάκεινο ἐνθυμεῖσθαι, ὡς οὐ δεῖ τεκμήρια τοῦ κακὰ εἶναι τὸ δακρῦειν καὶ θρηνεῖν τίθεσθαι, ὅτι δὴ καὶ παῖδες ἐπὶ οὐ κακοῖς καὶ δακρῦουσι καὶ ὀδύρονται.

(3, 2, 16) Ἄλλ' εἰ καλῶς ταῦτα λέγεται, πῶς ἂν ἔτι πονηρία; Ποῦ δ' ἀδικία; Ἄμαρτία δὲ ποῦ; Πῶς γὰρ ἔστι καλῶς γινομένων ἀπάντων ἀδικεῖν ἢ ἁμαρτάνειν τοὺς ποιῶντας; Κακοδαίμονες δὲ πῶς, εἰ μὴ ἁμαρτάνοιεν μηδὲ ἀδικοῖεν; Πῶς δὲ τὰ μὲν κατὰ φύσιν, τὰ δὲ παρὰ φύσιν φήσομεν εἶναι, τῶν γινομένων ἀπάντων καὶ δρωμένων κατὰ φύσιν ὄντων; Πῶς δ' ἂν καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσέβειά τις εἴη τοιοῦτου ὄντος τοῦ ποιουμένου; Οἷον εἰ τις ἐν δράμασι λαιδορούμενον ποιητῆς ὑποκριτὴν ποιήσῃ καὶ κατατρέχοντα τοῦ ποιητοῦ τοῦ δράματος. Πάλιν οὖν σαφέστερον λέγωμεν τίς ὁ λόγος καὶ ὡς εἰκότως τοιοῦτός ἐστιν.

Ἔστι τοίνυν οὗτος ὁ λόγος - τετολμήσθω γάρ: τάχα δ' ἂν καὶ τύχοιμεν - ἔστι τοίνυν οὗτος οὐκ ἄκρατος νοῦς οὐδ' αὐτονοῦς οὐδέ γε ψυχῆς καθαρᾶς τὸ γένος, ἠρτημένος δὲ ἐκείνης καὶ οἷον ἐκλαμψις ἐξ ἀμφοῖν, νοῦ καὶ ψυχῆς καὶ ψυχῆς κατὰ νοῦν διακειμένης γεννησάντων τὸν λόγον τοῦτον ζωὴν λόγον τινα ἡσυχῇ ἔχουσαν. Πᾶσα δὲ ζωὴ ἐνέργεια, καὶ ἡ φαύλη: ἐνέργεια δὲ οὐχ ὡς τὸ πῦρ ἐνεργεῖ, ἀλλ' ἡ ἐνέργεια αὐτῆς, καὶ μὴ αἰσθησίς τις παρῆ, κίνησίς τις οὐκ εἰκῆ. Οἷς γοῦν ἐὰν ζωὴ παρῆ καὶ μετάσχη ὀπωσοῦν ὀτιοῦν, εὐθὺς λελόγεται, τοῦτο δὲ ἐστι μεμόρφωται, ὡς τῆς ἐνεργείας τῆς κατὰ τὴν ζωὴν μορφοῦν δυναμένης καὶ κινούσης οὕτως ὡς μορφοῦν. Ἡ τοίνυν ἐνέργεια αὐτῆς τεχνική, ὥσπερ ἂν ὁ ὀρχούμενος κινούμενος εἴη: ὁ γὰρ ὀρχηστῆς τῇ οὕτω τεχνικῇ ζωῇ ἔοικεν αὐτὸς καὶ ἡ τέχνη αὐτὸν κινεῖ καὶ οὕτω κινεῖ, ὡς τῆς ζωῆς αὐτῆς τοιαύτης πως οὔσης. Ταῦτα μὲν οὖν εἰρήσθω τοῦ οἴαν δεῖ καὶ τὴν ἠντινοῦν ζωὴν ἠγεῖσθαι ἔνεκα. Ἦκων τοίνυν οὗτος ὁ λόγος ἐκ νοῦ ἐνός καὶ ζωῆς μιᾶς πλήρους ὄντος ἑκατέρου οὐκ ἔστιν οὔτε ζωὴ μία οὔτε νοῦς τις εἷς οὔτε ἑκασταχοῦ πλήρης οὐδὲ διδούς ἑαυτὸν οἷς δίδωσιν ὅλον τε καὶ πάντα.

Ἀντιθεῖς δὲ ἀλλήλοις τὰ μέρη καὶ ποιήσας ἐνδεᾶ πολέμου καὶ μάχης σύστασιν καὶ γένεσιν εἰργάσατο καὶ οὕτως ἐστὶν εἷς πᾶς, εἰ μὴ ἐν εἴη. Γενόμενον γὰρ ἑαυτῷ τοῖς μέρεσι πολέμιον οὕτως ἐν ἔστι καὶ φίλον, ὥσπερ ἂν εἰ δράματος λόγος - εἷς ὁ τοῦ δράματος ἔχων ἐν αὐτῷ πολλὰς μάχας. Τὸ μὲν οὖν δρᾶμα τὰ μεμαχημένα οἷον εἷς μίαν ἀρμονίαν ἄγει σύμφωνον οἷον διήγησιν τὴν πᾶσαν τῶν μαχομένων

ποιούμενος: ἐκεῖ δὲ ἐξ ἑνὸς λόγου ἢ τῶν διαστατῶν μάχη: ὥστε μᾶλλον ἂν τις τῇ ἀρμονίᾳ τῇ ἐκ μαχομένων εἰκάσειε, καὶ ζητήσῃ διὰ τί τὰ μαχόμενα ἐν τοῖς λόγοις. Εἰ οὖν καὶ ἐνταῦθα ὄξυ καὶ βαρὺ ποιῶσι λόγοι καὶ συν-
ίασιν εἰς ἓν, ὄντες ἀρμονίας λόγοι, εἰς αὐτὴν τὴν ἀρμονίαν, ἄλλον λόγον μείζονα, ὄντες ἐλάττους αὐτοὶ καὶ μέρη, ὀρώμεν δὲ καὶ ἐν τῷ παντὶ τὰ ἐναντία, οἷον λευκὸν μέλαν, θερμὸν ψυχρὸν, καὶ δὴ πτερωτὸν ἄπτερον, ἄπουν ὑπόπουν, λογικὸν ἄλογον, πάντα δὲ ζῶου ἐνὸς τοῦ σύμ-
παντος μέρη, καὶ τὸ πᾶν ὁμολογεῖ ἑαυτῷ τῶν μερῶν πολλαχοῦ μαχομένων, κατὰ λόγον δὲ τὸ πᾶν, ἀνάγκη καὶ τὸν ἓνα τοῦτον λόγον ἐξ ἐναντίων λόγον εἶναι ἓνα, τὴν σύστασιν αὐτῷ καὶ οἷον οὐσίαν τῆς τοιαύτης ἐναντιώσεως φερούσης. Καὶ γὰρ εἰ μὴ πολὺς ἦν, οὐδ' ἂν ἦν πᾶς, οὐδ' ἂν λόγος: λόγος δὲ ὧν διάφορός τε πρὸς αὐτόν ἐστι καὶ ἡ μάλιστα διαφορὰ ἐναντίωσίς ἐστιν: ὥστε εἰ ἕτερον ὅλως, τὸ δὲ ἕτερον ποιεῖ, καὶ μάλιστα ἕτερον, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἕτερον ποιήσει: ὥστε ἄκρως ἕτερον ποιῶν καὶ τὰ ἐναντία ποιήσει ἐξ ἀνάγκης καὶ τέλος ἔσται, οὐκ εἰ διαφορὰ μόνον, ἀλλ' εἰ καὶ ἐναντία ποιῶ εἶναι ἑαυτόν.

(3, 2, 17) Ὡν δὴ τοιοῦτος οἷος καὶ πάντως ποιεῖ, πολὺ μᾶλλον τὰ ποιούμενα ποιήσει ἐναντία, ὅσῳ καὶ διέστηκε μᾶλλον: καὶ ἦττον ἐν ὃ κόσμος ὁ αἰσθητὸς ἢ ὁ λόγος αὐτοῦ, ὥστε καὶ πολὺς μᾶλλον καὶ ἡ ἐναντιότης μᾶλλον καὶ ἡ τοῦ ζῆν ἔφεσις μᾶλλον ἐκάστῳ καὶ ὁ ἔρως τοῦ εἰς ἐν μᾶλλον. Φθείρει δὲ καὶ τὰ ἐρῶντα τὰ ἐρώμενα πολλάκις εἰς τὸ αὐτῶν ἀγαθὸν σπεύδοντα, ὅταν φθαρτὰ ᾖ, καὶ ἡ ἔφεσις δὲ τοῦ μέρους πρὸς τὸ ὅλον ἔλκει εἰς αὐτὸ ὃ δύναται. Οὕτως οὖν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοί, ὡσπερ παρὰ τῆς αὐτῆς τέχνης ὀρχουμένου τὰ ἐναντία: καὶ αὐτοῦ τὸ μὲν τι μέρος ἀγαθόν, τὸ δὲ κακὸν φήσομεν, καὶ οὕτω καλῶς ἔχει.

Καίτοι οὐδὲ κακοὶ ἔτι. Ἡ τὸ μὲν κακοὺς εἶναι οὐκ ἀναιρεῖται, ἀλλ' ἢ μόνον ὅτι μὴ παρ' αὐτῶν τοιοῦτοι.

Ἄλλ' ἴσως συγγνώμη τοῖς κακοῖς, εἰ μὴ καὶ τὸ τῆς συγγνώμης καὶ μὴ ὁ λόγος ποιεῖ: ποιεῖ δὲ ὁ λόγος μηδὲ συγγνώμονας ἐπὶ τοῖς τοιούτοις εἶναι. Ἄλλ' εἰ τὸ μὲν μέρος αὐτοῦ ἀγαθὸς ἀνὴρ, τὸ δὲ ἄλλο πονηρός, καὶ πλείω μέρη ὁ πονηρός, ὡσπερ ἐν δράμασι τὰ μὲν τάττει αὐτοῖς ὁ ποιητής, τοῖς δὲ χρῆται οὖσιν ἤδη: οὐ γὰρ αὐτὸς πρωταγωνιστὴν οὐδὲ δεῦτερον οὐδὲ τρίτον ποιεῖ, ἀλλὰ διδούς ἐκάστῳ τοὺς προσήκοντας λόγους ἤδη ἀπέδωκεν ἐκάστῳ εἰς ὃ τετάχθαι δέον: οὕτω τοι καὶ ἔστι τόπος ἐκάστῳ ὃ μὲν τῷ ἀγαθῷ, ὃ δὲ τῷ κακῷ πρέπων. Ἐκάτερος οὖν κατὰ φύσιν καὶ κατὰ λόγον εἰς ἑκάτερον καὶ τὸν πρέποντα χωρεῖ τὸν τόπον ἔχων, ὃν εἴλετο. Εἴτα φθέγγεται καὶ ποιεῖ ὃ μὲν ἀσεβεῖς λόγους καὶ ἔργα πονηρῶν, ὃ δὲ τὰ ἐναντία:

ἦσαν γὰρ καὶ πρὸ τοῦ δράματος οἱ τοιοῦτοι ὑποκριταὶ
διδόντες ἑαυτοὺς τῷ δράματι. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀνθρω-
πίνοις δράμασιν ὁ μὲν ποιητῆς ἔδωκε τοὺς λόγους, οἱ δὲ
ἔχουσι παρ αὐτῶν καὶ ἐξ αὐτῶν τό τε καλῶς καὶ τὸ κακῶς
ἕκαστος - ἔστι γὰρ καὶ ἔργον αὐτοῖς μετὰ τὰς ῥήσεις τοῦ
ποιητοῦ: ἐν δὲ τῷ ἀληθεστέρω ποιήματι, ὅ τι μιμοῦνται
κατὰ μέρος ἀνθρώποι ποιητικὴν ἔχοντες φύσιν, ψυχὴ μὲν
ὑποκρίνεται, ἃ δ ὑποκρίνεται λαβοῦσα παρὰ τοῦ ποιητοῦ,
ὡσπερ οἱ τῆδε ὑποκριταὶ τὰ προσωπεῖα, τὴν ἐσθῆτα, τοὺς
κροκωτοὺς καὶ τὰ ῥάκη, οὕτω καὶ ψυχὴ αὐτὴ τὰς τύχας οὐ
λαβοῦσα εἰκῆ: κατὰ λόγον δὲ καὶ αὐταί: καὶ ἐναρμοσαμένη
ταύτας σύμφωνος γίνεται καὶ συνέταξεν ἑαυτὴν τῷ
δράματι καὶ τῷ λόγῳ παντί: εἶτα οἶον φθέγγεται τὰς
πράξεις καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα ἂν ψυχὴ κατὰ τρόπον τὸν
ἑαυτῆς ποιήσειεν, ὡσπερ τινὰ ὤδῃν. Καὶ ὡς ὁ φθόγγος καὶ
τὸ σχῆμα παρ αὐτοῦ καλὸν ἢ αἰσχροὸν καὶ ἢ κόσμον
προσέθηκεν, ὡς δόξειεν ἂν, εἰς τὸ ποίημα ἢ προσθεῖς τὴν
αὐτοῦ τῆς φωνῆς κάκην οὐκ ἐποίησε μὲν τὸ δράμα ἕτερον
ἢ οἶον ἦν, αὐτὸς δὲ ἀσχήμων ἐφάνη, ὁ δὲ ποιητῆς τοῦ
δράματος ἀπέπεμψε κατ' ἀξίαν ἀτιμάσας καὶ τοῦτο ἔργον
ποιῶν ἀγαθοῦ κριτοῦ, τὸν δὲ ἤγαγεν εἰς μείζους τιμὰς καί,
εἰ ἔχοι, ἐπὶ τὰ καλλίω δράματα, τὸν δ ἕτερον, εἴ που εἶχε
χειρόνα, τοῦτον τὸν τρόπον εἰσελθοῦσα εἰς τόδε τὸ πᾶν
ποίημα καὶ μέρος ἑαυτὴν ποιησαμένη τοῦ δράματος εἰς
ὑπόκρισιν τὸ εὔ ἢ τὸ κακῶς εἰσενεγκαμένη παρ αὐτῆς καὶ
ἐν τῇ εἰσόδῳ συνταχθεῖσα καὶ τὰ ἄλλα πάντα χωρὶς ἑαυτῆς
καὶ τῶν ἔργων αὐτῆς λαβοῦσα δίκας τε καὶ τιμὰς αὐτῆς ἔχει.
Πρόσεστι δέ τι τοῖς ὑποκριταῖς ἅτε ἐν μείζονι τόπῳ ἢ
κατὰ σκηνῆς μέτρον ὑποκρινομένοις, καὶ τοῦ ποιητοῦ
παντὸς τούτους ποιοῦντος κυρίους, καὶ δυνάμεως οὔσης
μείζονος ἐπὶ πολλὰ ἰέναι εἶδη τόπων τιμὰς καὶ ἀτιμίας
ὀρίζουσι κατὰ τὸ συνεπιλαμβάνειν καὶ αὐτοὺς ταῖς τιμαῖς
καὶ ἀτιμίαις, ἀρμόζοντος ἑκάστου τόπου τοῖς ἦθεσιν, ὡς
συμφωνεῖν τῷ τοῦ παντὸς λόγῳ, ἐναρμοζομένου κατὰ δίκην
ἑκάστου τοῖς μέρεσι τοῖς δεξομένοις, ὡσπερ χορδῆς
ἑκάστης εἰς τὸν οἰκείον καὶ προσήκοντα τόπον ταπτομένης
κατὰ λόγον τὸν τοῦ φθέγγεσθαι, ὁποῖόν ἐστιν αὐτῇ τὸ τῆς
δυνάμεως εἰς τοῦτο. Καὶ γὰρ ἐν τῷ ὅλῳ τὸ πρέπον καὶ τὸ
καλόν, εἰ ἕκαστος οὐ δεῖ τετάξεται φθειγγόμενος κακὰ ἐν
τῷ σκότῳ καὶ τῷ ταρτάρῳ: ἐνταῦθα γὰρ καλὸν τὸ οὕτω
φθέγγεσθαι: καὶ τὸ ὅλον τοῦτο καλόν, οὐκ εἰ Λίνος εἶη
ἕκαστος, ἀλλ' εἰ τὸν φθόγγον τὸν αὐτοῦ εἰσφερόμενος
συντελεῖ εἰς μίαν ἀρμονίαν ζῶν καὶ αὐτὸς φωνῶν, ἐλάττω
δὲ καὶ χείρω καὶ ἀτελεστέραν: ὡσπερ οὐδ' ἐν σύριγγι φωνὴ
μία, ἀλλὰ καὶ ἐλάττων τις οὔσα καὶ ἀμυδρὰ πρὸς ἀρμονίαν
τῆς πάσης σύριγγος συντελεῖ, ὅτι μεμέρισται ἢ ἀρμονία

εἰς οὐκ ἴσα μέρη καὶ ἄνισοι μὲν οἱ φθόγγοι πάντες, ὁ δὲ
 τέλος εἷς ἐκ πάντων. Καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος ὁ πᾶς εἷς,
 μεμέρισται δὲ οὐκ εἷς ἴσα: ὅθεν καὶ τοῦ παντὸς διάφοροι
 τόποι, βελτίους καὶ χείρους, καὶ ψυχαὶ οὐκ ἴσαι ἐναρμότ-
 τουσιν οὕτω τοῖς οὐκ ἴσοις, καὶ οὕτω καὶ ἐνταῦθα συμβαίνει
 καὶ τοὺς τόπους ἀνομοίους καὶ τὰς ψυχὰς οὐ τὰς αὐτάς,
 ἀλλ' ἀνίσους οὕσας καὶ ἀνομοίους τοὺς τόπους ἐχούσας,
 οἷον κατὰ σύριγγος ἢ τινος ἄλλου ὄργανου ἀνομοιότητος,
 ἐν τόποις [τε] πρὸς ἄλληλα διαφέρουσιν εἶναι καθ'
 ἕκαστον τόπον τὰ αὐτῶν συμφώνως καὶ τοῖς τόποις καὶ τῶ
 ὅλῳ φθεγγομένης. Καὶ τὸ κακῶς αὐταῖς ἐν καλῶ κατὰ τὸ
 πᾶν κείσεται καὶ τὸ παρα φύσιν τῶ παντὶ κατὰ φύσιν καὶ
 οὐδὲν ἦττον φθόγγος ἐλάττων. Ἄλλ' οὐ χεῖρον πεποίηκε
 τὸ ὅλον οὕτω φθεγγομένη, ὥσπερ οὐδὲ ὁ δήμιος πονηρὸς
 ὢν χείρω πεποίηκε τὴν εὐνομουμένην πόλιν, εἰ δεῖ καὶ ἄλ-
 λη χρῆσθαι εἰκόνη. Δεῖ γὰρ καὶ τούτου ἐν πόλει - δεῖ δὲ καὶ
 ἀνθρώπου τοιούτου πολλάκις - καὶ καλῶς καὶ οὕτως κείται.
 (3, 2, 18) Χείρους δὲ καὶ βελτίους ψυχὰς αἱ μὲν καὶ δι' ἄλλας
 αἰτίας, αἱ δὲ οἷον ἐξ ἀρχῆς οὐ πᾶσαι ἴσαι: ἀνάλογον γὰρ
 καὶ αὐταὶ τῶ λόγῳ μέρη οὐκ ἴσα, ἐπεὶ περ διέστησαν. Χρῆ
 δὲ ἐνθυμῆσθαι καὶ τὰ δεύτερα καὶ τὰ τρίτα καὶ τὸ μὴ
 τοῖς αὐτοῖς ἐνεργεῖν ἀεὶ μέρεσι ψυχῆν. Ἄλλα πάλιν αὖ
 καὶ ὧδε λεκτέον: πολλὰ γὰρ ἐπιποθεῖ εἰς σαφήνειαν ὁ
 λόγος. Μὴ γὰρ οὐδὲν δεῖ ἐπεισάγειν τοιούτους ὑποκριτάς,
 οἳ ἄλλο τι φθέγγονται ἢ τὰ τοῦ ποιητοῦ, ὥσπερ ἀτελοῦς
 παρ' αὐτοῦ τοῦ δράματος ὄντος αὐτοὶ ἀποπληροῦντες τὸ
 ἑλλεῖπον καὶ τοῦ ποιήσαντος διὰ μέσου κενοῦς ποιήσαντος
 [τοῦς] τόπους, ὡς τῶν ὑποκριτῶν οὐχ ὑποκριτῶν ἐσομένων,
 ἀλλὰ μέρος τοῦ ποιητοῦ, καὶ προειδότες ἃ φθέγγονται,
 ἴν' οὕτω τὰ λοιπὰ συνείρων καὶ τὰ ἐφεξῆς οἴός τε ἦ. Καὶ
 γὰρ τὰ ἐφεξῆς ἐν τῶ παντὶ καὶ ἐπόμενα τοῖς κακοῖς τῶν
 ἔργων οἱ λόγοι καὶ κατὰ λόγον: οἷον ἐκ μοιχείας καὶ
 αἰχμαλώτου ἀγωγῆς παῖδες κατὰ φύσιν καὶ βελτίους
 ἄνδρες, εἰ τύχοι, καὶ πόλεις ἄλλαι ἀμείνους τῶν πεπορθη-
 μένων ὑπὸ ἀνδρῶν πονηρῶν. Εἰ οὖν ἄτοπος ἢ εἰσαγωγὴ
 τῶν ψυχῶν, αἱ δὴ τὰ πονηρά, αἱ δὲ τὰ χρηστὰ ἐργάζονται
 - ἀποστερησομεν γὰρ τὸν λόγον καὶ τῶν χρηστῶν ἀφ-
 αιροῦντες αὐτοῦ τὰ πονηρά - τί κωλύει καὶ τὰ τῶν
 ὑποκριτῶν ἔργα μέρη ποιεῖν, ὥσπερ τοῦ δράματος ἐκεῖ,
 οὕτω καὶ τοῦ ἐν τῶ παντὶ λόγου, καὶ ἐνταῦθα καὶ τὸ καλῶς
 καὶ τὸ ἐναντίον, ὥστε εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκριτῶν οὕτω
 παρ' αὐτοῦ τοῦ λόγου, ὅσῳ τελειότερον τοῦτο τὸ δράμα καὶ
 πάντα παρ' αὐτοῦ; Ἄλλα τὸ κακὸν ποιῆσαι ἵνα τί; καὶ αἱ
 ψυχὰς δὲ οὐδὲν ἔτι ἐν τῶ παντὶ αἱ θειότεραι, ἀλλὰ μέρη
 λόγου πᾶσαι; καὶ ἢ οἱ λόγοι πάντες ψυχαί, ἢ διὰ τί οἱ μὲν
 ψυχαί, οἱ δὲ λόγοι μόνον παντὸς ψυχῆς τινος ὄντος;

(3, 3, 1) Τί τοίνυν δοκεῖ περὶ τούτων; Ἡ καὶ τὰ πονηρὰ καὶ τὰ χρηστὰ λόγος περιείληφεν ὁ πᾶς, οὗ μέρη καὶ ταῦτα: οὐ γὰρ ὁ πᾶς λόγος γεννᾷ ταῦτα, ἀλλ' ὁ πᾶς ἐστὶ μετὰ τούτων. Ψυχῆς γὰρ τινος πάσης ἐνέργεια οἱ λόγοι, τῶν δὲ μερῶν τὰ μέρη: μιᾶς δὲ διάφορα ἐχούσης μέρη ἀνάλογον καὶ οἱ λόγοι, ὥστε καὶ τὰ ἔργα ἔσχατα ὄντα γεννήματα. Σύμφωνοι δὲ αἱ τε ψυχαὶ πρὸς ἀλλήλας τὰ τε ἔργα: σύμφωνα δὲ οὕτως, ὡς ἐν ἑξ' αὐτῶν, καὶ εἰ ἑξ' ἐναντίων. Ἐκ γὰρ ἑνὸς τινος ὀρμηθέντα πάντα εἰς ἓν συνέρχεται φύσεως ἀνάγκη, ὥστε καὶ διάφορα ἐκφύονται καὶ ἐναντία γενόμενα τῷ ἑξ' ἑνὸς εἶναι συνέλκεται ὅμως εἰς σύνταξιν μίαν: ὡπερ γὰρ καὶ ἐφ' ἑκάστων ζώων: ἐν ἵππων γένος, κἂν μάχωνται κἂν δάκνωσιν ἀλλήλους κἂν φιλονεικῶσι κἂν ζήλω θυμῶνται, καὶ τὰ ἄλλα καθ' ἓν γένη ὡσαύτως: καὶ δὴ οὕτω καὶ ἀνθρώπους θετέον. Συναπτέον τοίνυν αὖ πάλιν πάντα τὰ εἶδη ταῦτα εἰς ἓν τὸ ζῶον γένος: εἴτα καὶ τὰ μὴ ζῶα κατ' εἶδη αὖ: εἴτα εἰς ἓν τὸ μὴ ζῶον: εἴτα ὁμοῦ, εἰ βούλει, εἰς τὸ εἶναι: εἴτα εἰς τὸ παρέχον τὸ εἶναι. Καὶ πάλιν ἐπὶ τούτῳ ἐκδήσας καταβαίνει διαιρῶν καὶ σκιδνάμενον τὸ ἐν ὁρῶν τῷ ἐπὶ πάντα φθάνειν καὶ ὁμοῦ περιλαμβάνειν συντάξει μιᾶ, ὡς διακεκριμένον ἐν εἶναι ζῶον πολὺ ἑκάστου πράττοντος τῶν ἐν αὐτῷ τὸ κατὰ φύσιν τὴν ἑαυτοῦ ἐν αὐτῷ τῷ ὅλῳ ὅμως ὄντος, οἷο πυρὸς μὲν καίοντος, ἵππου τὰ ἵππου ἔργα, ἀνθρωποὶ δὲ τὰ αὐτῶν ἑκάστοι ἢ πεφύκασι καὶ διάφορα οἱ διάφοροι. Καὶ ἔπεται κατὰ τὰς φύσεις καὶ τὰ ἔργα καὶ τὸ ζῆν τὸ εἶναι καὶ τὸ κακῶς.

(3, 3, 2) Αἱ δὲ συντυχίαι οὐ κύριαι τοῦ εἶναι, ἀκολουθοῦσι δὲ καὶ αὗται συμφώνως τοῖς πρὸ αὐτῶν καὶ ἴασιν ἀκολουθίᾳ ἐμπλεκεῖσαι. Συμπλέκει δὲ πάντα τὸ ἡγούμενον συμφερόμενων τῶν ἐφ' ἑκάτερα κατὰ φύσιν, οἷον ἐν στρατηγίαις ἡγούμενου μὲν τοῦ στρατηγοῦ, συμπνεόντων δὲ τῶν συντεταγμένων. Ἐτάχθη δὲ τὸ πᾶν προνοίᾳ στρατηγικῆς ὁρώσης καὶ τὰς πράξεις καὶ τὰ πάθη καὶ ἃ δεῖ παρῆναι, σιτία καὶ ποτὰ καὶ δὴ καὶ ὅπλα πάντα καὶ μηχανήματα, καὶ ὅσα ἐξ αὐτῶν συμπλεκομένων προεώραται, ἵνα τὸ ἐκ τούτων συμβαῖνον ἔχη χώραν τοῦ τεθῆναι εἶναι, καὶ ἐλήλυθε πάντα τρόπον τινὰ εὐμήχανον παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, καίτοι ἔξωθεν ἦν ὅσα ἔμελλον δράσειν οἱ ἐναντίοι. Εἰ δὲ οἷόν τε ἦν κακείνου ἄρχειν τοῦ στρατοπέδου, εἰ δὲ δὴ <ὁ μέγας ἡγεμῶν> εἶη, ὑφ' ἧ πάντα, τί ἂν ἀσύντακτον, τί δὲ οὐκ ἂν συνηρμοσμένον εἶη;

(3, 3, 3) Καὶ γὰρ εἰ ἐγὼ κύριος τοῦ τάδε ἐλέσθαι ἢ τάδε; Ἄλλ' ἃ αἰρήσει, συντέτακται, ὅτι μὴ ἐπεισόδιον τὸ σὸν τῷ παντί, ἀλλ' ἡρίθμησαι ὁ τοιόσδε. Ἄλλὰ πόθεν ὁ τοιόσδε; Ἔστι δὴ δύο, ἃ ὁ λόγος ζητεῖ, τὸ μὲν, εἰ ἐπὶ τὸν ποιήσαντα, εἰ τις

ἔστιν, ἀνενεγκεῖν δεῖ τοῦ ποιῶντος τοῦ ἐν τοῖς ἡθεσιν ἑκάστου τὴν αἰτίαν ἢ ἐπὶ τὸ γενόμενον αὐτό: ἢ ὅλως οὐκ αἰτιατέον, ὡσπερ οὐδὲ ἐπὶ φυτῶν γενέσεως, ὅτι μὴ αἰσθάνεται, ἢ ἐπὶ ζώων τῶν ἄλλων, ὅτι μὴ ὡς ἄνθρωποι ἔχουσι: ταῦτόν γὰρ τούτῳ διὰ τί ἄνθρωποι οὐχ ὅπερ θεοί; Διὰ τί γὰρ ἐνταῦθα οὔτε αὐτὰ οὔτε τὸν ποιήσαντα εὐλόγως αἰτιώμεθα, ἐπὶ δὲ ἀνθρώπων, ὅτι μὴ κρεῖττον ἢ τούτο; Εἰ μὲν γάρ, ὅτι ἐδύνατο τοῦτο κάλλιον εἶναι, εἰ μὲν παρ αὐτοῦ προστιθέντος τι εἰς τὸ κρεῖττον, αὐτὸς αἴτιος ἑαυτῷ ὁ μὴ ποιήσας: εἰ δὲ μὴ παρ αὐτοῦ, ἀλλ' ἔδει ἕξωθεν προσεῖναι παρὰ τοῦ γεννητοῦ, ἄτοπος ὁ τὸ πλεόν ἀπαιτῶν τοῦ δοθέντος, ὡσπερ εἰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων ἀπαιτοῖ καὶ τῶν φυτῶν. Δεῖ γὰρ οὐ ζητεῖν, εἰ ἔλαττον ἄλλου, ἀλλ' εἰ ὡς αὐτὸ αὐτάρκως: οὐ γὰρ πάντα ἴσα ἔδει. Ἄρ' οὖν μετρήσαντος αὐτοῦ προαιρέσει τοῦ μὴ δεῖν πάντα ἴσα; Οὐδαμῶς: ἀλλ' οὕτω κατὰ φύσιν εἶχε γενέσθαι. Ἀκόλουθος γὰρ οὗτος ὁ λόγος ψυχῆ ἄλλῃ, ἀκόλουθος δὲ ψυχῆ αὕτη νῶ, νοῦς δὲ οὐ τούτων τι ἓν, ἀλλὰ πάντα: τὰ δὲ πάντα πολλά: πολλὰ δὲ ὄντα καὶ οὐ ταῦτα τὰ μὲν πρῶτα, τὰ δὲ δεύτερα, τὰ δὲ ἐφεξῆς καὶ τῆ ἀξία ἔμελλεν εἶναι. Καὶ τοίνυν καὶ τὰ γενόμενα ζῶα οὐ ψυχαὶ μόνον, ἀλλὰ ψυχῶν ἐλαττώσεις, οἷον ἐξίτηλον ἤδη προιόντων. Ὁ γὰρ τοῦ ζώου λόγος, κἂν ἔμψυχος ἦ, ἑτέρα ψυχῆ, οὐκ ἐκείνη, ἀφ' ἧς ὁ λόγος, καὶ ὁ σύμπαρ οὗτος ἐλάττων δὴ γίνεται σπεύδων εἰς ὕλην, καὶ τὸ γενόμενον ἐξ αὐτοῦ ἐνδεέστερον. Σκόπει δὲ ὅσον ἀφέστηκε τὸ γενόμενον καὶ ὅμως ἐστὶ θαῦμα. Οὐ τοίνυν, εἰ τοιοῦτον τὸ γενόμενον, καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ τοιοῦτον: ἔστι γὰρ παντὸς κρεῖττον τοῦ γενομένου καὶ ἕξω αἰτίας καὶ μᾶλλον θαυμάσαι, ὅτι ἔδωκε τι μετ' αὐτὸ καὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ τοιαῦτα. Εἰ δὲ δὴ καὶ πλεόν ἔδωκεν ἢ ὅσον ἔχουσι κτήσασθαι, ἔτι μᾶλλον ἀποδεκτέον: ὥστε κινδυνεύειν τὴν αἰτίαν ἐπὶ τοὺς γενομένους ἰέναι, τὸ δὲ τῆς προνοίας μειζρόνως ἔχειν.

(3, 3, 4) Ἀπλοῦ μὲν γὰρ ὄντος τοῦ ἀνθρώπου - λέγω δὲ ἀπλοῦ ὡς τοῦτο ὃ πεποιήται μόνον ὄντος καὶ κατὰ ταῦτα ποιῶντος καὶ πάσχοντος - ἀπῆν αἰτία ἢ κατὰ τὴν ἐπιτίμησιν, ὡσπερ ἐπὶ τῶν ζώων τῶν ἄλλων. Νῦν δὲ ἄνθρωπος μόνον ἐν ψόγῳ ὁ κακὸς καὶ τοῦτο ἴσως εὐλόγως. Οὐ γὰρ μόνον ὃ πεποιήται ἐστίν, ἀλλ' ἔχει ἀρχὴν ἄλλην ἐλευθέραν οὐκ ἕξω τῆς προνοίας οὔσαν οὐδὲ τοῦ λόγου τοῦ ὅλου: οὐ γὰρ ἀπήρηται ἐκεῖνα τούτων, ἀλλ' ἐπιλάμπει τὰ κρεῖττω τοῖς χείροσι καὶ ἡ τελεία πρόνοια τοῦτο: καὶ λόγος ὁ μὲν ποιητικός, ὁ δὲ συνάπτων τὰ κρεῖττω τοῖς γενομένοις, κάκεινα πρόνοια ἢ ἄνωθεν, ἢ δὲ ἀπὸ τῆς ἄνω, ὁ ἕτερος λόγος συνημμένος ἐκείνῳ, καὶ γίνεται ἐξ ἀμφοῖν πᾶν πλέγμα καὶ πρόνοια ἢ πᾶσα. Ἀρχὴν μὲν οὖν ἔχουσιν

ἄλλην ἄνθρωποι, οὐ πάντες δὲ πᾶσιν οἷς ἔχουσι χρῶνται, ἀλλ' οἱ μὲν τῇ ἑτέρᾳ, οἱ δὲ τῇ ἑτέρᾳ ἢ ταῖς ἑτέραις ταῖς χείροσι χρῶνται. Πάρεσι δὲ κάκειναι οὐκ ἐνεργοῦσαι εἰς αὐτούς, οὐ τι γε αὐταὶ ἀργοῦσαι: πράττει γὰρ ἕκαστον τὸ ἑαυτοῦ. Ἄλλ' εἰς τούτους οὐκ ἐνεργοῦσιν αἰτία τίνος, εἴποι τις ἄν, παροῦσαι; Ἡ οὐ πάρεσι; Καίτοι πάντα φαμὲν παρῆναι καὶ οὐδὲν ἔρημον. Ἡ οὐ τούτοις, ἐν οἷς μὴ εἰς αὐτούς ἐνεργεῖ. Διὰ τί οὖν οὐκ ἐνεργεῖ εἰς πάντας, εἴπερ μέρη καὶ ταῦτα αὐτῶν; Λέγω δὲ τὴν ἀρχὴν τὴν τοιαύτην. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ζώων οὐκ αὐτῶν ἢ ἀρχὴ αὕτη, ἐπὶ δὲ ἀνθρώπων οὐκ ἐπὶ πάντων. Ἄρ' οὖν οὐκ ἐπὶ πάντων οὐ μόνον ἦδε; Ἄλλὰ διὰ τί οὐ μόνη; Ἐφ' ἧν δὲ μόνη, καὶ κατὰ ταύτην τὸ ζῆν, τὰ δ' ἄλλα ὅσον ἀνάγκη. Εἴτε γὰρ ἡ σύστασις τοιαύτη, ὡς οἶον εἰς θολερὸν ἐμβάλλειν, εἴτε ἐπιθυμίας κρατοῦσιν, ὅμως ἀνάγκη λέγειν ἐν τῷ ὑποκειμένῳ τὸ αἴτιον εἶναι. Ἄλλὰ πρῶτον μὲν δόξει οὐκέτι ἐν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῇ ὕλῃ, καὶ ἡ ὕλη, οὐχ ὁ λόγος κρατήσῃ, εἴτα τὸ ὑποκείμενον ὡς πέπλασται. Ἡ τὸ ὑποκείμενον τῇ ἀρχῇ ὁ λόγος ἐστὶ καὶ τὸ ἐκ τοῦ λόγου γενόμενον καὶ ὃν κατὰ τὸν λόγον: ὥστε οὐχ ἡ ὕλη κρατήσῃ, εἴτα ἡ πλάσις. Καὶ τὸ τοιόνδε εἶναι ἐπὶ τὴν προτέραν βιοτήν ἀνάγοι τις, οἶον γινομένου ἐκ τῶν προτέρων ἀμυδροῦ ὡς πρὸς τὸν πρὸ αὐτοῦ τοῦ λόγου, οἶον ψυχῆς ἀσθενεστεράς γενομένης: ὕστερον δὲ καὶ ἐκλάμψει. Καὶ ὁ λόγος δὲ λεγέσθω ἔχειν καὶ τὸν λόγον αὖ ἐν αὐτῷ τῆς ὕλης, ἣν αὐτῷ ἐργάσεται ποιῶσας καθ' αὐτὸν τὴν ὕλην ἢ σύμφωνον εὐρών. Οὐ γὰρ ὁ τοῦ βοῦς λόγος ἐπ' ἄλλης ἢ βοῦς ὕλης: ὅθεν καὶ εἰς τὰ ἄλλα ζῶα φησὶν εἰσκρίνεσθαι οἶον ἄλλης τῆς ψυχῆς γενομένης καὶ ἑτεροιωθέντος τοῦ λόγου, ἵνα γένηται ψυχὴ βοῦς, ἢ πρότερον ἦν ἄνθρωπος: ὥστε κατὰ δίκην ὁ χείρων. Ἄλλ' ἐξ ἀρχῆς διὰ τί ὁ χείρων ἐγένετο καὶ πῶς ἐσφάλῃ; Πολλάκις εἴρηται, ὡς οὐ πρῶτα πάντα, ἀλλ' ὅσα δεύτερα καὶ τρίτα ἐλάττω τὴν φύσιν τῶν πρὸ αὐτῶν ἔχει, καὶ σμικρὰ ῥοπή ἀρκεῖ εἰς ἔκβασιν τοῦ ὀρθοῦ. Καὶ ἡ συμπλοκὴ δὲ ἢ πρὸς ἄλλο ἄλλου ὥσπερ τις σύγκρασις ἐστίν, ἑτέρου ἐξ ἀμφοῖν γενομένου, καὶ οὐκ ὄντος ἡλάττωσεν: ἀλλὰ ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς ἔλαττον τὸ ἔλαττον καὶ ἐστὶν ὃ ἐγένετο κατὰ φύσιν τὴν αὐτοῦ ἔλαττον, καί, εἰ τὸ ἀκόλουθον πάσχει, πάσχει τὸ κατ' ἀξίαν. Καὶ εἰς τὰ προβεβιωμένα δὲ ἀναπέμπειν δεῖ τὸν λογισμὸν ὡς κάκειθεν ἠρτημένων τῶν ἐφεξῆς.

(3, 3, 5) Γίνεται τοίνυν ἢ πρόνοια ἐξ ἀρχῆς εἰς τέλος κατιοῦσα ἄνωθεν οὐκ ἴση οἶον κατ' ἀριθμὸν, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν ἄλλη ἐν ἄλλῳ τόπῳ, ὥσπερ ἐπὶ ζώου ἑνὸς εἰς ἔσχατον ἐξ ἀρχῆς ἠρτημένου, ἑκάστου τὸ οἰκείον ἔχοντος, τοῦ μὲν βελτίονος τὸ βέλτιον τῆς ἐνεργείας, τοῦ δὲ πρὸς

τὸ κάτω ἤδη ἐνεργοῦντός τε τοῦ αὐτοῦ καὶ πάσχοντος τὰ ὅσα αὐτῷ οἰκεία παθήματα πρὸς αὐτό τε καὶ πρὸς τὴν σύνταξιν τὴν πρὸς ἄλλο. Καὶ δὴ καὶ οὕτωςι πληγέντα οὕτως ἐφθέγγατο τὰ φωνήεντα, τὰ δὲ σιωπῇ πάσχει καὶ κινεῖται τὰ ἀκόλουθα, καὶ ἐκ τῶν φθόγγων ἀπάντων καὶ ἐκ τῶν παθημάτων καὶ ἐνεργημάτων μία τοῦ ζώου οἷον φωνὴ καὶ ζῶη καὶ βίος· καὶ γὰρ καὶ τὰ μόρια διάφορα ὄντα καὶ διάφορον τὴν ἐνέργειαν ἔχοντα: ἄλλο γὰρ ποιῶσι πόδες, ὀφθαλμοὶ δ' ἄλλο, διάνοια δὲ ἄλλο καὶ νοῦς ἄλλο. Ἐν δὲ ἐκ πάντων καὶ πρόνοια μία: εἰμαρμένη δὲ ἀπὸ τοῦ χείρονος ἀρξαμένη, τὸ δὲ ὑπεράνω πρόνοια μόνον. Τὰ μὲν γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ τῷ νοητῷ πάντα λόγος καὶ ὑπὲρ λόγον· νοῦς γὰρ καὶ ψυχὴ καθαρά: τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἤδη ὅσον μὲν ἔρχεται ἐκεῖθεν, πρόνοια, καὶ ὅσον ἐν ψυχῇ καθαρᾷ καὶ ὅσον ἐντεῦθεν εἰς τὰ ζῶα. Ἐρχεται δὲ μεριζόμενος ὁ λόγος οὐκ ἴσα: ὅθεν οὐδ' ἴσα ποιεῖ, ὥσπερ καὶ ἐν ζώῳ ἑκάστῳ. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἤδη ἀκόλουθα μὲν τὰ δρώμενα καὶ προνοία ἐπόμενα, εἴ τις δρώη θεοῖς φίλα: ἦν γὰρ θεοφιλῆς ὁ λόγος ὁ προνοίας. Συνεῖρεται μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων, πεποιήται δὲ οὐ προνοία, ἀλλὰ γενόμενα ἢ παρὰ ἀνθρώπων τὰ γενόμενα ἢ παρ' ὄτουον ἢ ζώου ἢ ἀψύχου, εἴ τι ἐφεξῆς τούτοις χρηστόν, πάλιν κατείληπται προνοία, ὡς πανταχοῦ ἀρετὴν κρατεῖν καὶ μετατιθεμένων καὶ διορθώσεως τυγχανόντων τῶν ἡμαρτημένων, οἷον ἐν ἐνὶ σώματι ὑγείας δοθείσης κατὰ πρόνοιαν τοῦ ζώου, γενομένης τομῆς καὶ ὅλως τραύματος, πάλιν ἐφεξῆς ὁ λόγος ὁ διοικῶν συνάπτοι καὶ συνάγοι καὶ ἰψῆτο καὶ διορθοῖτο τὸ πονήσαν.

Ὅστε τὰ κακὰ ἐπόμενα εἶναι, ἐξ ἀνάγκης δέ: καὶ γὰρ παρ' ἡμῶν κατ' αἰτίας οὐχ ὑπὸ τῆς προνοίας ἠναγκασμένων, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν συναψάντων μὲν τοῖς τῆς προνοίας καὶ ἀπὸ προνοίας ἔργοις, τὸ δὲ ἐφεξῆς συνεῖραι κατὰ βούλησιν ἐκείνης οὐ δυναθέντων, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν πραξάντων ἢ κατ' ἄλλο τι τῶν ἐν τῷ παντί, μηδ' αὐτοῦ κατὰ πρόνοιαν πεπραχότος ἢ πεποιηκότος τι ἐν ἡμῖν πάθος. Οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ ποιεῖ πᾶν προσελθὸν παντί, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο πρὸς ἄλλο: οἷον καὶ τὸ τῆς Ἑλένης κάλλος πρὸς μὲν τὸν Πάριν ἄλλο εἰργάζετο, Ἰδομενεὺς δὲ ἔπαθεν οὐ τὸ αὐτό: καὶ ἀκόλαστος ἀκολάστῳ καλὸς καλῷ συμπεσὼν ἄλλο, ὁ δὲ σώφρων καλὸς ἄλλο πρὸς σώφρονα τοιοῦτον: ἢ πρὸς ἀκόλαστον ἄλλο ὁ αὐτός, ὁ δ' ἀκόλαστος πρὸς αὐτὸν ἄλλο. Καὶ παρὰ μὲν τοῦ ἀκολάστου τὸ πραχθὲν οὔτε ὑπὸ προνοίας οὔτε κατὰ πρόνοιαν, τὸ δ' ὑπὸ τοῦ σώφρονος ἔργον οὐχ ὑπὸ προνοίας μὲν, ὅτι ὑπ' αὐτοῦ, κατὰ πρόνοιαν δέ: σύμφωνον γὰρ τῷ λόγῳ, ὥσπερ καὶ ὁ ὑγιεινῶς πράξειεν ἂν τις αὐτὸς πράξας κατὰ λόγον τὸν τοῦ ἱατροῦ. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ ἱατρὸς παρὰ τῆς τέχνης

ἑδίδου εἷς τε τὸ ὑγιαῖνον εἷς τε τὸ κάμνον. Ὁ δ' ἄν τις μὴ ὑγιαῖνον ποιῆ, αὐτὸς τε ποιεῖ καὶ παρὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ ἰατροῦ εἰργάσατο.

(3, 3, 6) Πόθεν οὖν καὶ τὰ χεῖρω μάντις προλέγουσι καὶ εἰς τὴν τοῦ παντὸς φορὰν ὀρῶντες πρὸς ταῖς ἄλλαις μαντείαις προλέγουσι ταῦτα; Ἡ δὴλον ὅτι τῷ συμπεπλέχθαι πάντα τὰ ἐναντία, οἷον τὴν μορφὴν καὶ τὴν ὕλην: οἷον ἐπὶ ζῶου συνθέτου ὄντος ὁ [τι] τὴν μορφὴν καὶ τὸν λόγον θεωρῶν καὶ τὸ μεμορφωμένον θεωρεῖ. Οὐ γὰρ ὡσαύτως ζῶον νοητὸν καὶ ζῶον σύνθετον θεωρεῖ, ἀλλὰ λόγον ζῶου ἐν τῷ συνθέτῳ μορφοῦντα τὰ χεῖρω. Ζῶου δὴ ὄντος τοῦ παντὸς ὁ τὰ ἐν αὐτῷ γινόμενα θεωρῶν θεωρεῖ ἅμα καὶ ἕξ ὧν ἐστὶ καὶ τὴν πρόνοιαν τὴν ἐπ' αὐτῷ: τέταται δὴ ἐπὶ πάντα καὶ τὰ γινόμενα: τὰ δ' ἐστὶ καὶ ζῶα καὶ πράξεις αὐτῶν καὶ διαθέσεις κραθεῖσαι, <λόγῳ καὶ ἀνάγκῃ μεμιγμένα>: μεμιγμένα οὖν θεωρεῖ καὶ διηνεκῶς μιγνύμενα: καὶ διακρίνειν μὲν αὐτὸς οὐ δύναται πρόνοιαν καὶ τὸ κατὰ πρόνοιαν χωρὶς καὶ αὐτὸ τὸ ὑποκείμενον ὅσα δίδωσιν εἰς τὸ [ὑποκείμενον] παρ' αὐτοῦ. Ἄλλ' οὐδὲ ἄνδρὸς τοῦτο ποιεῖν ἢ σοφοῦ τινος καὶ θείου: <ἢ θεὸς ἄν ἔχοι>, φαίη τις ἄν, <τοῦτο> τὸ <γέρας>. Καὶ γὰρ οὐ τοῦ μάντεως τὸ διότι, ἀλλὰ τὸ ὅτι μόνον εἶπειν, καὶ ἡ τέχνη ἀνάγνωσις φυσικῶν γραμμάτων καὶ τάξιν δηλούντων καὶ οὐδαμοῦ πρὸς τὸ ἄτακτον ἀποκλινόντων, μᾶλλον δὲ καταμαρτυρούσης τῆς φορᾶς καὶ εἰς φῶς ἀγούσης καὶ πρὶν παρ' αὐτῶν φανῆναι, οἷος ἕκαστος καὶ ὅσα. Συμφέρεται γὰρ καὶ ταῦτα ἐκείνοις κάκεινα τούτοις συντελοῦντα ἅμα πρὸς σύστασιν καὶ αἰδιότητα κόσμου, ἀναλογία δὲ σημαίνοντα τὰ ἄλλα τῷ τετηρηκότι: ἐπεὶ καὶ αἱ ἄλλαι μαντικαὶ τῷ ἀναλόγῳ. Οὐ γὰρ ἔδει ἀπηρτησθαι ἀλλήλων τὰ πάντα, ὡμοιωσθαι δὲ πρὸς ἀλλήλα ἀμμηγέτη. Καὶ τοῦτ' ἄν ἴσως εἴη τὸ λεγόμενον ὡς συνέχει τὰ πάντα ἀναλογία. Ἔστι δὲ τοιοῦτον ἡ ἀναλογία, ὥστε καὶ τὸ χεῖρον πρὸς τὸ χεῖρον ὡς τὸ βέλτιον πρὸς τὸ βέλτιον, οἷον ὡς ὄμμα πρὸς ὄμμα καὶ πούς πρὸς πόδα, θάτερον πρὸς θάτερον, καί, εἰ βούλει, ὡς ἀρετὴ πρὸς δικαιοσύνην καὶ κακία πρὸς ἀδικίαν. Εἰ τοίνυν ἀναλογία ἐν τῷ παντί, καὶ προειπεῖν ἔνι: καὶ εἰ ποιεῖ δὲ ἐκείνα εἰς ταῦτα, οὕτω ποιεῖ, ὡς καὶ τὰ ἐν παντί ζῶα εἰς ἀλλήλα, οὐχ ὡς θάτερον γεννᾷ θάτερον - ἅμα γὰρ γεννᾶται - ἀλλ' ὡς, ἢ πέφυκεν ἕκαστον, οὕτω καὶ πάσχει τὸ πρόσφορον εἰς τὴν αὐτοῦ φύσιν, καὶ ὅτι τοῦτο τοιοῦτον, καὶ τὸ τοιοῦτον τοῦτο: οὕτω γὰρ καὶ λόγος εἷς.

(3, 3, 7) Καὶ ὅτι δὲ τὰ βελτίω, καὶ τὰ χεῖρω. Ἐπεὶ πῶς ἄν εἴη τι χεῖρον ἐν πολυειδεῖ μὴ ὄντος βελτίονος, ἢ πῶς τὸ βέλτιον μὴ χείρονος; Ὡστε οὐκ αἰτιατέον τὸ χεῖρον ἐν τῷ βελτίονι, ἀλλὰ ἀποδεκτέον τὸ βέλτιον, ὅτι ἔδωκεν ἑαυτοῦ τῷ χείρονι. Ὡς δὲ οἱ ἀναιρεῖν ἀξιοῦντες τὸ χεῖρον ἐν

τῷ παντὶ ἀναιροῦσι πρόνοιαν αὐτήν. Τίνος γὰρ ἔσται; Οὐ γὰρ δὴ αὐτῆς οὐδὲ τοῦ βελτίονος: ἐπεὶ καὶ τὴν ἄνω πρόνοιαν ὀνομαζόντες πρὸς τὸ κάτω λέγομεν. Τὸ μὲν γὰρ εἰς ἕν πάντα ἀρχή, ἐν ἧ ὁμοῦ πάντα καὶ ὅλον πάντα. Πρόεισι δὲ ἤδη ἐκ ταύτης ἕκαστα μενούσης ἐκείνης ἔνδον οἶον ἐκ ῥίζης μιᾶς ἐστῶσης αὐτῆς ἐν αὐτῇ: τὰ δὲ ἐξήνθησεν εἰς πλήθος μεμερισμένον εἶδωλον ἕκαστον ἐκείνου φέρον, ἄλλο δὲ ἐν ἄλλῳ ἐνταῦθα ἤδη ἐγίγνετο καὶ ἦν τὰ μὲν πλησίον τῆς ῥίζης, τὰ δὲ προιόντα εἰς τὸ πόρρω ἐσχίζετο καὶ μέχρις οἶον κλάδων καὶ ἄκρων καὶ καρπῶν καὶ φύλλων: καὶ τὰ μὲν ἔμενεν αἰεὶ, τὰ δὲ ἐγίγνετο αἰεὶ, οἱ καρποὶ καὶ τὰ φύλλα: καὶ τὰ γινόμενα αἰεὶ εἶχε τοὺς τῶν ἐπάνω λόγους ἐν αὐτοῖς οἶον μικρὰ δένδρα βουληθέντα εἶναι, καὶ εἰ ἐγέννησε πρὶν φθαρῆναι, τὸ ἐγγυς ἐγέννα μόνον. Τὰ δὲ διάκενα οἶον τῶν κλάδων ἐπληροῦτο ἐκ τῶν αὐτῶν ἐκ τῆς ῥίζης καὶ αὐτῶν ἄλλον τρόπον πεφυκότων, ἐξ ὧν καὶ ἔπασχε τὰ ἄκρα τῶν κλάδων, ὡς ἐκ τοῦ πλησίον οἴεσθαι τὸ πάθος ἵέναι μόνον: τὸ δὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτὸ μὲν ἔπασχε, τὸ δὲ ἐποίει, ἡ δὲ ἀρχὴ ἀνήρητο καὶ αὐτή. Πόρρωθεν μὲν γὰρ ἐλθόντα ἄλλα τὰ ποιοῦντα εἰς ἄλληλα, ἐξ ἀρχῆς δὲ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, οἶον εἰ ἀδελφοὶ δρῶέν τι ἀλλήλους ὅμοιοι γενόμενοι ἐκ τῶν αὐτῶν ὁρμηθέντες τῶν πεποιηκότων.

(3, 4, 1) Τῶν μὲν αἰ ὑποστάσεις γίνονται μερόντων ἐκείνων, ἡ δὲ ψυχὴ κινουμένη ἐλέγετο γεννᾶν καὶ αἰσθησιν τὴν ἐν ὑποστάσει καὶ φύσιν καὶ μέχρι φυτῶν. Καὶ γὰρ ἔχει αὐτήν καὶ ἐν ἡμῖν οὔσα, κρατεῖ δὲ μέρος οὔσαν: ὅταν δὲ ἐν φυτοῖς γένηται, αὐτὴ κρατεῖ οἶον μόνη γενομένη. Αὕτη μὲν οὖν οὐδὲν γεννᾷ; Γεννᾷ πάντη ἕτερον αὐτῆς: οὐκέτι γὰρ ζωὴ μετὰ ταύτην, ἀλλὰ τὸ γεννώμενον ἄζων. Τί οὖν; Ὅτι ὡς περ πάν, ὅσον πρὸ τούτου ἐγεννᾶτο, ἀμόρφωτον ἐγεννᾶτο, εἰδοποιεῖτο δὲ τῷ ἐπιστρέφειν πρὸς τὸ γεννησάν οἶον ἐκτρεφόμενον, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα τὸ γεννηθὲν οὐ ψυχῆς ἔτι εἶδος - οὐ γὰρ ἔτι ζῆ - ἀλλ' ἀοριστίαν εἶναι παντελῆ. Εἰ μὲν γὰρ κἂν τοῖς προτέροις ἡ ἀοριστία, ἀλλ' ἐν εἴδει: οὐ γὰρ πάντη ἀόριστον, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν τελείωσιν αὐτοῦ: τὸ δὲ νῦν πάντη. Τελειούμενον δὲ γίνεται σῶμα μορφήν λαβὸν τὴν τῆς δυνάμει πρόσφορον, ὑποδοχὴ τοῦ γεννήσαντος καὶ ἐκθρέψαντος: καὶ μόνον τοῦτο ἐν σώματι ἔσχατον τῶν ἄνω ἐν ἐσχάτῳ τοῦ κάτω.

(3, 4, 2) Καὶ τὸ <ψυχὴ πᾶσα ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου> ἐπὶ ταύτης μάλιστα: αἱ δ' ἄλλαι ἄλλως. <Πάντα δὲ οὐρανὸν περιπολεῖ ἄλλοτε ἐν ἄλλοις εἶδεσιν>, ἢ ἐν αἰσθητικῶν εἶδει ἢ ἐν λογικῶν ἢ ἐν αὐτῶν τῶν φυτικῶν. Τὸ γὰρ κρατοῦν αὐτῆς μῦθον τὸ ἑαυτῷ πρόσφορον ποιεῖ, τὰ δ' ἄλλα ἀργεῖ: ἔξω γάρ. Ἐν δὲ ἀνθρώπῳ οὐ κρατεῖ τὰ χεῖρω, ἀλλὰ

σύνεστιν: οὐδέ γε τὸ κρεῖττον αἰεί: ἔστι γὰρ καὶ ταῦτα χώραν
τινὰ ἔχοντα. Διὸ καὶ ὡς αἰσθητικοί: ἔστι γὰρ καὶ ὄργανα
αἰσθήσεως: καὶ πολλὰ ὡς φυτά: ἔστι γὰρ σῶμα αὐζόμενον
καὶ γεννῶν: ὥστε πάντα συνεργεῖ, κατὰ δὲ τὸ κρεῖττον τὸ
ὄλον εἶδος ἄνθρωπος. Ἐξελθούσα δέ, ὅ τι περ ἐπλεόνασε, τοῦ-
το γίνεται. <Διὸ φεύγειν> δεῖ πρὸς τὸ ἄνω, ἵνα μὴ εἰς τὴν
αἰσθητικὴν ἐπακολουθῶντες τοῖς αἰσθητοῖς εἰδώλοις, μηδὲ
εἰς τὴν φυτικὴν ἐπακολουθῶντες τῇ ἐφέσει τοῦ γεννᾶν καὶ
<ἐδωδῶν λιχνεῖαισ>, ἀλλ' εἰς τὸ νοερὸν καὶ νοῦν καὶ θεόν.

Ἔσοι μὲν οὖν τὸν ἄνθρωπον ἐτήρησαν, πάλιν ἄνθρωποι.

Ἔσοι δὲ αἰσθήσει μόνον ἔζησαν, ζῶα: ἀλλ' εἰ μὲν αἰσθήσεις
μετὰ θυμοῦ, τὰ ἄγρια, καὶ ἡ διαφορὰ ἢ ἐν τούτοις τὸ
διάφορον τῶν τοιούτων ποιεῖ: ὅσοι δὲ μετ' ἐπιθυμίας καὶ
τῆς ἡδονῆς τοῦ ἐπιθυμοῦντος, τὰ ἀκόλαστα τῶν ζώων καὶ
γαστρίμαργα. Εἰ δὲ μὴδ' αἰσθήσει μετὰ τούτων, ἀλλὰ
νωθεία αἰσθήσεως μετ' αὐτῶν, καὶ φυτά: μόνον γὰρ τοῦτο
ἢ μάλιστα ἐνήργει τὸ φυτικόν, καὶ ἦν αὐτοῖς μελέτη
δενδρωθῆναι. Τοὺς δὲ φιλομούσους μὲν, καθαρίους δὲ τὰ
ἄλλα, εἰς τὰ ὑδρικά: τοὺς δὲ ἀλόγως βασιλέας αἰε-
τούς, εἰ μὴ ἄλλη κακία παρείη: μετεωρολόγους δὲ ἄνευ
φρονήσεως εἰς τὸν οὐρανὸν αἰεὶ αἰρομένους εἰς ὄρνεις
μετεώρους ταῖς πτήσεσιν. Ὁ δὲ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν
ἄνθρωπος: ὁ δ' ἦττον ἀρετῆς πολιτικῆς μετέχων πολιτικὸν
ζῶον, μέλιττα ἢ τὰ τοιαῦτα.

(3, 4, 3) Τίς οὖν δαίμων; ὁ καὶ ἐνταῦθα. Τίς δὲ θεός; ἢ ὁ
ἐνταῦθα. Τὸ γὰρ ἐνεργῆσαν τοῦτο ἕκαστον ἄγει, ἅτε καὶ
ἐνταῦθα ἡγούμενον. Ἄρ' οὖν τοῦτό ἐστιν <ὁ δαίμων, ὅσπερ
ζῶντα εἰλήχει>; Ἡ οὐ, ἀλλὰ τὸ πρὸ αὐτοῦ: τοῦτο γὰρ
ἐφέστηκεν ἀργοῦν, ἐνεργεῖ δὲ τὸ μετ' αὐτόν. Καὶ εἰ μὲν τὸ
ἐνεργοῦν ἢ αἰσθητικοί, καὶ ὁ δαίμων τὸ λογικόν: εἰ δὲ κατὰ τὸ
λογικὸν ζῶμεν, ὁ δαίμων τὸ ὑπὲρ τοῦτο ἐφεστῶς ἀργὸς
συγχωρῶν τῷ ἐργαζομένῳ. Ὁρθῶς οὖν λέγεται <ἡμᾶς
αἰρήσεσθαι>. Τὸν γὰρ ὑπερκείμενον κατὰ τὴν ζωὴν
αἰρούμεθα. Διὰ τί οὖν αὐτὸς <ἄγει>; Ἡ τὸν βιοτεύσαντα
οὐκ ἔστιν ἄγειν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ μὲν ἄγειν, ὅτε ἔζη, παυσά-
μενον δὲ τοῦ ζῆν ἄλλῃ παραχωρεῖν τὴν ἐνέργειαν τεθνη-
κότα τὴν αὐτοῦ κατ' ἐνέργειαν ζωὴν. Ὁ μὲν οὖν ἐθέλει ἄγειν
καὶ κρατήσας ζῆν αὐτὸς ἄλλον καὶ αὐτὸς ἔχων δαίμονα: εἰ
δὲ βαρύνοιτο τῇ ῥώσει τοῦ χείρονος ἡθους, ἔχει ἐκεῖνο τὴν
δίκην. Ταύτη καὶ ὁ κακὸς ἐπὶ τὸ χεῖρον βρῖσαντος πρὸς
τὴν ὁμοιότητα τοῦ ἐνεργῆσαντος ἐν τῇ ζωῇ εἰς βίον θήρειον.
Εἰ δὲ ἐπεσθαι δύναιτο τῷ δαίμονι τῷ ἄνω αὐτοῦ, ἄνω
γίνεται ἐκεῖνον ζῶν καὶ ἐφ' ὃ ἄγεται κρεῖττον μέρος
αὐτοῦ ἐν προστασίᾳ θέμενος καὶ μετ' ἐκεῖνον ἄλλον ἕως ἄνω.

Ἔστι γὰρ καὶ πολλὰ ἢ ψυχὴ καὶ πάντα καὶ τὰ ἄνω καὶ τὰ
κάτω αὐτῷ μέχρι πάσης ζωῆς, καὶ ἐσμὲν ἕκαστος κόσμος νοητός,

τοῖς μὲν κάτω συνάπτοντες τῷδε, τοῖς δὲ ἄνω καὶ τοῖς κόσμου τῷ νοητῷ, καὶ μένομεν τῷ μὲν ἄλλῳ παντὶ νοητῷ ἄνω, τῷ δὲ ἔσχατῳ αὐτοῦ πεπεδήμεθα τῷ κάτω οἷον ἀπόρροϊαν ἀπ' ἐκείνου διδόντες εἰς τὸ κάτω, μᾶλλον δὲ ἐνεργεῖαν, ἐκείνου οὐκ ἐλαττουμένου.

(3, 4, 4) Ἄρ οὖν αἰεὶ ἐν σώματι τοῦτο; Ἡ οὐ: ἐὰν γὰρ στραφῶμεν, συνεπιστρέφεται καὶ τοῦτο. Τί οὖν ἢ τοῦ παντός; Ἀποστήσεται καὶ τὸ αὐτῆς μέρος στραφείσης; Ἡ οὐδὲ συνένευσε τῷ μέρει αὐτῆς τῷ ἔσχατῳ: οὐδὲ γὰρ ἦλθεν οὐδὲ κατήλθεν, ἀλλὰ μενούσης προσάπτεται τὸ σῶμα τοῦ κόσμου καὶ οἷον καταλάμπεται, οὐκ ἐνοχλοῦν μὲν οὐδὲ παρέχον μερίμνας, ἐν ἀσφαλεῖ τοῦ κόσμου κειμένου. Τί οὖν; Οὐκ αἰσθάνεται τινα αἰσθησιν; Ὅρασιν οὐκ ἔχει, φησὶν, ὅτι μηδὲ ὀφθαλμούς: οὐδὲ ὤτα οὐδὲ ῥίνας δηλονότι οὐδὲ γλῶτταν. Τί οὖν; Συναίσθησιν ὡσπερ ἡμεῖς τῶν ἐντὸς ἡμῶν; Ἡ ὁμοίως κατὰ φύσιν ἐχόντων ἡρέμησις. Οὐδὲ ἡδονή. Πάρεστιν οὖν καὶ τὸ φυτικὸν οὐ παρὸν καὶ τὸ αἰσθητικὸν ὡσαύτως. Ἄλλα περὶ μὲν τοῦ κόσμου ἐν ἄλλοις: νῦν δὲ ὅσον ἐφήπτετο ἡ ἀπορία αὐτοῦ εἴρηται.

(3, 4, 5) Ἄλλ εἰ ἐκεῖ αἰρεῖται τὸν δαίμονα καὶ εἰ τὸν βίον, πῶς ἔτι τινὸς κύριοι; Ἡ καὶ ἡ αἵρεσις ἐκεῖ ἢ λεγομένη τὴν τῆς ψυχῆς προαίρεσιν καὶ διάθεσιν καθόλου καὶ πανταχοῦ αἰνίττεται. Ἄλλ εἰ ἡ προαίρεσις τῆς ψυχῆς κυρία καὶ τοῦτο κρατεῖ, ὃ ἂν πρόχειρον ἔχη μέρος ἐκ τῶν προβεβιωμένων, οὐκέτι τὸ σῶμα αἴτιον οὐδενὸς κακοῦ αὐτῷ: εἰ γὰρ προτερεῖ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος τοῦ σώματος καὶ τοῦτ' ἔχει, ὃ εἴλετο, καὶ τὸν δαίμονα, φησὶν, οὐκ ἀλλάττεται, οὐδὲ ὁ σπουδαῖος ἐνταῦθα γίγνεται οὐδ' ὁ φαῦλος. Ἄρ οὖν δυνάμει ἐστὶν ἐκάτερος, ἐνεργεῖα δὲ γίγνεται; Τί οὖν, εἰ φαύλου σώματος ὃ τὸ ἦθος σπουδαῖος τύχει, ὃ δὲ τάναντία; Ἡ δύναται μᾶλλον καὶ ἦττον τὰ τῆς ψυχῆς ἐκατέρας ἐκάτερα τὰ σώματα παρέχεσθαι, ἐπεὶ καὶ αἱ ἄλλαι ἔξωθεν τύχαι τὴν ὅλην προαίρεσιν οὐκ ἐκβιβάζουσιν.

Ὅταν δὲ λέγεται, ὡς πρῶτον οἱ <κλήροι>, εἶτα <τὰ τῶν βίων παραδείγματα>, ἔπειτα ταῖς τύχαις καὶ ὡς ἐκ τῶν παρόντων τοὺς βίους κατὰ τὰ ἦθη, τὸ κύριον μᾶλλον δίδωσι ταῖς ψυχαῖς διατιθείσαις τὰ δοθέντα πρὸς τὰ αὐτῶν ἦθη. Ὅτι γὰρ ὁ δαίμων οὗτος οὐ παντάπασιν ἔξω - ἀλλ' οὕτως ὡς μὴ συνδεδεμένος - οὐδ' ἐνεργῶν, ἡμέτερος δέ, ὡς ψυχῆς πέρι εἰπεῖν, οὐχ ὃ ἡμέτερος δέ, εἰ ὡς ἄνθρωποι τοιοῖδε τὴν ὑπ' αὐτὸν ζωὴν ἔχοντες, μαρτυρεῖ τὰ ἐν τῷ Τιμαίῳ: ἃ εἰ μὲν οὕτω ληφθεῖη, οὐδεμίαν ἔξει μάχην σχόντα ἂν τινα ἀσυμφωνίαν, εἰ ἄλλως ὁ δαίμων ληφθεῖη. Τὸ δὲ <ἀποπληρωτὴν ὦν τις εἴλετο> καὶ αὐτὸ σύμφωνον.

Οὔτε γὰρ πολὺ κατωτέρω ἢ ἐλθεῖν εἰς τὸ χεῖρον ὑπερκαθήμενος, ἀλλ' ἐκεῖνο ἐνεργεῖ μόνον τὸ ὑπ' αὐτόν, οὔτε

ὑπεράνω αὐτοῦ οὔτε εἰς ἴσον: οὐ γὰρ δύναται ἄλλο γενέσθαι ἢ ἧ ἔστι.

(3, 4, 6) Τί οὖν ὁ σπουδαῖος; Ἡ ὁ τῷ βελτίονι ἐνεργῶν. Ἡ οὐκ ἂν ἦν σπουδαῖος συνεργοῦντα ἑαυτῷ τὸν δαίμονα ἔχων. Νοῦς γὰρ ἐνεργεῖ ἐν τούτῳ. Ἡ οὖν δαίμων αὐτὸς ἢ κατὰ δαίμονα καὶ δαίμων τούτῳ θεός. Ἄρ οὖν καὶ ὑπὲρ νοῦν; Εἰ τὸ ὑπὲρ νοῦν δαίμων αὐτῷ, διὰ τί οὖν οὐκ ἐξ ἀρχῆς; Ἡ διὰ τὸν θόρυβον τὸν ἐκ τῆς γενέσεως. Ὑπάρχει δὲ ὅμως καὶ πρὸ λόγου ἢ κινήσεως ἢ ἐνδοθεν ὀρεγομένη τῶν αὐτῆς. Πάντως οὖν κατορθοῖ; Ἡ οὐ πάντως, εἶπερ οὕτως ἢ ψυχὴ διαθέσεως ἔχει, ὡς ἐν τούτοις τοῖς τοιοῖσδε τοιάδε οὔσα τοῦτον ἔχειν βίον καὶ ταύτην προαίρεσιν. Ὁ μέντοι δαίμων οὗτος, ὃν λέγομεν, ἀγαθῶν λέγεται εἰς Ἄιδου οὐκέτι ὁ αὐτὸς μένειν, ἐὰν μὴ τὰ αὐτὰ ἔληται πάλιν. Πρὸ δὲ τοῦ πῶς; Τὸ δὴ ἀγαθὸν εἰς τὴν κρίσιν τὸ εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα ἐλθεῖν μετὰ τὴν ἀπογένεσιν, ὃ εἶχε πρὸ τῆς γενέσεως: εἶτα ὡσπερ ἀπ ἀρχῆς ἄλλης τὸν μεταξὺ τῆς ὑστερον γενέσεως χρόνον ταῖς κολαζομέναις πάρεστιν. Ἡ οὐδὲ βίος αὐταῖς, ἀλλὰ δίκη. Τί δὲ ταῖς εἰς θήρεια σώματα εἰσιούσαις; ἔλαττον ἢ δαίμων; Ἡ πονηρός γε ἢ εὐήθης. Ταῖς δὲ ἄνω; Ἡ τῶν ἄνω αἰ μὲν ἐν αἰσθητῷ, αἰ δὲ ἔξω. Αἰ μὲν οὖν ἐν αἰσθητῷ ἢ ἐν ἡλίῳ ἢ ἐν ἄλλῳ τῶν πλανωμένων, αἰ δὲ ἐν τῇ ἀπλανεῖ, ἐκάστη καθὸ λογικῶς ἐνήργησεν ἐνταῦθα: χρὴ γὰρ οἶεσθαι καὶ κόσμον εἶναι ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν μὴ μόνον νοητόν, ἀλλὰ καὶ ψυχῆς τῆς κόσμου ὁμοειδῆ διάθεσιν: νενεμημένης οὖν κάκεινης εἰς τε τὴν ἀπλανῆ καὶ ταῖς πλανωμένας κατὰ δυνάμεις διαφόρους ὁμοειδεῖς ταύταις ταῖς δυνάμεσι καὶ τὰς παρ ἡμῖν εἶναι καὶ ἐνέργειαν εἶναι παρ ἐκάστης καὶ ἀπαλλαγείσας ἐκεῖ γίνεσθαι πρὸς ἄστρον τὸ σύμφωνον τῷ ἐνεργήσαντι καὶ ζήσαντι ἦθει καὶ δυνάμει: καὶ τοιοῦτω θεῷ καὶ δαίμονί γε ἢ αὐτῷ τούτῳ χρήσεται ἢ τῷ ὑπὲρ ταύτην τὴν δύναμιν: σκεπτέον δὲ τοῦτο βέλτιον. Τὰς δὲ ἔξω γενομένας τὴν δαιμονίαν φύσιν ὑπερβεβηκέναι καὶ πᾶσαν εἰμαρμένην γενέσεως καὶ ὅλως [τὸ] ἐν τῷδε τῷ ὄρατῷ, ἕως ἐστὶν ἐκεῖ, συνανεχθείσης καὶ τῆς ἐν αὐτῇ φιλογενέσεως οὐσίας, ἦν εἰ τις λέγοι ταύτην εἶναι <τὴν περὶ τὰ σώματα γινομένην μεριστήν> συμπληθούσασιν ἑαυτὴν καὶ συμμερίζουσιν τοῖς σώμασιν, ὀρθῶς λέξει. Μεριζέται δὲ οὐ μεγέθει: τὸ γὰρ αὐτὸ ἐν πᾶσιν ὅλον καὶ πάλιν ἕν: καὶ ἐξ ἑνὸς ζῴου ἀεὶ πολλὰ γεννᾶται ταύτης μεριζομένης οὕτως, ὡσπερ καὶ ἐκ τῶν φυτῶν: περὶ τὰ σώματα γὰρ καὶ αὕτη μεριστή. Καὶ ὅτε μὲν μένουσα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δίδωσιν, οἷον ἢ ἐν τοῖς φυτοῖς: ὅπου δὲ ἀπελθούσα πρὶν ἀπελθεῖν ἔδωκεν, οἷον καὶ ἐν τοῖς ἀνηρημένοις φυτοῖς ἢ ἐν ζῴοις ἀποθανούσιν ἐκ σήψεως πολλῶν ἐξ ἑνὸς γεννηθέντων. Συνεργεῖν δὲ καὶ [τὴν] ἐκ τοῦ παντὸς τὴν

τοιαύτην δύναμιν ἔνταῦθα τὴν αὐτὴν οὔσαν.
Πάλιν δὲ εἰάν τις ἢ ψυχὴ ἔνταῦθα, ἢ τὸν αὐτὸν ἢ ἄλλον ἔχει δαίμονα κατὰ τὴν ζωὴν, ἣν ποιήσεται. Ἐπιβαίνει οὖν μετὰ τούτου τοῦ δαίμονος ὡσπερ σκάφους τοῦδε τοῦ παντὸς πρῶτον, εἶτα παραλαβοῦσα ἢ τοῦ ἀτράκτου λεγομένη φύσις κατέταξεν ὡσπερ ἐν νηὶ εἰς τινα ἕδραν τύχης. Περιαγούσης δὲ τῆς περιφορᾶς ὡσπερ πνεύματος τὸν ἐπὶ τῆς νεῶς καθήμενον ἢ καὶ φερόμενον πολλὰ καὶ ποικίλα γίνονται καὶ θεία καὶ μεταθέσεις καὶ συμπτώματα, καὶ ὡσπερ ἐν αὐτῇ τῇ νηὶ ἢ παρὰ τοῦ σάλου τῆς νεῶς ἢ παρὰ αὐτοῦ κινήματος ὀρμῆς οἰκείας, ἣν ἂν σχοίη τῷ ἐπὶ νεῶς εἶναι παρὰ τὸν ἑαυτοῦ τρόπον. Οὐ γὰρ ὁμοίως ἐν τοῖς αὐτοῖς πᾶς κινεῖται ἢ βούλεται ἢ ἐνεργεῖ. Γίνεται οὖν διάφορα διαφόροις ἢ ἐκ τῶν αὐτῶν ἢ διαφόρων προσπεσόντων, ἢ τὰ αὐτὰ ἄλλοις, καὶν διάφορα τὰ προσπεσόντα: τοιοῦτον γὰρ ἢ εἰμαρμένη.

(3, 5, 1) Περὶ ἔρωτος, πότερα θεός τις ἢ δαίμων ἢ πάθος τι τῆς ψυχῆς, ἢ ὁ μὲν θεός τις ἢ δαίμων, τὸ δὲ τι καὶ πάθος, καὶ ποῖόν τι ἕκαστον, ἐπισκέψασθαι ἄξιον τὰς τε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐπινοίας ἐπιόντας, καὶ ὅσαι ἐν φιλοσοφίᾳ ἐγένοντο περὶ τούτων, καὶ μάλιστα ὅσα ὑπολαμβάνει ὁ θεὸς Πλάτων, ὃς δὴ καὶ πολλὰ πολλαχῆ τῶν ἑαυτοῦ περὶ ἔρωτος ἔγραψεν: ὃς δὴ οὐ μόνον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐγγινόμενον τι πάθος εἴρηκεν εἶναι, ἀλλὰ καὶ δαίμονά φησιν αὐτὸν καὶ περὶ γενέσεως αὐτοῦ διεξῆλθεν, ὅπως καὶ ὅθεν ἐστὶ γεγενημένος. Περὶ μὲν οὖν τοῦ πάθους οὗ τὸν ἔρωτα αἰτιώμεθα, ὅτι ἐγγίνεται ἐν ψυχαῖς ἐφιεμέναις καλῶ τινι συμπλακῆναι, καὶ ὡς ἢ ἔφεςις αὕτη ἢ μὲν ἐστὶ παρὰ σωφρόνων αὐτῷ τῷ κάλλει οἰκειωθέντων, ἢ δὲ καὶ τελευτᾶν ἐθέλει εἰς αἰσχροῦ τινος πρᾶξιν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ δήπου: ὅθεν δὲ τὴν ἀρχὴν ἔχει ἕκαστος, τὸ ἐντεῦθεν ἐπισκοπεῖν διὰ φιλοσοφίας προσήκει. Ἀρχὴν δὲ εἴ τις θεῖτο τὴν αὐτοῦ κάλλους πρότερον ἐν ταῖς ψυχαῖς ὄρεξιν καὶ ἐπίγνωσιν καὶ συγγένειαν καὶ οἰκειότητος ἄλογον σύνεσιν, τυγχάνοι ἂν, οἶμαι, τοῦ ἀληθοῦς τῆς αἰτίας. Τὸ μὲν γὰρ αἰσχρὸν ἐναντίον καὶ τῇ φύσει καὶ τῷ θεῷ. Καὶ γὰρ ἢ φύσις πρὸς τὸ καλὸν βλέπουσα ποιεῖ καὶ πρὸς τὸ ὠρισμένον βλέπει, ὃ ἐστὶν <ἐν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ συστοιχίᾳ>: τὸ δὲ ἀόριστον αἰσχρὸν καὶ τῆς ἑτέρας συστοιχίας. Τῇ δὲ φύσει γένεσις ἐκεῖθεν ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δηλονότι τοῦ καλοῦ. Ὄτω δὲ τις ἄγεται καὶ ἐστὶ συγγενής, τούτου ὑκείωται καὶ πρὸς τὰς εἰκόνας. Εἰ δὲ τις ταύτην τὴν αἰτίαν ἀνέλοι, ὅπη τὸ πάθος γίνεται καὶ δι' αἰτίας οὐχ ἔξει λέγειν οὐδ' ἐπ' αὐτῶν τῶν διὰ μίξιν ἐρώντων. Καὶ γὰρ οὗτοι <τίκτειν> βούλονται <ἐν καλῷ>: ἐπίπερ ἄτοπον βουλομένην τὴν φύσιν καλὰ ποιεῖν <ἐν αἰσχροῦ> γεννᾶν βούλεσθαι. Ἄλλα

γὰρ τοῖς μὲν τῆδε γεννᾶν κινουμένοις ἀρκεῖ τὸ τῆδε καλὸν
 ἔχειν, ὅπερ πάρεστιν ἐν εἰκόσι καὶ σώμασιν, ἐπεὶ μὴ τὸ
 ἀρχέτυπον αὐτοῖς πάρεστιν, ὅ ἐστιν αἴτιον αὐτοῖς τοῦ
 καὶ τοῦδε ἔραν. Καὶ εἰς ἀνάμνησιν μὲν ἐκείνου ἀπὸ τοῦδε
 ἐλθούσιν ἀγαπᾶται τοῦτο ὡς εἰκῶν, μὴ ἀναμνησθεῖσι δὲ
 ὑπ ἀγνοίας τοῦ πάθους ἀληθῆς τοῦτο φαντάζεται. Καὶ
 σῶφροσι μὲν οὖσιν ἀναμάρτητος ἢ πρὸς τὸ τῆδε καλὸν
 οἰκείωσις, ἢ δὲ πρὸς μίξιν ἔκπτωσις ἀμαρτία. Καὶ ὅτῳ μὲν
 καθαρὸς ὁ τοῦ καλοῦ ἔρωσ, ἀγαπητὸν τὸ κάλλος μόνον εἶτε
 ἀναμνησθέντι εἶτε καὶ μὴ, ὅτῳ δὲ μέμικται καὶ ἄλλη τοῦ
 <ἀθάνατον> εἶναι <ὡς ἐν θνητῶ> ἐπιθυμία, οὗτος ἐν τῷ
 <ἀειγενεῖ> καὶ αἰδίῳ τὸ καλὸν ζητεῖ καὶ κατὰ φύσιν μὲν
 ἰὼν σπείρει καὶ γεννᾷ ἐν καλῷ, σπείρων μὲν εἰς τὸ αἰεῖ, ἐν
 καλῷ δὲ διὰ συγγένειαν τοῦ καλοῦ. Καὶ γὰρ καὶ τὸ αἰδίον
 συγγενὲς τῷ καλῷ καὶ ἡ αἰδίου φύσις τὸ πρῶτως τοιοῦτον
 καὶ τὰ ἀπ αὐτῆς τοιαῦτα πάντα. Τὸ μὲν οὖν μὴ γεννᾶν
 ἐθέλον μᾶλλον αὐταρκέστερον τῷ καλῷ, τὸ δὲ ἐφιέμενον
 ποιῆσαι καλὸν τε ἐθέλει ποιεῖν ὑπ ἐνδείας καὶ οὐκ
 αὐταρκές· καί, εἴπερ τοιοῦτον ποιήσει, οἴεται, εἰ ἐν καλῷ
 γεννήσεται. Οἱ δ' ἂν ἐν παρανόμῳ καὶ παρὰ τὴν φύσιν
 ἐθέλωσι γεννᾶν, ἐκ τῆς κατὰ φύσιν πορείας ποιησάμενοι
 τὰς ἀρχὰς γενόμενοι παράφοροι ἐκ ταύτης οἷον ὁδοῦ
 ὀλισθήσαντες κεῖνται πεσόντες οὔτε ἔρωτα γνόντες ἐφ' ὃ
 ἦγεν αὐτοὺς οὔτε ἔφεσιν γεννήσεως οὔτε χρήσιν κάλλους
 εἰκόνας οὔτε ὅ τι ἐστὶ κάλλος αὐτό. Ἄλλ' οὖν οἱ τε
 σωματῶν καλῶν καὶ [μὴ] διὰ μίξιν ἐρῶντες, ὅτι καλὰ ἐστὶν
 ἐρῶσιν, οἱ τε τὸν λεγόμενον μικτὸν ἔρωτα, γυναικῶν μὲν,
 ἵνα καὶ τὸ αἰεῖ, μὴ τοιούτων δέ, σφαλλόμενοι· οἱ δὲ ἀμείνους·
 σωφρονούσι μὲν ἄμφω. Ἄλλ' οἱ μὲν καὶ τὸ τῆδε κάλλος
 σέβουσιν ἀρκοῦμενοι, οἱ δὲ ἀκείνο, ὅσοι ἀνεμνήσθησαν,
 καὶ οὐκ ἀτιμάζουσιν οὐδὲ τοῦτο ὡς ἂν καὶ ἀποτελέσμα τι
 ὄν ἐκείνου καὶ παίγνιον. Οὗτοι μὲν οὖν περὶ τὸ καλὸν
 αἰσχροῦ ἄνευ, οἱ δὲ καὶ διὰ τὸ καλὸν εἰς αἰσχροὺν πεσόντες·
 καὶ γὰρ ἡ ἀγαθοῦ ἔφεσις ἔχει εἰς κακὸν τὴν ἔκπτωσιν
 πολλάκις. Καὶ ταῦτα μὲν τῆς ψυχῆς τὰ παθήματα.

(3, 5, 2) Περὶ δὲ τοῦ ὄν θεὸν τίθενται οὐ μόνον οἱ ἄλλοι
 ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ θεολόγοι καὶ Πλάτων πολλαχοῦ <Αφ-
 ροδίτης Ἐρωτα> λέγων καὶ ἔργον αὐτῷ εἶναι <καλῶν
 τε ἔφορον παίδων> καὶ κινήτικὸν τῶν ψυχῶν πρὸς τὸ
 ἐκεῖ κάλλος, ἢ καὶ ἐπαύξειν τὴν ἤδη γενομένην πρὸς τὸ
 ἐκεῖ ὄρμη, περὶ τούτου μάλιστα φιλοσοφητέον· καὶ δὴ καὶ
 ὅσα ἐν Συμποσίῳ εἴρηται παραληπτέον, ἐν οἷς οὐκ
 [Αφροδίτης φησὶν αὐτὸν γενέσθαι, ἀλλ' ἐν] Ἄφροδίτης
 <γενεθλίοις ἐκ τῆς Πενίας καὶ τοῦ Πόρου>.

Ἔοικε δὲ ὁ λόγος καὶ περὶ τῆς Ἄφροδίτης ἀπαιτή-
 σειν τι εἰπεῖν, εἴτ' οὖν ἐξ ἐκείνης εἶτε μετ' ἐκείνης

γεγονέναι λέγεται ὁ Ἔρως. Πρῶτον οὖν τίς ἢ Ἀφροδί-
 τη; Εἶτα πῶς ἢ ἐξ αὐτῆς ἢ σὺν αὐτῇ ἢ τίνα τρόπον
 ἔχει τὸν αὐτὸν τὸ ἐξ αὐτῆς τε ἅμα καὶ σὺν αὐτῇ; Λέγομεν
 δὴ τὴν Ἀφροδίτην εἶναι διττήν, τὴν μὲν <οὐρανίαν Οὐ-
 ρανοῦ> λέγοντες εἶναι, τὴν δὲ ἐκ <Διὸς καὶ Διώνησ>, τὴν τῶν
 τῆδε ἐφαπτομένην ἔφορον γάμων: <ἀμήτορα> δὲ ἐκείνην καὶ
 ἐπέκεινα γάμων, ὅτι μὴδ ἓν οὐρανῷ γάμοι. Τὴν δὲ οὐρανίαν
 λεγομένην ἐκ Κρόνου νοῦ ὄντος ἐκείνου ἀνάγκη ψυχὴν
 θειοτάτην εἶναι εὐθύς ἐξ αὐτοῦ ἀκήρατον ἀκηράτου
 μείνασαν ἄνω, ὡς μὴδὲ εἰς τὰ τῆδε ἐλθεῖν μήτε
 ἐθελήσασαν μήτε δυναμένην [ὅτι ἦν φύσεως], μὴ κατὰ
 τὰ κάτω φύσαν βαίνειν χωριστὴν οὐσάν τινα ὑπόστασιν
 καὶ ἀμέτοχον ὕλης οὐσίαν - ὅθεν αὐτὴν τούτῳ ἠνίττοντο,
 τῷ <ἀμήτορα> εἶναι - ἦν δὴ καὶ θεὸν ἄν τις δικαίως, οὐ
 δαίμονα εἴποι ἄμικτον οὐσαν καὶ καθαρὰν ἐφ' ἑαυτῆς
 μένουσαν. Τὸ γὰρ εὐθύς ἐκ νοῦ πεφυκὸς καθαρὸν καὶ αὐτό,
 ἅτε ἰσχύον καθ' ἑαυτὸ τῷ ἐγγύθεν, ἅτε καὶ τῆς ἐπιθυμίας
 οὔσης αὐτῇ καὶ τῆς ἰδρύσεως πρὸς τὸ γεννηῆσαν ἱκανὸν ὄν
 κατέχειν ἄνω: ὅθεν οὐδ' ἂν ἐκπέσοι ψυχὴ νοῦ ἐξηρητημένη
 πολὺ μᾶλλον ἢ ἥλιος ἂν ἔχοι ἐξ ἑαυτοῦ ὅσον αὐτὸν περι-
 λάμπει φῶς τὸ ἐξ αὐτοῦ εἰς αὐτὸν συνηρητημένον. Ἐφεπο-
 μένη δὴ τῷ Κρόνῳ ἢ, εἰ βούλει, τῷ πατρὶ τοῦ Κρόνου
 Οὐρανῷ ἐνήργησέ τε πρὸς αὐτὸν καὶ ὑκειώθη καὶ ἐρασθεῖσα
 Ἐρωτα ἐγέννησε καὶ μετὰ τούτου πρὸς αὐτὸν βλέπει, καὶ
 ἡ ἐνέργεια αὐτῆς ὑπόστασιν καὶ οὐσίαν εἰργάσατο, καὶ
 ἄμφω ἐκεῖ βλέπει, καὶ ἡ γειναμένη καὶ ὁ καλὸς Ἐρως ὁ
 γεγεννημένος ὑπόστασις πρὸς ἄλλο καλὸν αἰεὶ τεταγμένη
 καὶ τὸ εἶναι ἐν τούτῳ ἔχουσα μεταξὺ ὡσπερ ποθοῦντος
 καὶ ποθουμένου, ὀφθαλμὸς ὁ τοῦ ποθοῦντος παρέχων μὲν
 τῷ ἐρῶντι δι' αὐτοῦ τὸ ὄραν τὸ ποθούμενον, προτρέχων δὲ
 αὐτὸς καὶ πρὶν ἐκείνῳ παρασχεῖν τὴν τοῦ ὄραν δι' ὄργανου
 δύναμιν αὐτὸς πιμπλάμενος τοῦ θεάματος, πρότερος μὲν,
 οὐ μὴν ὁμοίως ὄρων τῷ ἐνστηρίζειν μὲν ἐκείνῳ τὸ ὄραμα,
 αὐτὸν δὲ καρποῦσθαι τὴν θέαν τοῦ καλοῦ αὐτὸν παρα-
 θέουσαν.

(3, 5, 3) Ὑπόστασιν δὲ εἶναι καὶ οὐσίαν ἐξ οὐσίας ἐλάττω μὲν
 τῆς ποιησαμένης, οὐσαν δὲ ὅμως, ἀπιστεῖν οὐ προσήκει.
 Καὶ γὰρ ἡ ψυχὴ ἐκείνη οὐσία ἦν γενομένη ἐξ ἐνεργείας
 τῆς πρὸ αὐτῆς [καὶ ζῶσα] καὶ τῆς τῶν ὄντων οὐσίας καὶ
 πρὸς ἐκεῖνο ὄρωσα, ὃ πρώτη ἦν οὐσία, καὶ σφόδρα ὄρωσα.
 Καὶ πρῶτον ἦν ὄραμα αὐτῇ τοῦτο καὶ εὔρα ὡς πρὸς
 ἀγαθὸν αὐτῆς καὶ ἔχαιρεν ὄρωσα, καὶ τὸ ὄραμα τοιοῦτον
 ἦν, ὡς μὴ πάρεργον ποιεῖσθαι τὴν θέαν τὸ ὄρων, ὡς τῇ
 οἶον ἡδονῇ καὶ τάσει τῇ πρὸς αὐτὸ καὶ σφοδρότητι τῆς
 θέας γεννησαί τι παρ' αὐτῆς ἄξιον αὐτῆς καὶ τοῦ ὄρα-
 ματος. Ἐξ οὖν τοῦ ἐνεργοῦντος συντόνως περὶ τὸ ὄρω-

μενον και εκ του οϊον απορρέοντος απο του ορωμένου
 ὄμμα πληρωθέν, οϊον μετ εἰδώλου ὄρασις, Ἐρωσ ἐγένετο
 τάχα που και της προσηγορίας εντεῦθεν μάλλον αὐτῷ γε-
 γεννημένης, οτι ἐξ ὀράσεως τὴν ὑπόστασιν ἔχει: ἐπει τό γε
 πάθος ἀπο τούτου ἔχει ἂν τὴν ἐπωνυμίαν, εἶπερ πρότερον
 οὐσία μὴ οὐσίασ - καιτοι τό γε πάθος ἐρᾶν λέγεται -
 και εἶπερ ἔρωσ αὐτὸν ἔχει τούδε, ἀπλῶς δὲ οὐκ ἂν λέγοι-
 το ἔρωσ. Ὁ μὲν δὴ της ἄνω ψυχῆς Ἐρωσ τοιοῦτος ἂν εἴη,
 ὀρῶν και αὐτὸς ἄνω, ἄτε ὀπαδὸς ὧν ἐκείνης και ἐξ ἐκείνης
 και παρ ἐκείνης γεγεννημένος και θεῶν ἀρκοῦμενος θέα.
 Χωριστὴν δὲ ἐκείνην τὴν ψυχὴν λέγοντες τὴν πρώτως
 ἐλλάμπουσαν τῷ οὐρανῷ, χωριστὸν και τὸν Ἐρωτα τοῦτον
 θησόμεθα - εἰ και οτι μάλιστα οὐρανόθεν τὴν ψυχὴν
 εἶπομεν: ἐπει και ἐν ἡμῖν λέγοντες τὸ ἐν ἡμῖν ἄριστον
 εἶναι χωριστὸν ὅμως τιθέμεθα αὐτὸ εἶναι - μόνον ἐκεῖ
 ἔστω, οὔ ἢ ψυχὴ ἢ ἀκήρατος. Ἐπει δὲ και τούδε τοῦ
 παντὸς ψυχὴν εἶναι ἔδει, ὑπέστη μετὰ ταύτης ἤδη και ὁ
 ἄλλος Ἐρωσ ὄμμα και ταύτης, ἐξ ὀρέξεως και αὐτὸς
 γεγεννημένος. Τοῦ δὲ κόσμου οὔσα ἢ Ἀφροδίτη αὐτὴ και
 οὐ μόνον ψυχὴ οὐδὲ ἀπλῶς ψυχὴ και τὸν ἐν τῷδε τῷ
 κόσμῳ Ἐρωτα ἐγεννήσατο ἐφαπτόμενον ἤδη και αὐτὸν
 γάμων και, καθ ὅσον ἐφάπτεται και αὐτὸς της ὀρέξεως
 της ἄνω, κατὰ τοσοῦτον κινουῦντα και τὰς τῶν νέων ψυχὰς
 και τὴν ψυχὴν ἣ συντέτακται ἀναστρέφοντα, καθ ὅσον
 και αὐτὴ εἰς μνήμην ἐκείνων πέφυκεν ἰέναι. Πᾶσα γὰρ
 ἐφίεται τοῦ ἀγαθοῦ και ἢ μεμιγμένη και ἢ τινὸς γενομένη:
 ἐπει και αὐτὴ ἐφεξῆς ἐκείνη και ἐξ ἐκείνης.

(3, 5, 4) Ἄρ οὖν και ἐκάστη ψυχὴ ἔχει ἔρωτα τοιοῦτον ἐν
 οὐσία και ὑποστάσει; Ἡ δια τί ἢ μὲν ὅλη ἔξει και ἢ τοῦ
 παντὸς ὑποστατὸν ἔρωτα, ἢ δὲ ἐκάστου ἡμῶν οὔ, πρὸς
 δὲ και ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅπασιν; Και ἄρα ὁ ἔρωσ
 οὗτός ἐστιν ὁ δαίμων, ὃν φασιν ἐκάστῳ συνέπεσθαι, ὁ
 αὐτοῦ ἐκάστου ἔρωσ; Οὗτος γὰρ ἂν εἴη και ὁ ἐμποιῶν τὰς
 ἐπιθυμίας κατὰ φύσιν ἐκάστης της ψυχῆς ὀριγνωμένης
 ἀνάλογον ἐκάστης πρὸς τὴν αὐτῆς φύσιν και τὸν ἔρωτα
 γεννώσης εἰς τε ἀξίαν και πρὸς οὐσίαν. Ἐχέτω δὴ ἢ μὲν
 ὅλη ὅλον, αἰ δ ἐν μέρει τὸν αὐτῆς ἐκάστη. Καθ ὅσον δὲ
 ἐκάστη πρὸς τὴν ὅλην ἔχει οὐκ ἀποτετμημένη, ἐμπεριεχο-
 μένη δέ, ὡς εἶναι πάσας μίαν, και ὁ ἔρωσ ἐκαστος πρὸς
 τὸν πάντα ἂν ἔχει: συνεῖναι δ αὖ και τὸν ἐν μέρει τῆ ἐν
 μέρει και τῆ ὅλη τὸν μέγαν ἐκείνον και τὸν ἐν τῷ παντὶ
 τῷ παντὶ πανταχοῦ αὐτοῦ: και πολλοὺς αὖ τὸν ἕνα τοῦτον
 γίνεσθαι και εἶναι, φαινόμενον πανταχοῦ τοῦ παντὸς οὔ
 ἂν θέλη, σχηματιζόμενον μέρεσιν ἑαυτοῦ και φανταζό-
 μενον, εἰ θέλοι. Οἴεσθαι δὲ χρὴ και Ἀφροδίτας ἐν τῷ ὅλῳ
 πολλάς, δαίμονας ἐν αὐτῷ γενομένας μετ Ἐρωτος, ρυείσας

ἐξ Ἀφροδίτης τινὸς ὅλης, ἐν μέρει πολλὰς ἐκείνης
 ἐξηρητημένας μετὰ ἰδίων ἐρώτων, εἶπερ ψυχὴ μήτηρ
 ἔρωτος, Ἀφροδίτη δὲ ψυχὴ, ἔρωτος δὲ ἐνέργεια ψυχῆς
 ἀγαθῆ ὀριγνωμένης. Ἄγων τοίνυν ἐκάστην οὗτος ὁ ἔρωτος
 πρὸς τὴν ἀγαθῆ φύσιν ὁ μὲν τῆς ἄνω θεοῦ ἂν εἴη, ὃς
 ἀεὶ ψυχὴν ἐκείνῃ συνάπτει, δαίμων δὲ ὁ τῆς μεμιγμένης.
 (3, 5, 5) Ἀλλὰ τίς ἡ δαίμωνος καὶ ὅλως ἡ δαιμόνων φύσις,
 περὶ ἧς καὶ ἐν Συμποσίῳ λέγεται, ἢ τε τῶν ἄλλων καὶ ἡ
 αὐτοῦ τοῦ Ἐρωτος, ὡς ἐκ Πενίας καὶ Πόρου Μήτι-
 δός ἐστι γεγεννημένος ἐν τοῖς Ἀφροδίτης γενεθλίοις;
 Τὸ μὲν οὖν τὸν κόσμον ὑπονοεῖν λέγεσθαι τόνδε τῷ
 Πλάτωνι τὸν Ἐρωτα, ἀλλὰ μὴ τοῦ κόσμου τὸν ἐν αὐτῷ
 ἐκφύοντα Ἐρωτα, πολλὰ τὰ ἐναντιούμενα τῇ δόξῃ ἔχει, τοῦ
 μὲν κόσμου λεγομένου <εὐδαίμωνος θεοῦ> καὶ αὐτάρκους
 εἶναι, τοῦ δὲ Ἐρωτος τούτου ὁμολογουμένου τῷ ἀνδρὶ
 οὔτε θεοῦ οὔτε αὐτάρκους, ἀεὶ δὲ ἐνδεοῦς εἶναι. Εἶτα
 ἀνάγκη, εἶπερ ὁ κόσμος ἐστὶν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἡ δὲ
 ψυχὴ τοῦ κόσμου ἡ Ἀφροδίτη ἐστὶν αὐτῷ, μέρος τὸ κύριον
 τοῦ Ἐρωτος τὴν Ἀφροδίτην εἶναι: ἢ, εἰ κόσμος ἡ ψυχὴ
 ἐστὶν αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ ἄνθρωπος ἡ ἀνθρώπου ψυχὴ, τὸν
 Ἐρωτα τὴν Ἀφροδίτην εἶναι. Εἶτα διὰ τί οὗτος μὲν
 δαίμων ὢν ὁ κόσμος ἐσται, οἱ δὲ ἄλλοι δαίμονες - δῆλον
 γὰρ ὅτι ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας εἰσὶν - οὐ καὶ αὐτοὶ ἐσονται;
 Καὶ ὁ κόσμος ἐσται σύστασις αὐτὸ τοῦτο ἐκ δαιμόνων. Ὁ
 δὲ <έφορος καλῶν παίδων> λεχθεὶς εἶναι πῶς ἂν ὁ
 κόσμος εἴη; Τὸ δὲ <ἀστρωτον> καὶ <ἀνυπόδητον> καὶ
 <ἄοικον> πῶς ἂν ἐφαρμόσειε μὴ οὐ γλίσχρως καὶ ἀπαδόντως;
 (3, 5, 6) Ἀλλὰ τί δὴ χρὴ λέγειν περὶ τοῦ Ἐρωτος καὶ τῆς
 λεγομένης γενέσεως αὐτοῦ; Δῆλον δὴ ὅτι δεῖ λαβεῖν τίς ἡ
 Πενία καὶ τίς ὁ Πόρος, καὶ πῶς ἀρμόσουσιν οὗτοι γονεῖς
 εἶναι αὐτῷ. Δῆλον δὲ ὅτι δεῖ καὶ τοῖς ἄλλοις δαίμοσι
 τούτους ἀρμόσαι, εἶπερ δεῖ φύσιν εἶναι καὶ οὐσίαν μίαν
 καθὸ δαίμονες δαιμόνων, εἰ μὴ κοινὸν ὄνομα ἔξουσι μόνον.
 Λάβωμεν τοίνυν πῆ ποτε διορίζομεν θεοὺς δαιμόνων, καὶ
 εἰ πολλάκις καὶ δαίμονας θεοὺς λέγομεν εἶναι, ἀλλ ὅταν γε
 τὸ μὲν ἕτερον, τὸ δὲ ἕτερον λέγωμεν αὐτῶν εἶναι γένος, τὸ
 μὲν δὴ θεῶν ἀπαθῆς λέγομεν καὶ νομίζομεν γένος, δαίμοσι
 δὲ προστίθεμεν πάθη, αἰδίους λέγοντες ἐφεξῆς τοῖς θεοῖς,
 ἤδη πρὸς ἡμᾶς, μεταξὺ θεῶν τε καὶ τοῦ ἡμετέρου
 γένους. Πῆ δὴ οὖν οὐκ ἔμειναν ἀπαθῆεις οὗτοι, πῆ δὲ κατέ-
 βησαν τῇ φύσει πρὸς τὸ χεῖρον; Καὶ δὴ καὶ τοῦτο
 σκεπτέον, πότερα δαίμων ἐν τῷ νοητῷ οὐδὲ εἷς καὶ αὖ ἐν
 τῷ κόσμῳ τῷδε δαίμονες μόνον, θεὸς δὲ ἐν τῷ νοητῷ
 ἀφορίζεται, ἢ <εἰσὶ καὶ ἐνταῦθα θεοὶ> καὶ ὁ κόσμος
 <θεός>, ὥσπερ σὺνηθες λέγειν, <τρίτοσ> καὶ οἱ μέχρι σελήνης
 ἕκαστος θεός. Βέλτιον δὲ μηδένα ἐν τῷ νοητῷ δαίμονα

λέγειν, ἀλλὰ καὶ εἰ αὐτοδαίμων, θεὸν καὶ τοῦτον εἶναι, καὶ αὖ ἐν τῷ αἰσθητῷ τοὺς μέχρι σελήνης θεοὺς τοὺς ὄρατοὺς θεοὺς δευτέρους μετ' ἐκείνους καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς νοητούς, ἐξηρητημένους ἐκείνων, ὡς περ αἴγλην περὶ ἕκαστον ἄστρον. Τοὺς δὲ δαίμονας τί; Ἄρα γε ψυχῆς ἐν κόσμῳ γενομένης τὸ ἀφ' ἑκάστης ἵχνος; Διὰ τί δὲ τῆς ἐν κόσμῳ; Ὅτι ἢ καθαρὰ θεὸν γεννᾷ, καὶ θεὸν ἐφάμεν τὸν ταύτης ἔρωτα. Πρῶτον δὴ διὰ τί οὐ πάντες οἱ δαίμονες ἔρωτες; Εἶτα πῶς οὐ καθαροὶ καὶ οὗτοι ὕλης; Ἡ ἔρωτες μὲν, οἱ γεννῶνται ψυχῆς ἐφιεμένης τοῦ ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ, καὶ γεννῶσι πᾶσαι τοῦτον τὸν δαίμονα αἰ ἐν τῷδε: οἱ δὲ ἄλλοι δαίμονες ἀπὸ ψυχῆς μὲν καὶ οὗτοι τῆς τοῦ παντός, δυνάμει δὲ ἑτέροις γεννώμενοι κατὰ χρεῖαν τοῦ ὅλου συμπληροῦσι καὶ συνδιοικοῦσι τῷ παντὶ ἕκαστα. Ἐδει γὰρ ἀρκεῖν τὴν ψυχὴν τοῦ παντός τῷ παντὶ γεννήσασαν δυνάμει δαιμόνων καὶ προσφόρους τῷ ἑαυτῆς ὅλῳ. Ἀλλὰ πῶς καὶ τίνος ὕλης μετέχουσιν; Οὐ γὰρ δὴ τῆς σωματικῆς, ἢ ζῶα αἰσθητὰ ἔσται. Καὶ γὰρ εἰ σώματα προσλαμβάνουσιν ἀέρινα ἢ πύρινα, ἀλλὰ δεῖ γε πρότερον διάφορον αὐτῶν τὴν φύσιν εἶναι, ἵνα καὶ μετὰσχῶσι σώματος: οὐ γὰρ εὐθύς τὸ καθαρόν πάντη σώματι μίγνυται: καίτοι πολλοῖς δοκεῖ ἢ οὐσία τοῦ δαίμονος καθ' ὅσον δαίμων μετὰ τινος σώματος ἢ ἀέρος ἢ πυρὸς εἶναι. Ἀλλὰ διὰ τί ἢ μὲν σώματι μίγνυται, ἢ δὲ οὐ, εἰ μή τις εἴη τῆ μιγνυμένη αἰτία; Τίς οὖν ἢ αἰτία; Ἦν δὲ νοητὴν ὑποθέσθαι, ἵνα τὸ κοινωνῆσαν ἐκείνης ἦκη καὶ εἰς ταύτην τὴν τῶν σωμάτων δι' αὐτῆς.

(3, 5, 7) Διὸ καὶ ἐν τῇ γενέσει τοῦ Ἐρωτος ὁ Πλάτων φησὶ <τὸν Πόρον τὴν μέθην ἔχειν τοῦ νέκταρος οἴνου οὕπω ὄντος>, ὡς πρὸ τοῦ αἰσθητοῦ τοῦ Ἐρωτος γενομένου καὶ τῆς Πενίας μετεχούσης φύσεως νοητοῦ, ἀλλ' οὐκ εἰδώλου νοητοῦ οὐδ' ἐκεῖθεν ἐμφαντασθέντος, ἀλλ' ἐκεῖ γενομένης καὶ συμμιχθείσης ὡς ἐξ εἶδους καὶ ἀοριστίας, ἦν [ἦν] ἔχουσα ἢ ψυχὴ πρὶν τυχεῖν τοῦ ἀγαθοῦ, μαντευομένη δέ τι εἶναι κατὰ ἀόριστον καὶ ἄπειρον φάντασμα, τὴν ὑπόστασιν τοῦ Ἐρωτος τεκούσης. Λόγος οὖν γενόμενος ἐν οὐ λόγῳ, ἀορίστῳ δὲ ἐφέσει καὶ ὑποστάσει ἀμυδρᾷ, ἐποίησε τὸ γενόμενον οὐ τέλεον οὐδὲ ἱκανόν, ἐλλιπὲς δέ, ἅτε ἐξ ἐφέσεως ἀορίστου καὶ λόγου ἱκανοῦ γεγεννημένον. Καὶ ἔστι λόγος οὗτος οὐ καθαρὸς, ἅτε ἔχων ἐν αὐτῷ ἐφῆσιν ἀόριστον καὶ ἄλογον καὶ ἄπειρον: οὐ γὰρ μήποτε πληρώσεται, ἕως ἂν ἔχη ἐν αὐτῷ τὴν τοῦ ἀορίστου φύσιν. Ἐξήρηται δὲ ψυχῆς ὡς ἐξ ἐκείνης μὲν γενόμενος ὡς ἀρχῆς, μίγμα δὲ ὦν ἐκ λόγου οὐ μείναντος ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ μιχθέντος ἀοριστία, οὐκ αὐτοῦ ἀνακραθέντος ἐκείνη, ἀλλὰ τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐκείνη. Καὶ ἔστιν ὁ ἔρωσις οἶον <οἶστρος> ἄπορος τῇ ἑαυτοῦ φύσει: διὸ καὶ τυγχάνων ἄπορος πάλιν: οὐ γὰρ ἔχει

πληροῦσθαι διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸ μίγμα: μόνον γὰρ πληροῦται ἀληθῶς, ὅτι περὶ καὶ πεπλήρωται τῇ ἑαυτοῦ φύσει: ὁ δὲ διὰ τὴν συνοῦσαν ἔνδειαν ἐφίεται, καὶ παραχρῆμα πληρωθῆ, οὐ στέγει: ἐπεὶ καὶ τὸ εὐμήχανον αὐτῷ διὰ τὴν <ένδειαν>, τὸ δὲ ποριστικὸν διὰ τὴν τοῦ λόγου φύσιν.

Δεῖ δὲ καὶ πᾶν τὸ δαιμόνιον τοιοῦτον νομίζειν καὶ ἐκ τοιούτων: καὶ γὰρ ἕκαστον ἐφ' ᾧ τέτακται ποριστικὸν ἐκείνου καὶ ἐφιέμενον ἐκείνου καὶ συγγενὲς καὶ ταύτη τῷ Ἔρωτι καὶ οὐ πλήρες οὐδ' αὐτό, ἐφιέμενον δὲ τινος τῶν ἐν μέρει ὡς ἀγαθῶν. Ὅθεν καὶ τοὺς ἐνταῦθα ἀγαθοὺς, ὃν ἔχουσιν ἔρωτα, τοῦ ἀπλῶς ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ὄντως ἔχειν οὐκ ἔρωτὰ τινα ἔχοντας: τοὺς δὲ κατ' ἄλλους δαίμονας τεταγμένους κατ' ἄλλον καὶ ἄλλον δαίμονα τετάχθαι, ὃν ἀπλῶς εἶχον ἀργὸν ἀφέντας, ἐνεργούντας δὲ κατ' ἄλλον δαίμονα, ὃν εἶλοντο κατὰ τὸ σύμφωνον μέρος τοῦ ἐνεργούντος ἐν αὐτοῖς, ψυχῆς. Οἱ δὲ κακῶν ἐφιέμενοι ταῖς κακαῖς ἐγγενομέναις ἐπιθυμίαις ἐπέδησαν πάντας τοὺς ἐν αὐτοῖς ἔρωτας, ὡς περὶ καὶ λόγον τὸν ὀρθόν, ὅστις σύμφυτος, κακαῖς ταῖς ἐπιγενομέναις δόξαις. Οἱ μὲν οὖν φύσει ἔρωτες καὶ κατὰ φύσιν καλοί: καὶ οἱ μὲν ἐλάττονος ψυχῆς ἐλάττους εἰς ἀξίαν καὶ δύναμιν, οἱ δὲ κρείττους, πάντες ἐν οὐσίᾳ. Οἱ δὲ παρὰ φύσιν σφαλέντων πάθη ταῦτα καὶ οὐδαμῆ οὐσία οὐδὲ ὑποστάσεις οὐσιώδεις οὐ παρὰ ψυχῆς ἔτι γεννώμενα, ἀλλὰ συνυφιστάμενα κακίᾳ ψυχῆς ὅμοια γεννώσης ἐν διαθέσει καὶ ἔξεσιν ἤδη. Καὶ γὰρ ὅλως κινδυνεύει τὰ μὲν ἀγαθὰ τὰ ἀληθῆ κατὰ φύσιν ψυχῆς ἐνεργούσης ἐν ὀρισμένοις οὐσίᾳ εἶναι, τὰ δ' ἄλλα οὐκ ἔξ αὐτῆς ἐνεργεῖν, οὐδὲν δ' ἄλλο ἢ πάθη εἶναι: ὡς περὶ ψευδῆ νοήματα οὐκ ἔχοντα ταῖς ὑπ' αὐτὰ οὐσίᾳ, καθάπερ τὰ ἀληθῆ ὄντως καὶ αἰδία καὶ ὀρισμένα ὁμοῦ τὸ νοεῖν καὶ τὸ νοητὸν καὶ τὸ εἶναι ἔχοντα οὐ μόνον ἐν τῷ ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑκάστῳ περὶ τὸ νοητὸν ὄντως καὶ νοῦν τὸν ἐν ἑκάστῳ, εἰ δεῖ καὶ ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν τίθεσθαι καθαρῶς νόησιν καὶ νοητὸν - καὶ μὴ ὁμοῦ καὶ ἡμῶν τοῦτο καὶ ἀπλῶς - ὅθεν καὶ τῶν ἀπλῶν ἡμῖν ὁ ἔρωτος: καὶ γὰρ αἱ νοήσεις: καὶ εἴ τινος τῶν ἐν μέρει, κατὰ συμβεβηκός, ὡς περὶ, εἰ τότε τὸ τρίγωνον, δύο ὀρθὰς θεωρεῖ, καθ' ὅσον ἀπλῶς τρίγωνον.

(3, 5, 8) Ἀλλὰ τίς ὁ Ζεὺς, <οὗ τὸν κῆπον> λέγει, <εἰς ὃν εἰσῆλθεν ὁ Πόρος>, καὶ τίς ὁ κῆπος οὗτος; Ἡ μὲν γὰρ Ἄφροδίτη ψυχὴ ἦν ἡμῖν, λόγος δὲ ἐλέγετο τῶν πάντων ὁ Πόρος. Ταῦτα δὲ τί δεῖ τίθεσθαι, τὸν Δία καὶ τὸν κῆπον αὐτοῦ; Οὐδὲ γὰρ ψυχὴν δεῖ τίθεσθαι τὸν Δία τὴν Ἄφροδίτην τοῦτο θέντας. Δεῖ δὲ λαβεῖν καὶ ἐνταῦθα παρὰ Πλάτωνος τὸν Δία ἐκ μὲν Φαίδρου <ἡγεμόνα μέγαν> λέγοντος αὐτοῦ τοῦτον τὸν θεόν, ἐν ἄλλοις δὲ τρίτον,

οἶμαι, τοῦτον: σαφέστερον δὲ ἐν τῷ Φιλήβῳ, ἥνίκ ἄν φῆ
ἐν <τῷ Διὶ εἶναι βασιλικὴν μὲν ψυχὴν, βασιλικὸν
δὲ νοῦν>. Εἰ οὖν ὁ Ζεὺς νοῦς ἐστὶ μέγας καὶ ψυχὴ καὶ ἐν
τοῖς αἰτίοις τάττεται, κατὰ δὲ τὸ κρείττον δεῖ τάττειν διὰ
τε τὰ ἄλλα καὶ ὅτι αἴτιον καὶ τὸ βασιλικὸν δὲ καὶ τὸ ἡγού-
μενον, ὁ μὲν ἐστὶ κατὰ τὸν νοῦν, ἡ δὲ Ἀφροδίτη αὐτοῦ
οὔσα καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ σὺν αὐτῷ κατὰ τὴν ψυχὴν τετάσσεται
κατὰ τὸ καλὸν καὶ ἀγλαὸν καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἄκακον καὶ
ἀβρὸν Ἀφροδίτη λεχθεῖσα. Καὶ γὰρ εἰ κατὰ μὲν τὸν νοῦν
τοὺς ἄρρενας τάττομεν τῶν θεῶν, κατὰ δὲ τὰς ψυχὰς
αὐτῶν τὰς θηλείας λέγομεν, ὡς νῦν ἐκάστῃ ψυχῆς
συνούσης, εἶη ἄν καὶ ταύτῃ ἡ ψυχὴ τοῦ Διὸς ἢ Ἀφροδίτη
πάλιν μαρτυρούντων τούτῳ τῷ λόγῳ ἱερέων καὶ θεολό-
γων οἱ εἰς ταῦτ' Ἦραν καὶ Ἀφροδίτην ἄγουσι καὶ τὸν
τῆς Ἀφροδίτης ἀστέρα ἐν οὐρανῷ Ἦρας λέγουσιν.

(3, 5, 9) Ὁ οὖν Πόρος λόγος ὢν τῶν ἐν τῷ νοητῷ καὶ νῦν καὶ
μᾶλλον κεχυμένος καὶ οἶον ἀπλωθεὶς περὶ ψυχὴν ἄν
γένοιτο καὶ ἐν ψυχῇ. Τὸ γὰρ ἐν νῷ συνεσπειραμένον, καὶ
οὐ παρὰ ἄλλου εἰς αὐτόν, τούτῳ δὲ μεθύοντι ἐπακτὸν τὸ
τῆς πληρώσεως. Τὸ δ' ἐκεῖ πληροῦν τοῦ νέκταρος τί ἄν εἶη
ἢ λόγος ἀπὸ κρείττονος ἀρχῆς πεσὼν εἰς ἐλάττονα; Ἐν
οὖν τῇ ψυχῇ ἀπὸ νοῦ ὁ λόγος οὗτος, ὅτε ἡ Ἀφροδίτη
λέγεται γεγονέναι, εἰσρueὶς εἰς τὸν κῆπον αὐτοῦ. Κῆπος
δὲ πᾶς ἀγλαΐσμα καὶ πλούτου ἐγκαλλώπισμα. Ἀγλαΐζεται
δὲ τὰ τοῦ Διὸς λόγῳ, καὶ τὰ καλλωπίσματα αὐτοῦ τὰ παρὰ
τοῦ νοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ψυχὴν ἐλθόντα ἀγλαΐσματα. Ἡ τί
ἄν εἶη ὁ κῆπος τοῦ Διὸς ἢ τὰ ἀγάλματα αὐτοῦ καὶ τὰ
ἀγλαΐσματα; Τί δ' ἄν εἶη τὰ ἀγλαΐσματα αὐτοῦ καὶ τὰ
κοσμήματα ἢ οἱ λόγοι οἱ παρ' αὐτοῦ ῥυέντες; Ὁμοῦ δὲ
οἱ λόγοι ὁ Πόρος, ἡ εὐπορία καὶ ὁ πλοῦτος τῶν καλῶν, ἐν
ἐκφάνσει ἤδη; καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ μεθύειν τῷ νέκταρι. Τί
γὰρ θεοῖς νέκταρ ἢ ὁ τὸ θεῖον κομίζεται; Κομίζεται δὲ τὸ
ὑποβεβηκὸς νοῦ λόγον: νοῦς δὲ ἑαυτὸν ἔχει ἐν κόρῳ καὶ οὐ
μεθύει ἔχων. Οὐ γὰρ ἐπακτόν τι ἔχει. Ὁ δὲ λόγος νοῦ
γέννημα καὶ ὑπόστασις μετὰ νοῦν καὶ οὐκέτι αὐτοῦ ὢν,
ἀλλ' ἐν ἄλλῳ, ἐν τῷ τοῦ Διὸς κήπῳ λέγεται κείσθαι
τότε κείμενος, ὅτε ἡ Ἀφροδίτη ἐν τοῖς οὔσιν ὑποστῆναι
λέγεται.

Δεῖ δὲ τοὺς μύθους, εἴπερ τοῦτο ἔσονται, καὶ μερίζειν
χρόνοις ἃ λέγουσι, καὶ διαιρεῖν ἀπ' ἀλλήλων πολλὰ τῶν
ὄντων ὁμοῦ μὲν ὄντα, τάξει δὲ ἢ δυνάμεσι διεστώτα, ὅπου
καὶ οἱ λόγοι καὶ γενέσεις τῶν ἀγεννήτων ποιούσι, καὶ τὰ
ὁμοῦ ὄντα καὶ αὐτοὶ διαιροῦσι, καὶ διδάξαντες ὡς δύνανται
τῷ νοήσαντι ἤδη συγχωροῦσι συναιρεῖν. Ἡ δὲ συναίρεσις:
ψυχὴ νῦν συνούσα καὶ παρὰ νοῦ ὑποστᾶσα καὶ αὐτῶν λόγων
πληρωθεῖσα καὶ καλῇ καλοῖς κοσμηθεῖσα καὶ εὐπορίας

πληρωθεῖσα, ὡς εἶναι ἐν αὐτῇ ὄραν πολλὰ ἀγλαίσματα καὶ τῶν καλῶν ἀπάντων εἰκόνας, Ἐφροδίτη μὲν ἐστὶ τὸ πᾶν, οἱ δὲ ἐν αὐτῇ λόγοι πάντες εὐπορία καὶ Πόρος ἀπὸ τῶν ἄνω ῥυέντος τοῦ ἐκεῖ νέκταρος: τὰ δὲ ἐν αὐτῇ ἀγλαίσματα ὡς ἂν ἐν ζῳῇ κείμενα <κῆπος Διδῶ> λέγεται, καὶ <εὐδαιν> ἐκεῖ ὁ <Πόρος> οἷς ἐπληρώθη <βεβαρημένος>. Ζωῆς δὲ φανείσης καὶ οὔσης ἀεὶ ἐν τοῖς οὖσιν <ἐστιᾶσθαι> οἱ θεοὶ λέγονται ὡς ἂν ἐν τοιαύτῃ μακαριότητι ὄντες. Ἐπεὶ δὲ οὕτως ὑπέστη ὁδε ἐξ ἀνάγκης ἐκ τῆς ψυχῆς ἐφέσεως πρὸς τὸ κρεῖττον καὶ ἀγαθόν, καὶ ἦν ἀεὶ, ἐξ οὐπερ καὶ ψυχῆ, Ἐρωσ. Ἐστὶ δὲ οὗτος μικτόν τι χρῆμα μετέχον μὲν ἐνδείας, ἣ πληροῦσθαι θέλει, οὐκ ἄμοιρον δὲ εὐπορίας, ἣ οὐ ἔχει τὸ ἐλλείπον ζητεῖ: οὐ γὰρ δὴ τὸ πᾶμπαν ἄμοιρον τοῦ ἀγαθοῦ τὸ ἀγαθὸν ἂν ποτε ζητήσειεν. Ἐκ Πόρου οὖν καὶ Πενίας λέγεται εἶναι, ἣ ἡ ἔλλειψις καὶ ἡ ἐφεσις καὶ τῶν λόγων ἡ μνήμη ὁμοῦ συνελθόντα ἐν ψυχῇ ἐγέννησε τὴν ἐνέργειαν τὴν πρὸς τὸ ἀγαθόν, ἔρωτα τοῦτον ὄντα. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτῶν Πενία, ὅτι ἀεὶ ἡ ἐφεσις ἐνδεοῦς. Ὑλη δὲ ἡ Πενία, ὅτι καὶ ἡ ὑλὴ ἐνδεῆς τὰ πάντα, καὶ τὸ ἀόριστον τῆς τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιθυμίας - οὐ γὰρ μορφὴ τις οὐδὲ λόγος ἐν τῷ ἐπιεμένῳ τούτου - ὑλικώτερον τὸ ἐπιέμενον καθ' ὅσον ἐφίεται ποιεῖ. Τὸ δὲ πρὸς αὐτὸ εἶδός ἐστι μόνον ἐν αὐτῷ μένον: καὶ δέξασθαι δὲ ἐπιέμενον ὑλὴν τῷ ἐπιόντι τὸ δεξόμενον παρασκευάζει. Οὕτω τοι Ἐρωσ ὑλικός τις ἐστὶ, καὶ δαίμων οὗτός ἐστιν ἐκ ψυχῆς, καθ' ὅσον ἐλλείπει τῷ ἀγαθῷ, ἐφίεται δέ, γεγεννημένος.

(3, 6, 1) Τὰς αἰσθήσεις οὐ πάθη λέγοντες εἶναι, ἐνεργείας δὲ περὶ παθήματα καὶ κρίσεις, τῶν μὲν παθῶν περὶ ἄλλο γινομένων, οἷον τὸ σῶμα φέρε τὸ τοιόνδε, τῆς δὲ κρίσεως περὶ τὴν ψυχὴν, οὐ τῆς κρίσεως πάθους οὔσης - ἔδει γὰρ αὐτῆς ἄλλην κρίσιν γίνεσθαι καὶ ἐπαναβαίνειν ἀεὶ εἰς ἄπειρον - εἴχομεν οὐδὲν ἦττον καὶ ἐνταῦθα ἀπορίαν, εἰ ἡ κρίσις ἣ κρίσις οὐδὲν ἔχει τοῦ κρινομένου. Ἡ, εἰ τύπον ἔχει, πέπονθεν. Ἦν δὲ ὁμοῦ λέγειν καὶ περὶ τῶν καλουμένων τυπώσεων, ὡς ὁ τρόπος ὅλως ἕτερος ἢ ὡς ὑπείληπται, ὁποῖος καὶ ἐπὶ τῶν νοήσεων ἐνεργειῶν καὶ τούτων οὐσῶν γινώσκειν ἄνευ τοῦ παθεῖν τι δυναμένων: καὶ ὅλως ὁ λόγος ἡμῖν καὶ τὸ βούλημα μὴ ὑποβαλεῖν τροπαῖς καὶ ἀλλοιώσει τὴν ψυχὴν τοιαύταις, ὁποῖαι αἰθερμάνσεις καὶ ψύξεις σωμάτων. Καὶ τὸ παθητικὸν δὲ λεγόμενον αὐτῆς ἔδει ἰδεῖν καὶ ἐπισκέψασθαι, πότερα καὶ τοῦτο ἄτρεπτον δώσομεν, ἢ τούτῳ μόνῳ τὸ πάσχειν συγχωρήσομεν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὕστερον, περὶ δὲ τῶν προτέρων τὰς ἀπορίας ἐπισκεπτέον. Πῶς γὰρ ἄτρεπτον καὶ τὸ πρὸ τοῦ παθητικοῦ καὶ τὸ πρὸ αἰσθήσεως καὶ ὅλως ψυχῆς ὅτιοῦν κακίας περὶ αὐτὴν ἐγγινομένης καὶ δο-

ζῶν ψευδῶν καὶ ἀνοίας; Οἰκειώσεις δὲ καὶ ἀλλοτριώσεις ἡδομένης καὶ λυπούμενης, ὀργιζομένης, φθονούσης, ζη-
λούσης, ἐπιθυμούσης, ὅλως οὐδαμῆ ἡσυχίαν ἀγούσης, ἀλλ
ἐφ' ἐκάστῳ τῶν προσπιπτόντων κινουμένης καὶ μετα-
βαλλούσης. Ἄλλ' εἰ μὲν σῶμά ἐστιν ἡ ψυχὴ καὶ μέγεθος
ἔχει, οὐ ῥάδιον, μᾶλλον δὲ ὅλως ἀδύνατον, ἀπαθῆ αὐτὴν
καὶ ἄτρεπτον δεικνύουσα ἐν ὄψεσιν τῶν λεγομένων γίνεσθαι
περὶ αὐτήν: εἰ δὲ ἐστὶν οὐσία ἀμεγέθης καὶ δεῖ καὶ τὸ
ἄφθαρτον αὐτῇ παρεῖναι, εὐλαβητέον αὐτῇ πάθη διδόναι
τοιαῦτα, μὴ καὶ λάθωμεν αὐτὴν φθαρτὴν εἶναι διδόντες.
Καὶ δὴ εἴτε ἀριθμὸς εἴτε λόγος, ὡς φαμεν, ἡ οὐσία αὐτῆς,
πῶς ἂν πάθος ἐγγένοιτο ἐν ἀριθμῷ ἢ λόγῳ; Ἀλλὰ μᾶλλον
λόγους ἀλόγους καὶ ἀπαθῆ πάθη δεῖ ἐπιγίνεσθαι αὐτῇ
όλως, καὶ ταῦτα τὰ ἀπὸ τῶν σωμάτων [κατ' ἀναλογίαν] μετενηνεγμένα
ἀντικειμένως ληπτέον ἕκαστα [καὶ κατ' ἀναλογίαν μετενη-
νεγμένα], καὶ ἔχουσαν οὐκ ἔχειν καὶ πάσχουσαν οὐ
πάσχειν. Καὶ ὅστις ὁ τρόπος τῶν τοιούτων, ἐπισκεπτέον.

(3, 6, 2) Πρῶτον δὲ περὶ κακίας καὶ ἀρετῆς λεκτέον, τί
γίνεται τότε, ὅταν κακία λέγεται παρεῖναι: καὶ γὰρ ἀφ-
αιρεῖν δεῖν φαμεν ὡς τινος ὄντος ἐν αὐτῇ κακοῦ καὶ ἐνθῆ-
ναι ἀρετὴν καὶ κοσμηῆσαι καὶ κάλλος ἐμποιῆσαι ἀντὶ αἴσχους
τοῦ πρόσθεν. Ἄρ' οὖν λέγοντες <ἀρετὴν ἀρμονίαν> εἶναι,
<ἀναρμοστίαν> δὲ τὴν <κακίαν>, λέγομεν ἂν δόξαν δο-
κοῦσαν τοῖς παλαιοῖς καὶ τι πρὸς τὸ ζητούμενον οὐ μικρὸν
ὁ λόγος ἀνύσειεν; Εἰ γὰρ συναρμοσθέντα μὲν κατὰ φύσιν τὰ
μέρη τῆς ψυχῆς πρὸς ἀλλήλα ἀρετὴ ἐστὶ, μὴ συναρ-
μοσθέντα δὲ κακία, ἐπακτὸν οὐδὲν ἂν οὐδὲ ἐτέρωθεν
γίνοιτο, ἀλλ' ἕκαστον ἦκοι ἂν οἷόν ἐστιν εἰς τὴν ἀρμογὴν
καὶ οὐκ ἂν ἦκοι ἐν τῇ ἀναρμοστίᾳ τοιοῦτον ὄν, οἷον καὶ
χορευταὶ χορεύοντες καὶ συνάδοντες ἀλλήλοις, εἰ καὶ μὴ
οἱ αὐτοὶ εἰσι, καὶ μόνος τις ἄδων τῶν ἄλλων μὴ δόντων,
καὶ ἕκαστου καθ' ἑαυτὸν ἄδοντας: οὐ γὰρ μόνον δεῖ
συνάδειν, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον καλῶς τὸ αὐτοῦ ἄδοντα οἰκεία
μουσικῆ: ὥστε κάκει' ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἀρμονίαν εἶναι ἕκαστου
μέρους τὸ αὐτῷ προσῆκον ποιούντος. Δεῖ δὴ πρὸ τῆς
ἀρμονίας ταύτης ἄλλην ἕκαστου εἶναι ἀρετὴν, καὶ κακίαν
δὲ ἕκαστου πρὸ τῆς πρὸς ἀλλήλα ἀναρμοστίας. Τίνος οὖν
παρόντος ἕκαστον μέρος κακόν; Ἡ κακίας. Καὶ ἀγαθὸν
αὖ; Ἡ ἀρετῆς. Τῷ μὲν οὖν λογιστικῷ τάχ' ἂν τις λέγων
ἀνοίαν εἶναι τὴν κακίαν καὶ ἀνοίαν τὴν κατὰ ἀπόφασιν
οὐ παρουσίαν τινὸς ἂν λέγοι. Ἄλλ' ὅταν καὶ ψευδεῖς δόξαι
ἐνῶσιν, ὃ δὴ μάλιστα τὴν κακίαν ποιεῖ, πῶς οὐκ ἐγγίνεσθαι
φήσει καὶ ἀλλοῖον ταύτῃ τοῦτο τὸ μόριον γίνεσθαι; Τὸ δὲ
θυμοειδὲς οὐκ ἄλλως μὲν ἔχει δειλαῖνον, ἀνδρεῖον δὲ ὄν
ἄλλως; Τὸ δ' ἐπιθυμοῦν ἀκόλαστον μὲν ὄν οὐκ ἄλλως,
σωφρονοῦν δὲ ἄλλως; ἢ πέπονθεν. Ἡ ὅταν μὲν ἐν ἀρετῇ

ἕκαστον ἧ, ἐνεργεῖν κατὰ τὴν οὐσίαν ἧ ἔστιν ἕκαστον ἐπαίον λόγου φήσομεν: καὶ τὸ μὲν λογιζόμενον παρὰ τοῦ νοῦ, τὰ δ' ἄλλα παρὰ τούτου. Ἡ τὸ ἐπαίειν λόγου ὡσπερ ὄραν ἔστιν οὐ σχηματιζόμενον, ἀλλ' ὄρων καὶ ἐνεργεία ὄν, ὅτε ὄρᾳ. Ὡσπερ γὰρ ἡ ὄψις καὶ δυνάμει οὔσα καὶ ἐνεργεία ἡ αὐτὴ τῆ οὐσία, ἡ δὲ ἐνεργεία ἔστιν οὐκ ἀλλοίωσις, ἀλλ' ἅμα προσῆλθε πρὸς ὃ ἔχει [τὴν οὐσίαν] καὶ ἔστιν εἰδυῖα καὶ ἔγνω ἀπαθῶς, καὶ τὸ λογιζόμενον οὕτω πρὸς τὸν νοῦν ἔχει καὶ ὄρᾳ, καὶ ἡ δύναμις τοῦ νοεῖν τοῦτο, οὐ σφραγίδος ἔνδον γενομένης, ἀλλ' ἔχει ὃ εἶδε καὶ αὐτὸ οὐκ ἔχει: ἔχει μὲν τῷ γινώσκειν, οὐκ ἔχει δὲ τῷ μὴ ἀποκεισθαι τι ἐκ τοῦ ὁράματος, ὡσπερ ἐν κηρῷ μορφῆν. Μεμνησθαι δὲ δεῖ, ὅτι καὶ τὰς μνήμας οὐκ ἐναποκειμένων τινῶν ἐλέγετο εἶναι, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς οὕτω τὴν δύναμιν ἐγειράσης, ὥστε καὶ ὃ μὴ ἔχει ἔχειν. Τί οὖν; Οὐκ ἄλλη ἦν πρὶν οὕτω μνημονεύειν καὶ ὕστερον, ὅτε μνημονεύει; ἢ βούλει ἄλλην; οὐκ οὐκ ἀλλοιωθεῖσά γε, πλὴν εἰ μὴ τις τὸ ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνεργείαν ἐλθεῖν ἀλλοίωσιν λέγοι, ἀλλ' ἔστιν οὐδὲν προσγενόμενον, ἀλλ' ἤπερ ἦν πεφυκυῖα τοῦτο ποιούσα. Ὡς γὰρ αἱ ἐνεργεῖαι τῶν ἀύλων οὐ συναλλοιουμένων γίνονται: ἢ φθαρεῖεν ἄν: ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον μενόντων, τὸ δὲ πάσχειν τὸ ἐνεργοῦν τοῦτο τῶν μεθ' ὕλης. Εἰ δὲ ἄυλον ὄν πείσεται, οὐκ ἔχει ὧ μὲνει ὡσπερ ἐπὶ τῆς ὄψεως τῆς ὁράσεως ἐνεργούσης τὸ πάσχον ὃ ὀφθαλμός ἐστιν, αἱ δὲ δόξαι ὡσπερ ὁράματα. Τὸ δὲ θυμοειδὲς πῶς δειλόν; πῶς δὲ καὶ ἀνδρεῖον; Ἡ δειλὸν μὲν τῷ ἢ μὴ ὄραν πρὸς τὸν λόγον ἢ πρὸς φαῦλον ὄντα τὸν λόγον ὄραν ἢ ὀργάνων ἐλλείψει, οἷον ἀπορία ἢ σαθρότητι ὄπλων σωματικῶν, ἢ ἐνεργεῖν κωλυόμενον ἢ μὴ κινηθὲν οἷον ἐρεθισθέν: ἀνδρεῖον δέ, εἰ τὰ ἐναντία. Ἐν οἷς οὐδεμία ἀλλοίωσις οὐδὲ πάθος. Τὸ δὲ ἐπιθυμοῦν ἐνεργοῦν μὲν μόνον τὴν λεγομένην ἀκολασίαν παρέχεσθαι: πάντα γὰρ μόνον πράττει καὶ οὐ πάρεστι τὰ ἄλλα, οἷς ἂν ἧ ἐν μέρει τὸ κρατεῖν παροῦσι καὶ δεικνύναι αὐτῷ. Τὸ δ' ὄρων ἦν ἂν ἄλλο, πράττον οὐ πάντα, ἀλλὰ που καὶ σχολάζον τῷ ὄραν ὡς οἷόν τε τὰ ἄλλα. Τάχα δὲ τὸ πολὺ καὶ σώματος καχεξία ἢ τούτου λεγομένη κακία, ἀρετὴ δὲ τάναντία: ὥστ' οὐδεμία ἐφ' ἑκάτερα προσθήκη τῆ ψυχῆ.

(3, 6, 3) Τὰς δ' οἰκειώσεις καὶ ἀλλοτριώσεις πῶς; Καὶ λῦπαι καὶ ὄργαι καὶ ἡδοναὶ ἐπιθυμίαι τε καὶ φόβοι πῶς οὐ τροπαὶ καὶ πάθη ἐνόητα καὶ κινούμενα; Δεῖ δὴ καὶ περὶ τούτων ὧδε διαλαβεῖν. Ὅτι γὰρ ἐγγίγνονται ἀλλοιώσεις καὶ σφοδραὶ τούτων αἰσθήσεις μὴ οὐ λέγειν ἐναντία λέγοντός ἐστι τοῖς ἐναργέσιν. Ἀλλὰ χρὴ συγχωροῦντας ζητεῖν ὃ τι ἐστὶ τὸ τρεπόμενον. Κινδυνεύομεν γὰρ περὶ ψυχὴν ταῦτα λέγοντες ὁμοίον τι ὑπολαμβάνειν, ὡς εἰ τὴν ψυχὴν

λέγομεν ἐρυθριᾶν ἢ αὖ ἐν ὠχριάσει γίγνεσθαι, μὴ λογιζόμενοι, ὡς διὰ ψυχὴν μὲν ταῦτα τὰ πάθη, περὶ δὲ τὴν ἄλλην σύστασιν ἔστι γιγνόμενα. Ἄλλ ἢ μὲν αἰσχύνη ἐν ψυχῇ δόξης αἰσχροῦ γενομένης: τὸ δὲ σῶμα ἐκείνης τοῦτο οἷον σχούσης, ἵνα μὴ τοῖς ὀνόμασι πλανώμεθα, ὑπὸ τῇ ψυχῇ ὄν καὶ οὐ ταῦτὸν ἀψύχῳ ἐτραίπη κατὰ τὸ αἷμα εὐκίνητον ὄν. Τὰ τε τοῦ λεγομένου φόβου ἐν μὲν τῇ ψυχῇ ἢ ἀρχῇ, τὸ δὲ ὠχρὸν ἀναχωρήσαντος τοῦ αἵματος εἴσω. Καὶ τῆς ἡδονῆς δὲ τὸ τῆς διαχύσεως τοῦτο καὶ εἰς αἰσθησιν ἦκον περὶ τὸ σῶμα, τὸ δὲ περὶ τὴν ψυχὴν οὐκέτι πάθος. Καὶ τὸ τῆς λύπης ὡσαύτως. Ἐπεὶ καὶ τὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐπὶ μὲν τῆς ψυχῆς τῆς ἀρχῆς οὐσης τοῦ ἐπιθυμῆν λανθάνον ἔστιν, ἐκείθεν δὲ τὸ προελθὸν ἢ αἰσθησὶς ἔγνω. Καὶ γὰρ ὅταν λέγωμεν κινεῖσθαι αὐτὴν ἐν ἐπιθυμίαις, ἐν λογισμοῖς, ἐν δόξαις, οὐ σαλευομένην αὐτὴν λέγομεν ταῦτα ποιεῖν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς γίγνεσθαι τὰς κινήσεις. Ἐπεὶ καὶ τὸ ζῆν κινήσιν λέγοντες οὐκ ἀλλοίου μὲν, ἑκάστου δὲ μορίου ἢ ἐνέργεια ἢ κατὰ φύσιν ζωὴ οὐκ ἐξιστάσα. Κεφάλαιον δὲ ἱκανόν: εἰ τὰς ἐνεργείας καὶ τὰς ζώας καὶ τὰς ὀρέξεις οὐκ ἀλλοιώσεις συγχωροῦμεν καὶ μνήμας οὐ τύπους ἑναποσφραγιζομένους οὐδὲ τὰς φαντασίας ὡς ἐν κηρῷ τυπώσεις, συγχωρητέον πανταχοῦ ἐν πᾶσι τοῖς λεγομένοις πάθεσι καὶ κινήσεσι τὴν ψυχὴν ὡσαύτως ἔχειν τῷ ὑποκειμένῳ καὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν μὴ ὡς τὸ μέλαν καὶ τὸ λευκὸν περὶ σῶμα γίγνεσθαι ἢ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, ἀλλ' ὄν εἴρηται τρόπον ἐπ' ἄμφω περὶ πάνθ' ὅλως τὰ ἐναντία γίγνεσθαι.

(3, 6, 4) Περὶ δὲ τοῦ λεγομένου παθητικοῦ τῆς ψυχῆς ἐπισκεπτέον. Ἦδη μὲν οὖν εἴρηται τρόπον τινα καὶ περὶ τούτου ἐν οἷς περὶ τῶν παθῶν ἀπάντων ἐλέγετο τῶν περὶ τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμοῦν γινομένων ὅπως ἕκαστα: οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι λεκτέον περὶ αὐτοῦ πρώτον λαβόντας, ὅ τι ποτὲ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς λέγεται εἶναι. Λέγεται δὴ πάντως περὶ δὲ τὰ πάθη δοκεῖ συνίστασθαι: ταῦτα δ' ἔστιν οἷς ἔπεται ἡδονὴ καὶ λύπη. Τῶν δὲ παθῶν τὰ μὲν ἐπὶ δόξαις συνίσταται, ὡς ὅταν δοξάσας τις μέλλειν τελευτᾶν ἴσχη φόβον, ἢ οἰθηεὶς ἀγαθὸν αὐτῷ τι ἔσεσθαι ἡσθῆ, τῆς μὲν δόξης ἐν ἄλλῳ, τοῦ δὲ πάθους κινήθέντος ἐν ἄλλῳ: τὰ δὲ ἔστιν ὡς ἡγησάμενα αὐτὰ ἀπροαιρέτως ἐμποιεῖν ἐν τῷ πεφυκότι δοξάζειν τὴν δόξαν. Ἡ μὲν δὲ δόξα ὅτι ἀτρεπτον ἔα τὸ δοξάζειν εἴρηται: ὁ δὲ ἐκ τῆς δόξης φόβος ἐλθὼν ἀνωθεν αὖ ἀπὸ τῆς δόξης οἷον σύνεσιν τινα παρασχὼν τῷ λεγομένῳ τῆς ψυχῆς φοβεῖσθαι. Τί ποτε ποιεῖ τοῦτο τὸ φοβεῖσθαι; Ταραχὴν καὶ ἔκπληξιν, φασιν, ἐπὶ προσδοκωμένῳ κακῷ. Ὅτι μὲν οὖν ἢ φαντασία ἐν ψυχῇ, ἢ τε πρώτη, ἦν δὴ καλοῦμεν

δόξαν, ἢ τε ἀπὸ ταύτης οὐκέτι δόξα, ἀλλὰ περὶ τὸ κάτω
ἀμυδρὰ οἶον δόξα καὶ ἀνεπίκριτος φαντασία, οἷα τῇ
λεγομένη φύσει ἐνουπάρχει ἐνέργεια καθ' ἃ ποιεῖ ἕκαστα,
ὡς φασιν, ἀφαντάστως, δῆλον ἂν τῷ γένοιτο. Τὸ δ' ἀπὸ
τούτων ἤδη αἰσθητὴ ἢ ταραχὴ περὶ τὸ σῶμα γινομένη ὅ
τε τρόμος καὶ ὁ σεισμὸς τοῦ σώματος καὶ τὸ ὠχρὸν καὶ ἡ
ἀδυναμία τοῦ λέγειν. Οὐ γὰρ δὴ ἐν τῷ ψυχικῷ μέρει
ταῦτα: ἡ σωματικὸν φήσομεν αὐτὸ εἶναι, αὐτὸ τε εἶπερ
ἦν παθὸν ταῦτα, οὐδ' ἂν ἔτι εἰς τὸ σῶμα ταῦτα ἀφίκετο τοῦ
πέμποντος οὐκέτι ἐνεργοῦντος τὸ πέμπειν διὰ τὸ κατέχεσθαι
τῷ πάθει καὶ ἐξίστασθαι ἑαυτοῦ. Ἄλλ' ἔστι μὲν τοῦτο τὸ
τῆς ψυχῆς μέρος τὸ παθητικὸν οὐ σῶμα μὲν, εἶδος δέ τι.
Ἐν ὕλῃ μέντοι καὶ τὸ ἐπιθυμοῦν καὶ τό γε θρεπτικὸν τε καὶ
αὔξητικὸν καὶ γεννητικὸν, ὅ ἐστι ρίζα καὶ ἀρχὴ τοῦ
ἐπιθυμοῦντος καὶ παθητικοῦ εἶδους. Εἶδει δὲ οὐ-
δενὶ δεῖ παρῆναι ταραχὴν ἢ ὅλως πάθος, ἀλλ' ἔστι-
κέναι μὲν αὐτό, τὴν δὲ ὕλην αὐτοῦ ἐν τῷ πάθει
γίγνεσθαι, ὅταν γίγνηται, ἐκείνου τῇ παρουσίᾳ κι-
νοῦντος. Οὐ γὰρ δὴ τὸ φυτικόν, ὅταν φύη, φύεται, οὐδ',
ὅταν αὔξη, αὔζεται, οὐδ' ὅλως, ὅταν κινή, κινεῖται ἐκείνην
τὴν κίνησιν ἢ κινεῖ, ἀλλ' ἢ οὐδ' ὅλως, ἢ ἄλλος τρόπος
κινήσεως ἢ ἐνεργείας. Αὐτὴν μὲν οὖν δεῖ τὴν τοῦ εἶδους
φύσιν ἐνέργειαν εἶναι καὶ τῇ παρουσίᾳ ποιεῖν, οἷον εἰ ἡ
ἀρμονία ἐξ αὐτῆς τὰς χορδαῖς ἐκίνει. Ἔσται τοίνυν τὸ
παθητικὸν πάθος μὲν αἴτιον ἢ παρ' αὐτοῦ γενομένου τοῦ
κινήματος ἐκ τῆς φαντασίας τῆς αἰσθητικῆς ἢ καὶ ἄνευ
φαντασίας: ἐπισκεπτέον δὲ τοῦτο, εἰ τῆς δόξης ἄνωθεν
ἀρξάσης: αὐτὸ δὲ μένον ἐν ἀρμονίᾳ εἶδει. Τὰ δὲ αἴτια
τοῦ κινήσαι ἀνάλογον τῷ μουσικῷ: τὰ δὲ πληγέντα διὰ
πάθος πρὸς τὰς χορδαῖς ἂν τὸν λόγον ἔχοι. Καὶ γὰρ κάκει
οὐχ ἡ ἀρμονία πέπονθεν, ἀλλ' ἡ χορδή: οὐ μὴν ἐκινήθη
ἂν ἡ χορδή, εἰ καὶ ὁ μουσικὸς ἐβούλετο, μὴ τῆς
ἀρμονίας τοῦτο λεγούσης.

(3, 6, 5) Τί οὖν χρὴ ζητεῖν ἀπαθῆ τὴν ψυχὴν ἐκ φιλοσοφίας
ποιεῖν μηδὲ τὴν ἀρχὴν πάσχουσαν; Ἡ ἐπειδὴ καὶ τὸ εἰς
αὐτὴν ἐπὶ τοῦ λεγομένου παθητικοῦ οἶον φάντασμα τὸ
ἐφεξῆς πάθημα ποιεῖ, τὴν ταραχὴν, καὶ συνέζευκται τῇ
ταραχῇ ἢ τοῦ προσδοκωμένου κακοῦ εἰκῶν, πάθος τὸ
τοιούτον λεγόμενον ἡξίου ὁ λόγος ὅλως ἀφαιρεῖν καὶ μὴ
εἶναι ἐγγίγνεσθαι ὡς γινομένου μὲν οὕτω τῆς ψυχῆς
ἐχούσης εἶ, μὴ γινομένου δὲ ἀπαθῶς ἰσχύουσης τοῦ αἰτίου
τοῦ πάθους τοῦ περὶ αὐτὴν ὁράματος οὐκέτι ἐγγιγνομένου,
οἷον εἰ τις τὰς τῶν ὄνειράτων φαντασίας ἀναιρεῖν ἐθέλων
ἐν ἐρηγόρσει τὴν ψυχὴν τὴν φανταζομένην ποιήσει, εἰ τὰ
πάθη λέγοι πεποιημένα, τὰ ἔξωθεν οἷον ὁράματα παθήματα
λέγων τῆς ψυχῆς εἶναι. Ἄλλὰ τίς <ἡ κάθαρσις> ἂν τῆς ψυ-

χῆς εἴη μηδαμῆ μεμολυσμένης ἢ τί <τὸ χωρίζειν> αὐτήν ἀπὸ τοῦ σώματος; Ἡ ἢ μὲν κάθαρσις ἂν εἴη καταλιπεῖν μόνην καὶ μὴ μετ' ἄλλων ἢ μὴ πρὸς ἄλλο βλέπουσαν μηδ' αὖ δόξας ἄλλοτρίας ἔχουσαν, ὅστις ὁ τρόπος τῶν δοξῶν, ἢ τῶν παθῶν, ὡς εἴρηται, μήτε ὁρᾶν τὰ εἶδωλα μήτε ἐξ αὐτῶν ἐργάζεσθαι πάθη. Εἰ δὲ ἐπὶ θάτερα τὰ ἄνω ἀπὸ τῶν κάτω, πῶς οὐ κάθαρσις καὶ χωρισμός γε πρὸς τῆς ψυχῆς τῆς μηκέτι ἐν σώματι γιγνομένης ὡς ἐκείνου εἶναι, καὶ τὸ ὡσπερ φῶς μὴ ἐν θολερῷ; Καίτοι ἀπαθὲς ὅμως ὁ καὶ ἐν θολερῷ. Τοῦ δὲ παθητικοῦ ἢ μὲν κάθαρσις ἢ ἔγερσις ἐκ τῶν ἀτόπων εἰδύλων καὶ μὴ ὄρασις, τὸ δὲ χωρίζεσθαι τῇ μὴ πολλῇ νεύσει καὶ τῇ περὶ τὰ κάτω μὴ φαντασίᾳ. Εἴη δ' ἂν καὶ τὸ χωρίζειν αὐτὸ τὸ ἐκείνα ἀφαιρεῖν ὧν τοῦτο χωρίζεται, ὅταν μὴ ἐπὶ πνεύματος θολεροῦ ἐκ γαστριμαργίας καὶ πλήθους οὐ καθαρῶν ἢ σαρκῶν, ἀλλ' ἢ ἰσχνὸν τὸ ἐν ᾧ, ὡς ἐπ' αὐτοῦ ὀχεῖσθαι ἡσυχῆ.

(3, 6, 6) Τὴν μὲν δὴ οὐσίαν τὴν νοητὴν τὴν κατὰ τὸ εἶδος ἅπασαν τεταγμένην ὡς ἀπαθῆ δεῖ εἶναι δοκεῖν εἴρηται. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ ὕλη ἐν τι τῶν ἀσωμάτων, εἰ καὶ ἄλλον τρόπον, σκεπτέον καὶ περὶ ταύτης τίνα τρόπον ἔχει, πότερα παθητῆ, ὡς λέγεται, καὶ κατὰ πάντα τρεπτῆ, ἢ καὶ ταύτην δεῖ ἀπαθῆ εἶναι οἶεσθαι, καὶ τίς ὁ τρόπος τῆς ἀπαθείας. Πρῶτον δὲ ληπτέον ἐπὶ τοῦτο στελλομένοις καὶ περὶ τῆς φύσεως αὐτῆς λέγουσιν ὅποια τις, ὡς ἢ τοῦ ὄντος φύσις καὶ ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶναι οὐ ταύτη ἔχει, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσιν. Ἔστι γὰρ τὸ ὄν, ὃ καὶ κατ' ἀλήθειαν ἂν τις εἴποι ὄν, ὄντως ὄν: τοῦτο δὲ ἐστίν, ὃ πάντη ἐστὶν ὄν: τοῦτο δέ, ᾧ μηδὲν <ἀποστατεῖ> τοῦ εἶναι. Τελέως δὲ ὄν οὐδενὸς δεῖται ἵνα σῴζοιτο καὶ ἦ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτιον τοῖς δοκοῦσιν εἶναι τοῦ δοκεῖν εἶναι. Εἰ δὴ ταῦτα ὀρθῶς λέγεται, ἀνάγκη αὐτὸ ἐν ζωῇ καὶ ἐν τελείᾳ ζωῇ εἶναι: ἢ ἔλλειπον οὐ μᾶλλον ὄν ἢ μὴ ὄν ἐστίν. Τοῦτο δὲ νοῦς καὶ πάντη φρόνησις. Καὶ ὠρισμένον ἄρα καὶ πεπερασμένον καὶ τῇ δυνάμει οὐδὲν ὅ τι μή, οὐδὲ τοσῆδε: ἐπιλείπει γὰρ ἂν. Διὸ καὶ τὸ ἀεὶ καὶ τὸ ὡσαύτως καὶ τὸ ἀδεκτον παντὸς καὶ οὐδὲν εἰς αὐτό: εἰ γὰρ τι δέχοιτο, παρ' αὐτὸ ἂν τι δέχοιτο: τοῦτο δὲ μὴ ὄν. Δεῖ δ' αὐτὸ πάντη ὄν εἶναι: ἢ κείν οὖν δεῖ παρ' αὐτοῦ πάντα ἔχον εἰς τὸ εἶναι: καὶ ὁμοῦ πάντα καὶ ἐν πάντα. Εἰ δὴ τούτοις ὀρίζομεν τὸ ὄν - δεῖ δέ, ἢ οὐκ ἂν ἐκ τοῦ ὄντος ἦκοι νοῦς καὶ ζωῆ, ἀλλὰ τῷ ὄντι ἐπακτὰ ταῦτα καὶ οὐκ [ἐξ οὐκ ὄντος] ἐστίν, καὶ τὸ μὲν ὄν ἄζων καὶ ἄνουν ἐστίν, ὃ δὲ μὴ ὄν ἐστὶν ἀληθῶς ταῦτα ἔξει, ὡς ἐν τοῖς χείροσι δέον ταῦτα εἶναι καὶ τοῖς ὑστέροις τοῦ ὄντος: τὸ γὰρ πρὸ τοῦ ὄντος χορηγὸν μὲν τούτων εἰς τὸ ὄν, οὐ δεόμενον δὲ αὐτὸ τούτων: - εἰ οὖν τοιοῦτον τὸ ὄν, ἀνάγκη μήτε τι σῶμα αὐτὸ μήτε τὸ ὑποκει-

μενον τοῖς σώμασιν εἶναι, ἀλλ εἶναι τούτοις τὸ εἶναι τὸ μὴ οὖσιν εἶναι.

Καὶ πῶς ἢ τῶν σωμάτων φύσις μὴ οὔσα, πῶς δὲ ἢ ὕλη ἐφ ἧς ταῦτα, ὄρη καὶ πέτραι καὶ πᾶσα γῆ στερεὰ καὶ πάντα ἀντίτυπα καὶ ταῖς πληγαῖς βιαζόμενα τὰ πληττόμενα ὁμολογεῖν αὐτῶν τὴν οὐσίαν; Εἰ οὖν τις λέγοι: πῶς δὲ τὰ μὴ θλίβοντα καὶ μὴ βιαζόμενα μηδὲ ἀντίτυπα μηδ ὅλως ὀρώμενα, ψυχὴ καὶ νοῦς, ὄντα καὶ ὄντως ὄντα; καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων μᾶλλον γῆς ἐστῶσης τὸ μᾶλλον κινούμενον καὶ ἐμβριθεὶς ἦττον, καὶ τούτου τὸ ἄνω; καὶ δὴ καὶ τὸ πῦρ φεῦγον ἤδη τὴν σώματος φύσιν; Ἀλλ οἶμαι, τὰ μὲν αὐταρχέστερα αὐτοῖς ἦττον ἐνοχλεῖ τὰ ἄλλα καὶ ἀλυπότερα τοῖς ἄλλοις, τὰ δὲ βαρύτερα καὶ γεωδέστερα, ὅσῳ ἐλλιπῆ καὶ πίπτοντα καὶ αἴρειν αὐτὰ οὐ δυνάμενα, ταῦτα πίπτοντα ὑπὸ ἀσθενείας τῇ καταφορᾷ καὶ νωθεῖα πληγᾶς ἔχει. Ἐπεὶ καὶ τὰ νεκρὰ τῶν σωμάτων ἀηδέστερα προσπεσεῖν, καὶ τὸ σφόδρα τῆς πληγῆς καὶ τὸ βλάβειν ἔχει: τὰ δ ἐμψυχα μετέχοντα τοῦ ὄντος, ὅσῳ τούτου μέτεστιν αὐτοῖς, εὐχαριτώτερα τοῖς πέλας. Ἡ δὲ κίνησις ὡσπερ τις ζῶη οὔσα ἐν τοῖς σώμασιν ἦν: καὶ μίμησιν ἔχουσα ταύτης μᾶλλον ἐστι τοῖς ἦττον σώματος ἔχουσιν, ὡς τῆς ἀπολείψεως τοῦ ὄντος ὃ καταλείπει μᾶλλον τοῦτο σῶμα ποιούσης. Καὶ ἐκ τῶν δὲ λεγομένων παθημάτων μᾶλλον ἄν τις ἴδοι τὸ μᾶλλον σῶμα μᾶλλον παθητὸν ὄν, γῆν ἢ τὰ ἄλλα, καὶ τὰ ἄλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον: τὰ μὲν γὰρ ἄλλα σύνεισι διαιρούμενα μὴ κωλύοντος μηδενὸς εἰς ἐν πάλιν, τμηθὲν δὲ γεηρὸν ἅπαν χωρὶς ἑκάτερον αἰεί: ὡσπερ τὰ ἀπαγορεύοντα τῇ φύσει, ἃ δὴ μικρᾶς πληγῆς γενομένης οὕτως ἔχει ὡς πέπληκται καὶ ἐφθάρη, οὕτω καὶ τὸ μάλιστα σῶμα γενόμενον ὡς μάλιστα εἰς τὸ μὴ ὄν ἦκον ἀναλαβεῖν αὐτὸ εἰς τὸ ἐν ἀσθενεῖ. Πτώμα οὖν αἰ βαρεῖαι καὶ σφοδραὶ πληγαί, ἀλλὰ ποιεῖν εἰς ἄλληλα: ἀσθενεὶς δὲ ἀσθενεῖ προσπίπτον ἰσχυρόν ἐστι πρὸς ἐκεῖνο καὶ μὴ ὄν μὴ ὄντι.

Ταῦτα μὲν οὖν εἴρηται πρὸς τοὺς ἐν τοῖς σώμασι τιθεμένους τὰ ὄντα τῇ τῶν ὠθισμῶν μαρτυρίᾳ καὶ τοῖς διὰ τῆς αἰσθήσεως φαντάσμασι πίστιν τῆς ἀληθείας λαμβάνοντας, οἱ παραπλήσιον τοῖς ὄνειρώττουσι ποιοῦσι ταῦτα ἐνεργεῖν νομίζουσιν, ἃ ὀρῶσιν εἶναι ἐνύπνια ὄντα. Καὶ γὰρ τὸ τῆς αἰσθήσεως ψυχῆς ἐστὶν εὐδούσης: ὅσον γὰρ ἐν σώματι ψυχῆς, τοῦτο εὐδαι: ἢ δ ἀληθινὴ ἐγγήγορσις ἀληθινὴ ἀπὸ σώματος, οὐ μετὰ σώματος, ἀνάστασις. Ἡ μὲν γὰρ μετὰ σώματος μετὰστασίς ἐστὶν ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλον ὕπνον, οἷον ἐξ ἐτέρων δεμνίων: ἢ δ ἀληθῆς ὅλως ἀπὸ τῶν σωμάτων, ἃ τῆς φύσεως ὄντα τῆς ἐναντίας ψυχῆ τὸ ἐναντίον εἰς οὐσίαν ἔχει. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ γένεσις αὐτῶν καὶ ἡ ῥοή

καὶ ἡ φθορὰ οὐ τῆς τοῦ ὄντος φύσεως οὔσα.

(3, 6, 7) Ἄλλ' ἐπανιτέον ἐπὶ τε τὴν ὕλην τὴν ὑποκειμένην ἢ τὰ ἐπὶ τῇ ὕλῃ εἶναι λεγόμενα, ἐξ ὧν τό τε μὴ εἶναι αὐτὴν καὶ τὸ τῆς ὕλης ἀπαθὲς γνωσθήσεται. Ἔστι μὲν οὖν ἀσώματος, ἐπεὶ τὸ σῶμα ὕστερον καὶ σύνθετον καὶ αὐτὴ μετ' ἄλλου ποιεῖ σῶμα. Οὕτω γὰρ τοῦ ὀνόματος τετύχηκε τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸ ἀσώματον, ὅτι ἐκάτερον τό τε ὄν ἢ τε ὕλη ἕτερα τῶν σωμάτων. Οὔτε δὲ ψυχὴ οὔσα οὔτε νοῦς οὔτε ζῶη οὔτε εἶδος οὔτε λόγος οὔτε πέρασ - ἀπειρία γάρ - οὔτε δύναμις - τί γὰρ καὶ ποιεῖ; - ἀλλὰ ταῦτα ὑπερεκπεσοῦσα πάντα οὐδὲ τὴν τοῦ ὄντος προσηγορίαν ὀρθῶς ἂν δέχοιτο, μὴ ὄν δ' ἂν εἰκότως λέγοιτο, καὶ οὐχ ὥσπερ κινήσεις μὴ ὄν ἢ στάσις μὴ ὄν, ἀλλ' ἀληθινῶς μὴ ὄν, εἶδωλον καὶ φάντασμα ὄγκου καὶ ὑποστάσεως ἔφεσις καὶ ἔστηκός οὐκ ἐν στάσει καὶ ἀόρατον καθ' αὐτὸ καὶ φεύγον τὸ βουλόμενον ἰδεῖν, καὶ ὅταν τις μὴ ἴδῃ γιγνόμενον, ἀτενίσαντι δὲ οὐχ ὀρώμενον, καὶ τὰ ἐναντία αἰεὶ ἐφ' ἑαυτοῦ φανταζόμενον, μικρὸν καὶ μέγα καὶ ἥττον καὶ μᾶλλον, ἐλλείπον τε καὶ ὑπερέχον, εἶδωλον οὐ μένον οὐδ' αὖ φεύγειν δυνάμενον: οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἰσχύει ἄτε μὴ ἰσχύον παρὰ νοῦ λαβόν, ἀλλ' ἐν ἐλλείψει τοῦ ὄντος παντὸς γενόμενον. Διὸ πᾶν ὃ ἂν ἐπαγγέλληται ψεύδεται, κἂν μέγα φαντασθῆ, μικρὸν ἐστί, κἂν μᾶλλον, ἥττον ἐστί, καὶ τὸ ὄν αὐτοῦ ἐν φαντάσει οὐκ ὄν ἐστιν, οἷον παίγνιον φεύγον: ὅθεν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἐγγίγνεσθαι δοκοῦντα παίγνια, εἶδωλα ἐν εἰδώλῳ ἀτεχνῶς, ὡς ἐν κατόπτρῳ τὸ ἀλλαχοῦ ἰδρυμένον ἀλλαχοῦ φανταζόμενον: καὶ πιμπλάμενον, ὡς δοκεῖ, καὶ ἔχον οὐδὲν καὶ δοκοῦν τὰ πάντα. <Τὰ δὲ εἰσιόντα καὶ ἐξιόντα τῶν ὄντων μιμήματα> καὶ εἶδωλα εἰς εἶδωλον ἄμορφον καὶ διὰ τὸ ἄμορφον αὐτῆς ἐνορώμενα ποιεῖν μὲν δοκεῖ εἰς αὐτὴν, ποιεῖ δὲ οὐδέν: ἀμενηνὰ γὰρ καὶ ἀσθενῆ καὶ ἀντερεῖδον οὐκ ἔχοντα: ἀλλ' οὐδὲ ἐκείνης ἐχούσης δίδεισιν οὐ τέμνοντα οἷον δι' ὕδατος ἢ εἴ τις ἐν τῷ λεγομένῳ κενῷ μορφᾷς οἷον εἰσπέμποι. Καὶ γὰρ αὖ, εἰ μὲν τοιαῦτα ἦν τὰ ἐνορώμενα, οἷα τὰ ἀφ' ὧν ἦλθεν εἰς αὐτὴν, τάχ' ἂν τις διδοὺς αὐτοῖς δύναμιν τινα τῶν πεμπάντων τὴν εἰς αὐτὴν γενομένην πάσχειν ὑπ' αὐτῶν ἂν ὑπέλαβε: νῦν δ' ἄλλων μὲν ὄντων τῶν ἐμφανταζομένων, ἀλλοίω δὲ τῶν ἐνορωμένων, κακὰ τούτων μαθεῖν ἔστι τὸ τῆς πείσεως ψεῦδος ψευδοῦς ὄντος τοῦ ἐνορωμένου καὶ οὐδαμῆ ἔχοντος ὁμοιότητα πρὸς τὸ ποιῆσαν. Ἀσθενὲς δὲ καὶ ψεῦδος ὄν καὶ εἰς ψεῦδος ἐμπίπτον, οἷα ἐν ὄνειρῳ ἢ ὕδατι ἢ κατόπτρῳ, ἀπαθῆ αὐτὴν εἶασεν ἐξ ἀνάγκης εἶναι: καίτοι ἔν γε τοῖς προειρημένοις ὁμοιώσις τοῖς ἐνορωμένοις ἐστὶ πρὸς τὰ ἐνορῶντα.

(3, 6, 8) Ὅλως δὲ τὸ πάσχον δεῖ τοιοῦτον εἶναι οἷον ἐν ταῖς ἐναντίασι εἶναι δυνάμεσι καὶ ποιότησι τῶν ἐπεισιόντων καὶ

τὸ πάσχειν ἐμποιοῦντων. Τῷ γὰρ ἐνόησι θερμῷ ἢ ἀλλοίωσις ἢ παρα-
τῷ ψύχοντος καὶ τῷ ἐνόησι ὑγρῷ ἢ ἀλλοίωσις ἢ παρα-
τοῦ ξηραίνοντος, καὶ ἡλλοιωθῆναι λέγομεν τὸ ὑποκείμενον,
ὅταν ἐκ θερμοῦ ψυχρὸν ἢ ἐκ ξηροῦ ὑγρὸν γίγνηται. Μαρ-
τυρεῖ δὲ καὶ ἡ λεγομένη πυρὸς φθορὰ μεταβολῆς γενομένης
εἰς στοιχεῖον ἄλλο: τὸ γὰρ πῦρ ἐφθάρη, φαμέν, οὐχ ἡ ὕλη:
ὥστε καὶ τὰ πάθη περὶ τοῦτο, περὶ δὲ καὶ ἡ φθορά: ὁδὸς
γὰρ εἰς φθορὰν ἢ παραδοχὴ τοῦ πάθους: καὶ τούτῳ τὸ
φθείρεσθαι, ὧ καὶ τὸ πάσχειν. Τὴν δὲ ὕλην φθείρεσθαι οὐχ
οἶόν τε: εἰς τί γὰρ καὶ πῶς; Πῶς οὖν λαβοῦσα ἐν αὐτῇ
θερμότητος, ψυχρότητας, μυρίας καὶ ἀπείρους ὅλως
ποιότητας καὶ ταύταις διαληφθεῖσα καὶ οἶον συμφύτους
αὐτὰς ἔχουσα καὶ συγκεκριμένας ἀλλήλαις, οὐ γὰρ ἕκαστα
χωρὶς, αὐτὴ δὲ ἐν μέσῳ ἀποληφθεῖσα πασχουσῶν τῶν
ποιότητων ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλας ὑπὸ ἀλλήλων μίξει οὐχὶ
σμπάσχει καὶ αὐτῇ; Εἰ μὴ ἄρα ἔξω τις αὐτὴν θήσεται
αὐτῶν παντάπασιν: ἐν ὑποκειμένῳ δὲ πᾶν οὕτω πάρεστι
τῷ ὑποκειμένῳ, ὡς αὐτῷ τι παρ αὐτοῦ διδόναι.

(3, 6, 9) Ληπτέον δὴ τὸ παρῆναι ἕτερον ἑτέρῳ καὶ τὸ εἶναι
ἄλλο ἐν ἄλλῳ πρῶτον ὡς οὐ καθ' ἓνα τρόπον ὑπάρχει, ἀλλὰ
τὸ μὲν ἔστιν οἶον μετὰ τοῦ παρῆναι ἢ χειρὸν ἢ βέλτιον
ποιεῖν ἐκεῖνο μετὰ τοῦ τρέπειν, οἶον ἐπὶ τῶν σωμάτων
ὄραται ἐπὶ γε τῶν ζώων, τὸ δὲ οἶον ποιεῖν βέλτιον ἢ χειρὸν
ἄνευ τοῦ πάσχειν ἐκεῖνο, ὡς περὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἐλέγετο,
τὸ δὲ οἶον ὅταν τις σχῆμα κηρῶν προσαγάγη, ἐνθα οὔτε τι
πάθος, ὡς ἄλλο τι ποιῆσαι τὸν κηρὸν εἶναι, ὅταν παρῆ τὸ
σχήμα, οὔτε ἐλλείψεις [ἐκεῖνο] ἀπεληλυθότος ἐκεῖνου. Τὸ
δὲ δὴ φῶς οὐδὲ σχήματος ἀλλοίωσιν περὶ τὸ φωτιζόμενον
ποιεῖ. Ὁ δὲ δὴ λίθος ψυχρὸς γενόμενος τί παρὰ τῆς
ψυχρότητος μένων λίθος ἔχει; Τί δ' ἂν γραμμὴ πάθος ὑπὸ
χρώματος; Οὐδὲ δὴ τὸ ἐπίπεδον, οἶμαι. Ἀλλὰ τὸ ὑποκεί-
μενον ἴσως σῶμα; Καίτοι ὑπὸ χρώματος τί ἂν πάθος; Οὐ
γὰρ δεῖ τὸ παθεῖν λέγειν τὸ παρῆναι οὐδὲ τὸ μορφὴν περι-
θεῖναι. Εἰ δὲ τις καὶ τὰ κάτοπτρα λέγοι καὶ ὅλως τὰ
διαφανῆ ὑπὸ τῶν ἐνορωμένων εἰδώλων μηδὲν πάσχειν, οὐκ
ἀνόμοιον ἂν τὸ παράδειγμα φέροι. Εἶδωλα γὰρ καὶ τὰ ἐν
τῇ ὕλῃ. καὶ αὕτη ἔτι μᾶλλον ἀπαθέστερον ἢ τὰ κάτοπτρα.
Ἐγγίγνονται μὲν δὴ ἐν αὐτῇ θερμότητες καὶ ψυχρότητες,
ἀλλ' οὐκ αὐτὴν θερμαίνουσαι: τὸ γὰρ θερμαίνεσθαι ἔστι καὶ
τὸ ψύχεσθαι ποιότητος ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλην τὸ ὑποκεί-
μενον ἀγούσης. Ἐπισκεπτέον δὲ περὶ τῆς ψυχρότητος
μήποτε ἀπουσία καὶ στέρησις. Συνελθούσαι δὲ εἰς αὐτὴν
αἱ ποιότητες εἰς ἀλλήλας μὲν αἱ πολλὰ αὐτῶν ποιή-
σουσι, μᾶλλον δὲ αἱ ἐναντίως ἔχουσαι. Τί γὰρ ἂν εὐ-
ωδία γλυκύτητα ἐργάσαιτο ἢ χρῶμα σχῆμα ἢ τὸ ἐξ ἄλλου
γένους ἄλλο; Ὅθεν ἂν τις καὶ μάλιστα πιστεύσειεν ὡς

ἔστιν ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι ἄλλο ἄλλῳ ἢ ἕτερον ἐν ἑτέρῳ
ἄλυπον ὃν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ ᾧ ἢ ἐν ᾧ πάρεστιν. Ὡσπερ
οὖν καὶ τὸ βλαπτόμενον οὐχ ὑπὸ τοῦ τυχόντος, οὕτως
οὐδὲ τὸ τρεπόμενον καὶ πάσχον ὑφ' ὅτου οὖν ἂν πάθῃ, ἀλλὰ
τοῖς ἐναντίοις ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἢ πείσις, τὰ δ' ἄλλα ὑπ'
ἄλλων ἀτρεπτα. Οἷς δὴ μηδεμία ἐναντιότης ὑπάρχει,
ταῦτα ὑπ' οὐδενὸς ἂν ἐναντίου πάθῃ. Ἀνάγκη τοίνυν, εἴ
τι πάσχοι, μὴ ὕλην, ἀλλὰ τι συναμφοτέρων ἢ ὅλως πολλὰ
ὁμοῦ εἶναι. Τὸ δὲ μόνον καὶ ἔρημον τῶν ἄλλων καὶ παν-
τάπασιν ἀπλοῦν ἀπαθὲς ἂν εἴη πάντων καὶ ἐν μέσοις
ἅπασιν ἀπειλημμένον [ἢ] τοῖς εἰς ἄλληλα ποιούσιν: οἷον ἐν
οἴκῳ τῷ αὐτῷ ἀλλήλους παιόντων ὁ οἶκος ἀπαθὲς καὶ ὁ ἐν
αὐτῷ ἀήρ. Συνιόντα δὲ τὰ ἐπὶ τῆς ὕλης ἄλληλα ποιεῖται,
ὅσα ποιεῖν πέφυκεν, αὐτὴ δ' ἀπαθὲς ἔστω πολὺ μᾶλλον,
ἢ ὅσα ποιότητες ἐν αὐτῇ τῷ μὴ ἐναντίαι εἶναι ἀπαθεῖς
ὑπ' ἀλλήλων εἰσίν.

(3, 6, 10) Ἐπειτα, εἰ πάσχει ἡ ὕλη, δεῖ τι ἔχειν αὐτὴν ἐκ
τοῦ πάθους ἢ αὐτὸ τὸ πάθος ἢ ἑτέρως διακαῖσθαι ἢ πρὶν
εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν τὸ πάθος. Ἐπιούσης τοίνυν ἄλλης
μετ' ἐκείνην ποιότητος οὐκέτι ὕλη ἔσται τὸ δεχόμενον,
ἀλλὰ ποιὰ ὕλη. Εἰ δὲ καὶ αὕτη ἡ ποιότης ἀποσταίη
καταλιποῦσά τι αὐτῆς τῷ ποιῆσαι, ἄλλο ἂν ἔτι μᾶλλον
γίγνοιτο τὸ ὑποκείμενον. Καὶ προιοῦσα τοῦτον τὸν τρόπον
ἄλλο τι ἢ ὕλη ἔσται τὸ ὑποκείμενον, πολὺτροπον δὲ καὶ
πολυειδές: ὥστε οὐδ' ἂν ἔτι πανδεχὲς γένοιτο ἐμπόδιον
πολλοῖς τοῖς ἐπεισιούσι γιγνόμενον, ἢ τε ὕλη οὐκέτι μένει:
οὐδὲ ἀφθαρτος τοίνυν: ὥστε, εἰ δεῖ ὕλην εἶναι, ὥσπερ ἐξ
ἀρχῆς ἦν, οὕτως ἀεὶ δεῖ αὐτὴν εἶναι τὴν αὐτὴν: ὡς τό γε
ἄλλοιοῦσθαι λέγειν οὐκ ἔστιν αὐτὴν ὕλην τηρούντων.

Ἐπειτα δέ, εἰ ὅλως τὸ ἀλλοιούμενον πᾶν δεῖ μένον ἐπὶ
τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἀλλοιοῦσθαι, καὶ κατὰ συμβεβηκότα ἄλλ'
οὐ καθ' αὐτά, εἰ δὴ δεῖ μένειν τὸ ἀλλοιούμενον καὶ οὐ τὸ
μένον ἔστιν αὐτοῦ τὸ πάσχον, δυοῖν θάτερον ἀνάγκη, ἢ
ἀλλοιουμένην τὴν ὕλην αὐτῆς ἐξίστασθαι, ἢ μὴ ἐξιστα-
μένην αὐτῆς μὴ ἀλλοιοῦσθαι. Εἰ δέ τις λέγοι μὴ καθ'
ὅσον ὕλη ἀλλοιοῦσθαι, πρῶτον μὲν κατὰ τί ἀλλοιώσεται
οὐχ ἔξει λέγειν, ἔπειτα ὁμολογήσει καὶ οὕτω τὴν ὕλην
αὐτὴν μὴ ἀλλοιοῦσθαι. Ὡσπερ γὰρ τοῖς ἄλλοις εἶδεσιν
οὔσιν οὐκ ἔστιν ἀλλοιοῦσθαι κατὰ τὴν οὐσίαν τῆς οὐσίας
αὐτοῖς ἐν τούτῳ οὔσης, οὕτως, ἐπειδὴ τὸ εἶναι τῇ ὕλη
ἔστι τὸ εἶναι ἢ ὕλη, οὐκ ἔστιν αὐτὴν ἀλλοιοῦσθαι καθ'
ὅ τι ὕλη ἔστιν, ἀλλὰ μένειν, καὶ ὥσπερ ἐκεῖ ἀναλλοίωτον
αὐτὸ τὸ εἶδος, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀναλλοίωτον αὐτὴν τὴν
ὕλην.

(3, 6, 11) Ὅθεν δὴ καὶ τὸν Πλάτωνα οὕτω διανοούμενον
ὀρθῶς εἰρηκέναι νομίζω, <τὰ δ' εἰσιόντα καὶ ἐξιόντα

τῶν ὄντων μιμήματα> μὴ μάτην εἰσιέναι καὶ ἐξιέναι
εἰρηκέναι, ἀλλὰ βουλόμενον ἡμᾶς συνεῖναι ἐπιστήσαντας
τῷ τρόπῳ τῆς μεταλήψεως, καὶ κινδυνεύει τὸ ἄπορον
ἐκεῖνο τὸ ὅπως ἡ ὕλη τῶν εἰδῶν μεταλαμβάνει μὴ ἐκεῖνο
εἶναι ὃ οἱ πολλοὶ ᾤθησαν τῶν πρὸ ἡμῶν, τὸ πῶς ἔρχεται
εἰς αὐτήν, ἀλλὰ μᾶλλον πῶς ἔστιν ἐν αὐτῇ. Ὅντως γὰρ θαυ-
μαστὸν εἶναι δοκεῖ, πῶς τούτων τῶν εἰδῶν παρόντων αὐτῇ
μένει ἢ αὐτὴ ἀπαθῆς αὐτῶν οὔσα καὶ προσέτι αὐτῶν τῶν
εἰσιόντων πασχόντων ὑπ ἀλλήλων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ
εἰσιόντα ἐξωθεῖν τὰ πρότερα ἕκαστα, καὶ εἶναι τὸ παθεῖν
ἐν τῷ συνθέτῳ καὶ οὐδὲ ἐν παντὶ συνθέτῳ, ἀλλ ὧς χρεῖα
τοῦ προσελθόντος ἢ ἀπελθόντος καὶ ὃ ἐλλιπὲς μὲν τῇ
συστάσει ἀπουσία τινός, τέλειον δὲ τῇ παρουσίᾳ. Τῇ δὲ
ὕλῃ οὔτε τι πλέον εἰς τὴν αὐτῆς σύστασιν προσελθόντος
ὄτουον: οὐ γὰρ γίνεταί τότε ὃ ἔστι προσελθόντος, οὔτε
ἔλαττον ἀπελθόντος: μένει γὰρ ὃ ἐξ ἀρχῆς ἦν. Τοῦ δὲ
κεκοσμηθῆναι τοῖς μὲν κόσμου καὶ τάξεως δεομένοις εἴη ἂν
χρεῖα, καὶ ὁ κόσμος δὲ γένοιτο ἂν ἄνευ μεταλλοιώσεως, οἷον
οἷς περιτίθεμεν: εἰ δὲ οὕτω τις κοσμηθεῖ ὡς σύμφυτον
εἶναι, δεήσει ἀλλοιωθὲν ὃ πρότερον αἰσχυρὸν ἦν καὶ ἕτερον
γενόμενον ἐκεῖνο τὸ κεκοσμημένον οὕτω καλὸν ἐξ αἰσχυροῦ
εἶναι. Εἰ τοίνυν αἰσχυρὰ οὔσα ἢ ὕλη καλὴ ἐγένετο, ὃ ἦν
πρότερον τὸ αἰσχυρὰ εἶναι οὐκέτι ἔστιν: ὥστε ἐν τῷ οὕτω
κεκοσμηθῆναι ἀπολεῖ τὸ ὕλην εἶναι καὶ μάλιστα, εἰ μὴ κατὰ
συμβεβηκὸς αἰσχυρὰ: εἰ δὲ οὕτως αἰσχυρὰ ὡς αἰσχυρὸς εἶναι,
οὐδ ἂν μεταλάβοι κόσμου, καὶ εἰ οὕτω κακὴ ὡς κακὸν
εἶναι, οὐδ ἂν μεταλάβοι ἀγαθοῦ: ὥστε οὐχ οὕτως ἢ μετά-
ληψις ὡς οἴονται παθούσης, ἀλλ ἕτερος τρόπος οἷον
δοκεῖν. Ἴσως δὲ καὶ τοῦτον τὸν τρόπον λύοιτο ἂν τὸ
ἄπορον, πῶς οὔσα κακὴ ἐφίλοιο ἂν τοῦ ἀγαθοῦ, ὡς μὴ
μεταλήψει ἀπολλυμένης ὃ ἦν: εἰ γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον ἢ
λεγόμενη μεταλήψις, ὡς τὴν αὐτὴν μένειν μὴ ἀλλοιουμένην,
ὡς λέγομεν, ἀλλ εἶναι ἀεὶ ὃ ἔστιν, οὐκέτι θαυμαστὸν
γίνεται τὸ πῶς οὔσα κακὴ μεταλαμβάνει. Οὐ γὰρ ἐξίστα-
ται ἑαυτῆς, ἀλλ ὅτι μὲν ἀναγκαῖόν ἔστι μεταλαμβάνειν
ἀμηγέπη μεταλαμβάνει ἕως ἂν ἦ, τῷ δὲ εἶναι ὃ ἔστι τρόπῳ
μεταλήψεως τηροῦντι αὐτὴν οὐ βλάπτεται εἰς τὸ εἶναι
παρὰ τοῦ οὕτω διδόντος, καὶ κινδυνεύει διὰ τοῦτο οὐχ
ἦττον εἶναι κακῆ, ὅτι ἀεὶ μένει τοῦτο ὃ ἔστι. Μεταλαμ-
βάνουσα γὰρ ὄντως καὶ ἀλλοιουμένη ὄντως ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ
οὐκ ἂν ἦν τὴν φύσιν κακῆ. Ὡστε εἴ τις τὴν ὕλην λέγει
κακὴν, οὕτως ἂν ἀληθεύοι, εἰ τοῦ ἀγαθοῦ ἀπαθῆ λέγοι:
τοῦτο δὲ ταῦτόν ἔστι τῷ ὅλως ἀπαθῆ εἶναι.

(3, 6, 12) Ὁ δὲ γε Πλάτων τοῦτο νοῶν περὶ αὐτῆς καὶ τὴν
μετάληψιν οὐχ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ εἴδους γενομένου καὶ
μορφὴν διδόντος ὥστε ἐν σύνθετον γενέσθαι συντραπέντων

καὶ οἷον συγκραθέντων καὶ συμπαθόντων τιθέμενος, ὅτι μὴ οὕτω λέγει παραστήσαι βουλόμενος, καὶ πῶς ἂν αὐτὴ ἀπαθῆς μένουσα ἔχοι τὰ εἶδη ἀπαθῶς μεταλήψεως ζητῶν παράδειγμα - ἄλλον τρόπον οὐ βράδιον διδάξαι ἂ μάλιστα παρόντα σώζει τὸ ὑποκείμενον ταύτων εἶναι - ὑπέστη πολλὰς ἀπορίας σπεύδων ἐφ' ὃ βούλεται καὶ προσέτι παραστήσαι θέλων τὸ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς κενὸν τῆς ὑποστάσεως καὶ τὴν χώραν τοῦ εἰκότος οὔσαν πολλήν. Τὴν οὖν ὕλην σχήμασιν ὑποθέμενος τὰ πάθη ποιεῖν τοῖς ἐμφύχοις σώμασιν οὐδὲν αὐτὴν ἔχουσαν τούτων τῶν παθημάτων τὸ μένον ταύτης [ταύτην] ἐνδείκνυται διδοῦς συλλογίζεσθαι, ὡς οὐδὲ παρὰ τῶν σχημάτων ἔχει τὸ πάσχειν αὐτὴ καὶ ἀλλοιοῦσθαι. Τοῖς μὲν γὰρ σώμασι τούτοις ἐξ ἑτέρου σχήματος ἕτερον σχῆμα δεχομένοις τάχα ἂν τις ἀλλοίωσιν λέγοι γίγνεσθαι τὴν τοῦ σχήματος μεταβολὴν ὁμωνύμων τὴν ἀλλοίωσιν εἶναι λέγων: τῆς δὲ ὕλης οὐδὲν σχῆμα ἐχούσης οὐδὲ μέγεθος πῶς ἂν τις τὴν τοῦ σχήματος ὁπωσοῦν παρουσίαν ἀλλοίωσιν εἶναι καὶ ὁμωνύμως λέγοι; Εἴ τις οὖν ἐνταῦθα τὸ <νόμῳ χροίῃ> καὶ τὰ ἄλλα <νόμῳ> λέγοι τῷ τὴν φύσιν τὴν ὑποκειμένην μηδὲν οὕτως ἔχειν, ὡς νομίζεται, οὐκ ἂν ἄτοπος εἴη τοῦ λόγου. Ἄλλὰ πῶς ἔχει, εἰ μηδὲ τὸ ὡς σχήματα ἀρέσκει; Ἄλλ' ἔχει ἔνδειξιν ἢ ὑπόθεσις ὡς οἷόν τε τῆς ἀπαθείας καὶ τῆς οἷον εἰδώλων οὐ παρόντων δοκούσης παρουσίας.

- Ἡ πρότερον ἔτι περὶ τῆς ἀπαθείας αὐτῆς λεκτέον διδάσκοντα ὡς χρὴ ταῖς συνηθείαις τῶν ὀνομάτων ἐπὶ τὸ πάσχειν αὐτὴν φέρεσθαι, οἷον ὅταν [ξηραίνομένην] τὴν αὐτὴν πυρουμένην καὶ ὑγραινομένην, ἐνθυμουμένους καὶ τὰ ἐξῆς καὶ τὰς ἀέρος καὶ ὕδατος μορφὰς δεχομένην. Τὸ γὰρ καὶ τὰς ἀέρος καὶ ὕδατος μορφὰς δεχομένην ἀπαμβλύνει μὲν τὸ πυρουμένην καὶ ὑγραινομένην, δηλοῖ τε ἐν τῷ μορφὰς δεχομένην οὐ τὸ μεμορφῶσθαι αὐτήν, ἀλλ' εἶναι τὰς μορφὰς ὡς εἰσῆλθον, τό τε πυρουμένην οὐ κυρίως εἰρησθαι, ἀλλὰ μᾶλλον πῦρ γινόμενήν: οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ πῦρ γίνεσθαι καὶ πυροῦσθαι: ὑπ' ἄλλου μὲν γὰρ τὸ πυροῦσθαι, ἐν ᾧ καὶ τὸ πάσχειν: ὃ δ' αὐτὸ μέρος ἐστὶ πυρὸς πῶς ἂν πυροῖτο; Τοιοῦτον γὰρ ἂν εἴη, οἷον εἴ τις διὰ τοῦ χαλκοῦ τὸν ἀνδριάντα λέγοι πεφοιτηκέναι, εἰ τὸ πῦρ διὰ τῆς ὕλης λέγοι κεχωρηκέναι καὶ προσέτι πυρῶσαι. Ἐτι, εἰ λόγος ὁ προσιών, πῶς ἂν πυρῶσειεν; Ἡ εἰ σχῆμα; Ἄλλὰ τὸ πυρούμενον ὑπ' ἀμφοῖν ἤδη. Πῶς οὖν ὑπ' ἀμφοῖν μὴ ἑνὸς ἐξ ἀμφοῖν γενομένου;
- Ἡ, καὶ ἐν ἧ γενόμενον, οὐκ ἐν ἀλλήλοις τὰ πάθη ἔχόντων, ἀλλὰ πρὸς ἄλλα ποιούντων. Ἄρ' οὖν ἀμφοτέρων ποιούντων;
- Ἡ θατέρου θάτερον παρέχοντος μὴ φυγεῖν. Ἄλλ' ὅταν διαιρεθῇ τι σῶμα, πῶς οὐ καὶ αὐτὴ διήρηται; Καὶ πεπονθότος

ἐκείνου τῷ διηρῆσθαι πῶς οὐ καὶ αὐτὴ τῷ αὐτῷ τούτῳ παθήματι πέπονθεν; Ἡ τί κωλύει τῷ αὐτῷ λόγῳ τούτῳ καὶ φθίρειν λέγοντας πῶς φθαρέντος τοῦ σώματος οὐκ ἔφθαρται; Ἐτι λεκτέον τοσόνδε γὰρ εἶναι καὶ μέγεθος εἶναι, τῷ δὲ μὴ μεγέθει οὐδὲ τὰ μεγέθους πάθη ἐγγίγνεσθαι καὶ ὅλως δὴ τῷ μὴ σώματι μηδὲ τὰ σώματος πάθη γίγνεσθαι: ὥστε ὅσοι παθητὴν ποιῶσι καὶ σῶμα συγχωρεῖτωσαν αὐτὴν εἶναι.

(3, 6, 13) Ἐτι δὲ κακῆν ἐπιστῆσαι αὐτοὺς προσήκει, πῶς λέγουσι φεύγειν αὐτὴν τὸ εἶδος: πῶς γὰρ ἂν λίθου - τὰ περιλαβόντα αὐτὴν - καὶ πέτρας φύγοι; Οὐ γὰρ δὴ ποτὲ μὲν φεύγειν, ποτὲ δὲ μὴ φεύγειν φήσουσιν. Εἰ γὰρ βουλήσει αὐτῆς φεύγει, διὰ τί οὐκ αἰεὶ; Εἰ δὲ ἀνάγκη μένει, οὐκ ἔστιν ὅτε οὐκ ἐν εἴδει τινὶ ἔστιν. Ἀλλὰ τοῦ μὴ τὸ αὐτὸ εἶδος αἰεὶ ἴσχειν ἐκάστην ὑλὴν ζητητέον τὴν αἰτίαν, καὶ ἐν τοῖς εἰσιούσι μᾶλλον. Πῶς οὖν λέγεται <φεύγειν;> ἢ τῇ αὐτῆς φύσει καὶ αἰεὶ: τοῦτο δὲ τί ἂν εἴη ἢ μηδέποτε αὐτῆς ἐξισταμένην οὕτως ἔχειν τὸ εἶδος ὡς μηδέποτε ἔχειν; ἢ ὅ τι χρήσονται τῷ ὑφ' αὐτῶν λεγομένῳ οὐχ ἔξουσιν ἢ δὲ <ὑποδοχή> καὶ <τιθήνη γενέσεως ἀπά-
σις>. Εἰ γὰρ ὑποδοχὴ καὶ τιθήνη, ἢ δὲ γενέσεις ἄλλο αὐ-
τῆς, τὸ δὲ ἀλλοιούμενον ἐν τῇ γενέσει, πρὸ γενέσεως οὕσα εἴη ἂν καὶ πρὸ ἀλλοιώσεως: ἢ τε ὑποδοχὴ καὶ ἔτι ἢ τιθήνη τηρεῖν ἐν ᾧ ἔστιν ἀπαθῆ οὕσαν, καὶ τὸ <ἐν ᾧ ἐγγινό-
μενον ἐκαστον φαντάζεται καὶ πάλιν ἐκείθεν>
ἔξεισι καὶ <χώραν> εἶναι καὶ <ἔδραν>. Καὶ τὸ λεγόμενον δὲ καὶ εὐθυνόμενον ὡς τόπον εἰδῶν λέγοντος οὐ πάθος λέγει περὶ ἐκείνου, ἀλλὰ τρόπον ἕτερον ζητεῖ. Τίς οὖν οὗτος; Ἐπειδὴ τὴν λεγομένην ταύτην φύσιν οὐδὲν δεῖ εἶναι τῶν ὄντων, ἀλλ' ἀπασαν ἐκπεφευγέναι τὴν τῶν ὄντων οὐσίαν καὶ πάντη ἕτεραν - λόγοι γὰρ ἐκείνα καὶ ὄντως ὄντες - , ἀνάγκη δὴ αὐτὴν τῷ ἑτέρῳ τούτῳ φυλάττουσαν αὐτῆς ἦν εἴληχε σωτηρίαν - ἀνάγκη αὐτὴν μὴ μόνον τῶν ὄντων ἀδεκτον εἶναι, ἀλλὰ καί, εἴ τι μίμημα αὐτῶν, καὶ τούτου ἄμοιρον εἰς οἰκείωσιν εἶναι. Οὕτω γὰρ ἂν ἕτερα πάντη: ἢ εἰδός τι εἰσο-
κισαμένη μετ' ἐκείνου ἄλλο γενομένη ἀπώλεσε τὸ ἕτερα εἶναι καὶ χώρα πάντων, καὶ οὐδενὸς ὅτου οὐχ ὑποδοχὴ. Ἀλλὰ δεῖ καὶ εἰσιόντων τὴν αὐτὴν μένειν καὶ ἐξιόντων ἀπαθῆ, ἵνα καὶ εἰσὶ τὴν αἰεὶ εἰς αὐτὴν καὶ ἐξίη. Εἴσεισι δὴ τὸ εἰσιὸν εἰδῶλον ὃν καὶ εἰς οὐκ ἀληθινὸν οὐκ ἀληθές. Ἄρ' οὖν ἀληθῶς; Καὶ πῶς, ᾧ μηδαμῶς θέμις ἀληθείας μετέχειν διὰ τὸ ψεῦδος εἶναι; Ἄρα οὖν ψευδῶς εἰς ψεῦδος ἔρχεται καὶ παραπλήσιον γίνεται οἷον καὶ εἰς τὸ κάτοπτρον, εἰ ὁρῶτο τὰ εἰδῶλα τῶν ἐνορωμένων καὶ ἕως ἐνορᾷ ἐκείνα; Καὶ γὰρ εἰ ἐνταῦθα ἀνέλοις τὰ ὄντα, οὐδὲν ἂν οὐδένα χρόνον φανείη τῶν νῦν ἐν αἰσθητῷ ὀρωμένων. Τὸ μὲν οὖν

κάτοπτρον ἐνταῦθα καὶ αὐτὸ [ἐν]ῶραται: ἔστι γὰρ καὶ αὐτὸ εἶδος τι: ἐκεῖ δὲ οὐδὲν εἶδος ὃν αὐτὸ μὲν οὐχ ὁράται: ἔδει γὰρ αὐτὸ πρότερον καθ' αὐτὸ ὁρᾶσθαι: ἀλλὰ τοιοῦτόν τι πάσχει, οἷον καὶ ὁ ἀπὸ φωτισθῆναι ἀφανῆς ἔστι καὶ τότε, ὅτι καὶ ἄνευ τοῦ φωτισθῆναι οὐχ ἑωράτο. Ταύτη οὖν τὰ μὲν ἐν τοῖς κατόπτροις οὐ πιστεύεται εἶναι ἢ ἦττον, ὅτι ὁράται τὸ ἐν ᾧ ἔστι καὶ μένει μὲν αὐτό, τὰ δὲ ἀπέρχεται: ἐν δὲ τῇ ὑλῇ οὐχ ὁράται αὐτὴ οὔτε ἔχουσα οὔτε ἄνευ ἐκείνων. Εἰ δέ γε ἦν μένειν τὰ ἀφ' ἧν πληροῦνται τὰ κάτοπτρα καὶ αὐτὰ μὴ ἑωράτο, οὐκ ἂν μὴ εἶναι ἀληθινὰ ἠπιστήθη τὰ ἐνορώμενα. Εἰ μὲν οὖν ἔστι τι ἐν τοῖς κατόπτροις, καὶ ἐν τῇ ὑλῇ οὕτω τὰ αἰσθητὰ ἔστω: εἰ δὲ μὴ ἔστι, φαίνεται δὲ εἶναι, κάκεῖ φατέον φαίνεσθαι ἐπὶ τῆς ὑλης αἰτιωμένους τῆς φαντάσεως τὴν τῶν ὄντων ὑπόστασιν, ἧς τὰ μὲν ὄντα ὄντως ἀεὶ μεταλαμβάνει, τὰ δὲ μὴ ὄντα μὴ ὄντως, ἐπεὶ οὐ δεῖ οὕτως ἔχειν αὐτὰ ὡς εἶχεν ἂν, τοῦ ὄντως μὴ ὄντος εἰ ἦν αὐτά.

(3, 6, 14) Τί οὖν; Μὴ οὐσης οὐδὲν ὑπέστη ἂν; Ἡ οὐδὲ εἶδωλον κατόπτρου μὴ ὄντος ἢ τινος τοιούτου. Τὸ γὰρ ἐν ἑτέρῳ πεφυκὸς γίνεσθαι ἐκείνου μὴ ὄντος οὐκ ἂν γένοιτο: τοῦτο γὰρ φύσις εἰκόνας τὸ ἐν ἑτέρῳ. Εἰ μὲν γὰρ τι ἀπῆει ἀπὸ τῶν ποιούντων, καὶ ἄνευ τοῦ ἐν ἑτέρῳ ἦν ἂν. Ἐπεὶ δὲ μένει ἐκεῖνα, εἰ ἐμφαντασθήσεται ἐν ἄλλῳ, δεῖ τὸ ἄλλο εἶναι ἔδραν παρέχον τῷ οὐκ ἐλθόντι, τῇ δ' αὐτοῦ παρουσίᾳ καὶ τῇ τόλμῃ καὶ οἷον προσαιτήσῃ καὶ πενία οἷον βιασάμενον λαβεῖν καὶ ἀπατηθὲν τῇ οὐ λήψῃ, ἵνα μένη ἢ πενία καὶ ἀεὶ προσαιτῇ. Ἐπεὶ γὰρ ἄρπαξ ὑπέστη, ὁ μὲν μῦθος αὐτὴν ποιεῖ προσαιτούσαν ἐνδεικνύμενος αὐτῆς τὴν φύσιν, ὅτι ἀγαθοῦ ἔρημος. Αἰτεῖ τε ὁ προσαιτῶν οὐχ ἂν ἔχει ὁ διδούς, ἀλλ' ἀγαπᾷ ὅτι ἂν λάβῃ: ὥστε καὶ τοῦτο ἐνδείκνυσθαι, ὡς ἕτερον τὸ ἐν αὐτῇ φανταζόμενον. Τό τε ὄνομα ὡς οὐ πληρουμένης. Τὸ δὲ τῷ Πόρῳ συγγίνεσθαι οὐ τῷ ὄντι δηλοῦντός ἔστι συγγίνεσθαι οὐδὲ τῷ κόρῳ, ἀλλὰ τινι πράγματι εὐμηχάνῳ: τοῦτο δὲ ἔστι τῇ σοφίᾳ τοῦ φαντάσματος. Ἐπεὶ γὰρ οὐχ οἷόν τε τοῦ ὄντος πάντη μὴ μετέχειν ὅτι περ ὀπωσοῦν ἔξω ὃν αὐτοῦ ἔστιν - αὕτη γὰρ ὄντος φύσις [εἰς] τὰ ὄντα ποιεῖν - τὸ δὲ πάντη μὴ ὄν ἀμικτον τῷ ὄντι, θαῦμα τὸ χρῆμα γίγνεται, πῶς μὴ μετέχον μετέχει, καὶ πῶς οἷον παρὰ τῆς γειτνιασεως ἔχει τι καίπερ τῇ αὐτοῦ φύσει μὲν οἷον κολλᾶσθαι ἀδυνατοῦν. Ἀπολισθάνει οὖν ὡς ἂν ἀπὸ φύσεως ἀλλοτρίας ὃ ἔλαβεν ἂν, οἷον ἠχῶ ἀπὸ τόπων λείων καὶ ὁμαλῶν: ὅτι μὴ μένει ἐκεῖ, τούτῳ καὶ ἐφαντάσθη ἐκεῖ κάκεῖθεν εἶναι. Εἰ δ' ἦν μετασχοῦσα καὶ οὕτω δεξαμένη, ὡσπερ τις ἀξιό, καταποθὲν ἂν εἰς αὐτὴν τὸ προσελθὸν ἔδου. Νῦν δὲ φαίνεται, ὅτι μὴ κατεπόθη, ἀλλ' ἔμεινεν ἢ αὐτὴ οὐδὲν δεξαμένη, ἀλλ

ἐπισχοῦσα τὴν πρόσοδον ὡς ἔδρα ἀπωθουμένη καὶ εἰς τὸ αὐτὸ τῶν προσιόντων κάκει μίγνυμένων ὑποδοχή, οἷον ὅσα πρὸς ἥλιον πῦρ ζητοῦντες λαβεῖν ἰστάσι λεία, τὰ δὲ καὶ πληροῦντες ὕδατος, ἵνα μὴ διέλθῃ κωλυομένη ὑπὸ τοῦ ἔνδον ἐναντίου ἢ φλόξ, ἔξω δὲ συνίσταται. Γίνεται οὖν αἰτία τῆς γενέσεως οὕτω καὶ τὰ ἐν αὐτῇ συνιστάμενα τοιοῦτον συνίσταται τρόπον.

(3, 6, 15) Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τὸ πῦρ ἐξ ἡλίου περὶ αὐτὰ συναγόντων ἅτε παρὰ αἰσθητοῦ πυρὸς λαμβανόντων τὴν περὶ αὐτὰ γινομένην ἔξαψιν τὸ αἰσθητοῖς εἶναι καὶ αὐτοῖς ὑπάρχει: διὸ καὶ φαίνεται, ὅτι ἔξω τὰ συνιστάμενα καὶ ἐφεξῆς καὶ πλησίον καὶ ἀπτεται καὶ πέρατα δύο: ὁ δ' ἐπὶ τῆς ὕλης λόγος ἄλλον ἔχει τρόπον τὸ ἔξω. Ἡ γὰρ ἑτερότης τῆς φύσεως ἀρκεῖ οὐδὲν πέρατος διπλοῦ δεομένη, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον παντὸς πέρατος ἀλλοτρία τῇ ἑτερότητι τῆς οὐσίας καὶ οὐδαμῇ συγγενεία τὸ ἀμιγῆς ἔχουσα: καὶ τὸ αἴτιον τοῦ μένειν ἐπ' αὐτῆς τοῦτο, ὅτι μή τι τὸ εἰσιὸν ἀπολαύει αὐτῆς, οὐδ' αὐτὴ τοῦ εἰσιόντος: ἀλλ' ὡσπερ αἱ δόξαι καὶ αἱ φαντασῖαι ἐν ψυχῇ οὐ κέκρυνται, ἀλλ' ἀπεισι πάλιν ἐκάστη ὡς οὔσα ὅ ἐστι μόνη οὐδὲν ἐφέλκουσα οὐδὲ καταλείπουσα, ὅτι μὴ ἐμέμικτο: καὶ τὸ ἔξω, οὐχ ὅτι ἐπέκειτο, καὶ ἐφ' ᾧ ἐστὶν οὐχ ὁράσει ἕτερον, ἀλλ' ὁ λόγος φησὶν. Ἐνταῦθα μὲν οὖν εἶδωλον ὃν ἢ φαντασία οὐκ εἰδώλου τὴν φύσιν οὔσης τῆς ψυχῆς, καίπερ πολλὰ δοκοῦσα ἄγειν καὶ ὅπη θέλει ἄγειν, χρῆται μὲν αὐτῇ οὐδὲν ἦττον ὡς ὕλη ἢ ἀνάλογον, οὐ μέντοι ἔκρυψε ταῖς παρ' αὐτῆς ἐνεργείαις πολλαῖς ἐξωθουμένη οὐδὲ ἐποίησεν αὐτὴν, οὐδ' εἰ μετὰ πάσης ἔλθοι, κεκρύφθαι καὶ τι αὐτὴν φαντάζεσθαι: ἔχει γὰρ ἐν αὐτῇ ἐνεργείας καὶ λόγους ἐναντίους, οἷς ἀπωθεῖται τὰ προσιόντα. Ἡ δὲ - ἀσθενεστέρα γὰρ ἐστὶν [ἡ] ὡς πρὸς δύναμιν πολλῶν ψυχῆς καὶ ἔχει οὐδὲν τῶν ὄντων οὐτ' ἀληθῆς οὐτ' αὐτοκτεῖον ψεῦδος - οὐκ ἔχει δὲ δι' ὅτου φανῆ ἔρημία πάντων οὔσα, ἀλλὰ γίνεται μὲν αἰτία ἄλλοις τοῦ φαίνεσθαι, οὐ δύναται δὲ εἰπεῖν οὐδὲ τοῦτο, ὡς ἐγὼ ἐνταῦθα, ἀλλ' εἴ ποτε ἐξεύροι αὐτὴν λόγος βαθύς τις ἐξ ἄλλων ὄντων, ὡς ἄρα ἐστὶ τι ἀπολελειμμένον πάντων τῶν ὄντων καὶ τῶν ὑστερον δοξάντων εἶναι, ἐλκόμενον εἰς πάντα καὶ ἀκολουθοῦν ὡς δόξαι καὶ αὐτὸ οὐκ ἀκολουθοῦν.

(3, 6, 16) Καὶ μὲν τις ἐλθὼν λόγος ἀγαγὼν εἰς ὅσον αὐτὸς ἤθελεν ἐποίησεν αὐτὴν μέγα παρ' αὐτοῦ τὸ μέγα περιθῆις αὐτῇ οὐκ οὔση, τοῦτο δὲ οὐδὲ γενομένη: τὸ γὰρ ἐπ' αὐτῇ μέγα μέγεθος ἦν. Ἐὰν οὖν τις τοῦτο ἀφέλῃ τὸ εἶδος, οὐκέτι ἐστὶν οὐδὲ φαίνεται τὸ ὑποκείμενον μέγα, ἀλλ' εἰ ἦν τὸ γενόμενον μέγα ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ μετὰ τοῦ ἵππου τὸ μέγα τοῦ ἵππου ἐπελθόν, ἀπελθόντος τοῦ ἵππου

καὶ τὸ μέγα αὐτοῦ ἀπέρχεται. Εἰ δέ τις λέγοι ὡς ὁ ἵππος ἐπὶ μεγάλου τινὸς ὄγκου καὶ τοσοῦδε γίνεται καὶ μένει τὸ μέγα, φήσομεν μὴ τὸ τοῦ ἵππου μέγα, ἀλλὰ τὸ τοῦ ὄγκου μέγα μένειν ἐκεῖ. Εἰ μέντοι ὁ ὄγκος οὗτος πῦρ ἐστὶν ἢ γῆ, ἀπελθόντος τοῦ πυρὸς τὸ τοῦ πυρὸς ἀπέρχεται ἢ τὸ τῆς γῆς μέγα. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τοῦ σχήματος οὐδὲ τοῦ μεγέθους ἀπολαύσειεν ἄν: ἢ οὐκ ἐκ πυρὸς ἄλλο τι ἐσται, ἀλλὰ μένουσα πῦρ οὐ πῦρ γενήσεται. Ἐπεὶ καὶ νῦν τοσαύτη γενομένη, ὡς δοκεῖ, ὅσον τότε τὸ πᾶν, εἰ παύσαιτο ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἐντὸς πάντα, σὺν πᾶσι τούτοις καὶ τὸ μέγεθος πᾶν οἰχήσεται ἀπ' αὐτῆς καὶ αἱ ἄλλαι δηλονότι ὁμοῦ ποιότητες, καὶ καταλειφθήσεται ὅπερ ἦν σφύζουσα οὐδὲν τῶν πρότερον περὶ αὐτὴν οὕτως ὄντων. Καίτοι ἐν οἷς ὑπάρχει τὸ πεπονθέναι παρουσία τινῶν, καὶ ἀπελθόντων ἔστι τι ἔτι ἐν τοῖς λαβοῦσιν: ἐν δὲ τοῖς μὴ παθούσιν οὐκέτι, ὡσπερ ἐπὶ τοῦ ἀέρος φωτὸς περὶ αὐτὸν ὄντος καὶ ἀπελθόντος τούτου. Ἐὰν δέ τις θαυμάζῃ, πῶς οὐκ ἔχον μέγεθος μέγα ἔσται, πῶς δ' οὐκ ἔχον θερμότητα θερμὸν ἔσται; οὐ γὰρ δὴ τὸ αὐτὸ τὸ εἶναι αὐτῆ καὶ μεγέθει εἶναι, εἴπερ καὶ ἄυλον μέγεθος ἐστίν, ὡσπερ καὶ ἄυλον σχῆμα. Καὶ εἰ τηροῦμεν τὴν ὕλην, μεταλήψει πάντα: ἐν δὲ τῶν πάντων καὶ τὸ μέγεθος. Ἐν μὲν οὖν τοῖς σώμασι συνθέτοις οὖσιν ἔστι καὶ μέγεθος μετὰ τῶν ἄλλων, οὐ μὴν ἀφωρισμένον, ἐπειδὴ ἐν σώματος λόγῳ ἐγκρίεται καὶ μέγεθος: ἐν δὲ τῇ ὕλῃ οὐδὲ τὸ οὐκ ἀφωρισμένον: οὐ γὰρ σῶμα.

(3, 6, 17) Οὐδ' αὖ μέγεθος αὐτὸ ἔσται. Εἶδος γὰρ τὸ μέγεθος, ἀλλ' οὐ δεκτικόν: καὶ καθ' αὐτὸ δὲ τὸ μέγεθος [ἀλλὰ καὶ εἴ τι μίμημα αὐτῶν καὶ τούτου ἄμοιρον εἰς οἰκείωσιν εἶναι], οὐχ οὕτω μέγεθος. Ἄλλ' ἐπεὶ βούλεται ἐν νῷ ἢ ἐν ψυχῇ κείμενον μέγα εἶναι, ἔδωκε τοῖς οἷον ἐθέλουσι μιμῆσθαι ἐφέσει αὐτοῦ ἢ κινήσει τῇ πρὸς αὐτὸ τὸ αὐτῶν πάθος ἐνσεύσασθαι εἰς ἄλλο. Τὸ οὖν μέγα ἐν προόδῳ φαντάσεως θέον εἰς αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ μέγα συνθεῖν ποιῆσαν τὸ μικρὸν τῆς ὕλης, πεποίηκεν αὐτὸ τῇ παρατάσει οὐ πληρούμενον δοκεῖν εἶναι μέγα. Τὸ γὰρ ψευδῶς μέγα τοῦτό ἐστιν, ὅταν τῷ μὴ ἔχειν τὸ μέγα εἶναι ἐκτεινόμενον πρὸς ἐκεῖνο παραταθῇ τῇ ἐκτάσει. Ποιούντων γὰρ πάντων ὄντων εἰς τὰ ἄλλα ἢ τὸ ἄλλο τὴν αὐτῶν ἐνόπτρισιν ἕκαστόν τε τῶν ποιούντων ὡς αὐτὸ ἦν μέγα, τό τε πᾶν ἦν ἐκείνως μέγα. Συνήει οὖν τὸ ἕκαστου λόγου μετὰ τό τι μέγα, οἷον ἵππου καὶ ὄτουον ἄλλου, καὶ τὸ μέγα αὐτό: καὶ ἐγίγνετο πᾶσα μὲν μέγα πρὸς αὐτόμεγα ἐλλαμπομένη, καὶ ἕκαστη δὲ μοῖρα μέγα τι: καὶ ὁμοῦ πάντα ἐφαίνετο ἐκ παντὸς τοῦ εἶδους, οὗ τὸ μέγα, καὶ ἐξ ἕκαστου: καὶ οἷον παρετέτατο καὶ πρὸς πᾶν καὶ πάντα, καὶ ἐν εἶδει τοῦτο ἀναγκασθεῖσα εἶναι καὶ ἐν ὄγκῳ, ὅσον ἢ δύναμις πεποίηκε τὸ μηδὲν ὄν αὐτὸ πάντα εἶναι: οἷον

αὐτῷ τῷ φαίνεσθαι καὶ τὸ χρῶμα τὸ ἐξ οὗ χρώματος καὶ ἢ ποιότης ἢ ἐνταῦθα ἢ ἐξ οὗ ποιότητος ἔσχε τὴν ὁμω-
νυμίαν τὴν ἀπ' ἐκείνων, καὶ τὸ μέγεθος ἐξ οὗ μεγέ-
θους ἢ ὁμωνύμου μεταξὺ θεωρουμένων ἐκείνων καὶ αὐτῆς
τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους αὐτοῦ. Καὶ φαίνεται μὲν, ὅτι
ἐκεῖθεν, ψεύδεται δέ, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ἐν ᾧ φαίνεται. Μεγε-
θύνεται δὲ ἕκαστα ἐλκόμενα τῇ δυνάμει τῶν ἐνορωμένων
καὶ χώραν ἑαυτοῖς ποιούντων, ἔλκεται δὲ ἐπὶ πάντα οὐ βίᾳ
τῷ ὕλῃ τὸ πᾶν εἶναι. Ἐλκει δὲ ἕκαστον κατὰ τὴν αὐτοῦ
δύναμιν ἣν ἔχει· ἔχει δὲ ἐκεῖθεν. Καὶ τὸ μὲν ποιῶν μέγα
τὴν ὕλην, ὡς δοκεῖ, ἀπὸ τῆς ἐμφαντάσεως τοῦ μέγα καὶ τοῦ-
τό ἐστι τὸ ἐμφαντασθέν, τὸ ἐνταῦθα μέγα· ἢ δὲ ὕλη, ἐφ'
ἧς ἀναγκάζεται συνθεῖν, ὁμοῦ πᾶσα καὶ πανταχοῦ παρέχει
ἑαυτήν· ὕλη γὰρ ἔστι καὶ τούτου καὶ οὐ τουτί· ὃ δὲ μὴ
ἐστὶ τι παρ' αὐτοῦ, δύναται γενέσθαι καὶ τὸ ἐναντίον δι' ἄλλο
καὶ γενόμενον τὸ ἐναντίον οὐδὲ ἐκεῖνό ἐστιν· ἔστι γὰρ ἄν.
(3, 6, 18) Ὁ τοίνυν νόησιν μεγάλου ἔχων, εἰ αὐτοῦ ἢ νόησις
δύναμιν ἔχει μὴ μόνον ἐν αὐτῇ εἶναι, ἀλλὰ καὶ οἶον πρὸς
τὸ ἔξω ὑπὸ δυνάμεως φέροιτο, λάβοι ἄν φύσιν οὐκ οὐ-
σαν ἐν τῷ νοῦντι, οὐδέ τι ἔχουσαν εἶδος οὐδέ τι ἴχνος
τοῦ μεγάλου, ἀλλ' οὐδὲ οὐδενός του ἄλλου. Τί ἄν
ποιήσειε ταύτη τῇ δυνάμει; Οὐχ ἵππον, οὐ βοῦν· ταῦτα
γὰρ ἄλλοι ποιήσουσιν. Ἡ, ἐπειδὴ παρὰ μεγάλου πατρὸς
ἔρχεται, οὐ δύναται τὸ ἄλλο χωρῆσαι μέγα, τοῦτο δ'
ἔξει ἐμφανταζόμενον. Τῷ δὴ μὴ οὕτως εὐτυχῆσαντι τοῦ
μεγάλου ὡς αὐτὸ μέγα εἶναι ἐν τοῖς αὐτοῦ καθ' ὅσον οἶόν
τε μεγάλῳ φαίνεσθαι λοιπόν ἐστι. Τοῦτο δ' ἐστὶ μὴ
ἐλλείπειν καὶ τὸ μὴ ἐπὶ πολλὰ πολλαχοῦ καὶ ἐν αὐτῷ
τὰ συγγενῇ ἔχειν μέρη καὶ ἀπολείπεσθαι μηδενός. Οὐδὲ
γὰρ ἠνείχετο ἐν σμικρῷ ὄγκῳ [τὸ] ἴσον ἔτι τὸ τοῦ μεγάλου
εἶδωλον εἶναι μεγάλου ὄν, ἀλλ' ὅσῳ ἐφίετο τῆς ἐλπίδος
ἐκείνου, προσῆλθέ τε ὅσον οἶόν τε ἦν αὐτῷ μετὰ τοῦ
συνθέοντος αὐτῷ ἀπολειφθῆναι οὐ δυναμένου, καὶ πεποίηκε
μέγα τε ἐκεῖνο τὸ μὴ μέγα μηδ' οὕτω δόξαι καὶ τὸ ὁρώ-
μενον ἐν ὄγκῳ μέγα. Ἡ δ' ὁμῶς φυλάττει τὴν αὐτῆς φύσιν
ἀποχρωμένῃ τούτῳ τῷ μεγάλῳ οἶον ἀμφιέσματι, ὃ συνδρα-
μοῦσα αὐτῷ ὅτε θέον αὐτὴν ἦγεν ἀμπέσχετο· ὃ εἰ ὃ
ἀμφιέσας ἀφέλοιτο, μενεῖ πάλιν ἢ αὐτή, οἷα περ παρ'
αὐτῆς ἦν ἢ τοσαύτη, ὅσον ἄν τὸ παρὸν εἶδος αὐτὴν ποιῇ.
Ἡ μὲν γε ψυχὴ τὰ τῶν ὄντων εἶδη ἔχουσα εἶδος οὔσα
καὶ αὐτὴ ὁμοῦ πάντα ἔχει καὶ τοῦ εἴδους ἕκαστου ὁμοῦ
ὄντος αὐτῷ, τὰ τε τῶν αἰσθητῶν εἶδη οἷον ἀναστρέφοντα
πρὸς αὐτὴν καὶ προσιόντα ὁρώσα οὐκ ἀνέχεται μετὰ
πλήθους δέχεσθαι, ἀλλ' ἀποθέμενα τὸν ὄγκον ὁρᾷ· οὐ γὰρ
δύναται ἄλλο τι ἢ ὃ ἐστὶ γενέσθαι. Ἡ δὲ ὕλη οὐδὲν ἔχουσα
τὸ ἀντικόπτον, οὐ γὰρ ἔχει ἐνέργειαν, οὔσα δὲ σκιά, ἀνα-

μένει παθεῖν ὅτι ἂν ἐθέλη τὸ ποιῆσον. Τό τε οὖν προῖον ἐκ τοῦ ἐκεῖ λόγου ἤδη ἵχνος ἔχει τοῦ μέλλοντος γενήσεσθαι: οἷον γὰρ ἐν φαντασίᾳ εἰκονικῇ κινούμενος ὁ λόγος ἢ ἡ κίνησις ἢ ἀπὸ τούτου μερισμός ἐστιν: ἢ, εἰ ταῦτὸν εἶη ἓν, οὐδὲ ἐκινήθη, ἀλλὰ μένει: ἢ τε ὕλη πάντα ὁμοῦ ὡσπερ ἡ ψυχὴ οὐ δύναται εἰσοικίσασθαι: ἢ ἦν ἂν τι ἐκείνων: αὐτὴν τε αὖ δεῖ τὰ πάντα δέξασθαι, μὴ ἀμερῶς δὲ δέξασθαι. Δεῖ τοίνυν πᾶσι τόπον οὔσαν ἐπὶ πάντα αὐτὴν ἐλθεῖν καὶ πᾶσιν ἀπαντῆσαι καὶ πρὸς πᾶν διάστημα ἀρκέσαι, ὅτι μὴ κατείληπται διαστήματι αὐτῇ, ἀλλ ἦν ἐκακειμένη τῷ μέλλοντι. Πῶς οὖν οὐκ εἰσελθὸν ἓν τι ἐκώλυσε τὰ ἄλλα, ἃ οὐχ οἷόν τε ἦν ἐπ' ἀλλήλοις εἶναι; Ἡ οὐκ ἦν οὐδὲν πρῶτον: εἰ δ' ἄρα, τὸ τοῦ παντὸς εἶδος: ὥστε πάντα μὲν ἅμα, ἐν μέρει δὲ ἕκαστον: ζῷου γὰρ ὕλη μερισθεῖσα σὺν τῷ τοῦ ζῷου μερισμῷ: εἰ δὲ μή, οὐκ ἂν ἐγένετό τι παρὰ τὸν λόγον.

(3, 6, 19) Τὰ μὲν δὴ εἰσελθόντα εἰς τὴν ὕλην ὡσπερ <μητέρα> ἀδικεῖ οὐδὲν οὐδ' αὖ ὠφελεῖ. Οὐδέ γε αἱ πληγαὶ αἱ τούτων πρὸς αὐτὴν, πρὸς ἀλλήλα δέ, ὅτι αἱ δυνάμεις πρὸς τὰ ἐναντία, οὐ πρὸς τὰ ὑποκείμενα, εἰ μή τις συνειλημμένα θεωρεῖ τοῖς ἐπεισιούσι: θερμὸν γὰρ ἔπαυσε τὸ ψυχρὸν καὶ μέλαν τὸ λευκὸν ἢ συγκραθέντα ἄλλην ποιότητα ἐξ αὐτῶν ἐποίησε. Τὰ παθόντα οὖν τὰ κρατηθέντα, τὸ δὲ παθεῖν αὐτοῖς τὸ μὴ εἶναι ὅπερ ἦσαν. Καὶ ἐν τοῖς ἐμψύχοις δὲ αἱ μὲν πείσεις περὶ τὰ σώματα κατὰ τὰς ποιότητας καὶ τὰς δυνάμεις τὰς ἐνυπαρχούσας τῆς ἀλλοιώσεως γινομένης, λυομένων δὲ τῶν συστάσεων ἢ συνιουσῶν ἢ μετατιθεμένων παρὰ τὴν κατὰ φύσιν σύστασιν τὰ μὲν πάθη ἐν τοῖς σώμασι, ταῖς δὲ ψυχαῖς αἱ γνώσεις συνημμέναις τῶν σφοδροτέρων: εἰ δὲ μή, οὐ γινώσκουσιν. Ἡ δὲ ὕλη μένει: οὐδὲν γὰρ ἀπελθόντος μὲν πέπονθε τοῦ ψυχροῦ, τοῦ δὲ θερμοῦ ἐπελθόντος: οὐ γὰρ ἦν οὔτε φίλον αὐτῇ οὔτε ἀλλότριον ὁποτερονοῦν. Ὡστε οἰκειότερον αὐτῇ ἢ <ὑποδοχή> καὶ <τιθήνη>: ἢ δὲ <μήτηρ> οἷον εἴρηται: οὐδὲν γὰρ αὕτη γεννᾷ. Ἄλλ' εἰκόλασι μητέρα αὐτὴν λέγειν ὅσοι καὶ τὴν μητέρα τάξιν ὕλης πρὸς τὰ γεννώμενα ἀξιοῦσιν ἔχειν, ὡς ὑποδεχομένης μόνον, οὐδὲν δὲ εἰς τὰ γεννώμενα διδούσης: ἐπεὶ καὶ ὅσον σῶμα τοῦ γινομένου ἐκ τῆς τροφῆς. Εἰ δὲ δίδωσιν ἢ μήτηρ τι τῷ γεννωμένῳ, οὐ καθ' ὅσον ὕλη, ἀλλ' ὅτι καὶ εἶδος: μόνον γὰρ τὸ εἶδος γόνιμον, ἢ δ' ἑτέρα φύσις ἄγονος. Ὅθεν, οἶμαι, καὶ οἱ πάλαι σοφοὶ μυστικῶς καὶ ἐν τελεταῖς αἰνιττόμενοι Ἑρμῆν μὲν ποιῶσι τὸν ἀρχαῖον τὸ τῆς γενέσεως ὄργανον αἰεὶ ἔχοντα πρὸς ἐργασίαν τὸν γεννῶντα τὰ ἐν αἰσθήσει δηλοῦντες εἶναι τὸν νοητὸν λόγον, τὸ δὲ ἄγονον τῆς ὕλης μενούσης τὸ αὐτὸ αἰεὶ διὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἀγόνων δηλοῦντες. Μητέρα γὰρ

πάντων ποιήσαντες, ἦν δὴ οὕτως ἐπιφημίζουσι τὴν κατὰ τὸ ὑποκείμενον ἀρχὴν λαβόντες καὶ ὄνομα τοῦτο θέμενοι, ἵνα δηλοῖεν ὃ βούλονται, τὸ πρὸς τὴν μητέρα οὐχ ὅμοιον πάντη ἐνδείκνυσθαι θέλοντες, τοῖς ὅστις ὁ τρόπος βουλομένοις ἀκριβέστερον λαβεῖν καὶ μὴ ἐπιπολῆς ζητοῦσι πόρρωθεν μὲν, ὅμως δὲ ὡς ἐδύναντο, ἐνεδείξαντο ὡς ἀγονός τε καὶ οὐδὲ πάντη θῆλυς, ἀλλὰ τοσοῦτον μὲν θῆλυς, ὅσον ὑποδέξασθαι, ὅσον δὲ γεννᾶν οὐκέτι, τῷ τὸ πρὸς αὐτὴν κεχωρηκὸς πρὸς αὐτὴν μῆτε θῆλυ εἶναι, μῆτε γεννᾶν δύνασθαι, ἀποτετμημένον δὲ πάσης τῆς τοῦ γεννᾶν δυνάμεως, ἢ μόνῳ ὑπάρχει τῷ μένοντι ἄρρени.

(3, 7, 1) Τὸν αἰῶνα καὶ τὸν χρόνον ἕτερον λέγοντες ἑκάτερον εἶναι καὶ τὸν μὲν περὶ τὴν αἰδίου εἶναι φύσιν, τὸν δὲ χρόνον περὶ τὸ γινόμενον καὶ τόδε τὸ πᾶν, αὐτόθεν μὲν καὶ ὡς περ ταῖς τῆς ἐννοίας ἀθροωτέραις ἐπιβολαῖς ἐναργές τι παρ αὐτοῖς περὶ αὐτῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν πάθος νομίζομεν λέγοντές τε αἰεὶ καὶ παρ ἅπαντα ὀνομαζόντες. Πειρώμενοι μὴν εἰς ἐπίστασιν αὐτῶν ἵέναι καὶ οἶον ἐγγυὲς προσελθεῖν πάλιν αὐτῶν γνώμῃς ἀποροῦντες ταῖς τῶν παλαιῶν ἀποφάσεις περὶ αὐτῶν ἄλλος ἄλλας, τάχα δὲ καὶ ἄλλως ταῖς αὐταῖς λαβόντες ἐπὶ τούτων ἀναπαυσάμενοι καὶ αὐτάρκες νομίσαντες, εἰ ἔχοιμεν ἐρωτηθέντες τὸ δοκοῦν ἐκείνοις λέγειν, ἀγαπήσαντες ἀπαλλαττόμεθα τοῦ ζητεῖν ἔτι περὶ αὐτῶν. Εὐρηκέναι μὲν οὖν τινὰς τῶν ἀρχαίων καὶ μακαρίων φιλοσόφων τὸ ἀληθὲς δεῖ νομίζειν: τίνες δ' οἱ τυχόντες μάλιστα, καὶ πῶς ἂν καὶ ἡμῖν σύνεσις περὶ τούτων γένοιτο, ἐπισκέψασθαι προσήκει. Καὶ πρότερον περὶ τοῦ αἰῶνος ζητεῖν, τί ποτε νομίζουσι εἶναι αὐτὸν οἱ ἕτερον τοῦ χρόνου τιθέντες εἶναι: γνωσθέντος γὰρ τοῦ κατὰ τὸ παράδειγμα ἐστῶτος καὶ τὸ τῆς εἰκόνης αὐτοῦ, ὃν δὴ χρόνον λέγουσιν εἶναι, τάχα ἂν σαφὲς γένοιτο. Εἰ δέ τις πρὸ τοῦ τὸν αἰῶνα θεάσασθαι τὸν χρόνον ὅς ἐστι φαντασθεῖν, γένοιτ' ἂν καὶ τούτῳ ἐντεῦθεν ἐκεῖ κατὰ ἀνάμνησιν ἐλθόντι ᾧ ἄρα ὡμοίωτο ὁ χρόνος θεάσασθαι, εἴπερ ὁμοιότητα οὗτος πρὸς ἐκεῖνον ἔχει.

(3, 7, 2) Τίνα οὖν ποτε χρὴ φάναι τὸν αἰῶνα εἶναι; Ἄρα γε τὴν νοητὴν αὐτὴν οὐσίαν, ὡς περ ἂν εἴ τις λέγοι τὸν χρόνον τὸν σύμπαντα οὐρανὸν καὶ κόσμον εἶναι; Καὶ γὰρ αὐτὴ καὶ ταύτην τὴν δόξαν ἔσχον τινές, φασι, περὶ τοῦ χρόνου. Ἐπεὶ γὰρ σεμνότατόν τι τὸν αἰῶνα εἶναι φανταζόμεθα καὶ νοοῦμεν, σεμνότατον δὲ τὸ τῆς νοητῆς φύσεως, καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὃ τι σεμνότερον ὁποτεροῦν - τοῦ δ' ἐπέκεινα οὐδὲ τοῦτο κατηγορητέον - εἰς ταῦτόν ἂν τις οὕτω συνάγοι. Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ τε κόσμος ὁ νοητὸς ὁ τε αἰὼν περιεκτικὰ ἄμφω καὶ τῶν αὐτῶν. Ἄλλ' ὅταν τὰ ἕτερα ἐν θατέρῳ λέγωμεν - ἐν τῷ αἰῶνι - κείσθαι, καὶ ὅταν τὸ αἰώνιον

κατηγορῶμεν αὐτῶν - ἢ μὲν γάρ, φησι, τοῦ παραδείγματος φύσις ἐτύγχανεν οὔσα αἰώνιος, - ἄλλο τὸν αἰῶνα πάλιν αὐτὴ λέγομεν, εἶναι μέντοι περὶ ἐκείνην ἢ ἐν ἐκείνῃ ἢ παρῆναι ἐκείνην φαμέν. Τὸ δὲ σεμνὸν ἑκάτερον εἶναι ταυτότητα οὐ δηλοῖ: ἴσως γὰρ ἂν καὶ τῷ ἑτέρῳ αὐτῶν παρὰ τοῦ ἑτέρου τὸ σεμνὸν γίνοιτο. Ἡ τε περιοχὴ τῷ μὲν ὡς μερῶν ἔσται, τῷ δὲ αἰῶνι ὁμοῦ τὸ ὅλον οὐχ ὡς μέρος, ἀλλ' ὅτι πάντα τὰ τοιαῦτα οἷα αἰώνια κατ' αὐτόν.

Ἄλλ' ἄρα κατὰ τὴν στάσιν φατέον τὴν ἐκεῖ τὸν αἰῶνα εἶναι, ὡσπερ ἐνταῦθα τὸν χρόνον κατὰ τὴν κίνησιν φασιν;

Ἄλλ' εἰκότως ἂν τις τὸν αἰῶνα ζητήσῃε πότερα ταῦτον τῇ στάσει λέγοντες ἢ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ τῇ στάσει τῇ περὶ τὴν οὐσίαν. Εἰ μὲν γὰρ τῇ στάσει ταῦτόν, πρῶτον μὲν οὐκ ἐροῦμεν αἰώνιον τὴν στάσιν, ὡσπερ οὐδὲ τὸν αἰῶνα αἰώνιον: τὸ γὰρ αἰώνιον τὸ μετέχον αἰῶνος. Ἐπειτα ἢ κίνησις πῶς αἰώνιον; Οὕτω γὰρ ἂν καὶ στάσιμον εἴη. Εἴτα πῶς ἔχει ἢ τῆς στάσεως ἔννοια ἐν αὐτῇ τὸ αἰεῖ; Λέγω δὲ οὐ τὸ ἐν χρόνῳ, ἀλλὰ οἶον νοοῦμεν, ὅταν τὸ ἀίδιον λέγωμεν. Εἰ δὲ τῇ τῆς οὐσίας στάσει, ἔξω πάλιν αὐτὰ ἄλλα γένη τοῦ αἰῶνος ποιήσομεν. Εἴτα τὸν αἰῶνα οὐ μόνον ἐν στάσει δεῖ νοεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐνί: εἴτα καὶ ἀδιάστατον, ἵνα μὴ ταῦτόν ᾗ χρόνῳ: ἢ δὲ στάσις οὔτε τὴν τοῦ ἐν οὔτε τὴν τοῦ ἀδιαστάτου ἔχει ἔννοιαν ἐν αὐτῇ, ἢ στάσις. Εἴτα τοῦ μὲν αἰῶνος κατηγοροῦμεν τὸ <μένειν ἐν ἐνί>: μετέχοι ἂν οὖν στάσεως, ἀλλ' οὐκ αὐτοστάσις εἴη.

(3, 7, 3) Τί ἂν οὖν εἴη τοῦτο, καθ' ὃ τὸν κόσμον πάντα τὸν ἐκεῖ αἰώνιον λέγομεν καὶ ἀίδιον εἶναι, καὶ τί ἢ αἰδιότης, εἴτε ταῦτόν καὶ ἢ αὐτὴ τῷ αἰῶνι, εἴτε κατ' αὐτὴν ὁ αἰών;

Ἄρα γε καθ' ἓν τι δεῖ, ἀλλὰ ἐκ πολλῶν συνηθροισμένην τινὰ νόησιν, ἢ καὶ φύσιν εἴτ' ἐπακολουθοῦσαν τοῖς ἐκεῖ εἴτε συνοῦσαν εἴτ' ἐνορωμένην, πάντα δὲ ταῦτα ἐκείνην μίαν μὲν οὔσαν, πολλὰ δὲ δυναμένην καὶ πολλὰ οὔσαν; Καὶ ὅ γε τὴν πολλὴν δύναμιν εἰσαθρήσας κατὰ μὲν τοδὶ τὸ οἶον ὑποκείμενον λέγει <οὐσίαν>, εἴτα <κίνησιν> τοῦτο, καθ' ὃ ζῶν ὄρα, εἴτα <στάσιν> τὸ πάντη ὡσαύτως, <θάτερον> δὲ καὶ <ταῦτόν>, ἢ ταῦτα ὁμοῦ ἐν. Οὕτω δὴ καὶ συνθεῖς πάλιν αὐτὸ εἰς ἐν ὁμοῦ [ὥστε] εἶναι ζῶν μόνην, ἐν τούτοις τὴν ἑτερότητα συστειλάς καὶ τῆς ἐνεργείας τὸ ἄπαιστον καὶ τὸ ταῦτόν καὶ οὐδέποτε ἄλλο καὶ οὐκ ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο νόησιν ἢ ζῶν, ἀλλὰ τὸ ὡσαύτως καὶ αἰεὶ ἀδιαστάτως, ταῦτα πάντα ἰδὼν αἰῶνα εἶδεν ἰδὼν ζῶν μένουσαν ἐν τῷ αὐτῷ αἰεὶ παρὸν τὸ πᾶν ἔχουσαν, ἀλλ' οὐ νῦν μὲν τότε, αὐθις δ' ἕτερον, ἀλλ' ἅμα τὰ πάντα, καὶ οὐ νῦν μὲν ἕτερα, αὐθις δ' ἕτερα, ἀλλὰ τέλος ἀμερές, οἶον ἐν σημείῳ ὁμοῦ πάντων ὄντων καὶ οὔποτε εἰς ῥύσιν προιόντων, ἀλλὰ μένοντος ἐν τῷ αὐτῷ ἐν αὐτῷ καὶ οὐ μὴ μεταβάλλοντος, ὄντος δ' ἐν τῷ

παρόντι αεί, ὅτι οὐδὲν αὐτοῦ παρῆλθεν οὐδ' αὖ γενήσεται, ἀλλὰ τοῦτο ὅπερ ἔστι, τοῦτο καὶ ὄντος: ὥστε εἶναι τὸν αἰῶνα οὐ τὸ ὑποκείμενον, ἀλλὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὑποκειμένου ὡς ἐκλάμπον κατὰ τὴν [τοῦ] ἣν ἐπαγγέλλεται περὶ τοῦ μὴ μέλλοντος, ἀλλὰ ἤδη ὄντος, ταυτότητα, ὡς ἄρα οὕτως καὶ οὐκ ἄλλως. Τί γὰρ ἂν καὶ ὕστερον αὐτῷ γένοιτο, ὃ μὴ νῦν ἔστι; Μηδ' αὖ ὕστερον ἔσομένου, ὃ μὴ ἔστιν ἤδη. Οὔτε γὰρ ἔστιν, ἂφ' οὗ εἰς τὸ νῦν ἤξει: ἐκεῖνο γὰρ ἦν οὐκ ἄλλο, ἀλλὰ τοῦτο: οὔτε μέλλοντος ἔσεσθαι, ὃ μὴ νῦν ἔχει. Ἐξ ἀνάγκης οὔτε τὸ ἦν ἔξει περὶ αὐτό: τί γὰρ ἔστιν, ὃ ἦν αὐτῷ καὶ παρελήλυθεν; Οὔτε τὸ ἔσται: τί γὰρ ἔσται αὐτῷ; Λείπεται δὴ ἐν τῷ εἶναι τοῦτο ὅπερ ἔστιν εἶναι. Ὁ οὖν μήτε ἦν, μήτε ἔσται, ἀλλ' ἔστι μόνον, τοῦτο ἔστως ἔχον τὸ εἶναι τῷ μὴ μεταβάλλειν εἰς τὸ ἔσται μηδ' αὖ μεταβεβληκέναι ἔστιν ὁ αἰών. Γίνεται τοίνυν ἢ περὶ τὸ ὄν ἐν τῷ εἶναι ζωὴ ὁμοῦ πᾶσα καὶ πλήρης ἀδιάστατος πανταχῆ τοῦτο, ὃ δὴ ζητοῦμεν, αἰών.

(3, 7, 4) Οὐκ ἔξωθεν δὲ δεῖ συμβεβηκέναι νομίζειν τοῦτον ἐκείνη τῇ φύσει, ἀλλ' ἐκείνη καὶ ἐξ ἐκείνης καὶ σὺν ἐκείνη. Ἐνοραται γὰρ ἐνὼν παρ' αὐτῆς, ὅτι καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὅσα λέγομεν ἐκεῖ εἶναι ἐνυπάρχοντα ὁρῶντες λέγομεν ἐκ τῆς οὐσίας ἅπαντα καὶ σὺν τῇ οὐσίᾳ. Τὰ γὰρ πρώτως ὄντα συνόντα δεῖ τοῖς πρώτοις καὶ ἐν τοῖς πρώτοις εἶναι: ἐπεὶ καὶ τὸ καλὸν ἐν αὐτοῖς καὶ ἐξ αὐτῶν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐν αὐτοῖς. Καὶ τὰ μὲν ὡσπερ ἐν μέρει τοῦ παντὸς ὄντος, τὰ δ' ἐν παντί, ὡσπερ καὶ τὸ ἀληθῶς τοῦτο πᾶν οὐκ ἐκ τῶν μερῶν ἠθροισμένον, ἀλλὰ τὰ μέρη γεννήσαν αὐτό, ἵνα καὶ ταύτη ὡς ἀληθῶς πᾶν ἦ. Καὶ ἡ ἀλήθεια δὲ οὐ συμφωνία πρὸς ἄλλο ἐκεῖ, ἀλλ' αὐτοῦ ἑκάστου οὔπερ ἀλήθεια. Δεῖ δὴ τὸ πᾶν τοῦτο τὸ ἀληθινόν, εἴπερ ἔσται πᾶν ὄντως, μὴ μόνον εἶναι πᾶν ἢ ἔστι τὰ πάντα, ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶν ἔχειν οὕτως ὡς μηδενὶ ἐλλείπειν. Εἰ τοῦτο, οὐδ' ἔσται τι αὐτῷ: εἰ γὰρ ἔσται, ἐλλείπον ἦν τούτῳ: οὐκ ἄρα ἦν πᾶν. Παρὰ φύσιν δὲ τί ἂν αὐτῷ γένοιτο; Πάσχει γὰρ οὐδέν. Εἰ οὖν μηδὲν αὐτῷ γένοιτο, οὐδὲ μέλλει οὐδὲ ἔσται οὐδ' ἐγένετο. Τοῖς μὲν οὖν γενητοῖς, εἰ ἀφέλοις τὸ ἔσται, ἅτε ἐπικτωμένοις αἰεὶ εὐθὺς ὑπάρχει μὴ εἶναι: τοῖς δὲ μὴ τοιοῦτοις, εἰ προσθείης τὸ ἔσται, ὑπάρχει τὸ ἔρρειν ἐκ τῆς τοῦ εἶναι ἔδρας: δῆλον γὰρ ὅτι ἦν αὐτοῖς τὸ εἶναι οὐ σύμφυτον, εἰ γίγνοιτο ἐν τῷ μέλλειν καὶ γενέσθαι καὶ ἔσεσθαι εἰς ὕστερον. Κινδυνεύει γὰρ τοῖς μὲν γενητοῖς ἡ οὐσία εἶναι τὸ ἐκ τοῦ ἐξ ἀρχῆς εἶναι τῆς γενέσεως, μέχρι περ' ἂν εἰς ἔσχατον ἦκη τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ μηκέτ' ἐστί: τοῦτο δὴ τὸ ἔστιν εἶναι, καί, εἰ τις τοῦτο παρέλοιτο, ἡλαττώσθαι ὁ βίος: ὥστε καὶ τὸ εἶναι. Καὶ τῷ παντί δεῖ, εἰς ὅπερ οὕτως ἔσται. Διὸ καὶ σπεύδει πρὸς τὸ μέλλον εἶναι

καὶ στῆναι οὐ θέλει ἔλκον τὸ εἶναι αὐτῷ ἐν τῷ τι ἄλλο καὶ ἄλλο ποιεῖν καὶ κινεῖσθαι κύκλῳ ἐφέσει τινὶ οὐσίας: ὥστε εἶναι ἡμῖν εὐρημένον καὶ τὸ αἴτιον τῆς κινήσεως τῆς οὕτω σπευδούσης ἐπὶ τὸ αἰεὶ εἶναι τῷ μέλλοντι. Τοῖς δὲ πρώτοις καὶ μακαρίοις οὐδὲ ἔφεσις ἐστὶ τοῦ μέλλοντος: ἤδη γὰρ εἰσι τὸ ὅλον, καὶ ὅπερ αὐτοῖς ὄιον ὀφείλεται ζῆν ἔχουσι πάν: ὥστε οὐδὲν ζητοῦσι, διότι τὸ μέλλον αὐτοῖς οὐδὲν ἐστὶν οὐδ' ἄρα ἐκεῖνο, ἐν ᾧ τὸ μέλλον. Ἡ οὖν τοῦ ὄντος παντελῆς οὐσία καὶ ὅλη, οὐχ ἢ ἐν τοῖς μέρεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἢ ἐν τῷ μηδ' ἂν ἔτι ἐλλείπειν καὶ [τὸ] μηδὲν ἂν μὴ ὄν αὐτῇ προσγενέσθαι - οὐ γὰρ μόνον τὰ ὄντα πάντα δεῖ παρεῖναι τῷ παντὶ καὶ ὅλῳ, ἀλλὰ καὶ μηδὲν τοῦ ποτε μὴ ὄντος - αὕτη ἢ διάθεσις αὐτοῦ καὶ φύσις εἴη ἂν αἰῶν: αἰῶν γὰρ ἀπὸ τοῦ αἰεὶ ὄντος.

(3, 7, 5) Τοῦτο δέ, ὅταν τινὶ προσβαλὼν τῇ ψυχῇ ἔχω λέγειν περὶ αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ ὄραν αὐτὸ τοιοῦτον ὄιον μηδὲν περὶ αὐτὸ ὅλως γεγονέναι - εἰ γὰρ τοῦτο, οὐκ αἰεὶ ὄν, ἢ οὐκ αἰεὶ τι ὅλον ὄν - ἄρ' οὖν ἤδη αἰδίου, εἰ μὴ καὶ ἐνυπάρχου αὐτῷ τοιαύτη φύσις, ὡς πίστιν ἔχειν περὶ αὐτοῦ, ὡς οὕτω καὶ μὴ ἄλλως ἔτι, ὡς, εἰ πάλιν προσβάλῃς, εὐρεῖν τοιοῦτον; Τί οὖν, εἰ μὴδὲ ἀφίστατό τις αὐτοῦ τῆς θέας, ἀλλὰ συνὼν εἴη τῆς φύσεως ἀγασθεὶς καὶ δυνατὸς τοῦτο πράττειν ἀτρυτῶ φύσει; Ἡ δραμῶν καὶ αὐτὸς εἰς αἰῶνα ἔσται καὶ οὐκ ἀποκλίνων οὐδαμῇ, ἴν' ἢ ὁμοῖος καὶ αἰῶνιος, τῷ ἐν αὐτῷ αἰωνίῳ τὸν αἰῶνα καὶ τὸ αἰώνιον θεώμενος. Εἰ οὖν τὸ οὕτως ἔχον αἰώνιον καὶ αἰεὶ ὄν, τὸ μὴ ἀποκλίνον εἰς ἑτέραν φύσιν κατὰ μηδὲν, ζῶν ἔχον, ἢν ἔχει πᾶσαν ἤδη, οὐ προσλαβὸν οὐδὲ προσλαμβάνον ἢ προσληψόμενον, εἴη ἂν αἰδίου μὲν τὸ οὕτως ἔχον, αἰδιότης δὲ ἢ τοιαύτη κατάστασις τοῦ ὑποκειμένου ἐξ αὐτοῦ οὔσα καὶ ἐν αὐτῷ, αἰῶν δὲ τὸ ὑποκείμενον μετὰ τῆς τοιαύτης καταστάσεως ἐμφαινομένης. Ὅθεν σεμνὸν ὁ αἰῶν, καὶ ταῦτόν τῷ θεῷ ἢ ἔννοια λέγει: λέγει δὲ τούτῳ τῷ θεῷ. Καὶ καλῶς ἂν λέγοιτο ὁ αἰῶν θεὸς ἐμφαινῶν καὶ προφαίνῶν ἑαυτὸν οἷός ἐστι, τὸ εἶναι ὡς ἀτρεμὲς καὶ ταῦτόν καὶ οὕτως καὶ τὸ βεβαίως ἐν ζωῇ. Εἰ δ' ἐκ πολλῶν λέγομεν αὐτόν, οὐ δεῖ θαυμάζειν: πολλὰ γὰρ ἕκαστον τῶν ἐκεῖ διὰ δύνάμιν ἄπειρον: ἐπεὶ καὶ τὸ ἄπειρον τὸ μὴ ἂν ἐπιλείπειν, καὶ τοῦτο κυρίως, ὅτι μηδὲν αὐτοῦ ἀναλίσκει. Καὶ εἰ τις οὕτω τὸν αἰῶνα λέγοι ζῶν ἄπειρον ἤδη τῷ πᾶσαν εἶναι καὶ μηδὲν ἀναλίσκειν αὐτῆς τῷ μὴ παρεληλυθέναι μὴδ' αὖ μέλλειν - ἤδη γὰρ οὐκ ἂν εἴη πᾶσα - ἐγγυὲς ἂν εἴη τοῦ ὀρίζεσθαι. [Τὸ γὰρ ἐξῆς τῷ πᾶσαν εἶναι καὶ μηδὲν ἀναλίσκειν ἐξήγησις ἂν εἴη τοῦ ἄπειρον ἤδη εἶναι.]

(3, 7, 6) Ἐπειδὴ δὲ ἢ τοιαύτη φύσις οὕτω παγκάλῃ καὶ αἰδίου περὶ τὸ ἐν καὶ ἀπ' ἐκεῖνου καὶ πρὸς ἐκεῖνο, οὐδὲν ἐκβαί-

νοῦσα ἀπ αὐτοῦ, μένουσα δὲ ἀεὶ περὶ ἐκεῖνο καὶ ἐν ἐκείνῳ καὶ ζῶσα κατ ἐκεῖνο, εἰρηταί τε, ὡς ἐγὼ οἶμαι, τοῦτο τῷ Πλάτωνι καλῶς καὶ βαθεῖα τῇ γνώμῃ καὶ οὐκ ἄλλως, τοῦτο δὴ τὸ <μένοντος αἰῶνος ἐν ἐνί>, ἵνα μὴ μόνον ἦ αὐτὸς αὐτὸν εἰς ἐν πρὸς ἑαυτὸν ἄγων, ἀλλ ἦ περὶ τὸ ἐν τοῦ ὄντος ζῶη ὡσαύτως, τοῦτο δὲ δὴ ζητοῦμεν: [καὶ τὸ οὔτω μένον αἰῶν εἶναι.] Τὸ γὰρ τοῦτο καὶ οὔτω μένον καὶ αὐτὸ τὸ μένον ὅ ἐστιν ἐνέργεια ζῶης μενούσης παρ αὐτῆς πρὸς ἐκεῖνο καὶ ἐν ἐκείνῳ καὶ οὔτε τὸ εἶναι οὔτε τὸ ζῆν ψευδομένη ἔχει ἂν τὸ αἰῶν εἶναι. Τὸ γὰρ ἀληθῶς εἶναί ἐστι τὸ οὐδέποτε μὴ εἶναι οὐδ ἄλλως εἶναι: τοῦτο δὲ ὡσαύτως εἶναι: τοῦτο δὲ ἀδιαφόρως εἶναι. Οὐκ ἔχει οὖν ὁτιοῦν [τὸ] ἄλλο καὶ ἄλλο, οὐδ ἄρα διαστήσεις, οὐδ ἐξελίξεις, οὐδὲ προαξίεις, οὐδὲ παρατενεῖς, οὐδ ἄρα οὐδὲ πρότερον αὐτοῦ οὐδέ τι ὕστερον λαβεῖν ἔχεις. Εἰ οὖν μήτε πρότερον μήτε ὕστερον περὶ αὐτό, τὸ δὲ ἐστὶν ἀληθέστατον τῶν περὶ αὐτὸ καὶ αὐτό, καὶ οὔτω δέ, ὅτι ἐστὶν ὡς οὐσία ἢ τῷ ζῆν, πάλιν αὖ ἡκεῖ ἡμῖν τοῦτο, ὃ δὴ λέγομεν, ὁ αἰῶν. Ὅταν δὲ τὸ ἀεὶ λέγωμεν καὶ τὸ οὐ ποτὲ μὲν ὄν, ποτὲ δὲ μὴ ὄν, ἡμῶν, ἕνεκα [τῆς σαφηνείας] δεῖ νομίζεσθαι λέγεσθαι: ἐπεὶ τό γε ἀεὶ τάχ ἂν οὐ κυρίως λέγοιτο, ἀλλὰ ληφθὲν εἰς δῆλωσιν τοῦ ἀφθάρτου πλανῶ ἂν τὴν ψυχὴν εἰς ἕκτασιν τοῦ πλείονος καὶ ἔτι ὡς μὴ ἐπιλείποντός ποτε. Τὸ δὲ ἴσως βέλτιον ἦν μόνον τὸ ὦν λέγειν. Ἀλλὰ ὡσπερ τὸ ὄν ἀρκοῦν ὄνομα τῇ οὐσίᾳ, ἐπειδὴ καὶ τὴν γένεσιν οὐσίαν ἐνόμιζον, ἐδεήθησαν πρὸς τὸ μαθεῖν καὶ προσθήκης τοῦ ἀεὶ. Οὐ γὰρ ἄλλο μὲν ἐστὶν ὄν, ἄλλο δὲ τὸ ἀεὶ ὄν, ὡσπερ οὐδ ἄλλο μὲν φιλόσοφος, ἄλλο δὲ ὁ ἀληθινός: ἀλλ ὅτι τὸ ὑποδυόμενον ἦν φιλοσοφίαν, ἢ προσθήκη τοῦ ἀληθινοῦ ἐγένετο. Οὔτω καὶ τῷ ὄντι τὸ ἀεὶ καὶ τῷ ὦν τὸ ἀεὶ, ὥστε λέγεσθαι ἀεὶ ὦν: διὸ ληπτέον τὸ ἀεὶ οἷον ἀληθῶς ὦν λέγεσθαι καὶ συναιρετέον τὸ ἀεὶ εἰς ἀδιάστατον δύναμιν τὴν οὐδὲν δεομένην οὐδενὸς μεθ ὃ ἤδη ἔχει: ἔχει δὲ τὸ πᾶν.

Πᾶν οὖν καὶ ὄν καὶ κατὰ πᾶν οὐκ ἐνδεὲς καὶ οὐ ταύτη μὲν πλήρες, ἄλλη δὲ ἐλλείπον ἢ τοιαύτη φύσις. Τὸ γὰρ ἐν χρόνῳ, κἂν τέλειον ἦ, ὡς δοκεῖ, οἷον σῶμά τι ἱκανὸν ψυχῇ τέλειον, δεόμενον καὶ τοῦ ἔπειτα, ἐλλείπον τῷ χρόνῳ, οὗ δεῖται, ἅτε σὺν ἐκείνῳ, εἰ παρείη αὐτῷ καὶ συνθέοι, ὄν ἀτελές: ταύτη ὄν ὁμωνύμως ἂν τέλειον λέγοιτο.

Ὅταν δὲ ὑπάρχει μὴδὲ τοῦ ἔπειτα δεῖσθαι μήτε εἰς χρόνον ἄλλον μεμετρημένον μήτε τὸν ἄπειρον καὶ ἀπείρως ἐσό- μενον, ἀλλ ὅπερ δεῖ εἶναι, τοῦτο ἔχει, τοῦτό ἐστὶν οὗ ἢ ἔννοια ἐπορέγεται, ὧ τὸ εἶναι οὐκ ἐκ τοῦ τοσοῦδε, ἀλλὰ πρὸ τοῦ τοσοῦδε. Ἐπρεπε γὰρ αὐτῷ μὴδὲ τοσοῦδε ὄντι πάντη μηδενὸς ἐφάπτεσθαι τοσοῦδε, ἵνα μὴ ἢ ζῶη αὐτοῦ

μερισθεῖσα τὸ καθαρῶς ἀμερὲς αὐτοῦ ἀνέλη, ἀλλ ἦ καὶ τῇ ζῳῇ ἀμερὲς καὶ τῇ οὐσίᾳ. Τὸ δ <ἀγαθὸς ἦν> ἀναφέρει εἰς ἐννοίαν τοῦ παντὸς σημαίνων τῷ ἐπέκεινα παντὶ τὸ μὴ ἀπὸ χρόνου τινός: ὥστε μὴδὲ τὸν κόσμον ἀρχὴν τινα χρονικὴν εἰληφέναι τῆς αἰτίας τοῦ εἶναι αὐτῷ τὸ πρότερον παρεχούσης. Ἄλλ ὅμως δηλώσεως χάριν τοῦτο εἰπὼν μέμφεται ὕστερον καὶ τούτῳ τῷ ὀνόματι ὡς οὐδ αὐτοῦ ὀρθῶς πάντη λεγομένου ἐπὶ τῶν τὸν λεγόμενον καὶ νοούμενον αἰῶνα εἰληχότων.

(3, 7, 7) Ταῦτα οὖν λέγομεν ἄρα γε μαρτυροῦντες ἑτέροις καὶ ὡς περὶ ἀλλοτρίων τοὺς λόγους ποιούμεθα; Καὶ πῶς; Τίς γὰρ ἂν σύνεσις γένοιτο μὴ ἐφαπτομένοις; Πῶς δ ἂν ἐφαιψαίμεθα τοῖς ἀλλοτρίοις; Δεῖ ἄρα καὶ ἡμῖν μετεῖναι τοῦ αἰῶνος. Ἄλλα ἐν χρόνῳ οὐσι πῶς; Ἄλλα πῶς ἐν χρόνῳ καὶ πῶς ἐν αἰῶνι ἔστιν εἶναι, γνωσθεῖη ἂν εὐρεθέντος πρότερον τοῦ χρόνου. Καὶ τοίνυν καταβατέον ἡμῖν ἐξ αἰῶνος ἐπὶ τὴν ζήτησιν τοῦ χρόνου καὶ τὸν χρόνον: ἐκεῖ μὲν γὰρ ἦν ἡ πορεία πρὸς τὸ ἄνω, νῦν δὲ λέγωμεν ἤδη οὐ πάντη καταβάντες, ἀλλ οὕτως, ὡσπερ κατέβη χρόνος. Εἰ μὲν περὶ χρόνου εἰρημένον μὴδὲν ἦν τοῖς παλαιοῖς καὶ μακαρίοις ἀνδράσιν, ἐχρῆν τῷ αἰῶνι ἐξ ἀρχῆς συνείραντας τὸ ἐφεξῆς λέγειν τὰ δοκοῦντα περὶ αὐτοῦ, πειρωμένους τῇ ἐννοίᾳ αὐτοῦ ἦν κεκτῆμεθα ἐφαρμόζειν τὴν λεγομένην ὑφ ἡμῶν δόξαν: νῦν δ ἀναγκαῖον πρότερον λαβεῖν τὰ μάλιστα ἀξίως λόγου εἰρημένα σκοποῦντας, εἴ τιτι αὐτῶν συμφώνως ὁ παρ ἡμῶν ἔξει λόγος. Τριχῆ δ ἴσως διαιρετέον τοὺς λεγομένους περὶ αὐτοῦ λόγους τὴν πρώτην. Ἡ γὰρ κίνησις ἢ λεγομένη, ἢ τὸ κινούμενον λέγοι ἂν, ἢ κινήσεως τι τὸν χρόνον: τὸ γὰρ στάσιν ἢ τὸ ἐστηκὸς ἢ στάσεως τι λέγειν παντάπασι πόρρω τῆς ἐννοίας ἂν εἴη τοῦ χρόνου οὐδαμῆ τοῦ αὐτοῦ ὄντος. Τῶν δὲ κινήσιν λεγόντων οἱ μὲν πᾶσαν κίνησιν ἂν λέγοιεν, οἱ δὲ τὴν τοῦ παντός: οἱ δὲ τὸ κινούμενον λέγοντες τὴν τοῦ παντός ἂν σφαῖραν λέγοιεν: οἱ δὲ κινήσεως τι ἢ διάστημα κινήσεως, οἱ δὲ μέτρον, οἱ δ ὅλως παρακολουθοῦν αὐτῇ: καὶ ἢ πάσης ἢ τῆς τεταγμένης.

(3, 7, 8) Κίνησιν μὲν οὐχ οἶόν τε οὔτε ταῖς συμπάσας λαμβάνοντι κινήσεις καὶ οἶον μίαν ἐκ πασῶν ποιοῦντι, οὔτε τὴν τεταγμένην: ἐν χρόνῳ γὰρ ἢ κίνησις ἑκατέρω ἢ λεγομένη. Εἰ δέ τις μὴ ἐν χρόνῳ, πολὺ μᾶλλον ἂν ἀπέιη τοῦ χρόνος εἶναι, ὡς ἄλλου ὄντος τοῦ ἐν ᾧ ἢ κίνησις, ἄλλου τῆς κινήσεως αὐτῆς οὔσης. Καὶ ἄλλων λεγομένων καὶ λεχθέντων ἂν ἀρκεί τοῦτο καὶ ὅτι κίνησις μὲν ἂν καὶ παύσαιτο καὶ διαλίποι, χρόνος δὲ οὐ. Εἰ δὲ τὴν τοῦ παντός κίνησιν μὴ διαλείπειν τις λέγοι, ἀλλὰ καὶ αὕτη, εἴπερ τὴν περιφορὰν λέγοι, ἐν χρόνῳ τιτι [καὶ αὕτη] περιφέροιτο ἂν εἰς τὸ

αὐτό, οὐκ ἐν ᾧ τὸ ἥμισυ ἦνυσται, καὶ ὁ μὲν ἂν εἴη ἥμισυς, ὁ δὲ διπλάσιος, κινήσεως τοῦ παντὸς οὐσης ἑκατέρας, τῆς τε εἰς τὸ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς εἰς τὸ ἥμισυ ἠκούσης. Καὶ τὸ ὀξυτάτην δὲ καὶ ταχίστην λέγειν τὴν τῆς ἔξωτάτης σφαίρας κίνησιν μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ, ὡς ἕτερον ἢ κινήσεις αὐτῆς καὶ ὁ χρόνος. Ταχίστη γὰρ πασῶν δηλονότι τῷ ἐλάττονι χρόνῳ τὸ μείζον καὶ τὸ μέγιστον διάστημα ἀνύειν: τὰ δ' ἄλλα βραδύτερα τῷ ἐν πλείονι ἂν καὶ μέρος αὐτοῦ.

Εἰ τοίνυν μηδὲ ἢ κινήσεις τῆς σφαίρας ὁ χρόνος, σχολῆ γ' ἂν ἢ σφαῖρα αὐτή, ἢ ἐκ τοῦ κινεῖσθαι ὑπενοήθη χρόνος εἶναι.

Ἄρ' οὖν κινήσεώς τι; Εἰ μὲν διάστημα, πρῶτον μὲν οὐ πάσης κινήσεως τὸ αὐτό, οὐδὲ τῆς ὁμοειδοῦς: θᾶπτον γὰρ καὶ βραδύτερον ἢ κινήσεις καὶ ἢ ἐν τόπῳ. Καὶ εἶεν ἂν ἄμφω μετρούμεναι αἱ διαστάσεις ἐνὶ ἑτέρῳ, ὃ δὴ ὀρθότερον ἂν τις εἴποι χρόνον. Ποτέρας δὴ αὐτῶν τὸ διάστημα χρόνος, μᾶλλον δὲ τίνος αὐτῶν ἀπείρων οὐσῶν; Εἰ δὲ τῆς τεταγμένης, οὐ πάσης μὲν οὐδὲ τῆς τοιαύτης: πολλαὶ γὰρ αὗται: ὥστε καὶ πολλοὶ χρόνοι ἅμα ἔσσονται. Εἰ δὲ τῆς τοῦ παντὸς διάστημα, εἰ μὲν τὸ ἐν αὐτῇ τῇ κινήσει διάστημα, τί ἂν [εἴη] ἄλλο ἢ ἢ κινήσεις [ἂν εἴη]; Τοσήδε μέντοι: τὸ δὲ τοσόνδε τοῦτο ἦτοι τῷ τόπῳ, ὅτι τοσόσδε ὃν διεξῆλθε, μετρηθήσεται, καὶ τὸ διάστημα τοῦτο ἔσται: τοῦτο δὲ οὐ χρόνος, ἀλλὰ τόπος: ἢ αὐτὴ ἢ κινήσεις τῇ συνεχείᾳ αὐτῆς καὶ τῷ μὴ εὐθύς πεπαῦσθαι, ἀλλ' ἐπιλαμβάνειν αἰεὶ, τὸ διάστημα ἔξει. Ἄλλα τοῦτο τὸ πολὺ τῆς κινήσεως ἂν εἴη: καὶ εἰ μὲν εἰς αὐτὴν τις βλέπων ἀποφανεῖται πολλήν, ὥσπερ ἂν εἴ τις πολὺ τὸ θερμὸν λέγοι, οὐδ' ἐνταῦθα χρόνος φανεῖται οὐδὲ προσπίπτει, ἀλλὰ κινήσεις πάλιν καὶ πάλιν, ὥσπερ εἰς ὕδωρ ῥέον πάλιν καὶ πάλιν, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ διάστημα θεωρούμενον. Καὶ τὸ μὲν πάλιν καὶ πάλιν ἔσται ἀριθμὸς, ὥσπερ δυὰς ἢ τριάς, τὸ δὲ διάστημα τοῦ ὄγκου. Οὕτως οὖν καὶ πλῆθος κινήσεως ὡς δεκάς, ἢ ὡς τὸ ἐπιφαινόμενον τῷ ὄντι ὄγκῳ τῆς κινήσεως διάστημα, ὃ οὐκ ἔχει ἔννοιαν χρόνου, ἀλλ' ἔσται τὸ τοσόνδε τοῦτο γενόμενον ἐν χρόνῳ, ἢ ὁ χρόνος οὐκ ἔσται πανταχοῦ, ἀλλ' ἐν ὑποκειμένῳ τῇ κινήσει, συμβαίνει τε πάλιν αὖ κινήσιν τὸν χρόνον λέγειν: οὐ γὰρ ἔξω αὐτῆς τὸ διάστημα, ἀλλὰ κινήσεις οὐκ ἀθρόα: [τὸ δὲ μὴ ἀθρόα εἰς τὸ ἀθρόον ἐν χρόνῳ.] Τὸ μὴ ἀθρόον τίνι διοίσει τοῦ ἀθρόως ἢ τῷ ἐν χρόνῳ; Ὡστε ἢ διεστῶσα κινήσεις καὶ τὸ διάστημα αὐτῆς οὐκ αὐτὸ χρόνος, ἀλλ' ἐν χρόνῳ. Εἰ δὲ τὸ διάστημα τῆς κινήσεως λέγοι τις χρόνον, οὐ τὸ αὐτῆς τῆς κινήσεως, ἀλλὰ παρ' ὃ αὐτὴ ἢ κινήσεις τὴν παράτασιν ἔχει ὄντι συμπαραθεύουσα ἐκείνῳ, τί δὲ τοῦτο ἔστιν οὐκ εἴρηται.

Δῆλον γάρ, ὅτι τοῦτ' ἐστὶν ὁ χρόνος, ἐν ᾧ γέγονεν ἡ κίνησις. Τοῦτο δ' ἦν ὁ ἐξ ἀρχῆς ἐζήτει ὁ λόγος, τί ὧν ἐστὶ χρόνος: ἐπεὶ ὁμοίον τε γίνεται καὶ ταῦτ' οἷον εἴ τις ἐρωτηθεὶς τί ἐστὶ χρόνος, λέγοι κινήσεως διάστημα ἐν χρόνῳ. Τί οὖν ἐστὶ τοῦτο τὸ διάστημα, ὃ δὴ χρόνον καλεῖς τῆς κινήσεως τοῦ οἰκείου διαστήματος ἕξω τιθέμενος; Καὶ γὰρ αὖ καὶ ἐν αὐτῇ ὁ τιθέμενος τῇ κινήσει τὸ διάστημα τὴν τῆς ἡρεμίας διάστασιν ποῖ θήσεται, ἄπορος ἔσται.

Ὅσον γὰρ κινεῖται τι, τοσοῦτον ἂν σταίῃ καὶ ἄλλο, καὶ εἰποῖς ἂν τὸν χρόνον ἑκατέρου τὸν αὐτὸν εἶναι, ὡς ἄλλον δηλονότι ἀμφοῖν ὄντα. Τί οὖν ἐστὶ καὶ τίνα φύσιν ἔχει τοῦτο τὸ διάστημα; Ἐπεὶ περ τοπικὸν οὐχ οἷόν τε: ἐπεὶ καὶ τοῦτό γε ἕξωθεν ἔστιν.

(3, 7, 9) Ἀριθμὸς δὲ κινήσεως ἢ μέτρον - βέλτιον γὰρ οὕτω συνεχῶς οὕσησ - πῶς, σκεπτέον. Πρῶτον μὲν οὖν καὶ ἐνταῦθα τὸ πάσης ὁμοίως ἀπορητέον, ὡσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ διαστήματος τῆς κινήσεως, εἴ τις τῆς πάσης εἶναι ἐλέγετο. Πῶς γὰρ ἂν τις ἀριθμήσειε τὴν ἄτακτον καὶ ἀνώμαλον; ἢ τίς ἀριθμὸς ἢ μέτρον ἢ κατὰ τί τὸ μέτρον; Εἰ δὲ τῷ αὐτῷ ἑκατέραν καὶ ὅλως πᾶσαν, ταχεῖαν, βραδεῖαν, ἔσται ὁ ἀριθμὸς καὶ τὸ μέτρον τοιοῦτον, οἷον εἰ δεκάς εἴη μετροῦσα καὶ ἵππους καὶ βοῦς, ἢ εἰ τὸ αὐτὸ μέτρον καὶ ὑγρῶν καὶ ξηρῶν εἴη. Εἰ δὴ τοιοῦτον μέτρον, τίνων μὲν ἐστὶν ὁ χρόνος εἴρηται, ὅτι κινήσεων, αὐτὸς δὲ ὅ ἐστιν οὕτω εἴρηται. Εἰ δὲ ὡσπερ δεκάδος ληφθείσης καὶ ἄνευ ἵππων ἔστι νοεῖν τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὸ μέτρον μέτρον ἐστὶ φύσιν ἔχον τινά, κἂν μήπω μετρήῃ, οὕτω δεῖ ἔχειν καὶ τὸν χρόνον μέτρον ὄντα: εἰ μὲν τοιοῦτόν ἐστιν ἐφ' ἑαυτοῦ οἷον ἀριθμὸς, τί ἂν τοῦδε τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ κατὰ τὴν δεκάδα ἢ ἄλλου ὁτουοῦν διαφέρει μοναδικῶ; Εἰ δὲ συνεχὲς μέτρον ἐστί, ποσόν τι ὄν μέτρον ἔσται, οἷον τὸ πηχυαῖον [μέγεθος]. Μέγεθος τοίνυν ἔσται, οἷον γραμμὴ συνθέουσα δηλονότι κινήσει. Ἄλλ' αὕτη συνθέουσα πῶς μετρήσει τὸ ᾧ συνθεῖ; Τί γὰρ μᾶλλον ὀποτερονοῦν θάτερον; Καὶ βέλτιον τίθεσθαι καὶ πιθανώτερον οὐκ ἐπὶ πάσης, ἀλλ' ἢ συνθεῖ. Τοῦτο δὲ συνεχὲς δεῖ εἶναι, ἢ ἐφέξει ἢ συνθέουσα.

Ἄλλ' οὐκ ἕξωθεν δεῖ τὸ μετροῦν λαμβάνειν οὐδὲ χωρίς, ἀλλὰ ὁμοῦ κινήσιν μεμετρημένην. Καὶ τί τὸ μετροῦν ἔσται;

Ἡ μεμετρημένη μὲν ἢ κινήσις ἔσται, μεμετρηκὸς δ' ἔσται μέγεθος. Καὶ ποῖον αὐτῶν ὁ χρόνος ἔσται; Ἡ κινήσις ἢ μεμετρημένη, ἢ τὸ μέγεθος τὸ μετρήσαν; Ἡ γὰρ ἢ κινήσις ἔσται ἢ μεμετρημένη ὑπὸ τοῦ μεγέθους ὁ χρόνος, ἢ τὸ μέγεθος τὸ μετρήσαν, ἢ τὸ τῷ μεγέθει χρησάμενον, ὡσπερ τῷ πῆχει πρὸς τὸ μετρήσαι ὅση ἢ κινήσις. Ἄλλ' ἐπὶ μὲν πάντων τούτων ὑποθέσθαι, ὅπερ εἶπομεν πιθανώτερον εἶναι, τὴν ὁμαλὴν κινήσιν: ἄνευ γὰρ ὁμαλότητος καὶ

προσέτι μιᾶς καὶ τῆς τοῦ ὅλου ἀπορώτερον τὸ τοῦ λόγου τῷ θεμένῳ ὅπως οὖν μέτρον γίνεται. Εἰ δὲ δὴ μεμετρημένη κίνησις ὁ χρόνος καὶ ὑπὸ τοῦ ποσοῦ μεμετρημένη, ὡσπερ τὴν κίνησιν, εἰ ἔδει μεμετρηθῆσθαι, οὐχὶ ὑπ αὐτῆς ἔδει μεμετρηθῆσθαι, ἀλλ ἑτέρῳ, οὕτως ἀνάγκη, εἴπερ μέτρον ἔξει ἄλλο ἢ κίνησις παρ αὐτήν, καὶ διὰ τοῦτο ἐδεήθημεν τοῦ συνεχοῦς μέτρου εἰς μέτρησιν αὐτῆς, τὸν αὐτὸν τρόπον δεῖ καὶ τῷ μεγέθει αὐτῷ μέτρου, ἴν [ῆ] ἢ κίνησις, τοσοῦδε γεγενημένου τοῦ καθ ὃ μετρεῖται ὅση, μετρηθῆ. Καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ μεγέθους ἔσται [τοῦ] τῆ κινήσει παρομοιω- τούντος ἐκεῖνος ὁ χρόνος, ἀλλ οὐ τὸ μέγεθος τὸ συνθέον τῆ κινήσει. Οὗτος δὲ τίς ἂν εἴη ἢ ὁ μοναδικός;

᾽Ὅς ὅπως μετρήσει ἀπορεῖν ἀνάγκη. Ἐπεὶ, κἂν τις ἐξεύρη ὅπως, οὐ χρόνον εὐρήσει μετροῦντα, ἀλλὰ τὸν τοσόνδε χρόνον: τοῦτο δὲ οὐ ταῦτὸν χρόνω. Ἐτερον γὰρ εἰπεῖν χρόνον, ἕτερον δὲ τοσόνδε χρόνον: πρὸ γὰρ τοῦ τοσόνδε δεῖ ὅ τί ποτ ἔστιν εἰπεῖν ἐκεῖνο, ὃ τοσόνδε ἔστιν.

Ἄλλ ὁ ἀριθμὸς ὁ μετρήσας τὴν κίνησιν ἔξωθεν τῆς κινήσεως ὁ χρόνος, οἷον ἢ δεκάς ἐπὶ τῶν ἵππων οὐ μετὰ τῶν ἵππων λαμβανόμενος. Τίς οὖν οὗτος ὁ ἀριθμὸς, οὐκ εἴ- ρηται, ὃς πρὸ τοῦ μετρεῖν ἔστιν ὅπερ ἔστιν, ὡσπερ ἢ δεκάς. Ἡ οὗτος, ὃς κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τῆς κινήσεως παραθέων ἐμέτρησεν. Ἄλλ οὗτος ὁ κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον οὕτω δῆλος ὅστις ἔστιν. Ἄλλ οὖν κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον μετρῶν εἴτε σημεῖω εἴθ ὀτωοῦν ἄλλω πάντως κατὰ χρόνον μετρήσει. Ἔσται οὖν ὁ χρόνος οὗτος ὁ μετρῶν τὴν κίνησιν τῷ προτέρῳ καὶ ὑστέρω ἐχόμενος τοῦ χρόνου καὶ ἐφαπτόμενος, ἵνα μετρή. Ἡ γὰρ τὸ τοπικὸν πρότερον καὶ ὕστερον, οἷον ἢ ἀρχὴ τοῦ σταδίου, λαμβάνει, ἢ ἀνάγκη τὸ χρονικὸν λαμβάνειν.

Ἔστι γὰρ ὅλως τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τὸ μὲν χρόνος ὁ εἰς τὸ νῦν λήγων, τὸ δὲ ὕστερον ὃς ἀπὸ τοῦ νῦν ἄρχεται.

Ἄλλο τοίνυν ἀριθμοῦ τοῦ κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον μετροῦντος τὴν κίνησιν οὐ μόνον ἦντινοῦν, ἀλλὰ καὶ τὴν τεταγμένην, ὁ χρόνος. Ἐπειτα διὰ τί ἀριθμοῦ μὲν προσγε- γενημένου εἴτε κατὰ τὸ μεμετρημένον εἴτε κατὰ τὸ μετροῦν: ἔστι γὰρ [ἂν] τὸν αὐτὸν καὶ μετροῦντα καὶ μεμετρη- μένον εἶναι - ἀλλ οὖν διὰ τί ἀριθμοῦ μὲν γενομένου χρό- νος ἔσται, κινήσεως δὲ οὕσης καὶ τοῦ προτέρου πάντως ὑπάρχοντος περὶ αὐτήν καὶ τοῦ ὑστέρου οὐκ ἔσται χρόνος;

᾽Ὅσπερ ἂν εἴ τις λέγοι τὸ μέγεθος μὴ εἶναι ὅσον ἔστιν, εἰ μὴ τις τὸ ὅσον ἔστι τοῦτο λάβοι. Ἀπείρου δὲ τοῦ χρόνου ὄντος καὶ λεγομένου πῶς ἂν περὶ αὐτὸν ἀριθμὸς εἴη; Εἰ μὴ τις ἀπολαβὼν μέρος τι αὐτοῦ μετροῖ, ἐν ᾧ συμβαίνει εἶναι καὶ πρὶν μετρηθῆναι. Διὰ τί δὲ οὐκ ἔσται πρὶν καὶ ψυχὴν τὴν μετροῦσαν εἶναι; Εἰ μὴ τις τὴν γένεσιν αὐτοῦ

παρα ψυχῆς λέγοι γίνεσθαι. Ἐπεὶ διὰ γε τὸ μετρεῖν οὐδαμῶς ἀναγκαῖον εἶναι: ὑπάρχει γὰρ ὅσον ἐστί, καὶ μὴ τις μετρή. Τὸ δὲ τῷ μεγέθει χρησάμενον πρὸς τὸ μετρήσαι τὴν ψυχὴν ἂν τις λέγοι: τοῦτο δὲ τί ἂν εἴη πρὸς ἔννοιαν χρόνου;

(3, 7, 10) Τὸ δὲ παρακολούθημα λέγειν τῆς κινήσεως, τί ποτε τοῦτό ἐστιν οὐκ ἐστὶ διδάσκοντος οὐδὲ εἰρηκέ τι, πρὶν εἰπεῖν τί ἐστὶ τοῦτο τὸ παρακολουθῶν: ἐκεῖνο γὰρ ἂν ἴσως εἴη ὁ χρόνος. Ἐπισκεπτέον δὲ τὸ παρακολούθημα τοῦτο εἴτε ὕστερον εἴτε ἅμα εἴτε πρότερον, εἴπερ τι ἐστὶ τοιοῦτον παρακολούθημα: ὅπως γὰρ ἂν λέγηται, ἐν χρόνῳ λέγεται. Εἰ τοῦτο, ἐστὶ ὁ χρόνος παρακολούθημα κινήσεως ἐν χρόνῳ.

Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐ τί μὴ ἐστὶ ζητοῦμεν ἀλλὰ τί ἐστὶν, εἴρηται τε πολλὰ πολλοῖς τοῖς πρὸ ἡμῶν καθ' ἑκάστην θέσιν, ἃ εἴ τις διεξίει, ἱστορίαν μᾶλλον ἂν ποιοῖτο, ὅσον τε ἐξ ἐπιδρομῆς εἴρηται τι περὶ αὐτῶν, ἐστὶ δὲ καὶ πρὸς τὸν λέγοντα μέτρον κινήσεως τοῦ παντὸς ἐκ τῶν ἤδη εἰρημένων ἀντιλέγειν τὰ τε ἄλλα ὅσα νῦν περὶ μέτρου κινήσεως εἴρηται - χωρὶς γὰρ τῆς ἀνωμαλίας πάντα τὰ ἄλλα, ἃ καὶ πρὸς αὐτούς, ἀρμόσει - εἴη ἂν ἀκόλουθον εἰπεῖν, τί ποτε δεῖ νομίζειν τὸν χρόνον εἶναι.

(3, 7, 11) Δεῖ δὴ ἀναγαγεῖν ἡμᾶς αὐτούς πάλιν εἰς ἐκείνην τὴν διάθεσιν ἣν ἐπὶ τοῦ αἰῶνος ἐλέγομεν εἶναι, τὴν ἀτρεμῆ ἐκείνην καὶ ὁμοῦ πᾶσαν καὶ ἀπειρον ἤδη ζῶην καὶ ἀκλινη πάντη καὶ ἐν ἐνὶ καὶ πρὸς ἐν ἐστῶσαν. Χρόνος δὲ οὕτω ἦν, ἣ ἐκείνοισι γε οὐκ ἦν, γεννήσομεν δὲ χρόνον λόγῳ καὶ φύσει τοῦ ὑστέρου. Τούτων δὴ οὖν ἡσυχίαν ἀγόντων ἐν αὐτοῖς, <ὅπως δὴ πρῶτον ἐξέπεσε> χρόνος, τὰς μὲν Μούσας οὕτω τότε οὔσας οὐκ ἂν τις ἴσως καλοῖ εἰπεῖν τοῦτο: ἀλλ' ἴσως, εἴπερ ἦσαν καὶ αἱ Μοῦσαι τότε, αὐτὸν δ' ἂν τις τάχα τὸν γενόμενον χρόνον, ὅπως ἐστὶν ἐκφανεῖς καὶ γενόμενος. Λέγοι δ' ἂν περὶ αὐτοῦ ὧδέ πως: ὡς πρότερον, πρὶν τὸ πρότερον δὴ τοῦτο γεννηῖσθαι καὶ τοῦ ὑστέρου δεηθῆναι, σὺν αὐτῷ ἐν τῷ ὄντι ἀνεπαύετο χρόνος οὐκ ὢν, ἀλλ' ἐν ἐκείνῳ καὶ αὐτὸς ἡσυχίαν ἦγε. Φύσεως δὲ πολυπράγμονος καὶ ἄρχειν αὐτῆς βουλομένης καὶ εἶναι αὐτῆς καὶ τὸ πλεόν τοῦ παρόντος ζητεῖν ἐλομένης ἐκινήθη μὲν αὐτή, ἐκινήθη δὲ καὶ αὐτός, καὶ εἰς τὸ ἔπειτα αἰεὶ καὶ τὸ ὕστερον καὶ οὐ ταυτόν, ἀλλ' ἕτερον εἶθ' ἕτερον κινούμενοι, μῆκος τι τῆς πορείας ποιησάμενοι αἰῶνος εἰκόνα τὸν χρόνον εἰργάσμεθα. Ἐπεὶ γὰρ ψυχῆς ἦν τις δύναμις οὐχ ἡσυχος, τὸ δ' ἐκεῖ ὁρώμενον αἰεὶ μεταφέρειν εἰς ἄλλο βουλομένης, τὸ μὲν ἀθρόον αὐτῇ πᾶν παρῆναι οὐκ ἠθέλεν: ὥσπερ δ' ἐκ σπέρματος ἡσύχου ἐξελίττων αὐτὸν ὁ λόγος διέξοδον εἰς πολὺ, ὡς οἴεται,

ποιεῖ, ἀφανίζων τὸ πολὺ τῷ μερισμῷ, καὶ ἀνθ' ἐνὸς ἐν αὐτῷ οὐκ ἐν αὐτῷ τὸ ἐν δαπανῶν εἰς μῆκος ἀσθενέστερον πρόεισιν, οὕτω δὴ καὶ αὐτὴ κόσμον ποιούσα αἰσθητὸν μιμήσει ἐκείνου κινούμενον κίνησιν οὐ τὴν ἐκεῖ, ὁμοίαν δὲ τῇ ἐκεῖ καὶ ἐθέλουσαν εἰκόνα ἐκείνης εἶναι, πρῶτον μὲν ἑαυτὴν ἐχρόνωνσεν ἀντὶ τοῦ αἰῶνος τοῦτον ποιήσασα: ἔπειτα δὲ καὶ τῷ γενομένῳ ἔδωκε δουλεύειν χρόνῳ, ἐν χρόνῳ αὐτὸν πάντα ποιήσασα εἶναι, τὰς τούτου διεξόδους ἀπάσας ἐν αὐτῷ περιλαβοῦσα: ἐν ἐκείνῃ γὰρ κινούμενος - οὐ γὰρ τις αὐτοῦ [τοῦδε τοῦ παντός] τόπος ἢ ψυχὴ - καὶ ἐν τῷ ἐκείνης αὐτὴ ἐκινεῖτο χρόνῳ. Τὴν γὰρ ἐνέργειαν αὐτῆς παρεχομένη ἄλλην μετ' ἄλλην, εἴθ' ἑτέραν πάλιν ἐφεξῆς, ἐγέννα τε μετὰ τῆς ἐνεργείας τὸ ἐφεξῆς καὶ συμπροῆι μετὰ διανοίας ἑτέρας μετ' ἐκείνην τὸ μὴ πρότερον ὄν, ὅτι οὐδ' ἡ διάνοια ἐνεργηθεῖσα ἦν οὐδ' ἡ νῦν ζῶν ὁμοία τῇ πρὸ αὐτῆς. Ἄμα οὖν ζῶν ἄλλη καὶ τὸ ἄλλη χρόνον εἶχεν ἄλλον. Διάστασις οὖν ζῶν χρόνον εἶχε καὶ τὸ πρόσω αἰὲ τῆς ζῶν χρόνον ἔχει αἰὲ καὶ ἡ παρελθούσα ζῶν χρόνον ἔχει παρεληλυθότα. Εἰ οὖν χρόνον τις λέγοι ψυχῆς ἐν κινήσει μεταβατικῇ ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλον βίον ζῶν εἶναι, ἄρ' ἂν δοκοῖ τι λέγειν; Εἰ γὰρ αἰῶν ἐστὶ ζῶν ἐν στάσει καὶ τῷ αὐτῷ καὶ ὡσαύτως καὶ ἄπειρος ἤδη, εἰκόνα δὲ δεῖ τοῦ αἰῶνος τὸν χρόνον εἶναι, ὡσπερ καὶ τόδε τὸ πᾶν ἔχει πρὸς ἐκεῖνο, ἀντὶ μὲν ζῶν τῆς ἐκεῖ ἄλλην δεῖ ζῶν τὴν τῆσδε τῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς ὡσπερ ὁμώνυμον λέγειν εἶναι καὶ ἀντὶ κινήσεως νοεράς ψυχῆς τινος μέρους κίνησιν, ἀντὶ δὲ ταυτότητος καὶ τοῦ ὡσαύτως καὶ μένοντος τὸ μὴ μένον ἐν τῷ αὐτῷ, ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο ἐνεργοῦν, ἀντὶ δὲ ἀδιαστάτου καὶ ἐνὸς εἶδωλον τοῦ ἐνὸς τὸ ἐν συνεχείᾳ ἐν, ἀντὶ δὲ ἀπείρου ἤδη καὶ ὅλου τὸ εἰς ἄπειρον πρὸς τὸ ἐφεξῆς αἰὲ, ἀντὶ δὲ ἀθρόου ὅλου [τὸ κατὰ μέρος ἐσόμενον] καὶ αἰὲ [τὸ κατὰ μέρος] ἐσόμενον ὅλον. Οὕτω γὰρ μιμήσεται τὸ ἤδη ὅλον καὶ ἀθρόον καὶ ἄπειρον ἤδη, εἰ ἐθελήσει αἰὲ προσκτώμενον εἶναι ἐν τῷ εἶναι: καὶ γὰρ τὸ εἶναι οὕτω τὸ ἐκείνου μιμήσεται. Δεῖ δὲ οὐκ ἔξωθεν τῆς ψυχῆς λαμβάνειν τὸν χρόνον, ὡσπερ οὐδὲ τὸν αἰῶνα ἐκεῖ ἔξω τοῦ ὄντος, οὐδ' αὖ παρακολούθημα οὐδ' ὕστερον, ὡσπερ οὐδ' ἐκεῖ, ἀλλ' ἐνορώμενον καὶ ἐνόντα καὶ συνόντα, ὡσπερ κάκει ὁ αἰῶν.

(3, 7, 12) Νοῆσαι δὲ δεῖ καὶ ἐντεῦθεν, ὡς ἡ φύσις αὕτη χρόνος, τὸ τοιούτου μῆκος βίου ἐν μεταβολαῖς προιὸν ὁμαλαῖς τε καὶ ὁμοίαις ἀσφορητὶ προιούσαις, συνεχῆς τὸ τῆς ἐνεργείας ἔχον. Εἰ δὴ πάλιν τῷ λόγῳ ἀναστρέψαι ποιήσαιμεν τὴν δύναμιν ταύτην καὶ παύσαιμεν τοῦδε τοῦ βίου, ὃν νῦν ἔχει ἀπαυστον ὄντα καὶ οὔποτε λήξοντα, ὅτι ψυχῆς τινος αἰὲ οὔσης ἐστὶν ἐνέργεια, οὐ πρὸς αὐτὴν οὐδ' ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἐν ποιήσει καὶ γενέσει - εἰ οὖν ὑποθοίμεθα μηκέτι ἐνε-

γούσαν, ἀλλὰ παυσαμένην ταύτην τὴν ἐνέργειαν καὶ ἐπιστραφέν καὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἐκεῖ καὶ τὸν αἰῶνα καὶ ἐν ἡσυχίᾳ μένον, τί ἂν ἔτι μετὰ αἰῶνα εἶη; Τί δ' ἂν ἄλλο καὶ ἄλλο πάντων ἐν ἐνὶ μεινάντων; Τί δ' ἂν ἔτι πρότερον; Τί δ' ἂν ὕστερον [ἢ μᾶλλον]; Ποῦ δ' ἂν ἔτι ψυχὴ ἐπιβάλλοι εἰς ἄλλο ἢ ἐν ᾧ ἔστι; [H] μᾶλλον δὲ οὐδὲ τούτῳ: ἀφεστήκοι γὰρ ἂν πρότερον, ἵνα ἐπιβάλλῃ. Ἐπεὶ οὐδ' ἂν ἡ σφαῖρα αὐτὴ εἶη, ἢ οὐ πρῶτως ὑπάρχει: [χρόνος] ἐν χρόνῳ γὰρ καὶ αὐτὴ καὶ ἔστι καὶ κινεῖται, καὶ στή, ἐκείνης ἐνεργούσης, ὅση ἢ στάσις αὐτῆς, μετρήσομεν, ἕως ἐκείνη τοῦ αἰῶνός ἐστιν ἔξω. Εἰ οὖν ἀποστάσης ἐκείνης καὶ ἐνωθείσης ἀνήρηται χρόνος, δῆλον ὅτι ἡ ταύτης ἀρχὴ πρὸς ταῦτα κινήσεως καὶ οὗτος ὁ βίος τὸν χρόνον γεννᾷ. Διὸ καὶ εἴρηται ἅμα τῷδε τῷ παντὶ γεγονέναι, ὅτι ψυχὴ αὐτὸν μετὰ τοῦδε τοῦ παντός ἐγέννησεν. Ἐν γὰρ τῇ τοιαύτῃ ἐνεργείᾳ καὶ τόδε γεγένηται τὸ πᾶν: καὶ ἡ μὲν χρόνος, ὁ δὲ ἐν χρόνῳ. Εἰ δὲ τις λέγοι χρόνους λέγεσθαι αὐτῷ καὶ τὰς τῶν ἀστρῶν φοράς, ἀναμνησθήτω, ὅτι ταῦτά φησι γεγονέναι πρὸς δῆλωσιν καὶ <διορισμὸν χρόνου> καὶ τὸ <ἵνα ἢ μέτρον ἐναργέσ>. Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἦν τὸν χρόνον αὐτὸν τῇ ψυχῇ ὀρίσαι οὐδὲ μετρεῖν παρ' αὐτοῖς ἕκαστον αὐτοῦ μέρος ἀοράτου ὄντος καὶ οὐ ληπτοῦ καὶ μάλιστα ἀριθμεῖν οὐκ εἰδόσιν, ἡμέραν καὶ νύκτα ποιεῖ, δι' ὧν ἦν δύο τῇ ἑτερότητι λαβεῖν, ἀφ' οὗ ἔννοιά, φησιν, ἀριθμοῦ. Εἴθ' ὅσον τὸ ἀπ' ἀνατολῆς εἰς τὸ πάλιν λαμβάνουσιν ἦν ὅσον χρόνου διάστημα, ὁμαλοῦ ὄντος τοῦ τῆς κινήσεως εἴδους ὅτῳ ἐπερειδόμεθα, ἔχειν καὶ οἷον μέτρῳ χρώμεθα τῷ τοιούτῳ: μέτρῳ δὲ τοῦ χρόνου: οὐ γὰρ ὁ χρόνος αὐτὸς μέτρον. Πῶς γὰρ ἂν καὶ μετροῖ καὶ τί ἂν λέγοι μετρῶν; Τοσοῦτον εἶναι, ὅσον ἐγὼ τοσόνδε; Τίς οὖν ὁ ἐγώ; Ἡ καθ' ὃν ἡ μέτρησις. Οὐκοῦν ὧν, ἵνα μετρή, καὶ μὴ μέτρον; Ἡ οὖν κίνησις ἢ τοῦ παντός μετρούμενη κατὰ χρόνον ἔσται, καὶ ὁ χρόνος οὐ μέτρον ἔσται κινήσεως κατὰ τὸ τί ἐστιν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ὧν ἄλλο τι πρότερον παρέξει δῆλωσιν τοῦ ὁπόση ἢ κίνησις. Καὶ ἡ κίνησις δὲ ληφθεῖσα ἢ μία ἐν τοσῷδε χρόνῳ πολλάκις ἀριθμουμένη εἰς ἔννοιαν ἄξει τοῦ ὁπόσος παρελήλυθεν: ὥστε τὴν κίνησιν καὶ τὴν περιφορὰν εἴ τις λέγοι τρόπον τινα μετρεῖν τὸν χρόνον, ὅσον οἷόν τε, ὡς δηλοῦσαν ἐν τῷ αὐτῆς τοσῷδε τὸ τοσόνδε τοῦ χρόνου, οὐκ ὄν λαβεῖν οὐδὲ συνεῖναι ἄλλως, οὐκ ἄτοπος τῆς δηλώσεως. Τὸ οὖν μετρούμενον ὑπὸ τῆς περιφορᾶς - τοῦτο δὲ ἔστι τὸ δηλούμενον - ὁ χρόνος ἔσται, οὐ γεννηθεὶς ὑπὸ τῆς περιφορᾶς, ἀλλὰ δηλωθεὶς: καὶ οὕτω τὸ μέτρον τῆς κινήσεως, τὸ μετρηθὲν ὑπὸ κινήσεως ὠρισμένης καὶ μετρούμενον ὑπὸ ταύτης, ἄλλο ὄν αὐτῆς: ἐπεὶ καὶ εἰ μετροῦν ἄλλο ἦν, καὶ ἢ μετρούμενον

ἕτερον, μετρούμενον δὲ κατὰ συμβεβηκός. Καὶ οὕτως ἂν ἐλέγετο, ὡς εἰ τὸ μετρούμενον ὑπὸ πῆχεως λέγοι τις τὸ μέγεθος εἶναι ὃ τί ποτ' ἐστὶν ἐκεῖνο μὴ λέγων, μέγεθος ὀριζόμενος, καὶ ὅσον εἴ τις τὴν κίνησιν αὐτὴν οὐ δυνάμενος τῷ ἀόριστον εἶναι δηλῶσαι λέγοι τὸ μετρούμενον ὑπὸ τόπου: λαβὼν γὰρ τόπον τις, ὃν ἐπεξῆλθεν ἡ κίνησις, τοσαύτην ἂν εἶπεν εἶναι, ὅσος ὁ τόπος.

(3, 7, 13) Χρόνον οὖν ἡ περιφορὰ δηλοῖ, ἐν ᾧ αὐτή. Δεῖ δὲ αὐτὸν τὸν χρόνον μηκέτι τὸ ἐν ᾧ ἔχειν, ἀλλὰ πρῶτον αὐτὸν εἶναι ὅς ἐστιν, ἐν ᾧ τὰ ἄλλα κινεῖται καὶ ἔστηκεν ὁμαλῶς καὶ τεταγμένως, καὶ παρὰ μὲν τινος τεταγμένου ἐμφανισθαι καὶ προφαίνεσθαι εἰς ἔννοιαν, οὐ μέντοι γίνεσθαι, εἴτε ἐστῶτος εἴτε κινουμένου, μᾶλλον μέντοι κινουμένου: μᾶλλον γὰρ κινεῖ εἰς γνώρισιν καὶ μετάβασιν ἐπὶ τὸν χρόνον ἢ κίνησις ἢ στάσις καὶ γνωριμώτερον τὸ ὅποσον κεκίνηται τι ἢ ὅσον ἔστηκε. Διὸ καὶ κινήσεως ἠνέχθησαν εἰς τὸ εἰπεῖν μέτρον ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν κινήσει μετρούμενον, εἴτα προσθεῖναι τί ὃν κινήσει μετρεῖται καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός γινόμενον περὶ τι αὐτοῦ εἰπεῖν καὶ ταῦτα ἐνηλλαγμένως. Ἄλλ' ἴσως ἐκεῖνοι οὐκ ἐνηλλαγμένως, ἡμεῖς δὲ οὐ συνίεμεν, ἀλλὰ σαφῶς λεγόντων μέτρον κατὰ τὸ μετρούμενον οὐκ ἐτυγχάνομεν τῆς ἐκείνων γνώμης. Αἴτιον δὲ τοῦ μὴ συνιέναι ἡμᾶς, ὅτι τί ὃν εἴτε μετροῦν εἴτε μετρούμενον οὐκ ἐδήλου διὰ τῶν συγγραμμάτων ὡς εἶδοσι καὶ ἠκροαμένοις αὐτῶν γράφοντες. Ὁ μέντοι Πλάτων οὔτε μετροῦν εἴρηκεν οὔτε μετρούμενον ὑπὸ τινος τὴν οὐσίαν αὐτοῦ εἶναι, ἀλλὰ εἰς δήλωσιν αὐτοῦ τὴν περιφορὰν ἐλάχιστόν τι εἰληφθαι πρὸς ἐλάχιστον αὐτοῦ μέρος, ὡς ἐντεῦθεν γινώσκειν δύνασθαι, ὅσον καὶ ὅσον ὁ χρόνος. Τὴν μέντοι οὐσίαν αὐτοῦ δηλῶσαι θέλων ἅμα οὐρανῶ φησι γεγονέναι κατὰ παράδειγμα αἰῶνος καὶ εἰκόνα κινήτην, ὅτι μὴ μένει μηδ' ὁ χρόνος τῆς ζωῆς οὐ μενούσης, ἣ συνθεῖ καὶ συντρέχει: ἅμα οὐρανῶ δέ, ὅτι ζωὴ ἢ τοιαύτη καὶ τὸν οὐρανὸν ποιεῖ καὶ μία ζωὴ οὐρανὸν καὶ χρόνον ἐργάζεται. Ἐπιστραφείσης οὖν ζωῆς ταύτης εἰς ἓν, εἰ δύναιτο, ὁμοῦ καὶ χρόνος πέπαυται ἐν τῇ ζωῇ ὣν ταύτη καὶ οὐρανὸς τὴν ζωὴν ταύτην οὐκ ἔχων. Εἰ δέ τις τῆσδε μὲν τῆς κινήσεως τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον λαμβάνων χρόνον λέγοι - εἶναι γάρ τι τοῦτο - τῆς δ' ἀληθεστέρας κινήσεως τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον ἐχούσης μὴ λέγοι τι εἶναι, ἀτοπώτατος ἂν εἴη, κινήσει μὲν ἀψύχῃ διδούς ἔχειν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον καὶ χρόνον παρ' αὐτὴν, κινήσει δέ, καθ' ἣν καὶ αὕτη ὑφέστηκε κατὰ μίμησιν, μὴ διδούς τοῦτο, παρ' ἧς καὶ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον πρώτως ὑπέστη αὐτουργοῦ οὔσης κινήσεως καὶ ὡς περ' ταῖς ἐνεργείας αὐτῆς ἐκάστας γεννώσης, οὕτω καὶ

τὸ ἐφεξῆς, καὶ ἅμα τῇ γεννήσει καὶ τὴν μετὰ βασιιν αὐτῶν. Διὰ τί οὖν ταύτην μὲν τὴν κίνησιν τὴν τοῦ παντὸς ἀνάγομεν εἰς περιοχὴν ἐκείνης καὶ ἐν χρόνῳ φαμέν, οὐχὶ δέ γε καὶ τὴν τῆς ψυχῆς κίνησιν τὴν ἐν αὐτῇ ἐν διεξόδῳ οὔσαν ἀιδίῳ; Ἡ ὅτι τὸ πρὸ ταύτης ἐστὶν αἰὼν οὐ συμπα-
ραθέων οὐδὲ συμπαρατείνων αὐτῇ. Πρώτη οὖν αὕτη εἰς χρόνον καὶ χρόνον ἐγέννησε καὶ σὺν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῆς ἔχει. Πῶς οὖν πανταχοῦ; Ὅτι κάκεινη οὐδενὸς ἀφέστηκε τοῦ κόσμου μέρους, ὡσπερ οὐδ' ἡ ἐν ἡμῖν οὐδενὸς ἡμῶν μέρους. Εἰ δέ τις ἐν οὐχ ὑποστάσει ἢ ἐν οὐχ ὑπάρξει τὸν χρόνον λέγοι, δηλονότι ψεύδουθαι καταθετέον αὐτόν, ὅταν λέγη ἦν καὶ ἔσται: οὕτω γὰρ ἔσται καὶ ἦν, ὡς τὸ ἐν ᾧ λέγει αὐτόν ἔσεσθαι. Ἀλλὰ πρὸς τοὺς τοιοῦτους ἄλλος τρόπος λόγων. Ἐκεῖνο δὲ ἐνθυμεισθαι δεῖ πρὸς ἅπασιν τοῖς εἰρημένους, ὡς, ὅταν τις τὸν κινούμενον ἄνθρωπον λαμβάνῃ ὅσον προελήλυθε, καὶ τὴν κίνησιν λαμβάνει ὅση, καὶ ὅταν τὴν κίνησιν οἶον τὴν διὰ σκελῶν, ὁράτω καὶ τὸ πρὸ τῆς κινήσεως ταύτης ἐν αὐτῷ κίνημα ὅτι τοσοῦτον ἦν, εἴ γε ἐπὶ τοσοῦτον συνείχε τὴν κίνησιν τοῦ σώματος. Τὸ μὲν δὴ σῶμα τὸ κινούμενον τὸν τοσόνδε χρόνον ἀνάξει ἐπὶ τὴν κίνησιν τὴν τοσὴνδε - αὕτη γὰρ αἰτία - καὶ τὸν χρόνον ταύτης, ταύτην δὲ ἐπὶ τὴν τῆς ψυχῆς κίνησιν, ἥτις τὰ ἴσα διειστήκει. Τὴν οὖν κίνησιν τῆς ψυχῆς εἰς τί; Εἰς ὃ γὰρ ἐθελήσει, ἀδιάστατον ἦδη. Τοῦτο τοίνυν τὸ πρώτως καὶ τὸ ἐν ᾧ τὰ ἄλλα: αὐτὸ δὲ οὐκέτι ἐν ᾧ: οὐ γὰρ ἔξει [τοῦτο τοίνυν τὸ πρώτως]. Καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ παντὸς ὡσαύτως. Ἄρ' οὖν καὶ ἐν ἡμῖν χρόνος; Ἡ ἐν ψυχῇ τῇ τοιαύτῃ πάσῃ καὶ ὁμοειδῶς ἐν πάσῃ καὶ αἱ πᾶσαι μία. Διὸ οὐ διασπασθήσεται ὁ χρόνος: ἐπεὶ οὐδ' ὁ αἰὼν ὁ κατ' ἄλλο ἐν τοῖς ὁμοειδέσι πᾶσιν.

(3, 8, 1) Παίζοντες δὴ τὴν πρώτην πρὶν ἐπιχειρεῖν σπου-
δάξειν εἰ λέγομεν πάντα θεωρίας ἐφίεσθαι καὶ εἰς τέλος τοῦτο βλέπειν, οὐ μόνον ἔλλογα ἀλλὰ καὶ ἄλογα ζῶα καὶ τὴν ἐν φυτοῖς φύσιν καὶ τὴν ταῦτα γεννῶσαν γῆν, καὶ πάντα τυγχάνειν καθ' ὅσον οἶόν τε αὐτοῖς κατὰ φύσιν ἔχοντα, ἀλλὰ δὲ ἄλλως καὶ θεωρεῖν καὶ τυγχάνειν καὶ τὰ μὲν ἀληθῶς, τὰ δὲ μίμησιν καὶ εἰκόνα τούτου λαμβάνοντα - ἄρ' ἂν τις ἀνάσχοιτο τὸ παράδοξον τοῦ λόγου; Ἡ πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ γινομένου κίνδυνος οὐδεὶς ἐν τῷ παίζειν τὰ αὐτῶν γενήσεται. Ἄρ' οὖν καὶ ἡμεῖς παίζοντες ἐν τῷ παρόντι θεωροῦμεν; Ἡ καὶ ἡμεῖς καὶ πάντες ὅσοι παίζουσι τοῦτο ποιῶσιν ἢ τούτου γε παίζουσιν ἐφιέμενοι. Καὶ κινδυνεύει, εἴτε τις παῖς εἴτε ἀνὴρ παίζει ἢ σπουδάξει, θεωρίας ἕνεκεν ὁ μὲν παίζειν, ὁ δὲ σπουδάξειν, καὶ πρᾶξις πᾶσα εἰς θεωρίαν τὴν σπουδὴν ἔχειν, ἢ μὲν ἀναγκαῖα καὶ ἐπιπλέον, τὴν θεωρίαν ἔλκουσα πρὸς τὸ ἔξω,

ἢ δὲ ἐκούσιος λεγομένη ἐπ' ἔλαττον μὲν, ὅμως δὲ καὶ αὕτη ἐφέσει θεωρίας γινομένη. Ἄλλα ταῦτα μὲν ὕστερον: νῦν δὲ λέγωμεν περί τε γῆς αὐτῆς καὶ δένδρων καὶ ὅλως φυτῶν τίς αὐτῶν ἢ θεωρία, καὶ πῶς τὰ παρ' αὐτῆς ποιούμενα καὶ γεννώμενα ἐπὶ τὴν τῆς θεωρίας ἀνάξομεν ἐνέργειαν, καὶ πῶς ἡ φύσις, ἦν ἀφάνταστόν φασι καὶ ἄλογον εἶναι, θεωρίαν τε ἐν αὐτῇ ἔχει καὶ ἃ ποιεῖ διὰ θεωρίαν ποιεῖ, ἦν οὐκ ἔχει [καὶ πῶς].

(3, 8, 2) Ὅτι μὲν οὖν οὔτε χεῖρες ἐνταῦθα οὔτε πόδες οὔτε τι ὄργανον ἐπακτὸν ἢ σύμφυτον, ὕλης δὲ δεῖ, [ἐφ' ἧς ποιήσει,] καθ' ἣν ἐνειδοποιεῖ, παντί που δῆλον. Δεῖ δὲ καὶ τὸ μοχλεύειν ἀφελεῖν ἐκ τῆς φυσικῆς ποιήσεως. Ποῖος γὰρ ὠθισμὸς ἢ τίς μοχλεία χρώματα ποικίλα καὶ παντοδαπὰ καὶ σχήματα ποιεῖ; Ἐπεὶ οὐδὲ οἱ κηροπλάσται [ἢ κοροπλάθαι], εἰς οὓς δὴ καὶ βλέποντες ᾤθησαν τὴν τῆς φύσεως δημιουργίαν τοιαύτην εἶναι, χρώματα δύνανται ποιεῖν μὴ χρώματα ἀλλαχόθεν ἐπάγοντες οἷς ποιούσιν. Ἄλλα γὰρ ἐχρῆν συνοοῦντας, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν τὰς τέχνας τὰς τοιαύτας μετιόντων [ὅτι] δεῖ τι ἐν αὐτοῖς μένειν, καθ' ὃ μένον διὰ χειρῶν ποιήσουσιν ἃ αὐτῶν ἔργα, ἐπὶ τὸ τοιοῦτον ἀνελθεῖν τῆς φύσεως καὶ αὐτοὺς καὶ συνεῖναι, ὡς μένειν δεῖ καὶ ἐνταῦθα τὴν δύναμιν τὴν οὐ διὰ χειρῶν ποιούσαν καὶ πᾶσαν μένειν. Οὐ γὰρ δὴ δεῖται τῶν μὲν ὡς μενόντων, τῶν δὲ ὡς κινουμένων - ἢ γὰρ ὕλη τὸ κινούμενον, αὐτῆς δὲ οὐδὲν κινούμενον - ἢ ἐκεῖνο οὐκ ἔσται τὸ κινοῦν πρῶτως, οὐδὲ ἡ φύσις τοῦτο, ἀλλὰ τὸ ἀκίνητον τὸ ἐν τῷ ὅλῳ. Ὁ μὲν δὴ λόγος, φαίη ἂν τις, ἀκίνητος, αὕτη δὲ ἄλλη παρὰ τὸν λόγον καὶ κινουμένη. Ἄλλ' εἰ μὲν πᾶσαν φήσουσι, καὶ ὁ λόγος: εἰ δέ τι αὐτῆς ἀκίνητον, τοῦτο καὶ ὁ λόγος. Καὶ γὰρ εἶδος αὐτὴν δεῖ εἶναι καὶ οὐκ ἐξ ὕλης καὶ εἶδους: τί γὰρ δεῖ αὐτῇ ὕλης θερμῆς ἢ ψυχρᾶς; Ἡ γὰρ ὑποκειμένη καὶ δημιουργουμένη ὕλη ἤκει τοῦτο φέρουσα, ἢ γίνεται τοιαύτη ἢ μὴ ποιότητα ἔχουσα λογωθεῖσα. Οὐ γὰρ πῦρ δεῖ προσελθεῖν, ἵνα πῦρ ἢ ὕλη γένηται, ἀλλὰ λόγον: ὃ καὶ σημεῖον οὐ μικρὸν τοῦ ἐν τοῖς ζώοις καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς τοὺς λόγους εἶναι τοὺς ποιούντας καὶ τὴν φύσιν εἶναι λόγον, ὃς ποιεῖ λόγον ἄλλον γέννημα αὐτοῦ δόντα μὲν τι τῷ ὑποκειμένῳ, μένοντα δ' αὐτόν. Ὁ μὲν οὖν λόγος ὁ κατὰ τὴν μορφήν τὴν ὀρωμένην ἔσχατος ἤδη καὶ νεκρὸς καὶ οὐκέτι ποιεῖν δύναται ἄλλον, ὁ δὲ ζῶν ἔχων ὁ τοῦ ποιήσαντος τὴν μορφήν ἀδελφὸς ὢν καὶ αὐτὸς τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχων ποιεῖ ἐν τῷ γενομένῳ.

(3, 8, 3) Πῶς οὖν ποιῶν καὶ οὕτω ποιῶν θεωρίας τινὸς ἂν ἐφάπτοιτο; Ἡ, εἰ μένων ποιεῖ καὶ ἐν αὐτῷ μένων καὶ ἔστι λόγος, εἴη ἂν αὐτὸς θεωρία. Ἡ μὲν γὰρ πράξις γένοιτ' ἂν κατὰ λόγον ἑτέρα οὔσα δηλονότι τοῦ λόγου: ὁ

μέντοι λόγος καὶ αὐτὸς ὁ συνῶν τῇ πράξει καὶ ἐπιστατῶν οὐκ ἂν εἶη πράξις. Εἰ οὖν μὴ πράξις ἀλλὰ λόγος, θεωρία: καὶ ἐπὶ παντὸς λόγου ὁ μὲν ἔσχατος ἐκ θεωρίας καὶ θεωρία οὕτως ὡς τεθεωρημένος, ὁ δὲ πρὸ τούτου πᾶς ὁ μὲν ἄλλος ἄλλως, ὁ μὴ ὡς φύσις ἀλλὰ ψυχὴ, ὁ δὲ ἐν τῇ φύσει καὶ ἡ φύσις. Ἐὰρ γε καὶ αὐτὸς ἐκ θεωρίας; Πάντως μὲν ἐκ θεωρίας. Ἄλλ' εἰ καὶ αὐτὸς τεθεωρηκῶς αὐτόν; ἢ πῶς; ἔστι μὲν γὰρ ἀποτέλεσμα θεωρίας καὶ θεωρήσαντός τινος. Πῶς δὲ αὕτη ἔχει θεωρίαν; Τὴν μὲν δὴ ἐκ λόγου οὐκ ἔχει: λέγω δ' ἐκ λόγου τὸ σκοπεῖσθαι περὶ τῶν ἐν αὐτῇ. Διὰ τί οὖν ζῶη τις οὔσα καὶ λόγος καὶ δύναμις ποιούσα; Ἄρ' ὅτι τὸ σκοπεῖσθαι ἔστι τὸ μήπω ἔχειν; Ἡ δὲ ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο ὅτι ἔχει καὶ ποιεῖ. Τὸ οὖν εἶναι αὐτῇ ὅ ἐστι τοῦτό ἐστι τὸ ποιεῖν αὐτῇ καὶ ὅσον ἐστὶ τοῦτό ἐστι τὸ ποιῶν. Ἔστι δὲ θεωρία καὶ θεώρημα, λόγος γάρ. Τῷ οὖν εἶναι θεωρία καὶ θεώρημα καὶ λόγος τούτῳ καὶ ποιεῖ ἢ ταῦτά ἐστιν. Ἡ ποίησις ἄρα θεωρία ἡμῖν ἀναπέφανται: ἔστι γὰρ ἀποτέλεσμα θεωρίας μενούσης θεωρίας οὐκ ἄλλο τι πραξιάσης, ἀλλὰ τῷ εἶναι θεωρία ποιησάσης.

(3, 8, 4) Καὶ εἴ τις δὲ αὐτὴν ἔροιτο τίνος ἕνεκα ποιεῖ, εἰ τοῦ ἐρωτῶντος ἐθέλοι ἐπαίειν καὶ λέγειν, εἴποι ἂν:

Ἐχρῆν μὲν μὴ ἐρωτᾶν, ἀλλὰ συνιέναι καὶ αὐτὸν σιωπῇ, ὥσπερ ἐγὼ σιωπῶ καὶ οὐκ εἴθισμαι λέγειν. Τί οὖν συνιέναι;

Ὅτι τὸ γενόμενόν ἐστι θέαμα ἐμὸν σιωπώσης, καὶ φύσει γενόμενον θεώρημα, καὶ μοι γενομένη ἐκ θεωρίας τῆς ὡδὶ τὴν φύσιν ἔχειν φιλοθεάμονα ὑπάρχειν. Καὶ τὸ θεωρῶν μου θεώρημα ποιεῖ, ὥσπερ οἱ γεωμέτραι θεωροῦντες γράφουσιν: ἀλλ' ἐμοῦ μὴ γραφούσης, θεωρούσης δέ, ὑφίστανται αἱ τῶν σωματῶν γραμμαὶ ὥσπερ ἐκπίπτουσαι. Καὶ μοι τὸ τῆς μητρὸς καὶ τῶν γειναμένων ὑπάρχει πάθος: καὶ γὰρ ἐκεῖνοί ἐσιν ἐκ θεωρίας καὶ ἡ γένεσις ἡ ἐμῇ ἐκείνων οὐδὲν πραξιάτων, ἀλλ' ὄντων μειζόνων λόγων καὶ θεωρούντων αὐτοὺς ἐγὼ γεγέννημαι.

Τί οὖν ταῦτα βούλεται; Ὡς ἡ μὲν λεγομένη φύσις ψυχὴ οὔσα, γέννημα ψυχῆς προτέρας δυνατώτερον ζώσης, ἡσυχῇ ἐν ἑαυτῇ θεωρίαν ἔχουσα οὐ πρὸς τὸ ἄνω οὐδ' αὖ ἔτι πρὸς τὸ κάτω, στάσα δὲ ἐν ᾧ ἔστιν, ἐν τῇ αὐτῆς στάσει καὶ οἶον συναισθήσει, τῇ συνέσει ταύτη καὶ συναισθήσει τὸ μετ' αὐτὴν εἶδεν ὡς οἶόν τε αὐτῇ καὶ οὐκέτι ἐζήτησεν ἄλλα θεώρημα ἀποτελέσασα ἀγλαὸν καὶ χάριεν. Καὶ εἴτε τις βούλεται σύνεσιν τινὰ ἢ αἴσθησιν αὐτῇ διδόναι, οὐχ οἶαν λέγομεν ἐπὶ τῶν ἄλλων τὴν αἴσθησιν ἢ τὴν σύνεσιν, ἀλλ' οἶον εἴ τις τὴν καθύπνου τῇ ἐργηγορότος προσεικάσειε. Θεωροῦσα γὰρ θεώρημα αὐτῆς ἀναπαύεται γενόμενον αὐτῇ ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ καὶ σὺν αὐτῇ μένειν καὶ θεώρημα εἶναι: καὶ θεωρία ἀψοφος, ἀμυδροτέρα

δέ. Ἐτέρα γὰρ αὐτῆς εἰς θεῶν ἐναργεστέρα, ἢ δὲ εἶδωλον θεωρίας ἄλλης. Ταύτη δὴ καὶ τὸ γεννηθὲν ὑπ αὐτῆς ἀσθενὲς παντάπασιν, ὅτι ἀσθενοῦσα θεωρία ἀσθενὲς θεώρημα ποιεῖ: ἐπεὶ καὶ ἄνθρωποι, ὅταν ἀσθενήσωσιν εἰς τὸ θεωρεῖν, σκιαὴν θεωρίας καὶ λόγου τὴν πρᾶξιν ποιοῦνται.

Ὅτι γὰρ μὴ ἱκανὸν αὐτοῖς τὸ τῆς θεωρίας ὑπ ἀσθενείας ψυχῆς, λαβεῖν οὐ δυνάμενοι τὸ θέαμα ἱκανῶς καὶ διὰ τοῦτο οὐ πληρούμενοι, ἐφιεμένοι δὲ αὐτὸ ἰδεῖν, εἰς πρᾶξιν φέρονται, ἵνα ἴδωσιν, ὃ μὴ νῦν ἐδύναντο. Ὅταν γοῦν ποιῶσι, καὶ αὐτοὶ ὁρᾶν βούλονται αὐτὸ καὶ θεωρεῖν καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους, ὅταν ἢ πρόθεσις αὐτοῖς ὡς οἶόν τε πρᾶξις ἦ. Πανταχοῦ δὴ ἀνευρήσομεν τὴν ποίησιν καὶ τὴν πρᾶξιν ἢ ἀσθενεῖαν θεωρίας ἢ παρακολούθημα: ἀσθενεῖαν μὲν, εἰ μηδὲν τις ἔχει μετὰ τὸ πραχθέν, παρακολούθημα δέ, εἰ ἔχει ἄλλο πρὸ τούτου κρεῖττον τοῦ ποιηθέντος θεωρεῖν. Τίς γὰρ θεωρεῖν τὸ ἀληθινὸν δυνάμενος προηγουμένως ἔρχεται ἐπὶ τὸ εἶδωλον τοῦ ἀληθινοῦ; Μαρτυροῦσι δὲ καὶ οἱ νωθέστεροι τῶν παιδῶν, οἱ πρὸς τὰς μαθήσεις καὶ θεωρίας ἀδυνάτως ἔχοντες ἐπὶ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐργασίας καταφέρονται.

(3, 8, 5) Ἀλλὰ περὶ μὲν φύσεως εἰπόντες ὃν τρόπον θεωρία ἢ γένεσις, ἐπὶ τὴν ψυχὴν τὴν πρὸ ταύτης ἐλθόντες λέγωμεν, ὡς ἢ ταύτης θεωρία καὶ τὸ φιλομαθὲς καὶ τὸ ζητητικὸν καὶ ἢ ἐξ ὧν ἐγνώκει ὡδὶς καὶ τὸ πλήρες πεποίηκεν αὐτὴν θεώρημα πᾶν γενομένην ἄλλο θεώρημα ποιῆσαι: οἷον ἢ τέχνη ποιεῖ: ὅταν ἐκάστη πλήρης ἦ, ἄλλην οἷαν μικρὰν τέχνην ποιεῖ ἐν παιγνίῳ ἴνδαλμα ἔχοντι ἀπάντων: ἄλλως μὲντοι ταῦτα ὡσπερ ἀμυδρὰ καὶ οὐ δυνάμενα βοηθεῖν ἑαυτοῖς θεάματα καὶ θεωρήματα. Τὸ πρῶτον. [Τὸ λογιστικὸν] οὖν αὐτῆς ἄνω πρὸς τὸ ἄνω αἰεὶ πληρούμενον καὶ ἐλλαμπόμενον μένει ἐκεῖ, τὸ δὲ τῆ τοῦ μεταλαβόντος πρώτη μεταλήψει μεταλαμβάνον [πρόεισι]: πρόεισι γὰρ αἰεὶ ζωῆ ἐκ ζωῆς: ἐνέργεια γὰρ πανταχοῦ φθάνει καὶ οὐκ ἔστιν ὅτου ἀποστατεῖ. Προιοῦσα μὲντοι ἐξ τὸ πρότερον [τὸ ἑαυτῆς πρόσθεν] μέρος οὐ καταλέλοιπε μένειν: ἀπολιποῦσα γὰρ τὸ [ἑαυτῆς] πρόσθεν οὐκέτι ἔσται πανταχοῦ, ἀλλ' ἐν ᾧ τελευτᾷ μόνον. Οὐκ ἴσον δὲ τὸ προῖον τῷ μείναντι. Εἰ οὖν πανταχοῦ δεῖ γίνεσθαι καὶ μὴ εἶναι ὅπου μὴ τὴν ἐνέργειαν τὴν αὐτὴν αἰεὶ τε τὸ πρότερον ἕτερον τοῦ ὑστέρου, ἦκει δὲ ἢ ἐνέργεια ἐκ θεωρίας ἢ πράξεως, πρᾶξις δὲ οὕτω ἦν - οὐ γὰρ οἶόν τε πρὸ θεωρίας - ἀνάγκη ἀσθενεστέραν μὲν ἑτέραν ἑτέρας εἶναι, πᾶσαν δὲ θεωρίαν: ὥστε τὴν κατὰ τὴν θεωρίαν πρᾶξιν δοκοῦσαν εἶναι τὴν ἀσθενεστάτην θεωρίαν εἶναι: ὁμογενὲς γὰρ αἰεὶ δεῖ τὸ γεννώμενον εἶναι, ἀσθενέστερον μὴν τῷ ἐξίτηλον καταβαῖνον γίνεσθαι. Ἀψοφητὶ μὲν δὴ πάντα, ὅτι μηδὲν ἐμφανοῦς καὶ τῆς ἕξω-

θεν θεωρίας ἢ πράξεως δεῖται, καὶ ψυχὴ δὲ ἡ θεωροῦσα καὶ τὸ οὕτω θεωρῆσαν ἄτε ἕξωτέρω καὶ οὐχ ὡσαύτως τῷ πρὸ αὐτῆς τὸ μετ' αὐτὴν ποιεῖ: καὶ θεωρία τὴν θεωρίαν ποιεῖ. Καὶ γὰρ οὐκ ἔχει πέρας ἡ θεωρία οὐδὲ τὸ θεώρημα. Διὰ τοῦτο δέ: [ἢ καὶ διὰ τοῦτο] πανταχοῦ: ποῦ γὰρ οὐ- χί; Ἐπεὶ καὶ ἐν πάσῃ ψυχῇ τὸ αὐτό. Οὐ γὰρ περιγέγραπ- ται μεγέθει. Οὐ μὴν ὡσαύτως ἐν πᾶσιν, ὥστε οὐδὲ ἐν παντὶ μέρει ψυχῆς ὁμοίως. Διὸ ὁ ἠνίοχος τοῖς ἵπποις δίδωσιν ὧν εἶδεν, οἱ δὲ λαβόντες δηλονότι ὁρέγοντο ἂν ὧν εἶδον: ἔλαβον γὰρ οὐ πᾶν. Ὁρεγόμενοι δὲ εἰ πράττοιεν, οὗ ὁρέ- γονται ἕνεκα πράττουσιν. Ἦν δὲ θεώρημα καὶ θεωρία ἐκεῖνο. (3, 8, 6) Ἡ ἄρα πράξις ἕνεκα θεωρίας καὶ θεωρήματος: ὥστε καὶ τοῖς πράττουσιν ἡ θεωρία τέλος, καὶ οἷον ἐξ εὐθείας ὃ μὴ ἠδυνήθησαν λαβεῖν τοῦτο περιπλανώμενοι ἐλεῖν ζητοῦσι. Καὶ γὰρ αὖ ὅταν τύχωσιν οὗ βούλονται, ὃ γε- νέσθαι ἠθέλησαν, οὐχ ἵνα μὴ γνῶσιν, ἀλλ' ἵνα γνῶσι καὶ παρὸν ἴδωσιν ἐν ψυχῇ, δῆλον ὅτι κείμενον θεατόν. Ἐπεὶ καὶ ἀγαθοῦ χάριν πράττουσι: τοῦτο δὲ οὐχ ἵνα ἕξω αὐτῶν, οὐδ' ἵνα μὴ ἔχωσιν, ἀλλ' ἵνα ἔχωσι τὸ ἐκ τῆς πράξεως ἀγαθόν. Τοῦτο δὲ ποῦ; Ἐν ψυχῇ. Ἀνεκάμψεν οὖν πάλιν ἡ πράξις εἰς θεωρίαν: ὃ γὰρ ἐν ψυχῇ λαμβάνει λόγῳ οὔσῃ, τί ἂν ἄλλο ἢ λόγος σιωπῶν εἴη; Καὶ μᾶλλον, ὅσῳ μᾶλλον. Τότε γὰρ καὶ ἡσυχίαν ἄγει καὶ οὐδὲν ζητεῖ ὡς πληρω- θείσα, καὶ ἡ θεωρία ἢ ἐν τῷ τοιούτῳ τῷ πιστεύειν ἔχειν εἴσω κείται. Καὶ ὅσῳ ἐναργεστέρα ἢ πίστις, ἡσυχαιτέρα καὶ ἡ θεωρία, ἢ μᾶλλον εἰς ἐν ἄγει, καὶ τὸ γινώσκον ὅσῳ γινώσκει - ἢδη γὰρ σπουδαστέον - εἰς ἐν τῷ γνωσθέντι ἔρχεται. Εἰ γὰρ δύο, τὸ μὲν ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο ἔσται: ὥστε οἷον παράκειται, καὶ τὸ διπλοῦν τοῦτο οὕτω ὑκείωσεν, οἷον ὅταν ἐνόητες λόγοι ἐν ψυχῇ μηδὲν ποιῶσι. Διὸ δεῖ μὴ ἕξωθεν τὸν λόγον εἶναι, ἀλλ' ἐνωθῆναι τῇ ψυχῇ τοῦ μαν- θάνοντος, ἕως ἂν οἰκῆιον εὐρη. Ἡ μὲν οὖν ψυχὴ, ὅταν οἰκειωθῇ καὶ διατεθῇ, ὅμως προφέρει καὶ προχειρίζεται - οὐ γὰρ πρῶτως εἶχε - καὶ καταμανθάνει, καὶ τῇ προχειρίσει οἷον ἕτερα αὐτοῦ γίνεται, καὶ διανοουμένη βλέπει ὡς ἄλλο ὄν ἄλλο: καίτοι καὶ αὕτη λόγος ἦν καὶ οἷον νοῦς, ἀλλ' ὁρῶν ἄλλο. Ἔστι γὰρ οὐ πλήρης, ἀλλὰ ἐλλείπει τῷ πρὸ αὐτῆς: ὁρᾷ μέντοι καὶ αὕτη ἡσύχως αὐτὴ προφέρει. Ἄ μὲν γὰρ εὖ προήνεγκεν, οὐκέτι προφέρει, αὐτὴ δὲ προφέρει, τῷ ἐλλιπεῖ προφέρει εἰς ἐπίσκεψιν καταμανθάνουσα ὃ ἔχει. Ἐν δὲ τοῖς πρακτικοῖς ἐφαρμόττει αὐτὴ ἔχει τοῖς ἕξω. Καὶ τῷ μὲν μᾶλλον ἔχειν ἢ ἡ φύσις ἡσυχαιτέρα, καὶ τῷ πλέον θεωρη- τικῇ μᾶλλον, τῷ δὲ μὴ τελῶς ἐφιεμένη μᾶλλον ἔχειν τὴν τοῦ θεωρηθέντος καταμάθησιν καὶ θεωρίαν τὴν ἐξ ἐπισκέψεως. Καὶ ἀπολείπουσα δὲ καὶ ἐν ἄλλοις γινο- μένη, εἴτ' ἐπανιούσα πάλιν, θεωρεῖ τῷ ἀπολειφθέντι

αὐτῆς μέρει: ἡ δὲ σταῖσα ἐν αὐτῇ ἤττον τοῦτο ποιεῖ.
Διὸ ὁ σπουδαῖος λελόγισται ἤδη καὶ τὸ παρ αὐτοῦ
πρὸς ἄλλον ἀποφαίνει: πρὸς δὲ αὐτὸν ὄψις. Ἦδη γὰρ
οὗτος πρὸς τὸ ἐν καὶ πρὸς τὸ ἡσυχον οὐ μόνον τῶν ἕξω,
ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτόν, καὶ πάντα εἰσω.

(3, 8, 7) Ὅτι μὲν οὖν πάντα τὰ τε ὡς ἀληθῶς ὄντα ἐκ
θεωρίας καὶ θεωρία, καὶ τὰ ἐξ ἐκείνων γενόμενα θεω-
ρούντων ἐκείνων καὶ αὐτὰ θεωρήματα, τὰ μὲν αἰσθήσει τὰ
δὲ γνώσει ἢ δόξῃ, καὶ αἱ πράξεις τὸ τέλος ἔχουσιν εἰς
γνώσιν καὶ ἡ ἔφεσις γνώσεως καὶ αἱ γεννήσεις ἀπὸ θεωρίας
εἰς ἀποτελεύτησιν εἶδους καὶ θεωρήματος ἄλλου, καὶ ὅλως
μιμήματα ὄντα ἕκαστα τῶν ποιούντων θεωρήματα ποιεῖ
καὶ εἶδη, καὶ αἱ γινόμεναι ὑποστάσεις μιμήσεις ὄντων
οὔσαι ποιοῦντα δείκνυσι τέλος ποιούμενα οὐ τὰς ποιή-
σεις οὐδὲ τὰς πράξεις, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα ἵνα θεωρη-
θῇ, καὶ τοῦτο καὶ αἱ διανοήσεις ἰδεῖν θέλουσι καὶ ἔτι πρότε-
ρον αἱ αἰσθήσεις, αἷς τέλος ἡ γνώσις, καὶ ἔτι πρὸ
τούτων ἡ φύσις τὸ θεωρήμα τὸ ἐν αὐτῇ καὶ τὸν λόγον
ποιεῖ ἄλλον λόγον ἀποτελοῦσα - τὰ μὲν ἦν αὐτόθεν
λαβεῖν, τὰ δὲ ὑπέμνησεν ὁ λόγος - δηλὸν που. Ἐπεὶ κάκεινο
δηλόν, ὡς ἀναγκαῖον ἦν τῶν πρώτων ἐν θεωρίᾳ ὄντων καὶ
τὰ ἄλλα πάντα ἐφίεσθαι τούτου, εἶπερ τέλος ἅπασιν ἡ
ἀρχή. Ἐπεὶ καί, ὅταν τὰ ζῶα γεννᾶ, οἱ λόγοι ἔνδον ὄντες
κινουσι, καὶ ἔστιν ἐνέργεια θεωρίας τοῦτο καὶ ὠδὶς τοῦ
πολλὰ ποιεῖν εἶδη καὶ πολλὰ θεωρήματα καὶ λόγων πλη-
ρῶσαι πάντα καὶ οἷον αἰεὶ θεωρεῖν: τὸ γὰρ ποιεῖν εἶναί τι
εἶδος ἔστι ποιεῖν, τοῦτο δὲ ἔστι πάντα πληρῶσαι θεωρίας.
Καὶ αἱ ἀμαρτίαι δέ, αἱ τε ἐν τοῖς γινομένοις αἱ τε ἐν τοῖς
πραττομένοις, θεωρούντων εἰσὶν ἐκ τοῦ θεωρητοῦ παρα-
φορᾶ: καὶ ὅ γε κακὸς τεχνίτης ἔοικεν αἰσχροῖς εἶδη
ποιοῦντι. Καὶ οἱ ἐρῶντες δὲ ἰδόντων καὶ πρὸς εἶδος σπευ-
δόντων.

(3, 8, 8) Ταῦτα μὲν οὕτω. Τῆς δὲ θεωρίας ἀναβαινούσης
ἐκ τῆς φύσεως ἐπὶ ψυχὴν καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς νοῦν
καὶ αἰεὶ οἰκειότερων τῶν θεωριῶν γιγνομένων καὶ ἐνου-
μένων τοῖς θεωροῦσι καὶ ἐπὶ τῆς σπουδαίας ψυχῆς πρὸς
τὸ αὐτὸ τῷ ὑποκειμένῳ ἰόντων τῶν ἐγνωσμένων ἅτε
εἰς νοῦν σπευδόντων, ἐπὶ τούτου δηλονότι ἤδη ἐν ἄμφω
οὐκ οἰκειώσει, ὡσπερ ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῆς ἀρίστης, ἀλλ
οὐσία καὶ τῷ <αὐτὸν τὸ εἶναι καὶ τὸ νοεῖν> εἶναι.
Οὐ γὰρ ἔτι ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο: πάλιν γὰρ αὖ ἄλλο ἔσται, ὃ
οὐκέτι ἄλλο καὶ ἄλλο. Δεῖ οὖν τοῦτο εἶναι ἐν ὄντως ἄμφω:
τοῦτο δὲ ἔστι θεωρία ζῶσα, οὐ θεώρημα, οἷον τὸ ἐν ἄλλῳ.
Τὸ γὰρ ἐν ἄλλῳ ζῶν δι' ἐκεῖνο, οὐκ αὐτοζῶν. Εἰ οὖν
ζήσεται τι θεώρημα καὶ νόημα, δεῖ αὐτοζῶν εἶναι οὐ
φυτικὴν οὐδὲ αἰσθητικὴν οὐδὲ ψυχικὴν τὴν ἄλλην. Νοήσεις

μὲν γὰρ πως καὶ ἄλλαι: ἀλλ ἡ μὲν φυτικὴ νόησις, ἡ δὲ αἰσθητικὴ, ἡ δὲ ψυχικὴ. Πῶς οὖν νοήσεις; Ὅτι λόγοι. Καὶ πᾶσα ζωὴ νόησις τις, ἀλλὰ ἄλλη ἄλλης ἀμυδροτέρα, ὡσπερ καὶ ζωὴ. Ἡ δὲ ἑναργεστέρα: αὕτη καὶ πρώτη ζωὴ καὶ πρῶτος νοῦς εἷς. Νόησις οὖν ἡ πρώτη ζωὴ καὶ ζωὴ δευτέρα νόησις δευτέρα καὶ ἡ ἐσχάτη ζωὴ ἐσχάτη νόησις. Πᾶσα οὖν ζωὴ τοῦ γένους τούτου καὶ νόησις. Ἀλλὰ ζωῆς μὲν ἴσως διαφορὰς τάχ ἂν λέγοιεν ἄνθρωποι, νοήσεων δὲ οὐ λέγουσιν, ἀλλὰ τὰς μὲν, τὰς δ' ὅλως οὐ νοήσεις, ὅτι ὅλως τὴν ζωὴν ὅ τι ποτέ ἐστὶν οὐ ζητοῦσιν. Ἀλλ' ἐκεῖνό γε ἐπισημαντέον, ὅτι πάλιν αὐτὸ ὁ λόγος πάρεργον ἐνδείκνυται θεωρίας τὰ πάντα ὄντα. Εἰ τοίνυν ἡ ζωὴ ἡ ἀληθεστάτη νοήσει ζωὴ ἐστὶν, αὕτη δὲ ταυτὸν τῇ ἀληθεστάτη νοήσει, ἡ ἀληθεστάτη νόησις ζῆ καὶ ἡ θεωρία καὶ τὸ θεώρημα τὸ τοιοῦτο ζῶν καὶ ζωὴ καὶ ἐν ὁμοῦ τὰ δύο. Ἐν οὖν ὄν τὰ δύο πῶς αὐτὰ πολλὰ τοῦτο τὸ ἐν; Ἡ ὅτι οὐχ ἐν θεωρεῖ. Ἐπεὶ καὶ ὅταν τὸ ἐν θεωρῆ, οὐχ ὡς ἐν: εἰ δὲ μή, οὐ γίνεται νοῦς. Ἀλλὰ ἀρξάμενος ὡς ἐν οὐχ ὡς ἤρξατο ἔμεινεν, ἀλλ' ἔλαθεν ἑαυτὸν πολὺς γενόμενος, οἷον βεβαρημένος, καὶ ἐξείλιξεν αὐτὸν πάντα ἔχειν θέλων - ὡς βέλτιον ἦν αὐτῷ μὴ ἐθελῆσαι τοῦτο, δεύτερον γὰρ ἐγένετο - οἷον γὰρ κύκλος ἐξείλιξας αὐτὸν γέγονε καὶ σχῆμα καὶ ἐπίπεδον καὶ περιφέρεια καὶ κέντρον καὶ γραμμαι καὶ τὰ μὲν ἄνω, τὰ δὲ κάτω: βελτίω μὲν ὅθεν, χείρω δὲ εἰς ὅ. Τὸ γὰρ εἷς ὃ οὐκ ἦν τοιοῦτον οἷον τὸ ἀφ' οὗ καὶ εἷς ὅ, οὐδ' αὐτὸ ἀφ' οὗ καὶ εἷς ὃ οἷον τὸ ἀφ' οὗ μόνον. Καὶ ἄλλως δὲ ὁ νοῦς οὐχ ἑνός τινος νοῦς, ἀλλὰ καὶ πᾶς: πᾶς δὲ ὢν καὶ πάντων. Δεῖ οὖν αὐτὸν πάντα ὄντα καὶ πάντων καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ ἔχειν πᾶν καὶ πάντα: εἰ δὲ μή, ἔξει τι μέρος οὐ νοῦν, καὶ συγκείσεται ἐξ οὐ νῶν, καὶ σωρός τις συμφορητὸς ἔσται ἀναμένων τὸ γενέσθαι νοῦς ἐκ πάντων. Διὸ καὶ ἄπειρος οὕτως καί, εἴ τι ἀπ' αὐτοῦ, οὐκ ἡλάττωται, οὔτε τὸ ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι πάντα καὶ αὐτό, οὔτε ἐκεῖνος ὃ ἐξ οὗ, ὅτι μὴ σύνθεσις ἦν ἐκ μορίων.

(3, 8, 9) Οὗτος μὲν οὖν τοιοῦτος: διὸ οὐ πρῶτος, ἀλλὰ δεῖ εἶναι τὸ <ἐπέκεινα> αὐτοῦ, οὐπερ χάριν καὶ οἱ πρόσθεν λόγοι, πρῶτον μὲν, ὅτι πλήθος ἑνὸς ὑστερον: καὶ ἀριθμὸς δὲ οὗτος, ἀριθμοῦ δὲ ἀρχὴ καὶ τοῦ τοιούτου τὸ ὄντως ἐν: καὶ οὗτος νοῦς καὶ νοητὸν ἅμα, ὡστε δύο ἅμα. Εἰ δὲ δύο, δεῖ τὸ πρὸ τοῦ δύο λαβεῖν. Τί οὖν; Νοῦς μόνον; Ἀλλὰ παντὶ νῷ συνέζευκται τὸ νοητόν: εἰ οὖν δεῖ μὴ συνεζεύχθαι τὸ νοητόν, οὐδὲ νοῦς ἔσται. Εἰ οὖν μὴ νοῦς, ἀλλ' ἐκφεύζεται τὰ δύο, τὸ πρότερον τῶν δύο τούτων ἐπέκεινα νοῦ εἶναι. Τί οὖν κωλύει τὸ νοητὸν αὐτὸ εἶναι; Ἡ ὅτι καὶ τὸ νοητὸν συνέζευκτο τῷ νῷ. Εἰ οὖν μήτε νοῦς μήτε νοητὸν εἶη, τί ἂν εἶη; Ἐξ οὗ ὁ νοῦς καὶ τὸ σὺν αὐτῷ

νοητὸν φήσομεν. Τί οὖν τοῦτο καὶ ποῖόν τι αὐτὸ φαν-
τασθησόμεθα; Καὶ γὰρ αὖ ἢ νοῦν ἔσται ἢ ἀνόητόν τι.
Νοῦν μὲν οὖν νοῦς, ἀνόητον δὲ ἀγνοήσει καὶ ἑαυτό:
ὥστε τί σεμνόν; Οὐδὲ γάρ, εἰ λέγοιμεν τὸ ἀγαθὸν εἶναι
καὶ ἀπλούστατον εἶναι, δῆλόν τι καὶ σαφὲς ἐροῦμεν τὸ
ἀληθὲς λέγοντες, ἕως ἂν μὴ ἔχωμεν ἐπὶ τί ἐρείδοντες τὴν
διάνοιαν λέγομεν. Καὶ γὰρ αὖ τῆς γνώσεως διὰ νοῦ τῶν
ἄλλων γινομένης καὶ τῷ νῷ νοῦν γινώσκειν δυναμένων
ὑπερβεβηκὸς τοῦτο τὴν νοῦ φύσιν τίνι ἂν ἀλίσκοιτο ἐπι-
βολῇ ἀθρόα; Πρὸς δὲ δεῖ σημηῆναι, ὅπως οἶόν τε, τῷ ἐν
ἡμῖν ὁμοίῳ φήσομεν. Ἔστι γάρ τι καὶ παρ ἡμῖν αὐτοῦ: ἢ
οὐκ ἔστιν, ὅπου μὴ ἔστιν, οἷς ἔστι μετέχειν αὐτοῦ. Τὸ
γὰρ πανταχοῦ παρὸν στήσας ὅπου οὖν τὸ δυνάμενον ἔχειν
ἔχεις ἐκεῖθεν: ὥσπερ εἰ φωνῆς κατεχούσης ἐρημίαν ἢ καὶ
μετὰ τῆς ἐρημίας καὶ ἀνθρώπους ἐν ὄτω οὖν τοῦ ἐρήμου
στήσας οἷς τὴν φωνὴν κομιεῖ πᾶσαν καὶ αὖ οὐ πᾶσαν.
Τί οὖν ἔστιν δὲ κομιούμεθα νοῦν παραστησάμενοι; Ἡ δὲ
τὸν νοῦν οἶον εἰς τοῦπίσω ἀναχωρεῖν καὶ οἶον ἑαυτὸν
ἀφέντα τοῖς εἰς ὀπισθεν αὐτοῦ ἀμφίστομον ὄντα, κάκεινα,
εἰ ἐθέλοι ἐκεῖνο ὄραν, μὴ πάντα νοῦν εἶναι. Ἔστι μὲν
γὰρ αὐτὸς ζωὴ πρώτη, ἐνέργεια οὔσα ἐν διεξόδῳ τῶν
πάντων: διεξόδῳ δὲ οὐ τῇ διεξιούσῃ, ἀλλὰ τῇ διεξελεύσῃ-
σῃ. Εἶπερ οὖν καὶ ζωὴ ἔστι καὶ διεξοδὸς ἔστι καὶ πάντα
ἀκριβῶς καὶ οὐχ ὀλοσχερῶς ἔχει - ἀτελῶς γὰρ ἂν καὶ
ἀδιαρθρώτως ἔχοι - ἕκ τινος ἄλλου αὐτὸν εἶναι, δὲ
οὐκέτι ἐν διεξόδῳ, ἀλλὰ ἀρχὴ διεξόδου καὶ ἀρχὴ
ζωῆς καὶ ἀρχὴ νοῦ καὶ τῶν πάντων. Οὐ γὰρ ἀρχὴ τὰ
πάντα, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς τὰ πάντα, αὕτη δὲ οὐκέτι τὰ πάντα
οὐδέ τι τῶν πάντων, ἵνα γεννήσῃ τὰ πάντα, καὶ ἵνα μὴ
πλήθος ἦ, ἀλλὰ τοῦ πλήθους ἀρχή: τοῦ γὰρ γεννηθέντος
πανταχοῦ τὸ γεννῶν ἀπλούστερον. Εἰ οὖν τοῦτο νοῦν
ἐγέννησεν, ἀπλούστερον νοῦ δεῖ αὐτὸ εἶναι. Εἰ δέ τις
οἶοιτο αὐτὸ τὸ ἐν καὶ τὰ πάντα εἶναι, ἦτοι καθ' ἕναστον
τῶν πάντων ἐκεῖνο ἔσται ἢ ὁμοῦ πάντα. Εἰ μὲν οὖν ὁμοῦ
πάντα συνηθροισμένα, ὑστερον ἔσται τῶν πάντων: εἰ δὲ
πρότερον τῶν πάντων, ἄλλα μὲν τὰ πάντα, ἄλλο δὲ αὐτὸ
ἔσται τῶν πάντων: εἰ δὲ ἅμα καὶ αὐτὸ καὶ τὰ πάντα, οὐκ
ἀρχὴ ἔσται. Δεῖ δὲ αὐτὸ ἀρχὴν εἶναι καὶ εἶναι πρὸ
πάντων, ἵνα ἦ μετ' αὐτὸ καὶ τὰ πάντα. Τὸ δὲ καθ' ἕναστον
τῶν πάντων πρῶτον μὲν τὸ αὐτὸ ἔσται ὅτι οὖν ὄτω οὖν,
ἔπειτα ὁμοῦ πάντα, καὶ οὐδὲν διακρινεῖ. Καὶ οὕτως οὐδὲν
τῶν πάντων, ἀλλὰ πρὸ τῶν πάντων.

(3, 8, 10) Τί δὲ ὄν; Δύναμις τῶν πάντων: ἥς μὴ οὔσης οὐδὲ
ἂν τὰ πάντα, οὐδὲ ἂν νοῦς ζωὴ ἢ πρώτη καὶ πᾶσα. Τὸ δὲ
ὑπὲρ τὴν ζωὴν αἴτιον ζωῆς: οὐ γὰρ ἢ τῆς ζωῆς ἐνέργεια
τὰ πάντα οὔσα πρώτη, ἀλλ' ὥσπερ προχυθεῖσα αὕτη οἶον

ἐκ πηγῆς. Νόησον γὰρ πηγὴν ἀρχὴν ἄλλην οὐκ ἔχουσαν, δοῦσαν δὲ ποταμοῖς πᾶσαν αὐτήν, οὐκ ἀναλωθεῖσαν τοῖς ποταμοῖς, ἀλλὰ μένουσαν αὐτήν ἡσύχως, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς προελθυσθότας πρὶν ἄλλον ἄλλη ῥεῖν ὁμοῦ συνόντας ἔτι, ἤδη δὲ οἶον ἐκάστους εἰδότας οἱ ἀφήσουσιν αὐτῶν τὰ ῥεύματα: ἢ ζωὴν φυτοῦ μεγίστου διὰ παντὸς ἐλθούσαν ἀρχῆς μενούσης καὶ οὐ σκεδασθείσης περὶ πᾶν αὐτῆς οἶον ἐν ῥίζῃ ἰδρυμένης. Αὕτη τοίνυν παρέσχε μὲν τὴν πᾶσαν ζωὴν τῷ φυτῷ τὴν πολλήν, ἔμεινε δὲ αὐτῇ οὐ πολλὴ οὔσα, ἀλλ' ἀρχὴ τῆς πολλῆς. Καὶ θαῦμα οὐδέν. Ἡ καὶ θαῦμα, πῶς τὸ πλήθος τῆς ζωῆς ἐξ οὐ πλήθους ἦν, καὶ οὐκ ἦν τὸ πλήθος, εἰ μὴ τὸ πρὸ τοῦ πλήθους ἦν ὁ μὴ πλήθος ἦν. Οὐ γὰρ μερίζεται εἰς τὸ πᾶν ἡ ἀρχή: μερισθεῖσα γὰρ ἀπώλεσεν ἂν καὶ τὸ πᾶν, καὶ οὐδ' ἂν ἔτι γένοιτο μὴ μενούσης τῆς ἀρχῆς ἐφ' ἑαυτῆς ἑτέρας οὔσης. Διὸ καὶ ἡ ἀναγωγὴ πανταχοῦ ἐφ' ἓν. Καὶ ἐφ' ἐκάστου μὲν τι ἓν, εἰς ὃ ἀνάξεις, καὶ τότε πᾶν εἰς ἓν τὸ πρὸ αὐτοῦ, οὐχ ἀπλῶς ἓν, ἕως τις ἐπὶ τὸ ἀπλῶς ἐν ἔλθῃ: τοῦτο δὲ οὐκέτι ἐπ' ἄλλο. Ἄλλ' εἰ μὲν τὸ τοῦ φυτοῦ ἓν - τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἀρχὴ ἡ μένουσα - καὶ τὸ ζῶου ἓν καὶ τὸ ψυχῆς ἓν καὶ τὸ τοῦ παντὸς ἓν λαμβάνοι, λαμβάνει ἑκασταχοῦ τὸ δυνατώτατον καὶ τὸ τίμιον: εἰ δὲ τὸ τῶν κατ' ἀλήθειαν ὄντων ἓν, τὴν ἀρχὴν καὶ πηγὴν καὶ δύναμιν, λαμβάνοι, ἀπιστήσομεν καὶ τὸ μηδὲν ὑπονοήσομεν; Ἡ ἔστι μὲν τὸ μηδὲν τούτων ὧν ἔστιν ἀρχή, τοιοῦτο μέντοι, οἶον, μηδενοῦς αὐτοῦ κατηγορεῖσθαι δυναμένου, μὴ ὄντος, μὴ οὐσίας, μὴ ζωῆς, τὸ ὑπὲρ πάντα αὐτῶν εἶναι. Εἰ δὲ ἀφελὼν τὸ εἶναι λαμβάνοις, θαῦμα ἔξεις. Καὶ βαλὼν πρὸς αὐτὸ καὶ τυχῶν ἐντὸς αὐτοῦ ἀναπαυσάμενος συννόει μᾶλλον τῇ προσβολῇ συνείς, συνορῶν δὲ τὸ μέγα αὐτοῦ τοῖς μετ' αὐτὸ δι' αὐτὸ οὔσιν.

(3, 8, 11) Ἐτι δὲ καὶ ὧδε: ἐπεὶ γὰρ ὁ νοῦς ἔστιν ὄψις τις καὶ ὄψις ὁρῶσα, δύναμις ἔσται εἰς ἐνέργειαν ἐλθούσα. Ἐσται τοίνυν τὸ μὲν ὕλη, τὸ δὲ εἶδος αὐτοῦ [οἶον καὶ ἡ κατ' ἐνέργειαν ὄρασις], ὕλη δὲ ἐν νοητοῖς: ἐπεὶ καὶ ἡ ὄρασις ἡ κατ' ἐνέργειαν διττὸν ἔχει: πρὶν γοῦν ἰδεῖν ἦν ἓν. Τὸ οὖν ἐν δύο γέγονε καὶ τὰ δύο ἓν. Τῇ μὲν οὖν ὁράσει ἡ πλήρωσις παρὰ τοῦ αἰσθητοῦ καὶ ἡ οἶον τελείωσις, τῇ δὲ τοῦ νοῦ ὄψει τὸ ἀγαθὸν τὸ πληροῦν. Εἰ γὰρ αὐτὸς τὸ ἀγαθόν, τί ἔδει ὁρᾶν ἢ ἐνεργεῖν ὅλως; Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα περὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ διὰ τὸ ἀγαθὸν ἔχει τὴν ἐνέργειαν, τὸ δὲ ἀγαθὸν οὐδενοῦς δεῖται: διὸ οὐδέν ἔστιν αὐτῷ ἢ αὐτό. Φθειγξάμενος οὖν τὸ ἀγαθὸν μηδὲν ἔτι προσνόει: ἐὰν γάρ τι προσθῆς, ὧ προσέθηκας ὀτιοῦν, ἐνδεὲς ποιήσεις. Διὸ οὐδὲ τὸ νοεῖν, ἵνα μὴ καὶ ἄλλο, καὶ ποιήσης δύο, νοῦν καὶ ἀγαθόν. Ὁ μὲν γὰρ νοῦς τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ δ' ἀγαθὸν οὐ

δείται ἐκεῖνου: ὅθεν καὶ τυγχάνων τοῦ ἀγαθοῦ ἀγαθοειδὲς γίνεται καὶ τελειοῦται παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ μὲν εἶδους τοῦ ἐπ' αὐτῷ παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἴκοντος ἀγαθοειδῆ ποιούντος. Οἷον δὲ ἐνοραῖται ἐπ' αὐτῷ ἴχνος τοῦ ἀγαθοῦ, τοιοῦτον τὸ ἀρχέτυπον ἐννοεῖν προσήκει τὸ ἀληθινὸν ἐκεῖνου ἐνθυμηθέντα ἐκ τοῦ ἐπὶ τῷ νῷ ἐπιθέοντος ἴχνους. Τὸ μὲν οὖν ἐπ' αὐτοῦ ἴχνος αὐτοῦ τῷ νῷ ὀρῶντι ἔδωκεν ἔχειν: ὥστε ἐν μὲν τῷ νῷ ἢ ἔφεσις καὶ ἐφιέμενος ἀεὶ καὶ ἀεὶ τυγχάνων, ἐκεῖ[νος] δὲ οὔτε ἐφιέμενος - τίνας γάρ; - οὔτε τυγχάνων: οὐδὲ γὰρ ἐφίετο. Οὐ τοίνυν οὐδὲ νοῦς. Ἐφεσις γὰρ καὶ ἐν τούτῳ καὶ σύννευσις πρὸς τὸ εἶδος αὐτοῦ. Τοῦ δὴ νοῦ καλοῦ ὄντος καὶ πάντων καλλίστου, ἐν φωτὶ καθαρῷ καὶ <αὐγῇ καθαρᾷ> κειμένου καὶ τὴν τῶν ὄντων περιλαβόντος φύσιν, οὗ καὶ ὁ καλὸς οὗτος κόσμος σκιαὶ καὶ εἰκῶν, καὶ ἐν πάσῃ ἀγλαίᾳ κειμένου, ὅτι μηδὲν ἀνόητον μηδὲ σκοτεινὸν μηδ' ἄμετρον ἐν αὐτῷ, ζῶντος ζωὴν μακαρίαν, θάμβος μὲν ἂν ἔχοι τὸν ἰδόντα καὶ τοῦτον καὶ ὡς χρῆ ἐῖς αὐτὸν εἰσδύντα καὶ αὐτῷ γενόμενον ἓνα. Ὡς δὴ ὁ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ τῶν ἄστρων φέγγος ἰδὼν τὸν ποιήσαντα ἐνθυμεῖται καὶ ζητεῖ, οὕτω χρῆ καὶ τὸν νοητὸν κόσμον ὃς ἐθεάσατο καὶ ἐνείδε καὶ ἐθαύμασε τὸν κάκεινου ποιητὴν τίς ἄρα ὁ τοιοῦτον ὑποστήσας ζητεῖν, [ἢ ποῦ] ἢ πῶς, ὁ τοιοῦτον παῖδα γεννήσας νοῦν, κόρον καλὸν καὶ παρ' αὐτοῦ γενόμενον κόρον. Πάντως τοι οὔτε νοῦς ἐκεῖνος οὔτε κόρος, ἀλλὰ καὶ πρὸ νοῦ καὶ κόρου: μετὰ γὰρ αὐτὸν νοῦς καὶ κόρος, δεηθέντα καὶ κεκορέσθαι καὶ νενοηκέναι: ἃ πλησίον μὲν ἐστι τοῦ ἀνευδεοῦς καὶ τοῦ νοεῖν οὐδὲν δεομένου, πλήρωσιν δὲ ἀληθινὴν καὶ νόησιν ἔχει, ὅτι πρώτως ἔχει. Τὸ δὲ πρὸ αὐτῶν οὔτε δείται οὔτε ἔχει: ἢ οὐκ ἂν τὸ ἀγαθὸν ἦν.

(3, 9, 1) <Νοῦς>, φησιν, <ὄρα ἐνούσας ἰδέασ> ἐν <τῷ ὅ ἐστι ζῶν>: εἶτα <διενοήθη>, φησίν, ὁ δημιουργός, ἃ ὁ <νοῦς ὄρα> ἐν <τῷ ὅ ἐστι ζῶν, καὶ τότε> τὸ πᾶν <ἔχειν>.

Οὐκοῦν φησιν ἤδη εἶναι τὰ εἶδη πρὸ τοῦ νοῦ, ὄντα δὲ αὐτὰ νοεῖν τὸν νοῦν; Πρῶτον οὖν ἐκεῖνο, λέγω δὲ τὸ ζῶν, ζητητέον εἰ μὴ νοῦς, ἀλλ' ἕτερον νοῦ: τὸ γὰρ θεώμενον νοῦς: τὸ τοίνυν ζῶν αὐτὸ οὐ νοῦς, ἀλλὰ νοητὸν αὐτὸ φήσομεν καὶ τὸν νοῦν ἔξω φήσομεν αὐτοῦ ἃ ὄρα ἔχειν. Εἶδωλα ἄρα καὶ οὐ τάληθῆ ἔχει, εἰ ἐκεῖ τάληθῆ. Ἐκεῖ γὰρ καὶ τὴν ἀλήθειάν φησιν εἶναι ἐν τῷ ὄντι, οὗ αὐτὸ ἕκαστον. Ἡ, καὶ ἕτερον ἐκάτερον, οὐ χωρὶς ἀλλήλων, ἀλλ' ἢ μόνον τῷ ἕτερα.

Ἐπειτα οὐδὲν κωλύει ὅσον ἐπὶ τῷ λεγομένῳ ἐν εἶναι ἄμφω, διαιρούμενα δὲ τῇ νοήσει, εἴπερ μόνον ὡς ὄν τὸ μὲν νοητὸν, τὸ δὲ νοοῦν: ὃ γὰρ καθορᾶ οὗ φησιν ἐν ἑτέρῳ πάντως, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ ἐν αὐτῷ τὸ νοητὸν ἔχειν. Ἡ τὸ μὲν νοητὸν οὐδὲν κωλύει καὶ νοῦν εἶναι ἐν στάσει καὶ ἐνόητι καὶ

ἡσυχία, τὴν δὲ τοῦ νοῦ φύσιν τοῦ ὁρῶντος ἐκείνον τὸν νοῦν τὸν ἐν αὐτῷ ἐνέργειάν τινα ἀπ' ἐκείνου, ἢ ὁρᾶ ἐκείνον: ὁρῶντα δὲ ἐκείνον [εἶναι] ὅσον [ἐκείνον εἶναι] νοῦν ἐκείνου, ὅτι νοεῖ ἐκείνον: νοοῦντα δὲ ἐκείνον καὶ αὐτὸν νοῦν καὶ νοητὸν ἄλλως εἶναι τῷ μεμιμῆσθαι. Τοῦτο οὖν ἐστὶ τὸ διανοηθῆναι, ἃ ἐκεῖ ὁρᾶ, ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ποιῆσαι ζώων γένη τέσσαρα. Δοκεῖ γὰρ μὴν τὸ διανοούμενον ἐπικεκρυμμένως ἕτερον ἐκείνων τῶν δύο ποιεῖν. Ἄλλοις δὲ δόξει τὰ τρία ἐν εἶναι, τὸ ζῶον αὐτὸ ὃ ἐστίν, ὁ νοῦς, τὸ διανοούμενον. Ἡ, ὡσπερ ἐν πολλοῖς, προτείνων ἄλλως, ὁ δὲ ἄλλως νοεῖ τρία εἶναι. Καὶ τὰ μὲν δύο εἴρηται, τὸ δὲ τρίτον τί, ὃ διανοηθῆναι τὰ ὁρώμενα ὑπὸ τοῦ νοῦ ἐν τῷ ζῷ κείμενα αὐτὸ ἐργάσασθαι καὶ ποιῆσαι καὶ μερίσαι; Ἡ δυνατὸν τρόπον μὲν ἄλλον τὸν νοῦν εἶναι τὸν μερίσαντα, τρόπον δὲ ἕτερον τὸν μερίσαντα μὴ τὸν νοῦν εἶναι: ἢ μὲν γὰρ παρ' αὐτοῦ τὰ μερισθέντα, αὐτὸν εἶναι τὸν μερίσαντα, ἢ δ' αὐτὸς ἀμέριστος μένει, τὰ δ' ἀπ' αὐτοῦ ἐστὶ τὰ μερισθέντα - ταῦτα δὲ ἐστὶ ψυχαί - ψυχὴν εἶναι τὴν μερίσαντα εἰς πολλὰς ψυχάς. Διὸ καὶ φησι τοῦ τρίτου εἶναι τὸν μερισμὸν καὶ ἐν τῷ τρίτῳ, ὅτι διανοηθῆναι, ὃ οὐ νοῦ ἔργον - ἢ διάνοια - ἀλλὰ ψυχῆς μεριστὴν ἐνέργειαν ἐχούσης ἐν μεριστῇ φύσει.

(3, 9, 2) Ὅσον γὰρ μιᾶς ἐπιστήμης τῆς ὅλης ὁ μερισμὸς εἰς τὰ θεωρήματα τὰ καθέκαστα οὐ σκεδασθείσης οὐδὲ κατακερματισθείσης, ἔχει δὲ ἕκαστον δυνάμει τὸ ὅλον, οὐ τὸ αὐτὸ ἀρχὴ καὶ τέλος, καὶ οὕτω χρὴ παρασκευάζειν αὐτόν, ὡς τὰς ἀρχὰς τὰς ἐν αὐτῷ καὶ τέλη εἶναι καὶ ὅλα καὶ πάντα εἰς τὸ τῆς φύσεως ἄριστον: ὁ γενόμενός ἐστιν ἐκεῖ: τούτῳ γὰρ τῷ ἀρίστῳ αὐτοῦ, ὅταν ἔχη, ἀψεται ἐκείνου.

(3, 9, 3) Ἡ πᾶσα ψυχὴ οὐδαμοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἦλθεν: οὐδὲ γὰρ ἦν ὅπου: ἀλλὰ τὸ σῶμα γειτονῆσαν μετέλαβεν αὐτῆς: διὸ οὐκ ἐν τῷ σώματι οὐδὲ ὁ Πλάτων φησὶ πού, ἀλλὰ τὸ σῶμα εἰς αὐτήν. Αἱ δ' ἄλλαι ἔχουσιν ὅθεν - ἀπὸ γὰρ ψυχῆς - καὶ εἰς ὃ, καὶ κατελθεῖν καὶ μετελθεῖν: ὅθεν καὶ ἀνελθεῖν. Ἡ δ' αἰεὶ ἄνω ἐν ᾧ πέφυκεν εἶναι ψυχῆ: τὸ δὲ ἐφεξῆς τὸ πᾶν, ὅσον τὸ πλησίον ἢ τὸ ὑφ' ἡλίῳ. Φωτίζεται μὲν οὖν ἡ μερικὴ πρὸς τὸ πρὸ αὐτῆς φερομένη - ὄντι γὰρ ἐντυγχάνει - εἰς δὲ τὸ μετ' αὐτήν εἰς τὸ μὴ ὄν. Τοῦτο δὲ ποιεῖ, ὅταν πρὸς αὐτήν: πρὸς αὐτήν γὰρ βουλομένη τὸ μετ' αὐτήν ποιεῖ εἶδωλον αὐτῆς, τὸ μὴ ὄν, ὅσον κενεμβατοῦσα καὶ ἀοριστοτέρα γινομένη: καὶ τούτου τὸ εἶδωλον τὸ ἀόριστον πάντη σκοτεινόν: ἄλογον γὰρ καὶ ἀνόητον πάντη καὶ πολὺ τοῦ ὄντος ἀποστατοῦν. Εἰς δὲ τὸ μεταξύ ἐστὶν ἐν τῷ οἰκείῳ, πάλιν δὲ ἰδοῦσα ὅσον δευτέρα προσβολῆ τὸ εἶδωλον ἐμόρφωσε καὶ ἡσθεῖσα ἔρχεται εἰς αὐτό.

(3, 9, 4) Πῶς οὖν ἐξ ἑνὸς πλήθος; Ὅτι πανταχοῦ: οὐ γάρ

ἔστιν ὅπου οὐ. Πάντα οὖν πληροῖ: πολλὰ οὖν, μᾶλλον δὲ πάντα ἤδη. Αὐτὸ μὲν γὰρ εἰ μόνον πανταχοῦ, αὐτὸ ἂν ἦν τὰ πάντα: ἐπεὶ δὲ καὶ οὐδαμοῦ, τὰ πάντα γίνεται μὲν δι' αὐτόν, ὅτι πανταχοῦ ἐκεῖνος, ἕτερα δὲ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸς οὐδαμοῦ. Διὰ τί οὖν οὐκ αὐτὸς μόνον πανταχοῦ καὶ αὐτὸς πρὸς τούτῳ καὶ οὐδαμοῦ; Ὅτι δεῖ πρὸ πάντων ἓν εἶναι. Πληροῦν οὖν δεῖ αὐτόν καὶ ποιεῖν πάντα, οὐκ εἶναι τὰ πάντα, ἃ ποιεῖ.

(3, 9, 5) Τὴν ψυχὴν αὐτὴν δεῖ ὡς περ ὄψιν εἶναι, ὁρατὸν δὲ αὐτῆς τὸν νοῦν εἶναι, ἀόριστον πρὶν ἰδεῖν, πεφυκυῖαν δὲ νοεῖν: ὕλην οὖν πρὸς νοῦν.

(3, 9, 6) Νοοῦντες αὐτοὺς βλέπομεν δηλονότι νοοῦσαν φύσιν, ἢ ψευδοίμεθα ἂν τὸ νοεῖν. Εἰ οὖν νοοῦμεν καὶ ἑαυτοὺς νοοῦμεν, νοεράν οὖσαν φύσιν νοοῦμεν: πρὸ ἄρα τῆς νοήσεως ταύτης ἄλλη ἐστὶ νόησις οἷον ἡσυχος. Καὶ οὐσίας δὴ νόησις καὶ ζωῆς νόησις: ὥστε πρὸ ταύτης τῆς ζωῆς καὶ οὐσίας ἄλλη οὐσία καὶ ζωή. Ταῦτα ἄρα εἶδεν, ὅσα ἐνεργεῖαι. Εἰ δὲ νόες αἱ ἐνεργεῖαι αἱ κατὰ τὸ νοεῖν οὕτως ἑαυτοῦς, τὸ νοητὸν ἡμεῖς οἱ ὄντως. Ἡ δὲ νόησις ἢ αὐτῶν τὴν εἰκόνα φέρει.

(3, 9, 7) Τὸ μὲν πρῶτον δυνάμεις ἐστὶ κινήσεως καὶ στάσεως, ὥστε ἐπέκεινα τούτων: τὸ δὲ δεύτερον ἐστηκέν τε καὶ κινεῖται περὶ ἐκεῖνο: καὶ νοῦς δὲ περὶ τὸ δεύτερον: ἄλλο γὰρ ὄν πρὸς ἄλλο ἔχει τὴν νόησιν, τὸ δὲ ἐν νόησιν οὐκ ἔχει. Διπλοῦν δὲ τὸ νοεῖν, καὶ αὐτὸν νοῆ, καὶ ἑλλιπές, ὅτι ἐν τῷ νοεῖν ἔχει τὸ εἶ, οὐκ ἐν τῇ ὑποστάσει.

(3, 9, 8) Τὸ ἐνεργεῖα παντὶ τῷ ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνεργεῖαν ὅ ἐστὶ ταῦτόν αἰεὶ, ἕως ἂν ἦ: ὥστε καὶ τὸ τέλειον καὶ τοῖς σώμασιν ὑπάρχει, οἷον τῷ πυρί: ἀλλ' οὐ δύναται αἰεὶ εἶναι, ὅτι μετ' ὕλης: ὁ δ' ἂν ἀσύνθετον ὄν ἐνεργεῖα ἦ, αἰεὶ ἐστίν.

Ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ ἐνεργεῖα ὄν δυνάμει κατ' ἄλλο εἶναι.

(3, 9, 9) Ἄλλ' οὐ νοεῖ τὸ πρῶτον ἐπέκεινα ὄντος: ὁ δὲ νοῦς τὰ ὄντα, καὶ ἐστὶ κίνησις ἐνταῦθα καὶ στάσις. Περὶ οὐδὲν γὰρ αὐτὸ τὸ πρῶτον, τὰ ἄλλα δὲ περὶ αὐτὸ ἀναπαυόμενα ἐστηκε καὶ κινεῖται: ἢ γὰρ κίνησις ἔφεσις, τὸ δὲ οὐδενὸς ἐφίεται: τίνοσ γὰρ τό γε ἀκρότατον; Οὐ νοεῖ οὖν οὐδὲ ἑαυτό; Ἡ ἢ ἔχει ἑαυτό, καὶ νοεῖν ὅλως λέγεται; Ἡ τῷ ἔχειν ἑαυτὸ οὐ νοεῖν λέγεται, ἀλλὰ τῷ πρὸς τὸ πρῶτον βλέπειν.

Ἔστι δὲ πρώτη ἐνεργεῖα καὶ αὐτὴ ἢ νόησις. Εἰ οὖν αὕτη πρώτη, οὐδεμίαν δεῖ προτέραν. Τὸ οὖν παρέχον ταύτην ἐπέκεινα ταύτης: ὥστε δευτέρα ἢ νόησις μετ' ἐκεῖνο. Οὐδὲ γὰρ τὸ πρῶτως σεμνὸν ἢ νόησις: οὐκ οὐκ οὐδὲ πᾶσα, ἀλλ' ἢ τοῦ ἀγαθοῦ: ἐπέκεινα ἄρα νοήσεως τάγαθόν. Ἄλλ' οὐ παρακολουθήσει αὐτῷ. Τί οὖν ἢ παρακολούθησις αὐτῷ; Ἀγαθοῦ ὄντος ἢ οὐ; Εἰ μὲν γὰρ ὄντος, ἤδη ἐστὶ πρὸ τῆς παρακολουθήσεως τάγαθόν: εἰ δ' ἢ παρακολούθησις ποιεῖ, οὐκ ἂν

εἴη πρὸ ταύτης τὸ ἀγαθόν: ὥστε οὐδ' αὐτὴ ἔσται μὴ οὔσα ἀγαθῷ. Τί οὖν; Οὐδὲ ζῆ; Ἡ ζῆν μὲν οὐ λεκτέον, εἶπερ δέ, ζῶν δίδωσι. Τὸ δὲ παρακολουθεῖν ἑαυτῷ καὶ τὸ νοεῖν αὐτὸ δεύτερον: παρακολουθεῖ γάρ, ἵνα τῇ ἐνεργείᾳ ταύτη συνῆ αὐτό. Δεῖ οὖν, εἰ καταμανθάνει αὐτό, ἀκαταμάθητον τετυχημέναι εἶναι αὐτοῦ καὶ τῇ αὐτοῦ φύσει ἔλλιπές εἶναι, τῇ δὲ νοήσει τελειοῦσθαι. Τὸ ἄρα κατανοεῖν ἑξαιρετέον: ἢ γὰρ προσθήκη ἀφαίρεσιν καὶ ἔλλειψιν ποιεῖ.